

AURORA
HAZAI ALMANACH.
ALAPÍTA
KISFALUDYKÁROLY

FOLYTATTA
BAJZA.

1 8 3 5.

P E S T E N

MÉLTÓSÁGOS
SZÉKI GRÓF TELEKI LÁSZLÓ

C.S. KIR. KAMARÁS', T. N. SOMOGY VÁRMEGYE'
FŐISPÁNI

HELYTARTÓJA', A' HÉTSZEMÉLYŰ TÖRVÉNYSZÉK'
BÍRÁJA', A' HELYET. VALLÁST KÖVETŐ
DUNAMELLÉKI

KERÜLET' EGYHÁZI FŐ CURATORA', 'S A'
MARCZIUÁKYI

JUTALOMINTÉZET' ELNÖKE' ÖZVEGYÉNEK

SZÜLETETT
SZOBOSZLAI

BÁRÓ MÉSZÁROS JOHANNA
ASSZONYNAK, A' FENSÉGES NÁDORNÉ Ő
HERCZEGSÉGE'
UDVARI DÁMÁJÁNAK,
MÉLY TISZTELETTEL

ACZEL METSZETEK.

A Z O Z V E G Y .

A. bíbora elemésztelte janit. A tetemes adó kölcsön ré-
téire kényszenté , fiának munkás keze karddal cserélte-
fel a kapát s nem hagyott egyebet hátra mint egy kisdéd
unokát. édes terhül a szerenesétlen nagy anyának.

Hüban fuss te ajtéd küszöbén. szegény árra fut!
vá-
rakozóig harczból visszajövendő apád után elesett De
lesz idő midén estének örülni fogsz majd és benne
büsz-
kélkedni , mert utána a hon s a szabadság ellensége fu-
tott s apid nem volt hasztalan áldozat.

S te nagy érzésű anya. bár pórkunyhóban szeletéi,
éltél és sanyarogtál. A te füleidet érintette már a sok
hősöket első Író Ütközet szele de te megadád magadat,
megnyúgora az úr régzésében. A ház. mellyben ülsz.
holnap már nem lessen tiéd. gyermeked, ki a csata első
rendében elesett, nem fog megtérni többét, ám te nyúgalom-
ne várod a jövendőt. a szent könyrben keretre és lele
vigasztalást. hol as úrnak igéi vannak feljegyezve.

A ' REGELO NAGYANYA,

három fia és két leánnyal eljött öregebbik fia is,
ki szin-
te férj és atya már. Vasárnap délután volt ;
munkaszünet
és ünnepélyes csend. A míg künn zúzos eső
hullott és éj-
szaki szél üvöltött a ház megetti erdőcske fái
közt, kö-
rül ülék. az öreget 's az regéle nekik a hajdan idő
törté-
neteiből érdekes és álmélatra méltó kalandokat.

A' SZERELEM BOKRETAJA.

Nyíljatok - meg ablakok '
Intsetek tetszést dalomra
égi szemcsillagzatok "

S im megnyit a' titkos ablak ,
Kis kezecske nyúl-ki rajt
s egy virágíuzotko száll - le
S kedves szú melly így sohajti

, Tedd e konynvelle rúzsát
Tele tiszta szivemet
érted lángol érted ég az
Meg a sir el nem temet. " "

A KET POLITIKUS

ELSŐ Ötödször s volt, a ki
lábaít
Kirakta a gyűlésnek asztalán
Mintegy jelentre bogy
láβάval is
Tud annyit mint a többiek
fejőkkel.

MÁSODIK. Csak azt szeretném
tudni ...
B. Negyedszer s volt a ki viteti , bogy .
V. Nem foghatom meg
B. Ő volt, ki bölcsen megmutatta bogy
Nem minden ember ember
V. Csak azt kívánnám tudni valljon én
is Olyan nem emberféle vagyok e ?
Mert már ha nem vagyunk mind
emberek
Alig hiszem bogy én is az vagyok.
B. Oh Ő nagy ember
V. Ember is nagy
is!
De legyen úgy én inkább nem leszek
Ember csak s olly szörnyű nagy legyen.
'S mig így beszéltek a nyílt ablakon
Látatlan kézből mint egy egy terítő
Oly ériás újságok hulltanak.
Elállt a' szú a két bölcs ajakán.
ösztvérebbe már nyélé mohón
A csalfa hírek zagyalékeit.
Tapasztalt szemmel mind a
főbbeket
'S a érdekesbet válogatva ki.

De a pohos mint göboly a mezőn
Legeire mászott a nehéz
betűkön,
s nem válogatva Jót és érdekest ,
Mi csak szemével össze
találkozóknak,
Tücsköt bogárt mind össze
olvasott,
Míg végre buzgósága elnyom!
s daczára Fedro s Miguel
hadának
Kik egymást még javában
öldösek
s daczára minden Jackson s
Ibrahimnak
Hallatta vastag horkantásait ,
Egyszersmind megmatatva
hogy halál
'S álom között, bár testvér
gyermeknek,
Csak fal szerint is szörnyű a
kölönség.

A' KESERGO LEANY.

juj nekem bulinak, fátyolos
aszonyja
A csendé éjnek , gyöngyeid
hasztalan,
Csak nékem ah mert jéni álmot
Harmatosé szemeimre tiltást!

De nem sokára bús alakú
szelid
Testvéred, immajd a
tehetők halál
Int , és puhább álmra
mindent
Átölelő kebelébe hajlok

K E P T A R

A U R O R A .

I .

CSÁK ÉS BARÁTI.

CSAK.

Zoránd !

Tűzd e fehér zásziót a hegy
fölé.

Hadd lássa messziről minden
magyar

Szeplőtelen szabadságunk' jelét
'S ha lelke ép , alája tér.

II

ORSZAGGYULES.

TAMAS.

Dics. egek ! mit nem mer a balul
Vezérlett ifjúság !

D o M o s.

Ha napjaim
Számát csekélyled, kardomat vetem
Hozzá, így majd eléged, úgy hiszem.

TOBBEM.

Párttűő !
Halált a' sértőnek !

MARGIT.

**Megállja tok ! — Csal keblemen
keresztfii
Juthattok életéhez!**

III.

HEDVIG AZ ERKELYEN.

HEDVIG.

Hallám szavát ; oh mért nem volt maga
?

Megmondtam volna mennyit szenvedek
!

De rettegén az idegen tanúktól,
Kilépni nem merék , s — távozott!

Óh mért olly rejtező a' szerelem ,
Midőn könyét titkolni nem lehel !

Mi szépen álmodám , míg ha
szerelmünk,

Mint rózsza még saját helyhébe
zárva,

--- - - - -

TEH, BUDAN.

HEDVIG.

Kegyelmet Nádor,
kegyelmet! Nem, egy
világ kérése sem
engesztel-meg.

IV.

TÉH, BUDÁN.

HEDVIG.

Kegyelmet, Nádor,
kegyelmet! Nem, egy
világ' kérése sem
engesztel-meg.

V..

ERZSEBET ES IDA.

ERZSEBET.

s itt illók most mint eltóredt
hajói,
Ki honja' partján *még* honát
siratja.

IDA

A' telleg oszlik, életkorod derul.

MENNYI HAZ ANNYI SZOKAS.

Csűrben vala már a' természet' minden áldása,
's földben ismét a' jövendő remény; ráért hát
henyélni a' cseléd 's vigadni az uraság. Még is,
hiszi nem hiszi valaki, napestig munkában iz-
zadt az, 's kedvét nem lelheté semmiben ez.
Hallatlan, de úgy van, 's „hát mért van ú g y?“
kérdi olvasóm. 'S én, bár illy korán számolni
állításáról egy Írónak sem kötelessége, bár az
olvasó' kíváncsiságának illy egyszerre hódolni nem
szokás, én , mondom, minden önkény 's szokás'
daczára is, a' nélkül, hogy e' lapok' végéig min-
dig függő várakozással valami különös titkot
sejtetve, kínoznám az olvasót, im tüstént meg-
fejtem a' csomót, 's az előbbi kérdésre alá-
zatos készséggel felelem : „Azért, mert. .. “ de
hiszen már úgy is tudnivaló , 's én szinte szé-
gyenlek illy nagy hüvelyben illy mindennapi kis
dolgot rejteni, melly csak úgy inog-binog ben-
ne , mint Jancsi béres' tág saruszárában a' so-
vány lábszár. — Mondom , szinte szégyenlem ,

ha már minden tudja, hogy t. i. főlebb azért mertem olly hallatlant állítani, mert P e t e r d i n é asszonyom volt ám a' gazda, 's A n d o r, a' nagy bekecsű nőtelen Andor, az ifjú úr ! — De bezzeg azt már csakugyan senki sem tudja , míg el nem mondom, ki volt hát az a' Peterdiné asszonyom, ki az a nagy bekecsű kis úr? Ezt már igazán csak magam tudom; de elmondom, ha unalmas szavaimra türelmet ígér valaki ásítás nélkül; mert ha ezt látok, én azonnal még nagyobb ásítok, 's megszakad a' történet' fonala , pedig, dicsekedés nélkül szólva, kár lenne érte. Ám halljuk hát! De előbb még hadd vegyek egy nagy lélekzetet, mert ennek hosszú históriája leszen ! —

Peterdiné asszonyom tehát, mint neve is mutatja, volt egy asszony, az alföldön, még pedig ha nem gyémántos, nem aranyos is, de jó földes asszony. Lakhelyét több pusztáknak vélhetné az ember távolról, azonban huszonöt-harmincz ház egy egész falut teve, csakhogy rendetlen távolban állának egymáshoz. Áldott tabb szomszédságot már gondolni sem lehet, mint e' faluban volt. Itt kerítésen át össze nem pörölhettek a' szomszédok, két okból: először, mert kerítések még divatba nem jövéen, azokat csak névről ösmerék, 's útjában látá egykét fentebb tökélyű lakos, kik pesti vásárcor élelem-kere-

sés végett a' nagy útra elszánák magokat; másodsor, mert egyik szomszédnak a' másikat elég volt látni, s ide is éles szem kívántaték, a' nyelv' legtüzesbb hatalmát is élvévé Peterdiné' fájdalmára az iszonyú távol. Ne is menjünk hát tőle a' szomszédba , mert így magát, a' ki pedig feje a' krónikának, soká láthatnánk-meg. Az ő úri lakát — némellyek ezt háznak is nevezik — irigyen rejti-el az útas' szeme elől egy gazos domb, mit udvarnak hitt a' cselédség; nem azért pedig, mintha a' világszerte híres magyar vendégszeretetet akarná hazudtolni e' háztáj, mintegy elbúva látogatók előtt: hanem csak mivel szépapja is ott lakott , 's a' kéjelmesebb, derültebb dombra szállítását a' már lerozzanó félben álló háznak, tiltá a' magyar ősi eredetiség' gondos őrzése a' hív unokáknál; 's én is azt mondom , hogy a' hol az öreg apja ellakhatott, mért ne lakhatnék ott el éppen Peterdiné asszonyom ? ! Aztán hogy a' csinos fekvésű dombot tüskéktől, bogácstól megtisztítva, legalább tiszta zöld pázsittá nem formálák, ne gondolja ám olvasóm , hogy henyeségből, szorgalmatlanságból történt volna; ezt gazdasági kinézések okozák, mert hol is díszlhetett volna nagyobb kényére az apró baromfiak' köztársasága? 'S éppen e' célból terült-el a' lápban, mindjárt az ablak alatt, egy mocsár is. Hogy egy árok húzással az kiszárít-

ható, 's még termékeny csinos kertté alkotható lehetne, ezt Peterdiné asszonyom is bölcsen átlátta , de mit teend kácsáival, lúdjaival, ha lecsapoltatok a' kedves vizenyős tanya ? Ezért egy kis házi csín, és kényelem nélkül ellehet az ember , ezért öszönként egy egy hónapig gyötrő harmadnapi hideglelés, melly a' mocsáros levegőből származik, igen eltörhető. Fogja hát látni az olvasó , hogy minden csekélységért, kivált első pillantatra , az embert tüstént megszólalni nem illik. Nincs is rútabb az ember-szólásnál; még Peterdiné asszonyom' egyik maximája is ezt tartó , ki ha illyesbe néha emberi gyarlóságból keveredett is, azonnal ki tudá magát belőle tisztítani ekképen: igazmondás nem ember-szólás! De menjünk tovább. A' mint az említett dombon , nyaktörő félelmek közt — mivel a' víz is azon rohanik-le az említett pocsolyába — az ember leereszkedik, azonnal egész pompájában szeme előtt lesz a' tisztos ősi lak, 's nagyobb tisztelet okáért azonnal még hat kuvasz is rugaszkodik az ember' köszöntésére, mint egy egy cerberus, 's ha szerencsére Pista béres künn ekét nem igazítván , az ösztökével, hős elszántsággal, védelemre nem rohanna, nem tudom tehetnők e tiszteletünket Peterdiné asszonyomnál ? Azonban , hála a' végzetnek! szétverettek nyakunkról a' bozontos gyilkosok, kikben ez egy becsület még

megvan némelly emberek fölött, hogy hátul nem marnak, hanem vitézül szemközt rohannak; hála , mondom, a' végezetnek, melly harapós ebek ellen furkós botot is rendele, mert életünk már biztosítva van, 's a' gödrös pítvarban maga a' házi asszonyosság bámul felénk, kételkedő lélekkel , befusson e tiszta főköttöt tenni, vagy zsíros kötényben is elfogadhatja a' vendéget. Rajta az ó , közép és új kort baráti frigyben látjuk. Feje ó, magyar bodros fejkötőjével dereka közép, rövid vállas mellényével, 's lábai új világban tipegnek , tarka szövetű harisnyájukkal, mellyek Peterdiné asszonyom'kedvét minden újságuk mellett is szerencsések valának megnyerni, mert csak ritkán mosandók 's több szappan marad. Az épület' homloka elég méltóságos, de vakolását sok irgalmatlan sebes eső lemosván, sötét színével a' fölötte át zúgott vésznek homályain látszik borongani. A' tető nád és zsindel; épen mint mikor a' tisztos kopasz főt rossz bagoly-süveg takarja, mellynek egy részéről már a' szőr lekopott. Ólak, életes kamra és pincze, különkülön elszórva az udvaron, melly határtalanul egész a' kukoricza földekig terjedez. Úgy állt ezek közt az öreg lak, mint öreg anya fiatal unokái között, 's hogy ezek közül a' pincze lehetett a' kedvencz, kitetszik, mert külseje is már legizletesebb , csakhogy mit az öreg lak' honi-

lokától idő 's viszontagságok rabolának-el, azt ettől fiatalsága tagad á-meg. Hisz a' bevakolás ráér, midőn már düledezőben lesz is a' fal! — Keskeny ajtók , szűk ablakok, még a kedves régi homályban tárták a szobák' belsejét is — tere- met mondanék, de ezek csak szobák voltak — szorgosan ügyelve, hogy az új korszellem' ár- talmas világa akármikém ablakon is be ne hasson! A' tisztos tornyos ágyak még itt sza- badon nyuladoztak égfelé, kivált ha az alacsony mestergerenda nagyravágásokat nem zabolázná. Ugyan e' fölött egyéb hasznos házi jegyzetek 's rovások közt hevert a' nyugtában legtöbbet há- borgatott győri kalendárium is. „ Győri ? . hisz a' debreczenit hamarább kaphatták volna ? “ Igen! de mikor azon egy hitvány cigány-dade is kitesz, a' győri pedig igaz idő-próféta , e' mel- lett a régi lőcsei formára van! Peterdiné asz- szonyom is tudta azt, hogy ha már haszontalan itatós papirosért pénzt ad, legalább szabad le- gyen belőle a' jövőendő' titkaiba is néha tekinteni. Hátha még a' hosszú fonó estéket is gondolóra vesszük, mellyeknek komoly egykedvősége az elmés furcsa krónikák által derítendő, mellyek e' fölött még eszközök is, hogy Andor úrfi az ol- vasásból végkép ki ne jő jön. — A' testes *kar- székek* olly csintalan hízélgéssel ajánlkoztak, hogy alig ébredt-fől az ember, azonnal új szun-

dikálásra kívánczók tág ölükbe. A' tetemes asztal , biztos sátora Andor' agarainak, maga már kész, étvágyat — akarám mondani appetitust — gerjeszteni az éhes gyomorban, hátba még Peterdiné asszonyom' drága főzeteivel ékesülhete ? !

— És illy renddel és móddal álla kívül belül, közeire és távolra Peterdiné asszonyom' háza. „Bizonyosan özvegy lesz ? mivel mindig csak asszonyról szolt eddig a' krónika! ” fogja gondolni türelmes olvasóm, ki a' mellet hogy olvas, gondolni is szeret. Óh nem! Peterdiné asszonyom nem vala özvegy, csakhogy a' tekintetes nemzetes és vitézlő férj, juris causarum per inclytum regnum hungariae fori utriusque advocatus, az olly kicsinségekkel, mülyenek egy ház' igazgatása, bibelöldni nem szeretett. Ezen jogát

— akarám mondani — jusát, a' dominus spectabilis mindjárt házasságra lépésével — engedelmet, drága való szó ! ha ezentúl minden lépten nyomon elő nem rántandom hiában, szűk világ van, össze kell húzódnunk még a' nyelvvel is! — mondom, kormányozási jogát még házasságra lépésével veszté-el Peterdi úr. Ez pedig következőkép történik vala. Peterdiné asszonyom egyetlen kis cziczuskája vala mamájának, kit ezért az házától messze nem igen örömost ereszt vala. Történt azonban , hogy hosszas hányás-vetés után Peterdi úr, jóra és gonoszra el-

szántan , a' drága szép kisasszony', a' senkivel nem osztozandó kis örökösnének keze után sováro-
rog vala, kit hosszas tanakodás 's ellenvetések
után végre meg is nyert, e' föltétellel, ha mát-
káját önfélszkébe mi szerencséjére még úgy sem
volt' nem vinné, hanem kedves mamája mellett
hagyná , 's maga is hozzájuk hurczolkoznék. így
hát Peterdiné asszonyom úr maradt a' maga min-
denében , 's Peterdi úr szolga — akarám monda-
ni — szívesen látott vendég a' máséban, hideg
tökélettel esküvén-föl a' papucshősök' vitézi
rendébe. így lőn, hogy Peterdi urat csak fele-
ségéről ösmeré a' környék , kinek, szerencséjére,
nagy corpus jurisán mindig volt valami rágni-
valója, melly soványon fűszerezze legalább a'
keserű falatokat, melyeket utóbb úgy megszo-
kott , de úgy ám, mint orsó megszokja a' pör-
getést. Hisz a' szegény férfit, kit olly áldott sze-
líd természettel ruháza-fel a' teremő, könnyű
is ám mindenhez szoktatni, kivált a' ki úgy tud-
ja a' módját, mint Peterdiné asszonyom, 's még
is miket nem beszél a' világ ez ártatlan nemre,
majd hogy egészen veszett nevét nemkölté már.
Ezekből látható, hogy Peterdiék' házánál áldott
béke és nyugalom uralkodott, olly áldott nyuga-
lom, melly még nyugalomnak is beillhe-
ték: valahányszor az asszonyság szűnyadt, honn,
akarám modani, odahaza nem volt, vagy már

kifáradt a' perlekedésben. Mert ő áldott aszszonyság volt ám, csakhogy kormányzati elveit — átkozott toll, hogy ez mindig új szókra bot-
túk ; utóbb még a' derék princípium is hoppon marad nyelvünkől! — princípiumait tehát, szájában, a' könnyű forgású nyelvben hordá; ő áldott nő volt, ki még feleségnek is beillheték, csakhogy férjét csupa czímernek tartá a' háznál; ő áldott gazdasszony is volt, csakhogy cselédet, ki minél többet dolgozott, annál kevesebbet en-
nék , soha sem kapott! — is íra, most már tudjuk , ki volt Peterdiné asszonyom, 's mért nem nyughaték a' cseléd nála szent advent⁷ táján is — quod erat demonstrandum! De az ifjú urat még nem láttuk; róla még semmit sem tudunk , pedig ő leend hőse krónikáknak. Azért a' második lélekzet-vétellel őt próbálándjuk megösmertetni — ollyannak, milyennek a' világ őt tart-
ható — a' szives olvasóval.

Andor úrfi újsá kívánó, mint más úrfiak szoktak lenni, épen nem vala; azért hát ha idegeneket látott bejöni, ő az oldalajtón többnyire kisuhant, 's mire a' vendég a' sok hálálkodásból kifogyván, a' beszéd fonala megkötéséért arra jött, hogy a' kis úrfit kérdené, ekkorra már ő legalább egy nyálat kiugratott a' kukoriczák-
ból. No de — tisztelettel legyen említve — ugyan minek is tátotta volna ő idegenekre száját

benn?s szólni nem szeretett, 's a' természet e hiányt avval akará pótolni nála, hogy azért szája még is mindig nyitva állt ha más beszélt. Agarai érték fütyöntését, minek hagyott volna ő benn magával mást vesződni? Én részemről igen helyesnek tartom, hogy ha vendég jött 's ő szőkhett, azonnal vadászni illant. Édes szőléinek ő egyetlen legėdesebb gyermeke volt, sem bátyja sem nőnje, sem hűga, sem őccse, kikkel a' szőlei kedvezésben osztozhatnėk. „ No leszen ebből úrfi, pedig kényes ! “ fogja gondolni figyelmes olvasóm , ki a mellett hogy gondol, tapasztalással is bír e' dologban. És én is azt mondom , hogy Andor úrfi ezt nehezen kerőli-el csakugyan, ha a' gondos természet előrelátóbb nem lesz, 's az anyai elkőnyeztetés'veszélyeinek nagy mértėkben kitett ártatlan kisedet avval nem kívánja védeni, hogy áldott csendes vėralkattal, mit itt-ott még phlegmaticum temperamentumnak is hívnak magyarul, 's több hússal tán mint vėlővel ruházta-fel. A' bőlcs természetnek ezen megfizethetetlen ajándėka mindjárt első hetekben kitűnt a' kis Bandikán. Ő eleitől fogva többet szopott mint sírt, 's többet aludt, mint mozgott. Peterdinė asszonyom férje, a' tens ügyvéd úr, gyakran rázogató erre fejét, ha a' tens asszony nem látta, mint rossz jelre, mit ő malum őmennek hitt; de bezzeg , ha elkėsett vele, vagy épen

akkor próbálá csóválni fejót a' szendergő kisded fölött, midőn a' szelíd nő kegyes vala éppen rápillantani : ugyan lakolt ám félénk kétkedéséért, mert Peterdiné asszonyom ugyan nem sajnáló torkát ős nyelvét, megmutogatni azt, hogy Bandikában az apjából egy csepp vér sincs, az egészen az ő hasonmása testben ős lélekben, olly szelíd, olly mőrsőklett! melly állításának a diák moderatus szóval még nagyobb erőt tud adni. — A' tens úr egyet sóhajta, s lábhegyen kiment a' szobából, hogy az úrfi föl ne ébredjen , kit szerencséjére a tüzes szóvita is alva hagyott bölcsőjében. Ad vocem bölcső! Sok életi rá sokban, vagy kinek öregeink közül inkább tetszik — biographiákban — olvashatjuk , ha nyulászás helyett különben néha olvasni is szoktunk, a' nagyra ment férfiaknál néha még a' bölcsőben kitörő lángésznek, vagy zseninek, vagy talentumnak hatalmas szikráit! Azonban én sajnálni vagyok kénytelen, hogy a' kis Bandikéről illyes mivel kíváncsi olvasóimat meg nem lephetem. Az ő első két éveit pardon drága esztendő szó ! ön úgy hiszem eléggé meg van tisztelve a' múlt évi Hasznos mulatságokban közlött tudós védő értekezéssel. Ha önre szorulandok egykor, azonnal teendém kérelmes tiszteletemet esztendőségednél! két szóval leírhatók : s szopott és aludt. A' következő négy ismét így,

e' különbséggel, bogy szopás helyett most már evett és aludt. En, mint életírója tisztelt hő-sünknek, nagy köszönettel tartozom ezen élet-beli boldog egyszerűségért; mert ha ó egy ki-csin! gonoszabb lett volna , vagy benne különös vágyak, indulatok, hajlamok — már e' vakme-rő szóért csakugyan félek magam is, hogy meg-szidna sok öreg úr, ha olvasná ; azért minden esetre ide teszem érthetően: *propensiók* — fejlődtek volna ki gyermek-éveiben; ez esetben, mondom, mind ezeknek betűről betűre hiteles köz-lése íveket töltene el, pedig a' nyomtatási költ-ség sok, 's mit gondol vele a' világ, eszik e csu-pán valaki, vagy egyebet is tesz ? a' fizetés mind-egy, 's a' kiadó könnyen bukhathék. Ezért, úgy hiszem, hódoló köszönetemet Andor úrfinak az olvasó is méltányolni fogja, mi itt mellesleg le-gyen említve! Hogy hát a' történet' fonalát el ne tévesszük 's mellette rövidék is legyünk; a' kis Bandika addig evett, addig aludt, míg egy-szer Bandi, utóbb Andor lett belőle. Mint már tudjuk, ő áldott természetű jámbor úrfi volt, 's a' szerencsés phlegma annyira védé elkényezte-téstől lelkét, hogy az anyai kedvezésnek egyet-len jele csak testecskéjén mutatkozáék, melly a' neki dugdosott sok czukmistól — ez, úgy hiszem, elég magyarán van írva — meglehetősen hízott. Szüléi a' debreczeni vásárról különböző ajándé-

kokkal lepék-meg, atyja a' kis Gyula' könyvét, 's anyja mézeskalácsostól báb-abc-ét, más ehe-tő játékokkal hozván neki; 's ki sejtene illy éles ítélő tehetséget a' kis gonoszban? a' könyvre nem is nézett, de annál mohóbban nyélé a' sifli-abc-ét. „ Ebből még nagy tudós leszen ! monda mosolyogva Peterdiné asszonyom, ni mint tömi magába a' tudományt! “ — Képzелhetni milly szépen növekedett úrfiuk illy boldog környülmé-nyek közt, 's e' tökéletesedés' fokán addig meg sem állt, míg el nem éré az időt, melyben a' cselédség parancsot vön a' „ jer ide kis Bandi , “ helyett, őt így szólítani: „ tessék ide jöni az úrfinak.“ Iskola-évei legérdektelenebbek életé-
ben, bár nem épen enhibájából, mert hiszen 6 örömet tanult volna, de a' hazulról küldött sok csemege' emésztgetése is sok időt kívánt. —Ap-ja, egészen a' maga kaptájára akarván ütni fiát, még a' just is elvégeztető vele, alkalmassá teen-dő evvel őt vármegyei tisztségekben fénylésre is idővel ; de itt már megszakadt a' pálya, az édes mama haza kíváná fiát, kit a' censura - adásban elsoványodástól igen félte; aztán hogy' is lenne az, hogy az ő fia, a' tens ifjú úr, majd nemze-tes eskütt úrrá legyen? egy szóval az apa' nagy tervének, melly ez idők szerint még planumnak hívatott, ezer legyőzhetetlen gátokat vete elébe, 's Andor csakugyan haza jött — úrnak. És ím

előttünk áll már ő is, mint derék köpczös , baszjos legény, nagy sarkantyúkkal, ostor a' válán, a' kukoriczák közt, mert itt vala leginkább látható; itt nyílt izmos lábainak a' dicsőséggel vívandó pálya, mellyről nyúlbbőrrel ékesítve tért rendesen haza, mert a' szegény félénk állatkának ügyes agaraitól elfogatása csak egy kurjantásába került. Távol legyen azonban őt mind e' mellett végkép elveszettnek tartani, *el* vala csak benn nyomva minden szellem most még, hibás nevelése által ehhez nem értő anyjának, 's tán eljő majd az idő, mellyben kifejlendik földi burkaiból a' nemesült lélek, hogy diadalát ünnepelje Andorunkban is a' csupa testiség fölött, 's addig függesszük-fel ítéletünket is fölöle. — 'S ez volt a' másik lélekzet-vétel. —

Hanem most, most, kedves olvasó ! most kell ám nagyot lélekzenünk, 's kinek rossz tüdeje van, bár milly szerencsémnek tartom e szellemi társalkodását, magam intem még is, hogy ne kövessen; mert szinte egy századot kell átugrálunk , hogy a' sorstól illy kegyetlenül elszakított krónikában hősünket, az ostoros Andort, föl-lehessük. Halljuk csak!

Peterdiné asszonyom vakoltat, meszel tét, zsuroltat, az udvart bogoktól irtatja, a' Pest-ről hozott új, 500 p. forintos hintónak új szint állít az öreg béres, új fényes szerszám ragyog a'

lovakon; Peti, a' kocsis , csizmát húz szokatlan lábaira, pedig kényest, melyben lehetetlen alá-
zatosan lépnie , és sarkantyúsat; a' jámbor köd-
mönt zsinoros dolmány váltja-fel, veres mellény,
új kalap, bajusza kikenve, és még sudara is se-
lyemből fonott. Hja ! Peti már könnyen beszél,
mert e' változás három új szeretővel gazdagítá
egyszerre. 's a' gonosz csont, ki hinné felőle ?
csak úgy félvállról szól is nem is a' magas kcl-
lemei után epedőkhöz, kik hő gerjedelinökben
cszre sem vevék, hogy a' kifényesített Peti, már
már a' hosszú ruhás 's tűzött hajú új szobalány-
ra is vetegeti szerelmesen hunyorgó szemeit; 's
ez , uraim, mind a' módtól van! — De Andor
úrfi illyes valamivel még sem dicsekedhetik, ne-
ki a' feszes új attila egy kódolást sem eszközle
még ki, sőt agarai is csak úgy sompolyogva 's
kétérdő félénkséggel közelítének az ösmeretlen
alakhoz, kit máskor, a' rövid rókaprémes dol-
mányban , meg is ugráltak. Hogy' is lelhetné-
nek a' magas vágyak illő tárgyat illy alacson fá-
luban ? Óh messze, messze rejtezik még vala-
hol a' dicső lény, fényteremeiben, messze kell
hát érte menni is, 's illő pompában. — 'S ím ,
a' szemes olvasó , ki a' rege' kezdetéből annak
kimenetelét is biztosan gyanítja, mely általában
halál szokott lenni, vagy házasság, itt is elta-
láló már, úgy hiszem , e' változások' okát. De

hisz' ez könnyű is volt ám j mert ha halálra készülne a' történet fejlődni: úgy Peterdiné asszonyom' bölcseségérői feltesszük, hogy fényes hinto helyett gyász fátyolt, 's lovaira rezes szárm helyett fekete posztót vásárolt volna, ergo ellenkező környülmények közt bizonyosan házasságot várhatunk , mert — tertium non datur. — Kosártól illy kifényesített vőlegény csakugyan nem tarthat ? — Más tán először leányt nézett volna , 's csak önalakjában , 's midőn megnyerő, vőlegényi drágaságát csak a' nász' pompájában lett volna kitüntetendő. Azonban ösmert 's régi, ezért igaz magyar példabeszéd ez: m e n n y i
h á z a n n y i s z o k á s ! 's hogy Peterdiné asszonyom másként tett fiával, ennek csak ez egy oka van, hogy ő az effélét másként szokta. De mentése is van neki, csak türelmünk legyen krónikánk' folytatására. Neki egy leánykori barátnéja élt Dunán túl, 's mint maga írta, elég gazdag fényben és pompában, kinek régi barátsága egyszer csak újra zöldellni kezd. Levél levelet, baráti izenet izenetet váltá köztök , 's ennek okául adni, úgy hiszem, igen elég lesz magát a' gyermekkori barátságot; bár az ember, ha rágalmazásra volna hajlandó, rá foghatná, hogy Pazariné ő nagyságánál — így hívták a' barátnét — a' túlságos fényűzés már az erszény' fenekéig merészkedett, hogy két, sok költséggel nevelt kisas-

szonya egészen kedves mamájára ütött, kik pesti vásárokról sokkal többet szoktak hozni, mint vinni, 's még is bő társalkodási kalandjaikban csak a' szerelmi határszélekig tudának haladni ; de ott a' sok sunnyogó obligatio, intabulatio — már ezek olly régi bevett igaz magyar szavak, hogy csakugyan hízik az ember ha olvashatja; azért engedelemmel legyenek mondva! — ez alattomos örök, mondom, mindeddig elköveté- nek minden cselt és csínyt, csakhogy a' házasa- ság' boldog országába ne juthassanak a' szeren- csétlenek. 'S így már most azt is következtet- hetné az ember a' mondottakból, hogy az alföl- di Peterdinének egy örököse méltó figyelmet ér- demelhetett e' nagyságos dunántúli kastélyban, ki, bár tiltott portéka gyanánt is, legalább egyik kisasszonyt átlophassa magával a' vágyaknak ama' látatlan édes honába. Azonban mentsen isten, hogy én magamat, sőt még drága olvasóimat is pletykába — mellynél már szebb szót ezen rút dologra magyarul nem találtam — keverni akar- nám ! mit szólna rá Peterdiné asszony, de mit még inkább a' kisasszonyos nagyság? Nem, ezt nem tehetem; azért csak maradjunk mi a' amel- lett , mit előbb is állítánk, hogy mind ez csu- pán és valódi barátságból történt. Nem is szép olly kíváncsinak lenni, hogy mindig mindennek a' tőökára hasson az ember ! 'S evvel egyszers-

mind elhárítva is hiszek minden homályt, mi krónikánk' folyamának egymásból ömlését kétségessé tenné ; azért siessünk úrfinkkal Dunán-tulra , leány-nézőbe ! — Azonban míg e' nagy útra indulnánk , nem hisszük érdektelennek Peterdiné asszony' bölcseséggel hímzett dialógját — mellyel fiát szinte egyedül készíté a' nagy vállalatra , még a' szegény papát is kitiltva a' szobából — legalább kivonatban hallgatni. Történt ez a' nagy induló előtti este, asztalszedés után, midőn is Peterdiné asszonyom így szól andalgó, 's a' jövő' éledeletén merengő fiához, Andor úrfihoz:

„ Kedves fiam ! te kevés idő múlva czélnál leszesz“ notabene ! Peterdi úr ez úttal elég gyöngye volt férfilétére a' kulcslukon kíváncsiskodva végig hallgatni a' beszéd' folyamatát. „Nekünk — így folytatá a' mama — vagy legalább nekem, ohajtásim mahónap teljesülést érnék rajtad. “

Az úrfi már álmos volt, de a' teljesülés szóra magosabban pillanta, ha erőltetve is, néhez pilláival.

„ Holnap te nagy útra mégy, melly üdvösségedet hozza “

„Vigyázok, hogy meg ne haljak az úton “ szól bele Andor, szokott fontos rövidséggel.

„ Nem így fiacskám — igazítá anyja — te földi mennyet keressz, olyat, millyet a' paradi-

cöomi első embernek engedett az úr, midőn Adámliak oIdaLbordájából teremte a' hűséges Évát, hogy segítsége lenne ! “

„Hát miért csalta-meg még is ? “ kérdé majd gyaníthatatlan elmésséggel Andor.

„ A' sátán' incselkedése volt, nem az asszonyé ! így menté nemét Peterdiné, ki ne higyen hát ennek ? de ez ma már nem történik, mert a kígyó' feje meg van törve. “

„Elég kár!“ mond Andor, 's nem vitatva tovább, hallgata; Peterdiné asszonyom pedig folytató , mondván:

„ En téged fiacskám nagy gonddal fölneveltelek , most sok költséggel kifényesítélek, hogy nőj és ragyogj. Te új attiládban dús háznál tehetsz szerencsét, vigyázz hogy el ne szalaszd, mert úri mátkáddal fényt és dicsőséget hozsz szüléidre is! “ 's itt hosszasan előadó a' Pazari-né 's köztei viszonyokat.

„ De okos légy ! e' végintéssel bocsátó aludni az ásítózó Andort, te még kevés háznál fordultál-meg a' magunkén kívül, 's bár itt ugyan láthatói mindent példám 's oktatásomból, a' mi szép és a'mi jó; de ez egy figyelmeztetésem, úgy hiszem , nem leszen még is fölösleg: Mennyi ház annyi szokás! Ha hát másnál talán olyat látnál, mi előtted még új volna, meg ne ütközzél rajta, hanem igyekezzél magadat hozzá

alkalmaztatni, 's kivált a' melly háztól valamit vársz, annak szokásait tulajdonoddá tedd. Meglehet , ott is, hova most készülsz, eleinte begyeskedők, hidegek lesznek irántad; de föl se vedd, mert ez ott csupa szokásból eshetik, 's ha magadat alkalmazni tudod, meglásd szép mátká koszorúzza türelmedet! “ 's annyira ellágyult öröme' érzetében a' gyöngéd anya, hogy fiát meg is csókolá. Ecce ! hát csakugyan kisült, a' mit előre már a' rezes szerszámú lovagnál gyanítánk, t. i. hogy Peterdiné asszonyom házásítani készül fiát! — Andor nehezen várá végét, mert már álmos volt, 's holnap korán kelle indulnia, még is a' mint szobájába sietne, kezénfogva újra föl-tar tóz taták. Atyja volt, 's magával szobájába vivé! — Még éjfél után is gyertyavilágot láttak itt a későn nyugvó cselédek 's midőn végre kijőne az úrfi, az utána zárkózó leány könyeket is veve észre mécsé' világánál annak szemében, mellyeknek tanúja mind e'mellett a' néma éj maradt örökre, mert Peterdiné is a' jövő' édes álmaiba mélyebben süllyede, hogysem legkevesebbet is e' titkos együtt-lételből sejthetett volna. 'S mi is azt tartjuk, minek tudnók azt, a' mit Peterdiné asszonyom sem tud ? Nem is kérdezzük hát Peterdi urat a' titok iránt, hisz' érdekesebbet hallottunk már főlebb magától a' tensz szonytól, már pedig ő a' fő, 's tőle tudjuk ,

hogy fia holnap korán Dunántúlra indul leánynézőbe , a' mi itt legfőbb dolog. Ama' száraz beszéddel, melly a' fiscalis úr' sovány ajkairól származhaték, csak a kedves olvasó kikért türelmét próbálnék. Azért most minden kíváncsiság nélkül alunni, 's holnap — nászba ! —

Andor úrfi nyugtalan hánykódék nyoszolyáján az éjnek még hátra lévő részén át, 's midőn végre álom szállna fáradt pilláira, erős dörörbölcs 's gyertyavilág riasztá-fel ablakán, jelentvén a' kocsis, hogy ő már készen volna, parancsolnák e a' befogást? Közmozgásba jött a' ház e' jelre. Peterdiné maga rendelé-el a' pogácsákat és sonkát, hogy boszús szemekkel nézénék majd belőle lakozó fiára a' fogadósok; megkerülé még egyszer a' kocsit, hogy keréktörés ne örvendeztessen-meg valamelly faluban kovácsot és bodnárt; bevivé végre tulajdon kezén kedves fiának a' tán utolsó reggelit, 's még egyszer körülnéze, mivel már a' földieket látá, az égieken, nem pislog e egy szomorú csillag délre záport a' kedves útas fölé, nyugott e dél és éjszak, derült e kelet és nyugot ? De fájdalom ! bíbor lángban féslek a' hajnal, rémséges pirt vetve nyugot' fellelegormaira; vész Bűvölte éjszokról, lassú morajjal dörge rá választ a' sötét dél, 's e' borzasztó neszen is áthangzik Peti kocsis' diadalmas pattantása ; e' szívrazó jc-

lekben előáll a'kocsi, még egy „isten bozstád! „
's a négy sárkány felvágat a' dombnak, hogy
minél előbb annak irigy völgye rejtse hintónkat
a' kísérő szemek elől. Döbbenve tértibe az ud-
varról Peterdiné asszonyom, nem vélt súly, az
elválás' súlya omlék szívére, sejtések, előérzé-
sek keltek borzasztó álmoként lelkében, ma egész
nap türelmes, mint a' bárány, 's engedékeny
volt mint az ártatlan gerle; mert nagy vállalat'
örvényébe merült a' kedves fiú , 's az égi jelek
mintha magyaráznák borzasztó tüneményükkel:
Anyá! házasodni küldéd fiadat, de ölelni többé
a' visszatérőt nem fogod! Peterdi úr mire be-
jött , ismét rendiben lelt mindént, hitvesét csak
olly nyájasan köszönté mint tegnap, fíndsáját
annyi hörpentéssel ürité-ki mint tegnap, utána
annyit lépe fel-alá a' szobában mint tegnap,
szinte azt kérdé a' mit tegnap, e' különbséggel,
hogy feleletet kapni rá , az anyai érzelmek' ten-
gerében fuldokló drága nőtől szerencsés nem le-
hető , de szerencséjére ez ismét meg nem zavará
lelkét, 's a' nélkül hogy kérdené: elment e már
fiunk ? — mert ez ma az ő házi szokása' körén
túl esett — visszaballaga szobájába annyi léptek-
kel mint tegnap; de magára csuká az ajtót , 's c
szerint hogy benn a'szokottakon kívül mást tett
e ? igen természetes okból nem tudhatjuk. Illy
boldog a' víz-vér ! illy boldog a' szokás' embere! !

Andorunk azonban ez alatt hegyen völgyön túl van már, 's szerencsénk épen , hogy még mi egy kicsint Peterdiéknél maradtunk, mert mondhatom , útja olly természetesen, olly minden re-gényes kaland nélkül folyt mind eddig hősünk-nek , hogy ha kísérjük, bizonyosan vele együtt el kellett volna aludnunk! De most már épen egy csárdába tér-be a' Duna-rében, hol ma a' nagy szélvészben, mellynek kitörését Peterdi-né asszonyom még reggel meglátd, már át nem viszik. Már itt egy éjen keresztül csak történ-hetik valami — vigyázzunk !

A' homályos ivó szoba' hosszú asztalának végső sarkán , egy veres szegélyű fehér kútból, bodor füst verdesé az alacsony deszkázatot, mint hóval fedett füstölgő volkán. Melly merészke hasonlításnak, megvallom , csak fele igaz : vol-kán volt t. i. belől a' kup-alak, de nem hóval fedett hegy, hanem fehér köpönyegbe burkolt láng-szívó huszár tiszt, mélyen merülve gondo-latiba , eregeté pipája' sűrű füstjeit, mintha egy vár' bevételi tervén tusakodnék lelkében ; úgy hogy bundás útasunkat, á' belépő Andort, nem is köszönté, kinek tüstént eszébe jutának anyja' szavai .-men nyi ház anny i szokás! mert hon alig léphete valahová , hogy levett kalappal ne üdvözeliék; 's ím itt egy mindennapi fogadj-isten sem juta szegénynek. Nóta bene! a' kocs-

raáros épen pinczében volt, 's kevés pillanat múlva tán inkább fizetést-szerető készséggel föl-lejt ve borával, megtöré a' méla csendet vendéglő teremében, mellynek egyik szegletén a' zsírba fűlt mécs-bélt fölegyengetvén, némi világot is kívánt gerjeszteni. Egymásra pillanta most a' két bős, 's a' huszár egy ásítással, mellyből gyanítatá, hogy előbb untából szundikált, kiverő pipáját, közbe nagyot sóhajtva, melly ismét szív-nyugtalansági kórjel lehetett, 's keservesen felhajtva poharát, újra rágyújtott. Andorunknak igen ínye szerint lehetett e' néma vendég-társ, mert szólni, kivált idegennel, nem igen szeretett, 's a' künn dülő vész igen is nyilván jelengeté magát a' hasadt ablakokon besüvöltésével arra, bogy említését, mellyel beszéd kezdődnék, szükségessé tegye; azért behozatván sonkás tarisznyáját, messzely bora mellett ő is némán falatozott. — De most fölkelte ültéből a' tiszt, hogy végig sétálja a' szűk szobát, melly különben izmos lábú zömök padokkal e' vágyának irigy gátot vetvén, kedvetlenül államag a' sonkázó Andor előtt, 's hogy épen ok nélkül ne állt legyen, meg, beszédbe eredt, illyeténkép szólván:

„Jó étvágyat uram! “

„Köszönöm, tessék hozzám jöni! “ felelt
Andor szívesen magyar szokásként.

„Ah, barátom, én nem földiekkel élek! “
Andornak a'köpönyeges garabonczás diákok-
ról hallott mesék villanának át lelkén, 's gyanús
szemmel mérvén az egész bizodalommal mellé
települt tisztet, fenéig üríté szíverősítőül pohá-
rát. Amaz folytatá:

„Az úrnak is boszúság e' morgó vész úgy e? “
„Igen! “ u monda egytagúlag Andor, 's új
sonkát szele kenyerére.

„Ah! ha megállíthatnám a' dühöngő ele-
meket! “ ezt a' tiszt mondá nem én, azért az
e l e m e n t u m elmaradásáért engedelmet re-
ményiek ‘.

„S tehetné? “ kérdé borzadozva Andor, rá-
gatlan maradv a' sonka nyitott szájában.

„Ha egy varázs-pálcza volna — folytatá a'
tiszt — édent derítenék e' vidék, 's egy rózsá-
hidat az irigy habok fölé, mellyen egy pillantat
alatt vágyaim óhajtott céljánál lehetnék! “ —
Andornak illy szokatlan föllengés' hallására
egészen elment kedve az evéstől. Szép csen-
desen összetakarítva asztalát, visszarakd élelmét
is vászon szekrényébe, hogy a' vélt bűbájos ki
ne nézze valahogy kezei közül.

„Bizony rossz időnk van! “ mondá Andor,
hogy szóljon valamit.

„'S meddig szándékozik az ur? “

„Pazarig! “

„Mit ? Pazarig ? hol égi angyalod tanyáz-
nak ! “ szöla hévvel fölgorva a tiszt,

„Egyet el akarok belölök én is venni! ” fe-
lel csöndesen Andor.

„S mellyiket? barátom, feleljen az úr ? “

„A’ jó isten tudja! kettő közül majd az
egyiket. “

„S az úrnak szabad a’ bemenetel ?“

„Úgy hiszem , mert magok híják! “

„Óh boldog halandó ! mint irigylem sorsát „ Én
nem nagyon magamnak, mert lovaim,
ha addig így tart, igen megromlanak a’ homok-
ban. “

„Hány van, ki gyalog is örömmel tenné ez
utat? “

„Szomszédból elhiszem, de tölünk odáig ló-
nak is sok! “

„S az urat még magok híják? bámulandó
szerencse! “

„ Nekem is furcsán tetszik, de anyám mon-
dá: mennyi ház annyi szokás! nálunk
sem igen tennék, de ott tán így szokják ? “

A’ tiszt, most már csillapulva heve , mély
pillantatokkal nyugvék hősünkön, mintha lelkét
akarná kémlelni. Azután egész nyugottan ismét
mellé ült, ’s bizodalmasan kérdé:

„Kedves úr! soh’a sem volt még a’ háznál ?“

„Soha! “

„Én ösmerős vagyok ott, utasítást adhatnék.“

„Köszönöm, a' kocsisom jól tudja az útát.“
A' tiszt most már egészen hitte ösmerni, kivel lesz dolga, 's folytatá :

„A' nagyságos asszony igen fennhéjázó, — míg kinyitná a' kaput, megnézetí a' bekéredzőt, 's ragyogjon, ha bebocsátást kíván. Paripán menőnek, vagy két lovú kocsisnak semmi esetre meg nem nyittatik.“

„Az én négy lovam a' kapun is keresztül visz, ha megeresztetem Petivel az ostort.¹⁴ — A' tiszt kétkedve fontolgató, ki lehet e' különcz ? négy ló meg' sonkás tarisznya, hogy' férnek össze ? Ismét folytatá :

„De az inas letegye ám köpönyegét, mikor már közel lesznek, hogy messziről elejőkbe csillogjon az arany paszománt.“

„Inasom nincs, hát nem is csilloghat.“
„Mit? inas nélkül? szól győzedelmi gúnymosolygással a' tiszt; sajnálom, hogy hiába annyi homokot átgázolt az úr.“

Hát tán be nem eresztenének? jó! úgy át sem kelek a' Dunán, 's holnap estére otthon leszek.“

A' tisztet kínzá e' hideg határozottság, mert kétes tervének a' legkivántabb eszköz ajánlkozék

e véletlen összejövetelből, azért nem tágíta Andorunk körül, 's folytatá :

„Szép szerencsét vesz, mely már markában van, e' csekélységért. Ha oda juthatna , a nyeresért jót állok, ha rám vigyáz.“ Most titkosan közelebb szövetkezők a meglepett Andor mellé. „Én, ha akarja — folytatá — beavatom a' ház' titkaiba! A' nagyságos asszonyt hiszen már ösmeri, ennek csak paszomántos inas kell, meg négy ló.... “

„De lovaimat csak nem adom ö nagyságáért! “ vág bele Andor.

„Nem is úgy — mosolyga a' tiszt — hanem öt aiyekkel lehet hajlandóvá tenni. Ezután jó Auróra kisasszony. Ehhez ne is szóljon az úr, felette büszke, ha csak térden nem imádják, meg sem hallgatja a' szót.... “

„Anyám is emlité már, de mondá, hogy alkalmazza magát az ember a' ház' szokásiboz. — Majd meglássuk! “

„Cornélia lesz az úrnak jó, a' második kisasszony. Ö nyájas és vidám, ugrik és tánczol, nevet és mulat, mellette jó és szép, imllyen szépség földön még nem terme.... “

„Bizony derék! “

„Aztán a' successio sem megvetendő “

Most már Andornak is mező nyílt, 's élénken kérdé :

„Hány ökörrrel szántanak ? “

„No — kettővel, úgy hiszem így szokás.”
mond akadozva a' tisztt.

„ Hohó ! az lehetetlen! Egyszerre — elhiszem, ha jó porhanyó a' föld, kettő is elhúzza az ekét; de nund össze mennyit szánt aztán ? “

„Üm! vagy úgy? Már annak tán száma sincs; — egész gulya ott az ökör.”

„ S mintegy mennyit vetnek-el őszit és tavaszt ? ”

„Mór a' mint akarják, hogy több vagy kevesebb teremjen. Ha néha keveset vetnek, azt csak az teszi, hegy a'tavali is megvan, hát nem akarják, hogy épen olyan sok legyen. — Hanem szép leány mondhatom, és fiatal, mint az első hajnal' hasadta, mint az ígésző bimbó, melly a' ráderülő nap' sugárin új pompára festik! “
így végzé a' tisztt, könnyűlten, hogy a' nehéz gazdasági problémán, mellyhez nem érte, szerencsésen átesett. Andor gondolkodott, mert ezt szoká tenni, ha valamit nem érte, 's neki viszont a' tisztt' költői oldala volt érthetlen; de mind e' mellett a' gulya-ökör is megfordult elméjében.

„Tudja, mit? monda határozottan a' tisztt, nekem sok hasznomat vehetné az úr. En mint masa kísérném a' házhoz, ott is sok tanáccsal tudnék szolgálni. “

S így beeresztenének e ? “ kérde Andor.

„Csak így, és másként nem! “ felelt a' tisz.

„Jó! majd az éjjel megálmodom! “ szolt Andor, 's ágyat kért, hogy alugyék.

A' tisz is újra köpönyegébe burkolódzva, az előbbi sarokra vonult, hogy elmélkednék a' vállalatról, melly őt mosolygó jövővel bíztató, ha elsül. Ezen szóról szóra földézett beszélgetésből , úgy hiszem, két dolgot fogott észrevenni a' figyelmes olvasó: először, hogy tisz-urunk a háznál, hova most Andor menendő, szerelmes; másodsor, bogy az odamenés neki tiltva van! 'S én, mint e' jelen krónikának magyarázója, még csak ezen okkal tartozom a' felgerjelt kíváncsiság' kielégítésére, t. i. miért hogy a' tisz úr a' házhoz épen nem mehetett? Ez pedig csupán ebből történt, mert Pazarinénak előbb kevéssé nagyítva rajzolt fenhéjázásában csakugyan van ám valami; aztán a' katonákat tán mivel első szeretője , ki megcsalá , katona volt épen ki nem állhatta. Már pedig tisztünk csak egy szegény volt, 's e' szerint elég arra, hogy a házhoz mind eddig nem merészkedheték. Most még is útban volt oda, 's a' kocsmában épen abban töré fejét, mint juthatna jó módjával a' kívánt helyre, midőn a' történet hősünkkel itt összehozó. Virgoncz elméjében kész lett egyszerre a' terv, 's inasként Andorral ha a' házhoz me-

hetne, a' többit majd tudná ő végezni. 'S most hagyjuk őt egy kicsinyt az asztal-sarkon alunni, 's lessük-meg Andort ágyában.

Azt vélné az ember, bogy utasunk jóllakva , eltörődve, már kedvére hortyog nyekergő zsúp-ágyán. Épen nem! most is ébren van ő, a' múlt éji álmatlansággal is daczolva. 'S talán, mert nem édes anyja veté ágyát ? Épen nem! a' hallott beszéd, 's a' vállalat' holnap mutatkozandó síikére nyugtalanítók. Fiatal szívre a' szép, halandó zsebre az érték, vajmi hatalmasan munkálnak! 's ezért csuda e, ha ifjú hőszünk is e' sors - választó út közben, minden fontolás nélkül el nem alhatott. Hát még az atyja miket össze nem beszélhetett neki a' múlt éjjel, miről mi semmit sem tudunk, 's titok többnyire nehéz szokott lenni vivőjének. Ezért elégedjünk-meg vele, ha tudjuk, hogy mind eddig szegényke el nem alhatott, 's hogy ez álmatlanságában elhatározó magában, a' tiszt' ajánlását elfogadni, akár tréfából, akár fölgerjesztett kíváncsiságból , azon különös házat megláthatni, hova bemehetésre, egy arany paszomántos inas olly elmúlhatatlanul szükséges volna. — Rövid elszenderülés után az ujdonúj úri cseléd már fölötte állt útasunknak, őt az átkelésre, 's este adott szavára emlékeztetvén. Andornak tetszék e' pompa, 's a' vég megegyezésig még csak ezt

akará megtudni, miért hogy éppen ő érte kívánna tenni a' tiszt úr e' fáradságot? Be s elég cseles volt kívágni magát kérdései alul. Különben is keresztül menne, mondá, de lóháton a' beeresztés kétes volna, pedig egy tréfa, egy fogadás, egy terv, vagy akármi más illyes miatt, a' házat okvetetlen meg kell látnia; melly okokra nézve, utóbb már magyar szívességére is kényszerítvén Andort, ez többé ellent nem állhata kívánságának, gondolván, hogy az s föltételében a' hadnagy különben is inkább segéd mint gát lehetne. 'S így, egy közhuszár, a' tiszt leánya, utánok ballagván a paripákon, ók, 's pedig Andor mint úr, a' tiszt mint inasa, beszálltak átkelés végett a'kompba, dunántúli partokra evezendők. Kívánjunk nekik szerencsés utat, 's elhagyván a' nehéz hintót, tekintsünkbe, míg oda érnének, Pazariné ö nagyságához is, hogy éppen mindnyájan ösmeretlenek ne legyünk az estei összejövetelnél. —

S nagyságát a' tiszt úrtól már ösmerjük nagyából, 's így Auróra 's Comélia kisasszonyokat is, kikhez ha szerencsénk lehet, majd elítélhetjük magunk, mennyiben volt, vagy nem volt a' hadnagy úrnak igazsága. Be volt még egy negyedik, kiről semmit még nem hallánk, 's ez Jusztin volt, nem leánya Pazarinénak, hanem szegény árva a' háznál, mellette rokon, kit a

nagyságos néni volt kegyes, keresztényi szeretetből, nevelésre magához venni, mert hisz' így egy szobalánnyal kevesebbet kelle fizetni, pedig e bértelen, munkásabb vala mindeniknél. — Pazariné ő nagysága különben igen okos asszony volt, s nevelési elvei Jusztinba körül különösen dicséretesek. Kis korában munkás életre szoktatá nevendékét; mert, ágymond, te szegény leány vagy, az az , ha megnősz, helyetted ne kelljen szobaleányt fizetni; — tükörről jókor még elszoktatá; mert, ágymond, a' leánykák' koszorúja nem a' szépség, hanem a' szív' jósága, az az, ragyogó kisasszonyaim mellett, szegény árva leány, szembetűnni valaha ne vakmerősködjél; — türelemre szoktatá a' szelid lelket mert, úgymond, egy leánynak mindent kézből kell várnia, azért ne zúgolódjék tehetetlen a' sors ellen; az az, leányaim mellett eldugva ha honn avulsz, ezt nem én, hanem az ég akará így — vallásos buzgóságra gyújtá ártatlan lelkétj mert, úgymond , az egész leánylét inkább kérelem, mint tett, azért imádj istent, hogy elégedve telnek napjaid; az az, társasági vigalmak elől egyházba küldhessünk áhítatoskodni ; — megkedvelteté vele a' csinosaságot is; mert, úgymond, ez ajánlja, czifraság és pompa helyett, a' leánykákat, az az, elégedjétmeg vele, ha ünnepi új helyett, tisztán mosott viselt ruhába jeienhetel-meg! — 'S e' szabályok,

ez elvek szerint virult-fel a' szép 's a' még jobb Juszti, pompájára nemének, bár irigyül elrejtve , homályos árny alatt, szinte észrevétlenül tliszelge a' lelkes leány, türelmében 's vallási szent buzgóságában nem is érezvén a' méltatlanságot, melly lelkét zsarlá , 's ba másért nem, azért legalább bálával tartozék nénjének, hogy ha a' méltó bánást megtagadá, legalább a' méltatlannak nyugton törését tőle tanulá! Nem is panaszia ő soha senkinek sorsát, mert hiúság lelkét nem békétleníté, dolgában eljár, szeretett mindent, jövőjét isten' kezében hivé,,— reményle! Egy nevelés mint képezhete illy külön alakú lelkeket ? fogja kérdeni olvasóm, a' büszke Auróra 's könnyelmű Cornélia lévén előtte, a' lelkes Juszti mellett! Hiszen nem is egy nevelés volt ez! Juszti árva leány, amazok fényes polczon ragyogó kisasszonyok, 's így külön, finomabb nevelés illeté őket. Mintha nem tudott volna ehhez a' nagyságos mama úgy e? Dejszen ! jobban érté mint akárki, milly szüksége egy övéivel hasonrangú kisasszonynak munkátlanságra, külszépségre 's ennek tudására, hiúságra, türelmetlenségre , daczosságra, pompa és külfény-áhitásra 's a' t. és így neveié, külön elvek szerint, a' büszke Aurórát, a' könnyelmű Cornéliát, 's még is, halljuk csak, ez ám a' csoda! hizelgők ugyan eléggé lepdezék a' kényes virágokat; 's

kérő, mind eddig csak egyetlenegy sem mutatkozik ! Pedig — alig lehet könyhullatás nélkül említeni — a virágkornak már épen legvirulóbb szakán állanak, a ház hitele roskadóban, s egek! ha a hanyatló nap borús felhőkbe bú, s a kitörendő vész alapot és tetőt megrendít, milly borzasztó este váltja-fel a dús reményekben büszkén nyílt hajnalt! — És most eszmélt hajdani leány-társára, Peterdiné asszonyomra, Pazariné ő nagysága, kinek ház-módját, szemes gazdasszonykodását, magába vonultságát, de eléggé terjedelmes javait a Duna mellékén jól ösmeré, s összekötni gondola a régi barátság lánczát, mellyen egy jó birtokú vőt fogjon. Elkészíté erre leányait is, s különösen Auróra, mint idősb, volt szánva a nagy reményű mátkának, ki büszke várából elég egykedvűleg várta a'félig-meddig óhajtott ellent, kinek sem hódolás, sem visszaverés még elhatározva nem volt, a kétése föllépéstől függesztve-föl minden. Azért kevés gonddal, de annál több gyűrű s más ékszerekkel bíbelődve várá a titkos mát, mellyre az ígért jövetel határozva vala. Az asszonyság a konyhát rendelgeté szakácsával, a kisasszonyok, szobáik ékesgetését elvégezvén, magokat készítgeték, köszöntéseket próbálgatának, franczia románok s költőkből gyöngéd érzelmeket tanulának-be, hogy idegen virágokat szőnének a honi

nyelv - parlagba; tükörben , mint szorgalmas színész, arcvonal-gyakorlást tartának, nyájaszelíd, andalgó - szerelmes , bús - epedő alakokat próbálgatva. 'S még ki tudja mire nem jut az ember? így okoskodék Cornélia, hát ha el is kell ájulnunk? 's azonnal kezdé lélekzetét fogyasztani, keble sűrűbben emelkedék, 's lecsukva pilláit, nénje' karjaiba roskad, kinek újonnan vasalt kemény ruha-újjait öszvetörvén, az boszúsán ugrik-el tőle, a' helyt hogy felfogná, 's az ájuló szépen a padlatra terül. — E' pillantatban nyit ajtót egy komoly vidéki alak, sárosán és izzadva, de köszöntése e' furcsa helyezeten tátott szájában marad. Cornélia sikoltva ugrik-fel, 's ki az oldal-ajtón; Auróra ijedtében tükröt tör, mcllyből tört ruháját igazgatá, 's a' sok, kellemeinek udvarló, hajpor és kenőcs, iskátulákban 's köcsögökben földre hűll, megakadt ruhája végig reped, 's maga is — csakhogy Cornélia után ugorhatott. A' sáros alak most is az ajtóban ámul még, be és kilépéstől egyképen félvén, határozatlanul, bámulva. — Ugyan,drága olvasó, kinek gondolja ön ez idegent itt ? Én sokban mernék fogadni, hogy nem kevesebbé , mint ő, fog meglepetni, ha bizonyossá teszem, hogy ez Andor, a' mi négy lovas, inasos hősünk, kit ma reggel még a' komokban hagyánk. „Andor? a' négy lovas hős? “ — Úgy van, Andor, a'négy lovas hős, magán's gya-

lóg jött-be a' kastélyba. „'S miért?“ Mert fél-
óránypira a' falutól új kocsijának próbálatlan ke-
reke egy gödörbe döcczenvén, eltört, 's ő cselé-
elit, míg segítséget küldhetné, ott hagyva, maga
bállaga-be a' kastélyba. — Jó darabig mélázgata
már, még mindig csak az ajtóban Andor, a'
midőn hirtelen anyjának utasító jelszava: men-
nyi ház annyi szokás, juta eszébe, 's meg-
nyugodott. Tán itt ez a' szokás, hogy a' ven-
dég elöl elfussanak, gondolá, 's ehhez az intés
szerint alkalmaztatnia kell magát az embernek,
's most beljebb lépven, határozottabban sétála a'
szobában, készakarva erősebben kopogván, hogy
valaki hallaná-meg 's bejöne. Völegényi gondat-
lanságában észre sem vévé — 's állapotja, úgy
hiszem, minden szerelmes előtt kimentí őt —
hogy minél tisztább 's fényesebb volt a' nem rég
sikált padlat, annál több sárt hozza ő be széles
talpain a' gyalog útról, vastag nyomát hagyva
lépteinek. Most madár' röpteként hang süvölte
felé a' mellékszobából:

„Szörnyűség! a' kisasszonyok toilett mellett,
's egy idegen férfi rajtok tör! “

Andor képpel a' hang felé fordul, hogy il-
lőn tehesse köszöntését. Az ajtó megnyílik, 's
ott áll szikrázó szemekkel Pazariné Ő nagysága,
Egyik sem szól, csak néz, végre :

„Uram ! “ megszólal Pazariné,

„Tessék ! “ válaszol Andor, mert nálok szólításra ez a szokás.

„ Hogy mert belépni, mikor a' kisasszonyok ... ? “

„Talán valamellyik beteg, mert itt hever látom a' sok orvosságos köcsög “

„ Istenem — örült! “ kiált Pazariné , 's kifut.

Andornak szűk fogalma körén e' furcsa jeleknek túl estek már ezt szokásnak is sokallotta, hogy az asszonyoktól is illően nem fogadtaték. Láta milly sok új szokás van még a' világon ő előtte, mellyekkel nyúlak helyett tanácsosabb lett volna ösmerkednie, 's a' honi, titokban költ beszélgetésre eszmélve, lelkéből felsohajtja, mert üdvöt e' háznál, anyja' jóslata ellen, látá milly hiában keres! — Most egy inas jött, hogy kiutasítsa a' hívatlan vendéget. Hősünk rámered, de elnyomva boszúját mondja, hogy ő Peterdi Andor az alföldről, jelentené-meg ezt az asszony-ságnak. „Ö nagysága tehát?“ szól bámulva és ijedve az inas, és elsiet. Andornak új meg új világok fejlődének-ki a' homályból. Ez felette különös szokás még is, fontolgtató magában, — előbb kigazítanak mint örültet, 's most a' pusztá névért nagyságoknak! Hogy' kelljen ehhez magamat alkalmaztatni? De tán csak a' ház' szokása , mert anyám emlité, hogy meglehet föl sem

vesznek, hidegen fogadnak.... “ ’s alig gondola ezeket, midőn újra ő nagysága siet fele.

„Lehetetlen ! “ kiabáld még messziről, „lehetetlen ! Az én drága Julcsám’ fia volna ? “

„Alázatos szolgája ! “ mond, meghajtva magát Andor.

„De milly sáros “ szól ismét kétkedő orrfintorgatással Pazariné, megütközve az esetlen külsőn. „Nem látta az ajtó mellett a’ tisztító kefét ? vagy még okosabban — künn hagyhatta volna sáros lábait legalább. “

„Nélkülük nem tehettem volna tiszteletemet “

„A’ csizmáit értem. “

„Nincs több velem, ’s mezítláb be nem jöheték. “

„Mért nem kért hajdúmtól? hahaha! annak lett volna egypár heverő! — Az úr engem meg akar csalni; hozott e levelet asszonyanyjától?“

Andor kérésé zsebeit, de levele a’ hintőzsebben maradt.

„Elég a’ játék! most tüstént távozzék, míg érdemlett méltatlanság nem éri sehonnai uramat ! “ mond göggel Pazariné — ’s ment.

Andor le veretve állt szégyenben és boszúban. Szólni akart, de elakadt járatlan nyelve, ’s a méltatlan bánás’ füláncját most érezvén először, keservesen fölsóhajtott tehetetlenségén.

E' pillanatban pattant az ablak előtt, 's járat-be Peti, Andor' kocsisa, egy az útfélen történetből hamarább kapott kerékkel a' törött helyébe , 's lárma és zaj lón a' háznál. Leugrik fürgén az inas, kit a' huszár tisztben már ösraerünk, 's kérdi, nem ért volna e már be az uraság? hogy nekik kerekök tört, de egy arra jövő helybeli pór szíves volt bevontatásra kerekét nekik kölcsönözni, 's urasága ez alatt gyalog ballaga-be. — Pazarinét tetemesen megzavará e' történet. Az idegen, kit szinte másod ízben igazította ki szobájából, csakugyan a' várt vő, fényes szerszámban , négy lovon , inassal, 's tétovázni kezdé, mint hozhatná helyre az elkövetett hibát.

„ Kedves drága uram öcsém! “ siet most tárt karokkal elébe a' komolyan méléző Andornak, „mint meglepe bennünket, hogy a' nagy örömben tán el is értők egymást! “

„ Igen — én értem ! “ szólt komolyan Andor, 's hallgata.

„Mennyi ház annyi szokás! 's nálunk, ha leányaim öltöznek, felette nagy zavart okoz egy, kivált ösmeretlen, férfi' megjelenése,—és illy észrevétlenül — gyanítatlan.... “ mentegetődzék ő nagysága.

A' kisasszonyok is kifutónak most a' vendég elé, 's Auróranak meglepetve 's kétséggel akadának-meg szemei Andor' inasán.

„Ím a' leányaim ! “ folytató Pazariné, gyermekek még, de magasra nyúladtak. “

„Auróra kemény, büszke tekintettel méré hősünket, Cornélia félre mosolyga , a' nagyságos mama pedig karon fogja kedves vendégét, bogy bevezesse a' szobába. — A kisasszonyok be nem jöttek, hogy a' vendéget illetőket künn elintézzék. Pazariné kérdést kérdésre halmoza, mert ebben mutatkozik legfőbb szívessége, nem is várta, jó e mindenikre felelet, vagy nem ? 's Andor csakugyan nem győzött mindenikre felelni. „ Hát a' mama, hát a' papa élnek e? mit csinálnak? nem voltak e betegek? mivel mulatják magokat? van e helységökben Casino, olvasótársaság , vagy theatrum ? falu e vagy város a hol laknak ? “ ezek 's több illy sok egybe nem függő üres kérdések valának a nyájas háziasszony' öröme 's szívességének jelei, melyekhez Andor, mint különös házi szokásokhoz, ugyan iparkodék magát erejéhez képest alkalmazni; de Pazariné sebes , ő lassú nyelvű lévén, semmikép' meg nem egyezhetének, 's mire ő az elsőre feleletét végezné , amaz már a' hatodik kérdésnél járt, — szerencse, hogy kérdést ő nem is épen azért szokott tenni, mintha feleletet várna reá. Azonban ó nagysága' tüdeje nem az ó testamentomi özvegy' olajos korszója volt, hogy ki ne fogyjon; mind inkább csillapult a' nyelv, 's ritkult a' kérdés,

's mert Andor sem volt hajlandó csak egy cseppet is élénkebbé tenni a' beszélgetést: utóbb még a' köhentésnek is hasznát vették mindketten, csak hogy egy kis neszök legyen. A' kisasszonyok még mindig künn voltak, 's Pazariné legalább őket tudakoló, 's indula keresni, hogy beküldje , látván ujdonúj uraöccseé milly nem a' legérdekesebb társalkodás.

„Soha se fáradjon! “ szóla Andor, „ úgy is eluntam már az ülést; kocsimat, lovaimat is körül kéne tekinteni.... “

„Ez nálunk szokatlan, “ vág közbe ő nagysága , „ hogy a' vendégnek kellene körülnézni. Minden el van eddig, úgy hiszem, végezve; de ha leányaimat akarjuk felkeresni, nem bánom. “ És mentek. A' szobák üresek valónak, udvar, kert néma, de a' mint visszajönének, egy hát só szobácska ajtaján élénk vihogás, vidor nevetés haták-meg füleiket.

„ Ahá ! itt lesznek! “ mond Andor, 's az ajtó kilincshez nyúl.

„ Ugyan mit gondol ? ez a' cseléd-szoba , 's itt a' kisasszonyok? Távozzunk! “ inté Pazariné, féltve, ha Andornak igazsága lenne.

„ Mennyi ház, annyi szokás! azt mondá anyám; “ szól Andor, tán cselédség közt intéznek-el valamit? — nézzük-meg... . “ 's míg ő nagysága okokkal vagy erővel elvonhatná, be-

nyitja hirtelen az ajtót. A két kisasszony volt, meg' a' tiszt-inas, bizodalmasan ülve egymás mellett, 's szerelmi kézszerítésban Aurórával, a büszke Aurórával, kitől térden kell választ koldulniok a szegény férfiaknak! S nagysága' arca e' reménytelen látványra elváltozott; a' kisasszonyok elijedve, az inas pedig merészen ug-rék-el, parancsot várva , e' szavaival :

„Tens uram

„Nézd körül a' romlott kocsit, 's értekezzél helyreállítása felől! “ ezzel útasítá őt ki Andor 'a' szobából.

A' tiszt távozott, 's legelőbb Pazariné jöve szóhoz

„Reményiem, nem fog megütközni drága uramöcsém e' jeleneten... ? “

„Épen nem “ felel egykedvűleg Andor, „anyám inte , hogy alkalmaznám magamat a'ház' szokásihoz, 's ezeket éli tisztelem is mindenütt/ Ismét elakadtak. Pazariné maga sem tudd magát e' kényes szokatlan helyzetben föllelni. Leányaiban ha minden hiba meg volt is, de illy elvetemült leereszkedés köznéphez csakugyan messziről sem vala sejthető. — Mi azonban annyira mint ő nem bámulunk, tudván, ki lappang a' tisztben, sőt Auróra kisasszonytól sem vesz-szük olly rossz néven e' gondatlan társalkodást, ha őtet e' jelenésben csak egy szerelmes leány-

nak tekintjük, ki a' múlt farsang óta szívvágyait csak üres sóhajtásokkal elégítgeté-ki soványul, 's most egyszerre ál alakban olly közel, olly sejtetlen, olly biztosan tűnik-fel körüié a' kedves. De ő nagyságának mind ez olly megfoghatatlan lett, hogy szinte tudtán kívül szédelgene-ki a' szobából, e' baleset által romba dőlve látván reményeinek fényes fellegvárait. Andor szinte tudván felét a' dolognak, itt is csak egykedvű maradt, 's a' visszatekinteni alig merő Pazarinénak új bámultára Cornéliát karon vezeté utána. Erre nagyot lélekzett ő nagysága is, 's drága uraöccsének szerencsés vaksága 's együgyűsége kezeskedni látszanak előtte, hogy semmi a' dologból még elrontva nincs.

Estére, élénkebb öröm végett, társaság vala összehíva, mellynek Andor, mint messziről jött kedves rokon 's ünnep' hőse, bemutatatték. Jelentő gyanús mosolygásokkal üdvözlék az új vendéget a' ház' baráti, némi elménczkedő célzásokkal fűszerezve a' kölcsönös beszélgetést, mellyből Andor, mert szokva ilyenekhez nem vala, mit sem értett. Annál többször pirult pedig el a' jártasabb Auróra, akár kis boszúból, akár csupán kitűtetésére, hogy a' tárgy ő, 's érzi mikor van érintve. E' vendégi vitor szeszély azonban maga magát oltá-el, miután Andort lassú természete, Aurórá-t betanult női szemérme,

szoros közönbösségben tartá. Ezért nem is forrhatott egy egészszé a' társaság, mindenik behúzá vitorláit, bogy egyedül ne ragadtassék a' kedv' zajos síkjára. Feszesség, mellynek a büszke Auróra vivé sötét zászlóját, lépe a derülni kezdő teremekbe, mi oka lön, hogy a' férfiak és dámák lassanként az udvari illedelmek' járma alól könnyülni akarván, egymástól külön osztályokra vonulnának.

Csendesen folyt beszéde a' pipázó férfiaknak, az új vendégtől némiképp fékezve érezvén magát a'társaság; annál nagyobb zsinattal valának azonban a' dámák magokra hagyatva, 's szinte a' vendégen holmi igazítani valókat, észrevételkéket is lelve nyelvecskék. Egyszer azonban szokatlanabb lármával telének-el a' szobák, mellyre még Andor is fölfigyelt, 's ím nyílik az ajtó, 's Pazaríné ő nagysága egész triumphussal, gőgösen villámokat szórva fennjáró szemein, bemutatja a'már ösmert tiszt urat, Andor'előbbi inasát , mint — mint — ugyan eltalálná e kedves olvasóm? mint ----- Peterdi Andort, 's most már mint — Aurórának valódi mátkáját, — 's a' mi Andorunkat, azt az igazit, szegényt annyira elbűvöld ez újság, hogy aggódva kérdené szomszédjától: kiféle legyen az a' Peterdi Andor, 's honnét ? Megértvén pedig, hogy az Auróra kisasszony' vőlegénye volna az alföldről, hajlonga a' hajjon-

gokkal, 's üdvözlé a' boldog párt több üdvözlőkkel , mint a' ház' szokása kíváná, mellyhez magát alkalmazandani anyja inté. — ím most, a' mit reggel alig gyaníthatánk, két Andorunk, két vőlegényünk leve; lehetetlen hogy mindenik igaz járatú legyen! a' mint ezt krónikánk alább kifejtetni fogja, 's a'pseudo-Andor' keletkezésének okát is illő pontossággal előadja.

Hanem mielőtt ehhez fognánk , vegyünk harmadszor is egy nagy lélekzetet, de akkorát ám, melly sóhajtásnak is beüljék ; mert tüstént látni fogjuk, miként a' gonoszság diadalmat vön a' jámborságon , 's a' fűrfangos kajánság legázoló az ártatlan együgyőséget!! — 'S most ad rém!

Andorunk, az igazi, látók főlebb, mint jöve gyanúba a' nagyságos háznál, különös fölléptével, 's hogy az anyja' levelét elő nem mutathatá. A' fűrge eszű tiszt, mostani pseudo-Andorunk, ezt okosan használni tudá. Peterdiné asszonyom' levelét a' kocsi-zsebből, még Andor a' kastélyba gyalogolt, magáévá tevén, 's Aurórával egyetértve az említett kis szobácskában hirtelenében egy kis hiteles mesét gondola-ki, melly szerint az igazi Andor ő legyen, amaz pedig szegény csak az inasa, kit előre en személyében tréfából küld vala 's maga neve alatt a'kastélyba. Most azombán véget akarván vetni az úgy nevezett komédiának, fényesen öltözve megjelenik a' dámák

közt, meséjét Pazariné' különös bámultára elmondja ; hajlongása, kézcsókja, nyelve sokkal ügyesebb amazénál, s ki hinné mesének illy hihetetlen sikerét? Ő nagysága rögtön rá ösmert benne Julcsája' egyetlen, gazdag, csinos házasulandó fiára. A rege meglepő , kivitele kielégítő ; szóval, a' levél' olvasta után, karon fogva, győzedelmi örömlármával viszi igazi hősét az estének, a' pseudo-Andort, mint jövődő vejét bemutatni a' férfiaknál is. „Ki ne ösmerje-meg e' bájló nemes alakban Julcsámat, az egyetlen bárátnét, s ennek hű mását ? És ki ne gyanított volna tüstént pórlelket, ha bár úri hüvelyben is — e' szolgánál ? “ mond föllengve Pazariné, éles gúnnyal szúrván a' hűledező igazi Andort, ki varázsvilágba lévén átbájolva, szerencséjére nem érte semmit, s a' háznak illy különös szokásain annyira el nem igazodhaték, hogy most már alkalmazni sem tudván többé magát, csak bámult, s versent nevetve a' nevetőkkel, új kacajnak leve élő forrásává. Most párvalasztás leve, mellyben a' büszke Auróra a' fényes vőlegénynek juta, s mindeniknek még, Andoron kívül, egy.

„Uraim! most a' tánezerembe velem, a' megrivallott hangszerek köszöntik már ez estének véletlen magas örömeit, mellyekben együtt va-

gyünk mindnyájan osztozandók. “ szól méltóságos tekintettel a házi asszonyság — ’s indul.

„ Igen de... kedves asszonynéném...” e’ szókat tördelé utána Andor, az igazi, melyre Pazariné kegyes volt válaszolni, mondván :

„ Kend most kimehet abba a’ kis cselédszobába , ha ura mást nem parancsol. Gondoskodni fogok, hogy mesterileg játszott szerepét ott kéjelmesen leihassa! “ Erre ismét indult, a’ társaság nagy hahotával követé, ’s ha krónikánk Színen adatnék-elő, a’ kárpitnak itt sebesen legördülnie kellene; de így Andort, a’ kijátszott szerencsétlen vőlegényt, semmi el nem fedi előlünk; azért maradjunk vele a’ boldogtalannal még egy két perczig. A’ többi már vigalmakba merülend úgy is a’ tánczteremben, de neki elhagyott-nak nincs egy ösmerőse, barátja, nincs senkie , ki a’ történeteket neki megmagyarázná, ki részt venne visszas sorsában. Ő még most is a’ nagy kacaj közt eltűntek után ámulva áll a’ szoba’ közepén egyedül, ’s eszmélni kezd, nem őt illeti e e’ kinevetés? — Egy inas boros palaczkokat ’s poharakat kihoza, hogy itt lennének a’ férfiak’ számára. Andor még most is itt állt, ámulatok közt. határozatlanul, a mint az inas dolgát végezvén , időtöltés’ kedvéért megszólítja:

„Mit búsul pajtás uram, tán a’ pünkösdi királyságot siratja ?“

Andor mélyen érzé, bogy már csordultig van töltve a' keserű pohár, de némán elnyomá fáj-dalmát. Az inas, magokban lévén, a köz vigalom rovására egyikét boldog perczet kívánván éldelni — azaz, hogy ehhez ő szolga létére tán nem is tudott, 's idejét, a borral együtt, inkább csak töltötte, miként szegényesen lehet; elég az hozzá, hogy a hozott italok legnemesbikéből po-harat tölt, 's kínálja Andort is:

„Már mi e' háznál így szoktuk. Ha az ura-ságokkal nem, előbb vagy utóbb kell részesül-nünk a jóban. Tegye ezt pajtás uram is“ 's könyeket facsart szemeiből az egy húzómban le-öntött erős bor.

„Sok furcsa szokás van a' kendtek házánál, mond andalodtából ébredvezve Andor.

„Hja! mennyi ház, annyi szokás! -Ne-künk itt, igaz hogy pokollá teszi előre az életet s nagysága, az a' vén Lucifer; de tán a' jövő életbelit álljuk-ki most itt egy úttal aztán az illy dinom-dánomokból a' szemes legény még is kiveheti néha a vámot. “

„Is gyakran van ez ? “

„Rendesen minden héten, de ha a' szükség kívánja, többször is. Szokásként minden péntek a' napja , de most illy gazdag vőlegény, mint a' kend ura, megérdemli, hogy a' szokástól egy kicsit eltérjünk, 's ma vasárnap ismételjük a' lakomát. “

Andornak mintegy idegvonaglász mereszté-ki karját a tele-pohár után, melyet egy cseppig mohón nyele, ha a' félkábultságból, melyben feje boronga, ege'sz válhatnék, 's egy jól tevő varázsálom után ismét Dunán túl, melyet ma átvezett, ébredhetne 's megrázkódva bortól és érzelemtől, némán tevé-le az üres poharat

„ Biz úgy ! “ folytatá a' szolga ; „ pajtás uraimék itt kedves vendégek, mert ha ez a' jó szerencse nem akad, nem tudom ki fizetné-meg az új esztendei contókat!“

„ Contók ? “

„ Igen, mert nálunk már ez a' szokás, hogy megszerzőnk ugyan mindent a' mi drága, de kérje aztán valaki az árát.... De lépteket hallok, — távozzunk, nehogy a' jó ozsonna után keserves vacsoránk legyen. “ ezzel a' szolga ment, 's kivoná magával Andort is. —:

Egykét kíváncsi cseléd a' folyosó ablakáról nézé lopva a' zajos belvigalmat. Andor is megállapodék, hogy legalább valamit láthasson a' rovására adott mulatságból. — Egy kedv-chaos vala az egész terem, melly fényét a' mindenek fölött ragyogó büszke Auróra kisasszonytól nyerne, ha még elválasztlan nem volna benne világosság a' sötétségtől, szellemi lég a' nehéz földtől, tűz a' vizektől. Andoron állt, hogy „ legyen világosság “ de ő hallgatva, a' törté-

netre bízd, hogy majd fejtse-ki a valót, 's ijedve futott ez álfényben csillogó panorámától, bogy csendes rejtekben pihentethesse zavaros fejét, melyet itt biztos kebelre még nem hajthat . — Az említett kis szoba felé tarta a' homályban, mellynek ablaka gyenge fénnel világíta elébe.

A' jó Jusztin öle benn asztal mellett, varrójával , silány mécs-világnál; ki felől, ha most elő nem hozzuk, tán nem is tudakozódott volna senki a' tisztelt olvasók közül, figyelmök inkább a' csillogó táncz-terem Gratiáit 's Adonisait lesván tomboló vigalmak között. s öle itt, mondom, . a' szelíd munkás leány, elrejtve, mit nem is gyaníta , kaczer szemek elől, együgyű magányában, munkája mellett, a'mint Andor rá nyitá az ajtót. Illően kele-fől helyéből a' leányka, a' váratlan látogató előtt, kinek esetét egyedül ő nem tudt csak még a' háznál, következésképen való alakjában fogadd, 's szerény meghajlással letéve munkáját kérdé :

„ Tán valamit méltóztatik parancsolni nagysád ? “

„íme?“ viszonz Andor, rábámulva, mint-ha egyedül e' kérdés emlékeztetné, hogy ő csakugyan Peterdi Andor.

„ Igen! tán a' szolgák elvagynak ott benn foglalva ? “

„El!“ sóhajt Andor; „minden el van már ott benn foglalva, 's én e' boldog magányban itt nyugtot jövék keresni, mert máshol — láb alatt vagyok. Szabad e megpihennem melletted kedves leány?“

„Óh kérem — itt minden olly szűk, olly illetlen“ pirulva így tétováz Juszti, meg-
lepetvén a' kérdéstől, 's szorongva néze-ki a' homályba, mint boldogtalan a' sötét jövőbe — nem leskelődik e künn irigy szem, melly gúny' tárgyává tehetné e'jelenést. Majd Andort kémlelé félénk pillantatokkal, mint szabad bokorban tan-
nyázó őz az első vadászt, kinek hálójából nem szabadulhat, valljon jót vagy roszt akar e ez? csupa történet vagy bizonyos czél hozza e őt hozzá? 's akármelly esetre mint kelljen magát viselnie?

„Légy nyugodt húgom!“ mond Andor, észrevevén a' leány' küzdését; „engem te elősmerél. Én nem úr, hanem kisasszonyod' mátkájának szolgálja vagyok —, 's röviden clmesélé azt, mit a' tiszt és nagyságos asszony ottbenn róla meséltek-el.

„Ugyan úgy e?“ felele könnyülten Juszti, 's elfoglaló újra asztalánál helyét; „beh furcsa! ha akar, üljön-le.“

„Köszönöm jó leány!“ mond Andor, 's egy alacsony pádon elfogadó a' kínálást. —

Darabig szótalánul ülének most, mindenik azon töprenkedve, min kezdje a' beszédet? végre Jusztin, legalább bogy csak szóhoz jöjenek, e' kérdést tévé:

„Hát mülyen ember az a' maga ura?“ ,

„Egy — egy — jó ember, és más — semmi! “
sohajta Andor.

„Szegény!“ mond sajnálva Jusztin; de mintha gondatlanul 's gyanúsan szólt volna, elharap á a' szót.

„Nos — miért ? tán sajnálnád uramnak kisszonyodat ? “ kérdé figyelemmel Andor. „Szólj , jó leány, mit lehet tartani uram' mátkája felől? “

„Minden jót, úgy hiszem válaszola jószívűleg Jusztin. „Különben én nem ösmerem, de sokkal fölöttem is áll ő, hogysem ítélnének ... “

„'S ki vagy te , jó leány ? “

„Egy szegény árva, távolról tán rokon is e' házhoz, ezért tart a' nagyságos asszony. “

„Rokon? 's te nem részeltetel a'ház' vigalmaiban , mellyek itt idegeneket is honosítanak ? “

„Megszoktam már e' részvétlen magányt, örömmel munkálok csendességben , 's tudom, hogy a' nagyságos asszony ezt így szereti.... „

Mennyi ház annyi szokás! gondolá keserűn Andor, de eltökélé, hogy ennyi balszokáshoz magát alkalmazni soha nem fogja. Itt szokás a' vőlegényt nevérol 's értékérol ösmerni-

el; szokás a' mátkának várt völegénye helyett idegen kezét szorítani; szokás még is rovására multságokat adni, mellyből maga kizáratik; 's szokás végre az árva rokont, szem elől eldugva, munkája mellett szigorú magányban hagyni, míg az utolsó inas is legcsapongóbb kedvét halászhatja a zavarban! — Andor érzé ezt, 's mélyen sohajta, folállva alacson padjáról, 's mert új érzelseinek szavakat adni nem tudta, minden szó nélkül távozni akara.

„Hát el akar hagyni? “ kérdé igéző bánattal, tőjét varrójában felejtve Jusztin.

Andor megállapodék, 's mohón nyélé az epe-dő pillanatokat, mellyek távoztát látszanak féltetni. Kétkedése végre erős tökéletté vált, 's hatalmas indulat ébredve szűnyadó lelkében, küzdése közt a' bámuló Jusztin mellé lépe, 's hévvel szorítva kezét ajakihoz, szóla:

„Leány! te angyala vagy e' háznak, engedj futnom ennek sátányai közül! “ 's ki rohant a' szobából.

Jusztin ámulásban mozdulatlan marada szé-kén. „Istenem! mi vala ez? “ kérdé lelkében gyanúsán magától, 's fejét, mellynek az indulataj alatt támaszra volt szüksége, egyik kezére bocsátván, égi álmákba szenderült, mellyek közt csak a' szív vala ébren. és látta képeket, mellyek külön alakokban csak az eltűntet mutoga-

ták, lelke elfogultan, felejtve múltat és jelent, csak a' homályos jövőbe merenge, míg — míg — a' kelő nap' első sugárira, mellyek ablakán át köszöntek, ébredni kezde, a' nélkül, hogy alutt legyen, 's varrójánál leié magát, a' nélkül hogy tisztán eszmélhetne, este van e még vagy reggel!

Csend uralkodók még az éjen át dobzódott udvarban, csak Jusztint emlékezteté az együgyű reggeli tárogató, szokott foglalatosságaira, 's indult az ól felé, hogy felvigyázna ott á' fejő cseledekre. Bámultára, udvaron keresztül mentében, a' vendég vőlegénnyel — 's mi tudjuk, hogy az a' tiszt úr volt — találkozók, ki nyugtalanul az ólak felé kémlelődni látszék.

„Ugyan, jó leány, nem tudnál inasomhoz utasítani?” — kérde a' szembe jövő Jusztint.

„Én — nem tudom — hol van....” — mond ő elpirulva, 's hogy zavarodása észre ne vétesék, elsiete. —

A' tiszt Andorunkkal akara szólni, hogy azt a' történetekről felvilágosítsa, 's illy nem várt sikerét látva vállalatának, további segédéül a' játéknak okosan fölkerje; olly játéknak, mellytől az ő egyetlen földi szerencséje függ. Andor azonban nem vala sehol található, 's ez őt' aggodalmakba ejté. —

Különös, hogy Andor illy egyszerre csak eltűn t, 's hová lett szegény? így elméi olvasóm,

ha krónikámat előlről és nem végről kezdve, eddig hata már, 's én bátor vagyok egész illendőséggel jelenteni, hogy Andor ez éjjel — megszökött ! — Most már szeretném látni az embert, ki e' pontnál bámultában egy pár pillanatig legalább meg ne állapodnék, 's ne kérdené: de hát hogyan, vagy miért ? — Hja ! ennek ismét hosszú históriája van, 's én merem állítani, hogy mi még sem Andort, sem atyját tökéletesen nem ismerjük, 's nem hallók kivált együtt-beszélgetéseket a' nászba indulás' éjén. Ezt „hát föl kell még világosítanunk, hogy érthessük e' hirtelen változást; azért teljes alázatossággal, és ezúttal tán utoljára, van szerencsém tisztelt olvasóm előtt még egy kis türelemért esedezni. —

Az öreg Peterdi úr a' maga szobájában igen okos ember volt, csakhogy külső dolgaiban a' nő-kormány annyira kifogott már rajta, hogy hatásköre csak magában határozódott. Látta ő, és keserű elméletekre fakadva látta, fia' neveltetését, kiben az anyai kényeztetés mellett, minden szellemin eddig diadalmaskodék a' testi erő, noha nem volt apja' csendes, mélyen fontoló, tiszta ítéletének minden nyoma nélkül; de szűnyadt mind eddig a' lélek, lenyomatva a' porélet' súlyától, mint óriási rom alatt a' kincs. Azonban a' kedvező pillantat megérkezék, 's az apa' igazságos vágyai, mellyek fiának az ösmert fényűző

Pazariné' házával kötendő frigyen valának végkép elhalandók, hatalmasan kelének-föl keblében az ártatlanságnak megmentésére, 's fiát, az indulás előtti estén, titkosan szobájába vivé, mint főlebb látók. Itt ő, mert nejétől távol envilágban volt, kevéssel lerajzoló Andornak magát, megmutatá semmiségét, fölébreszté benne a' vele rokon szellemű , de szendergő dicsvágyat, kivágy-ni agarai közül, 's megutálva a' munkátlan tunya életet, egy magasabb, méltóbb körben, munkában fényleni más hasonlók felett. Eszközöket rautata a' cél' elérésére, 's szív' mélyére ható apai tekintettel fogadtatá-meg fiával tanácsának, intéseinek engedelmeskedni. Andort megrázá lel-kében e' hív rajza életének, 's mintegy örökös álomból ocsódva-fel, elborzada a' képtől, melyet az elébe tartott tükör ada-vissza. Forró há-lakönyékkal köszöné apjának e' számára tartogatott mennyei kincset, 's magából egy egészen új lényt alakítani, szentül féltévé magában. — Tanács vala most Pazariékhoz elmenni, hogy any-jától elválasztassék, 's világot lásson, melyet kézi-könyvül használandó de onnét vissza nem térni, míg magát illően kiképezni nem fogta Eszköz vala egy jó summa pénz, melyet apja , kis kora óta e' szent célra össze zsugorgatott, neje' tudta nélkül, 's egy ajánló levél a' főváros-ban Peterdi úrnak egy iskola évekbeli lelkes 's

most nagy tekintetű barátjához. — így indula Andor leány-nézőbe, illy gondolatok foglalatostaták útjában, míg minden nyomon apjának szavait igazaknak látván, föl nem sóhajta: milly sok szokás van mdg a' világon, mellyeket eddig Ő nem is gyanított, 's mellyeknek előtte ösmeretlensége annyi hiányt dreztete, annyi pirulást okozta. E' küzddse közt, érzelmeinek e' forrásában , tündk-fel neki Jusztin, a' szelíd, lelkes leány, mint az örök sötétséget megvilágosító első égi fény, ki annyira állta méltóságában a' divat' 's külfény' ama' bábjaihoz, mennyire ő, tölök visszaizonyodék. Ő látá a' leányt, szerény kis világában, másoktól sejtetlen, mint elrejtett szent képet díszleni, hallá bájhangjait, érté lelkét , melly vele rokon vala, 's látá kivált ama' távoztát féltő pillantatokat, mellyek epedve, mint a' parton maradt kedveséi az örömet ragadó távolba halának-el utána, 's pedig a' játékba rang és név, érték és álfény nem elegyedének! 'S egy illy ritka percze az életnek ne gyújtsa e magasra a lelkét, 's tette ne buzdítsa a' halandót? ezt csak az hozhatná kétségbe, ki rideg magányában sinlődve, az életnek csak borongó telét, die viruló langy tavaszát soha nem ízleld. — Andornak most egészen ínye szerint esék, a' vele olly furcsán szövetkezett tisztnek regényes föllépése Pazariéknál, mellyen annyira

megütközék először; mert ő alakját ott hagyhatta, legalább az első gyanú' elhárítására még is maga futhata, bogy föllépjen az új pályára, melyről soha, vagy csak dicsőséggel lelépendő — 'S ím most már ösmerjük egész mivoltában Andort, kinél először csalt a' külszín; de későbbi viseleté , komolyabb föllépése óta, mély érzelmet, ha műveletlent is, 's szilárd férfi-charaktert gyanította már. Kívánjunk neki szerencsés utat, 's kedvező pályát nemes céljához!

De míg mi itt Andor' belső szellemi létén philosophálánk, 's tulajdonival 's határozatával ösmerkedünk : ez alatt ébredézének a' múlt éj' vigalmainak sáppadt hősei is. A' tiszt még most is kérése Andort, de nem volt, 's eltűnte egy kis lármát okozott a' háznál, mellynek oka ismét ez vala : a' tiszt tökéletesen meggyőződván Andor' eltűnte felől, még bizonyosabban adhatá-ki magát képében, sőt új cselre bátorítá a' reménytelen eset, hogy Andort tolvajnak, ki minden vele hozott pénzét magával vivé, kiáltsa-ki. Most már a' dolognak, ha részére kedvezőleg akar végződni, sebesen kelle haladnia, miért az Aurórával egybekelést minden módon sürgetni kezdé. Két akadály volt még előtte; katonasága 's a' cautio. Pazariné rá akará beszélni a' kilépésre, de ő zászlójához erősen ragaszkodók, 's érté nyelvével ő nagyságát is meghódítani, ki, mint

főlebb láttuk, a katonákat nem igen törheré. Azonban ezredének kevés idő múlva összevonulási pompás áthúzódása a' falun, Pazarinénál teljes diadalt nyere részére. Az ifjú hős, szilaj szökdelő paripán, arannyal csillogva osztálya előtt! — ah! ez a' világ minden egyeteme' tudományos okleveleinél többet tesz!—Fenndoboga Pazariné' szive is e' látványra, 's maga javaslá vejének a' további katonáskodást. A' dolog sürgős vala, — szomszéd helységben az ezered' tulajdonosa, 's ennél olly hamar, olly könnyen ki lehetne csinálni a' dolgot, csak pénz kellene! — Hja! de ezt a' megszökött inas vivé-el magával, haza menni foglalatosság és idő nem engedék kölcsön kelle hát felvenni a' kívánt summát; ismét a' Peterdi' rovására. Volt a' háznak egy zsugori, szinte már agglegény, de pénzes ösmerőse, ki Cornéliát egy darab idő óta már szerelmi kinézésekből szemmel tartá, 's kiben, szerencsére, a' minél később annál hevesebb lángra gyült szenvedély amazon, t. i. a' pénz' szeretetén, győzedelmeskedék. Minden jól ment, a' kívánt summa letéteték, 's Pazariné fölül rá még a' könnyelmű Cornéliát is gazdagon adhatá-el, kinek érzelem úgy sem igen laká kebelét, csak mulathatott, csak pénzes nő lehetett legyen! Ez mind olly sebesen, olly szépen folyt egymásból, mint a' lánczszem, 's alig fogja hinni kedves olvasóm, hogy egypár év alatt Pazariné

a' legelégtelbben, 's a szokottnál is nagyobb góggal ünnepié leányainak kettős lakodalmát. — Notabene! mind ezt szegény elbujdosott Andorunknak, ki isten tudja most hol járt, rovására.

'S így most már addig beszélénk, addig regélénk, hogy házasság is történt, pedig kettős; ebből gyaníthatja kiki, hogy krónikánk vége felé hajol. De mielőtt ez lenne, illő leendő egy kis dörgésmorgásnak vegyülni a' dologba; mert Pazariné ő nagysága ugyan férhez adá leányait, de bezzeg Peterdiné asszonyom mit fog rá mondani, kinek hamarjában elő sem tudjuk majd fiát adni? Azért még egy kis türelmet, 's most már igazán legeslegutoljára kérek a' szíves olvasótól.

Harmadik hete már, hogy Andor búcsút vön egynéhány napra anyjától, 's mind eddig sem maga, sem híre nem jő. Peterdi úr gondolá magában mi történt, de az asszony semmikép sem tudott a' hosszas kimaradás' okára jöni: azért eltökélé fia után menni, hogy valót tudhasson. Leporoltatá hát a' még menyasszonyi ajándékban kapott ó castrumot, mert az új, Peti kocsissal, kit a' tiszt magához pénzele, még mindig Pazariéknál volt; 's a' két öreg sárgát, farkó szerszámaiba befogatván, indult dunántúlra. — Épen a' lakodalom' estéjén éré oda, hol minden örömben és fényben úszék már, midőn ő, mint

valami tévelygő üstökös, rongyos alkalmával az udvarra, kíváncsi figyelmet gerjesztve, behajtatott. Belép a' kivilágított terembe, 's ott úti köntösei alatt valami véletlen maszkot gyanítva, körül fogák az újságvágyó vendégek. Ő köszön, magát hajtogatja, de senki nem viszonz semmit,- ámulva várja a' dolog' kifejlését. Végre jő a házi asszony, 's Peterdiné üdvözlő csókolására siet; de az előle félre áll. Peterdiné körülnéz, pirul, haboz, 's elijed a' háztól, mellynek szokásait nem ösmeré, még is vele közelebbi frigybe lépni ohajta, 's hol tán — mert minden arra mutatott — épen menyekzőjét tartják fiának.

„Megengedjenek szóra végre Peterdiné, „ha úti köntöseimben, 's illy véletlen, tán az ünnepet zavarom; de úgy hiszem bejöheték.... én Peterdiné vagyok ”

„ Mit ? Peterdiné ? Julcsám ! egyetlen barát-ném ! ” kiált zajos örömmel, karjaiba futva Pazariné ; „alig ösmerélek-meg a' réglátás miatt!“ 's most csókjaival halmozá, egyszersmind kifelé vivé magával, hogy bundái közül kibontva, díszesebben jelenhessék-meg a' fényes társaság előtt.

„Mért nem korábban csak egy nappal is, kedves Julcsám , holott mi megírók az esküvés' napját? “ de a' tiszt úr, igen természetesen, a' levelet el nem küldé. „Ma kelének össze gyermekeink. “

„Ma?“ kérdé halaványulva Peterdiné, 's szokatlanul döbrent-meg szíve a' váratlan újságra.

„ Mindjárt szolgálatot küldök, barátném , hogy részt vehess a' köz vigalomba, “ mond Pazariné, 's ment.

Egybekeltek? gondolá Peterdiné, és tudta nélkül ? és az új meny most még csak kézcsókolására sem siet? De tán őt fogja most küldeni anyja — kecsegteté magát — 's idegen szobalány jött tűkörrel 's mosdó szerekkel. A' szolgálat bő volt, mindenén fény és ragyogás, de egyszersmind hidegség uralkodott ; 's Peterdiné csak azt bánta, hogy ősi szokásként háztűz nézni nem jöhetett. Most ismét megjelent a' társaságban, 's a' menyasszony, udvari hideg hajlongások közt, bemutatatták neki. Peterdiné elijedt a' drága menyétől, hogyan fér ez meg majd az ő szűk házában ? — 's a' fia után tudakozódék, ki igen természetes okoknál fogva, a' szobában nem vala. Erővel vonja-be a' tisztet, mint vőlegényt, Pazariné, kinek szerény vonakodását elég bölcs vala onnét magyarázni, hogy egyszerű anyjának megjelenését, illy magasb szellemű társaságban, átalja. Peterdiné elébe siet, de kételkedve áll— meg a' vőlegény előtt:

„ Én a' fiamat keresem ! “

„ No 's ? itt van ! “ mond megütközve Pazariné.

Peterdiné bámulva vállat von, 's a vőlegény, napa előtt térdre hullva vallja-meg, utolsó szorultságában , a cselet, mellyel Aurórát nőül nyeré. Erre közös lett a' zavar. Pazariné ájultodfzott, aztán kínos görcsöket kapott, hogy le kelte őt fektetni, 's Peterdiné hálákat ada lelkében istennek, hogy fiát, kivált itt, háztűz-nézés előtt meg nem házasítá. De most szegényre rá is került a' sor, mert Andor elbujdosását tudtára adák, 's hollétéről senki sem tudá. — Szóval a' lakodalmi örömöket sírás váltá-fel és bánat ; csak Auróra, ki úgy is tudá a' dolgot, maradt egykedvűleg büszkén, vágyainak, bár mi módon, teljesültével, 's férje föllenge szerelmi érzelmeiben egyformán, titkosan örülve, hogy esküvő előtt nem érkezék ez a' veszedelmes alföldi vendég. Cornélia' mátkája is kedvét veszté, mert a' gazdag sógor' rovására adott pénz, igen tudá, milly bizonyosan el van veszve napánál ; de szép ifjú nejével vigasztalá magát, ki szinte följedezék menyasszonyi álmaiból, most már szigorúban átadva látván magát a' könnyelműségéhez kevéssé vastagocska 's komor férjnek. — A' tiszt elég hajlékony, elég finom vala ugyan kikeresett szavakkal, forró ígérettel 's meleg kézcsókjaival napát iránta engesztelni; de az maga tudá, mint szegült egyszerre szárnya magas gögijének, büszke

vágyainak, 's mint kelljen most már házának az adóssági súlyok alá sőlyednie!

Peterdiné meg nem foghatá fiának illy nyom nélkül 's már szinte több heteki eltűntét, azért kétséges aggodások nyomák iránta lelkét. — Más nap tüstént indulni készüle, hogy otthonról szükséges nyomozásokat tehessen az eltévedt iránt; de míg elmenne, Pazariné őt titkos beszédre beteg ágyához kéréte.

„Az én sorsom , barátném! “ így kezdé, „a' legnyomorúbbá leve. Adósságokban olly mélyen ülök, hogy többé mindenem már velők föl nem ér; azért semmivel kell maradnom, 's a' kínos választás — egyik vömnél panaszos kegyelem-kenyérre szorulni. Auróra tisztné, férjével kell hurczolódnia, én hát Cornélidhoz vonulok, 's javaimra idegenek teszik kezöket. De egy árva rokonom van, barátném, kinek sorsa most mélyen érdekli szívemet. Őt gyám és óltalom nélkül nem hagyhatom, vidd magaddal barátném, legyen vigasztalód , míg fiad megkerül. Munkás , szelíd leány, ő körüléd még hasznos is lehet! “ 's most Jusztinkáért csengete.

, Peterdiné' szíve ellágyult, barátnéja' 's az árvának sorsán, ki szerény beléptével, 's nyájás külsejével olly kedvezőleg lépé-meg őt, hogy azonnal fogadást tön barátnéjának, óltalmába venni az árvát. Hála 's öröm-köny gördüle Jusz-

tín szemeiből, forrón csókoló nénje' kezét, 's félénk bizodalma Peterdinébe hódoló tiszteletté vált, a'mint az, habozó szerény ajánlkozás után, a' kedves leányt szívesen kebléhez szorító. Ők elmentek, 's el minden vendég, különféle érzések között — A' tisztt Aurórárt szók szállására vivé egy silány faluba, 's Cornéliát a' másik vővivé, anyjával együtt, jószágára; hol a' gazda adott irányt a' nő' minden tetteinek, hová hiúság 's kéjelmes élet őt nem kísérheték, 's hol csend és zaj, kéj és bú csak a' férjnek derült vagy borult pillantatótól függge. — És e' rövid vonások után, úgy hiszem, egyik ifjú nőnknek házi környülményit sem kell világosabban rajzolnom az eszmélő olvasó elé. —

A' harmadik év múlt már ez eset óta, 's Andorunk még mind eddig elő nem került, 's Peterdiné már csaknem kétségbe esék kedves fiának megláthatása felől ez életben. Jusztin, a' szelíd lelkű, derítgeté csak borús napjait, ó biztató, ó kecsegteté a' jövő' arany reményeivel, mellyek nélkül szív-vágyai kihelván, eddig tán érzéketlenségben tompult volna el lelke. Engyermékéként tekinté a' kedves leányt, kit a' kitűnő szíves bánás, 's még egy magyarázhatatlan titkos kötél, olly édesen vona, olly hő 'érzelmekkel csatla a' tisztelt gyámhoz, millyenekkel csak egy édes gyermek ragaszzkodhatik szüleihez.

— 'S e' viszonyok közt, 's két év után már, emlékezzünk csak, szives olvasó, azon kis dunarévi csárdára, mellyben Andorral a' tiszt úr olly furcsán szövetkezett, 's látjuk Peterdinét, egy rokonától vissza tértében, beszállva 's Jusztinnal a' múltból 's fiáról beszélgetve. — Zajos lármával nyit ajtót egy huszár tiszt, legénye által a belebb fekvő faluból lovakat parancsolva kocsija elé; utána jött egy bekötözködött ifjú nő, karján egy esztendőös kis csecsemőt ringatva, hogy a' kellemetlen szekér-rázásból magát némileg benn kipihenje, mint az éjjel még tovább utazandó. Kevéssel ezek után egy falusi, asszony, egyszerűleg öltözve; 's végre két komoly, tudós külsejű, fiatal úr. — Soha ennyi vendég e' csárdában, mióta fenn áll, egyszerre nem volt. 'S kik lehetnek mind ezek? várja, tudom már, türelmetlen olvasóm. A' tiszt Auróra' férje volt, ki sietve más vármegyébe szállítatva-át, most éjjel nappal utazék nejével rendeltetése' új helyére. A' büszke Auróra! bagázsias kocsin, szobaleánya 's dajkája magának — hallatlan! de így fizet a' világ! A' falusi asszonyság paraszt-kocsin, Cornélia. Épen egy fényes névünnepre készül a' szomszédba, midőn beteg napánál lévő férje sietve utána küld, hogy anyja meghált, 's temetésre okvetetlen meg kell jelennie. így hát tüstént félretevé a' fodrozandó ruhákat, tud-

van, milly pontos teljesítést kíván férje'parancsa. Gazdasszonynak honn mamáját hagyá; nem tudom nem lessz e hiba a' háznál, mire a' gazda roegjő, ő nagysága' igazgatása alatt ? — 'S a' két ösmeretlen tudós — ezt már csak eltalálná az olvasó , hiszem , ha Jusztin, különösen meglepette , fel nem sikoltott volna is — hogy ez Andor, az eltűnt Andor, egy lelkes barátjával, kinek vezérlése alatt a' fővárosban ösmeretlenül eddig magát műveie ; pártfogójának , kihez apja utasító , közbenjárásával diszes hivatalt nyert, 's most méltó gyermekül magát szüleinek bemutatni jó. — Képzeltető a' köz bámulás e' különös összejövetelen , melly még tovább is tartana, ha a' tisztnek lovai meg nem érkeznének, 's Cornéliát is kocsisa indulásra nem intené. — Peterdiné 's fia itt hálának, 's más nap haza érve, Andor meleg örömkönyvek közt dőlt az őt váró apai karokba. Anyja előtt felvilágosítának mindent, ki most hibáit a' nevelésben átlátván, teljes elégtételt lelé fiában ; azt sajnáló csak szegénykében, hogy annyira elsoványkodott! A' szülék' végohajtása kevés idő múlva betelt. Andor megházasodott, 's ki volna méltóbb nő hozzá , mint Jusztin , a' lelkes , szelíd leány, kit Peterdiék, mint tulajdon gyermeküket szerettek. Fenn érzé a' derék leány szerencséjét e' választásban, 's létének és tetteinek irányául a' házi boldogság vala kitűzve; 's

ivel .mennyi ház annyi szokás — alkotott s is férjével együtt egy házat, mellyben szokás vala: szorgalom és munkásság, szelídség és jámborság, rend és csinosság, jó kedv és barátság ; csak, melly mind ezeket fűszerezé, a' házassági szerelem nem vala csupa szokás kölcsönös érdem gyujtá azt naponként újabb lángokra; lélekből eredt az, azért sírig kísérve az életet, mennybe is , honnét jöve, az oda tűnő lélekkel átszálla.

KOVACS Pít.

EMLEKEZÉS.

Hévvél
szerettem
'S ím
szenvedek,
Keblembe'
dúlnak
Bús érzetek.

Gyötrelmem
enyhet,
írt nem talál,
életfáim közt
Zúg a balál :

De bár
gyötrelmem
írt nem talál,
'S életfáim közt
Zúg a' halál:

Szelid örömmel
Emlékezem
,Szép napjaidra
Oh szerelem
BAJZA.

Bük - ágon nagy sötéten
Holló vagyon ;
Más holló ellenében
A szirtfokon.

Bük-ágról szól a
holló t
„ Én éhezem ,
Mi lesz ma, barna
rabló !
Eledelem ? “

'S a barna társ a'
szirton
Károgva szólt:
„ Vitéz van ott az ormon ,
Bús mint a' hold.

Kemény párharcában
hullt-el

De Zille , Zille
távol
A' hirtelen ,
Uj férj karában
tánczol
Dús termeken. “

'S бүк-ágról szól a
holló ;
„ Ez kell nekem!
Sólymát te fizd,
kuttyáját
Én elverem. ”

És szállt a két
dögorzó ,
Károgva szállt,
S a' holt vitézen
tápot
Dúsan talált.

G A R A Y .

S A J K A D A L.

leletem folyóján
Büszke'n lengedez

Életem folyóján
Tört sajkám erezt ;
Rajta utazólag
Vérző szírem fű,
S messze ,
ismeretlen
Part felé ropul.

A' folyónak árja
Mély, fenéktelen ,
A folyónak- árja
Csalfa szerelem ;
Kormányom
kitépve ,
Engem
gyermeket,
Lebke
csolnakommal
Szírt közé vetett.

Elsülyedt Örökre ,
Szél között zajon ,
Elsülyedt örökre
Minden kincs ,
vagyon ;
Képek, égi álmák,
És tündér remény,
Útra szép hazámból
A mit hoztam én.

Felleg és ború most
Láthatáromon ,
Felleg és ború most
Néma bánatom ;
Egy csillag vezérel,
A' hit csillaga ,
Biztató jövődök
Kétes záloga.

Csendben és vihar
közt ,
Sziklán és habon ,
Csendben és vihar
közt,
Szálj te, csolnakom!
Élet habjain túl

BAJZA

A TÁVOZÓ

Leszáll a nap ,
Borai az ég ,
Elhagyott a'
Szívreménység
Hogy tégedet,
Te gyöngyalak ,
Még enyémnek
Vallhassalak.

Remény,
remény!
Tündér! kép t
Csalárd vagy,
mint
A földi szép;
Csalárd mint az
Én galambom ,
Kinek szívét
Nem birhalom.

Leány , leány !
Üdvességem ,
Gondolatom ,
Nyugodalmam ,
Földi mennyem
Csak te voltál
Egykor nekem.

De most, leány !
De most, remény
Örök kákán
Kesergek én ,
Örök kákán
Miattatok ,
Kik álnokál
Megcsaltatok.

s te csáka lány!
'S te álremény !
Istenhozzád
Örökre ; én
Elkucsázom
A világtól,
Kikujdosom
Szép hazámból-
Útam nyűgöt
Felé megyen ,
Pusztaságon ,
Rengetegen ;
Hfi társ gyanánt
A' fájdalom
Kisérti fog
Vad átamon.

'S ha majd a'
szent
Határokon
Kikészülend
Ez árva nyom i
Tireátok,
Bájvidékek ,
Még utolszor
Visszanézek.
'S míg reátok ,
Báj vidékek ,
Szívszakadva
Visszanézek ,
A csókdozott
Határokon
Siromha zár
A' fájdalom.

BÚSTAVI.

SZEP, SZEBB, LEGSZEBB.

Szép vagy lányka, ha ostromlód' sok hímü szavára
Kis fejedet rázván azt feleled neki : N e m !
Szehh ha zavarba hozott? legszebb , mikor
édes-epedve
Gyöngé pirulással mondani merted : I g e n !

GARAY.

E J F E L K O R

**Tündöklő csillagok ,
Lobogra fényetek !
Hajh hírem is lobog ,
Mint a' ti fényetek,**

**De kebletek nem ég ,
Szerencsés csillagok !
Hidegen fénylenek
Tündöklő lángotok,**

**Bennem mint aetna-tűz
Forr , küzd az érzelem ,
Velem kél 's nyugoszik
A megcsalt szerelem ;**

**Hajh még is lángjaim
Kiolthatatlanok ,
Mint örök fényetek ,
Tündöklő csillagok!**

BAJZA.

CORIOIAN 'S A' HABORGO ROMA.

Hoc illád est praecipue in cognitione re rum
aalubre
ac frugiferum , omnis te excmpli documenta
in illaatri
posita monumento intneri inde tibi tuaeque
reipubli-
cae quod imitere capia : inde foedum inceptu
, foe-
dum exitu , quod vites. LIVIUS,

Története 's polgári alkotmánya valamelly népnek szoros kapcsolatban állanak egymással. Romában e' kettő olly sokképpen összefonódva jelenik-meg, hogy egyiket a' másik nélkül előadni szinte lehetetlen. A' hét hegyő várost, a' sorsnak ezen legszebb remek művét, mint Polybius nevezte, szabadság' szerelme alkotá naggyá: de viszont a' polgári alkotmány által nem korlátolt szabadságszomj egyfelől, és a' magányos személyek' szinte nem korlátolt uralkodói vágya más felől, vitte hanyatlásához. Szabadság építe a királyi szék' omladékain egy erős 's minden szomszéd népeknek félelmes respublicát, ez törte-meg a' consulok', ez a' tanács' rettegve tisztelt tekintetét , ez teremte a' tribunusi méltóságot, melly végre a' népnek csaknem fejedelmi hatalmat szerze: de ez volt viszont, mi az országot örök rengés és viszályok között tartotta, mellyeknek zavarából emelték-ki fejöket utóbb a' Sullák és. Mariusok, a' caesari mindent legázló hatalom, ki-

rályi koronát készítve és zsarnokpálczát adva a' Tiberiusok és Nérók' a' Domitiának és Caracallák' kezébe, kik mindent undoksággá változtattak, mi a' hajdani Romában nagy és dicső volt. Mert a' Rom idustól szerzett, 's mind utódaitól mind a' respublica' alapítóitól sokképen változtatgatott polgári alkotmány hiányos vala: sem tiszta republicanus szabadságot nem adott a' népnek, sem a' félig adottaknak fenn maradására bátorságul nem szolgált: sőt eme' helyett tágas nyitásokat mutata, mellyen mind a' despotismus', mind az aristokratia' kényei féketlenül kicsapongván, az elnyomás' eszközeit magokhoz ragadozhatták. Innen a' szünetlen panasz, bizodalmatlanság, háborgás és párt, mellyek az országra többszöri ínséget hoztak, a' népet örök nyugtalanságban tartották. Illy alkotmány mellett a' rendet 's magát a szabadságot is csak a' nép' tömegében erős gyökeret vert erkölcsiség, jónak és igaznak szeretete, tar thatják-fenn , melly tulajdonok , miként tudva van, változékonyak és gyarlók, mint maga az emberi akarat, mellyben alapulnak. Azon kevés tiszta időpontokat, mellyeket a' Tiberis melletti lakók értenek, nem polgári alkotmányoknak, hanem erkölcsaik' még meg nem romlott korának köszönhatték. Erkölcselenség fizte-ki a' város' falai közül a' szabadság' nemtőjét is.

A romai respublicát senki se tekintse tehát respublicák' ideálja, se polgári életét 's viszonyait polgári boldogság' fő pontja gyanánt. Benne a' tyrannismus, az oligarchia minden ábrázataiban, sőt még maga az anarchia is, ez a' népek' öldöklő szörnye, többet uralkodtanak mint a' demokratiai szabadság, melly tiszta kifejlődési pontjára soha nem is jutott-el.

Egy szakaszát fogom leírni a' respublica alatt sokszor támadt háborgásoknak, mellynek Coriolán nem oka, csak indító eszköze volt. Mert nekem úgy látszik, a' minden tekintetben annyira érdekes romai történeteknek nem azon része nevezetesb, melly e' hódoltató nép' messze táborozásait, hanem inkábbára az, melly beltörténeteit, forrását annyi nagy és alacsony, dicső és nemtelen tetteinek, ábrázolja. De mielőtt tárgyamhoz fogjak, szükség lesz Roma' állapotját néhány vonással festenem, hogy ne csak a' történeteket, hanem azoknak okait is tudassam.

A' királyok' kiűzetése a' patriciusi rendnek volt csak kedvező, nem az egész népnek. Király helyett most két consul ült kormányon, fejedelmi hatalmú, Választatások évenként történt, de kizárólag csak a' lovagrendből. Azon elsőségek, mellyeket a' patriciusi rend Romulustól nyert 's a' királyok alatt mindig birt, a' királyok' kiűzetése után nem csak nem fogytak,

hanem inkább növekedőnek jogbitorlat és vagyonszarolás által. Püában igyekezett a' derék Valerius Publicola, consul-társa Brutusnak, még törvényekkel is, — milyen, például, ama' nevezetes : De provocatione ad populum — a' népnek az aristokraták ellen védsánczokat építeni: ezen törvények siker nélkül maradtak, erejük ki játszatott. Míg végre a' poriglan nyomottak megunván a' jármot s megsokalván kivált azon szigorú bánásmódot, mellyel a' lovagrendi hitelezők pórosztálybeli adósaikat sanyargatták, ki-tört a' korlátok közül; elhagyá a' hálátlan várost s a' szent hegyre vette magát, kebeléből jövődőre védszónokokat kívánva, kik ügyét az elnyomás ellen pártolják; 's nem csillapodott-le mígnem kívánatait megnyerné.

Ezen szónoki, vagy saját nevével nép-tribunusi tisztség megalapításával Roma alkotmányában harmadszori nevezetes változás történt. Tarquin kiűzetése után monarchiái kormányból aristokratiai igazgatásra ment által, most pedig egy hatalmas demokratiának veté-meg alapját. E demokratiához közeledés azonban nem egyszerre, hanem lassan, lépcsőnként ment; többszöri rengek után, mellyeket részint erőszakos kitörései a' népnek, részint a' patríciusok vagy inkább a' romai tanács makacssága 's meggondolatlan lépései, nem ritkán egyes polgárok tettei szültek.

Mit a' valeriusi törvény nem vala képes: a' népnek befolyást szerezni a' kormányra, azt most a tribunusi tisztség volt eszközendő.

Eleinte úgy látszott, a' tribunusi tisztség a consularis hatalomnak nem ártand 's mégkevésbé a' tanácsnak ; mert a' tribunusok' egész tiszt köre csak a' pórrend' pártfogására terjedett-ki. Sem tekintettel, sem különös hatalommal nem birtanak; még csak népgyölést sem lehetett tartaniuk. Öltözetök nem különbözött egyéb magányos személyekéitől, 's kíséretük, midőn nyilvános helyen megjelentek, egyetlenegy viatorból álla. Tanácsgyűléskor kinn lilének különös pádon a' terem' ajtajánál belépniük csak akkor vala szabad, midőn a' consulok által hívatának, hogy a' pór' ügyében hozott végzés velők közöltessék. Illyenkor, ha a' végzést ártalmasnak látták a' pártolt rendre nézve, ezen szót írták alá: Tiltom, mellynek teljes ereje volt a' hozott végzést megsemmisíteni. Hatáskörök a' várasra, 's ennek falain kívül legfelebb mérföldnyi térre terjedett. Kötelességük volt, mindig — a' latin ünnepeket kivéve — a' várasban maradni, ajtajokat éj és naponnan tárva hagyni, hogy lakjaikban az üldözött mindenkor ótalmat találhasson. Szóval, egész tisztségük nem vala egyéb, mint ügyefogyottak' pártolása. De nem

sokáig maradtak ők illy szerény korlátái közt a' hatalomnak: kis idő' elforgása múlva tehetségüket terjesztgetni kezdték, 's a consulok' sőt még a' tanács' hatáskörét is kérdés alá venni; utóbb semmi sem vala eléggé nagy és magas, minek elnyerésére ne törekedtek volna. Űrügye alatt a' póri jogok' védelmének szándékok vala az aristokraták' hatalmát megtörni, a' mit idő' haladtával el is értenek. Kedvező volt rájuk nézve a' tanács' tagjai között több ízben támadt véleményi szakadás, melly zavart szült 's azt, hogy a' tanács gyakorta eltévesztő szemei elől igazgatása' céljait, 's hibákra botlott, mellyek később vissza jobbíthatlanok valónak. Illy hiba 's ártalmas lépés volt részökre az aedilisi tisztség, mellynek felállítását a' tribunusok' kérelmére megengedték. Ezen aedilisek szinte a' pór-seregből választattak, 's nem voltak egyebek, mint vak eszközei a' tribunusi kénynek. Tiszti körökbe tartozott a' köz épületekre felvigyázni, műlyenek a' templomok, fürdők, vízcsatornák 'stb. Ezek előbb consuli felügyelés alatt állottak; 's így az aedilisi hivatallal a' tanács saját consulai' hatalmát csonkította, 's első alkalmat nyújta a' tribunusi hatáskör' terjedésére.

Azon tanácsbeliek, kik ez új tisztséget felállíthatni vélték, azt hitették-el magokkal, hogy

nagy lelkűségök a' pórrendet mind inkább hoz-
zújuk kapcsolandja, hogy általa béke és csilla-
podás állvánvbe, a város' boldogsága fog meg-
alapítatni. Kis ideig úgy tetszett, hogy nem
roszúl láttának, mert a' két rend közé csend és
egyetértés állott-be. De ez igen is rövid korig
tartott: a' háborgás' tüze csak hamu alatt pislo-
ga, minden pillantatban lángra lobbanható.

Az élelem' szűke, melly T. Geganius és P.
Minucius' consulsága alatt Roma' építése után
(261. évb.' Romát ostorozá, alkalmúl szolgált a'
tanács és vagyonosb polgárok ellen lángot tá-
masztani. Sicinius Bellutus és Lucius Junius Bru-
tus , kik a' szent hegyre kivándorlóit népnek
a múlt időkben vezérei, utóbb pedig első tribu-
nusai valának, most aedilisi hivatalra választat-
ták magokat, hogy a' köz dolgokba még mindig
befolyások lehessen. Ez a' két nyugtalan vak-
merő ember, kinek tekintete csak azon félreér-
tésen alapodott, mellyet a' respublica két rende
között támasztott 's koronként élesztgetett, azon
álhírt költötte, hogy a' patríciusok készakartan
támasztottak élelmi szükségét, a' gabonát saját
táraikban halmozván össze, mellyet most szán-

dékok nagyobb áron adni, hogy kármentesítsék magokat a tartozások' elengedéséért, mivel a' múlt időben a' szent hegyre vándorlott népet vissza édesgeték. Újabb neme , úgy mondának, a' pénzsikarásnak, melyet a' nép' zsarnokai feltaláltak, hogy a' szegénység' utósó filléreit is magokévá tehessék.

A' dolog azonban nem így álla. A' szent hegyre vándorlott, nagyobb részint földmivelő nép, más hazát akarván magának keresni, telkeit műveletlenül hagyá, a' minek természetileg szükségét kelle szülnie. Ezt jól tudták ön magok a' tribunusok is, de ők a' patriciusi rendet akarók gyanússá tenni a' nép' szemében 's megragadták e' kis alkalmat is, tudván, hogy sikere leend az éhség miatt különben is nyugtalankodó pórrendnél.

Ezen rágalmak ellen a' tanács elégtételt nem keresé, nem vön, hanem a' helyett ügyekezett nagylelkűleg a' közszükségen segíteni. Két patríciust Siciliába küldé gabonát vásárium; mert az olaszországi népeknél, kik Roma'növekedését irigy szemmel nézték 's örvendettek nyugtalanságain, sőt gyakorta hasznát is vették, nem lehetett azt szerezni. Mind ezen gondoskodások ellenére nem szűntek-meg a' tribunusok fondor-

kodni 's híreket terjeszteni, hogy a' szegénységet lázadásra bírják. A' consulok gyűléseket tartanak ; előadák a' dolgok' mibenlétét, elő azt, miként igyekeznek a' tribunusok zajgást támasztani, 's mind ezt azért, hogy a' hiedékeny köz-nép' tévedéseit felvilágosítsák. A tribunusok sejtven , hogy egyenes utakon céljaik felé nem haladhatnak, fortélyhoz nyúltak. Egyik gyűlésben nem engedék a' consulokat szóhoz jutni; ők is beszéltek midőn amazok, 's így a' két egyszerre beszélő félnek egyikét sem érthették a' hallgatók. Hiába mondatott, hogy a' tribunusi hatalom csak a' tiltó m-ig terjed, hogy nyilvános előadásokat gyűlésekben tartaniok nem szabad : ők nem csak nem hallgattak semmi intést, sőt eléggé merészek valának, mind eddig példátlanul , azt állítani, hogy a' consulok csupán a' tanács' előlülői, népgyűlésekben minden mások felett tribunusoké az elsőség. E' szemrehányásokból szóviták keletkeztek, mellyek csak lelkeket ingerlének 's nagyobbíták a' zajt, 's a' háborgás végre annyira szenvedélyes lón, hogy a hevesbek közel valának kezeiket egymásra emelni. Ekkor a' ravasz Brutus, ez időben, mint mondtam , aedilis , a' consulokhoz mene , Ígérven , hogy ha szabadság engedtetik szólhatnia , a' zajt lecsillapítandja.

A' consulok azt hívnék, hogy ezen kérelem, melyet nép és tribunusok' jelenlétében egy aedilis hozzájuk intéz, újabb bizonyítványa leendő előlülői hatalmoknak, megengedék Brutusnak a' szólhatást, bízva egyszersmind benne, hogy a' tribunusokat kívánságaiktól elmozdítandja azon természetes okból, mert népgyülekezetekben nem csak pór- hanem lovagrendű polgárok', sőt tanácsbeliek is vannak, kik felett tribunus előlülői tisztet nem gyakorolhat. De Brutus, a' helyett, hogy a' néphez's tribunusokhoz szólna, Geganius consulhoz fordult, — egyikéhez a' múlt évben a' szent hegyre küldött követeknek, — 's kérdé, ha emlékezik e miként egyike a' szenthegyi békepontoknak abból áll, hogy a' patríciusok nem fogják félbeszakasztani azok' beszédét, kik a' pórrend' ótalmára vannak választva ? „ Igen jól emlékezem „ felelt a' consul. „ Miért jövétek hát most ide “ folytató Brutus, „a' nép és tribunusai' tanácskozását zavarni ? “ „Mert e' gyűlést mi consulok rendelénk és nem töl” válaszolt tovább Geganius , 's azt veté utána megfontolatlanul, hogy ha a' tribunusok rendelték vala e' gyűlést, a consulok nem csak nem háborítanak őket, sőt gyűlésükben meg sem jelentek volna.

Alig hallá Brutus a' consul' szavait, örömharsogva kiálta-fel: „Ti győztetek pórrendű pol-

gárok , Tribunusok! — Hagyjátok a consulokat mai nap szólni, meddig nekik tetszik, holnap én fogom nektek megmutatni, mi egy tribunus 's meddig terjed hatalma. Tribunusok! mond tovább , adjatok parancsot, bogy holnap e' helyt a nép összegyűljön ; életemmel kezeskedem érte, hogy ígéretemet pontiglan teljesíteni fogom. “

Ezen viszálykodások alatt beállott az éj 's a' nép eloszlott. A' pórrend nyugtalan volt megtudni , mi fog történni; a' patríciusok ellenben egész nyugalommal tértenek haza, nem is sejtven, bogy Brutus eléggé fortélyos lehessen valami nevezetes tettet véghez vinni.

De ők nem ismerék az embert, kivel dolgok volt. Brutus a' gyűlés után azonnal Iciliushoz ment, hol tisztársaival késő éjig , tanácskozáék. Más nap összegyűjtven a' népet a' piacon, mindenek előtt elfoglalók a' helyeket Vulcan' temploma mellett, hová azok szokták volt magokat helyezni, kik a' nép előtt beszélni szándékoztak. Tömérdék sokaság tolult öszve. Elsőben Icilius szólott. Hogy á' régi, de még mindig sajgó sebeket felszaggassa , lefesté élénk vonásokban , mit kelle a' szegény népnek szenvednie a királyok' kiűzetése óta mostanig Roma' kegyetlen aristokratáitól ; hogy ezen közínségek soha nem szűntenek volna meg, hanemha két elszánt pol-

gár feltámad a zsarnokok' vakmerésségei ellen. Most élelmi szükségét csináltak, úgymond, hogy a' népet újra és másodszor szolgálkká tehessék; a' tribunusoktól meg akarják tagadni a' nyilvános szólhatási hatalmat, csupán azért, nehogy a' népet saját érdekei felől felvilágosíthassák, a mi kézzelfoghatólag bizonyítja, hogy a' népre a' tribunusi hivatalból hárult hasznokat fondorkodnak megsemmisíteni. Azért, vagy rontassék-el a' tribunusi hivatal, vagy ha a' nép sikerét óhajtja, határozassék-el törvénnyel, hogy a' tribunusok népgyűlést rendelhessenek, benne a' pórnép' java iránt tanácskozandók. Szükség továbbá kemény büntetéssel eltilalmazni, hogy valaki a' tribunuBt nyilvános beszédében félbeszakasztani, vagy hivatalos munkálatiban gátlani bátorkodják.

E' beszéd nagy tetszést nyert. Felkiáltások történtek, hogy Icilius hozza a' törvényt javaslatba. A' javaslat még a' múlt éjjel elkészített, bogy annál sebesebben végzéssé válhassék, mert a' tribunusok féltek, hogy ' ha halasztatik, a' patrícusok mindent megmozdítanak elnyomhatására. Icilius azonnal felolvasá a' javaslatot: „Senki ne merészelje a' tribunusnak népgyűlésben tartott beszédét zavarni; ki e' tilalmat megszegi, kezességet állítson, hogy a' reá rótt pénz-büntetést raegfizetendi, ha pedig azt ellenkeznék

tenni, életét 's vagyonát veszti. E' javaslatot a' nép' szava azonnal megerősíti, mielőtt a' consulo'k ellen-állhatnának. A' tanács küzködött e' végzés elrontásán: Az csak egy zugoly-gyülekezetnek, melly nem is vala szokott szertartásokkal megnyitva, koholmánya, úgymond; de a tribunosok nem hagyák magokat megzavartatni; érezve erejüket, tartalék nélkül kimondák, hogy a' tanács végzéseit csak a' szerint fogják tisztelni, a' mint a tanács e' népét tisztelendi. A' kérdés heves zajgást támasztott, de végre csakugyan a' tribunosok győztek, nagyobb lévén pártjokon a szám, 's így az erő. Ekként eszközle a' consuli egyetlenegy vigyázatlan szó a tribunosoknak ismét egy nagy lépést a' hatalomra. A' nép, örülve győzödelmén, lecsillapodott, 's több nyugalommal tűrte éhségi kínjait is. Megérkezének azonban Siciliából a' hajók, terhelten gabonával, mellynek egy része országos pénzen vétetett, a más pedig Gelon Sicilia királyának ajándéka vala. Kérdés támadt azonnal, mi áron adassék e gabona a' szegény népnek. A' tribunosok tanácsba hivattak, hogy adnának véleményt. A gyűlésnek azon tagjai, kik a tanács és nép közt mindenképen békét óhajtottak, azt mondták, hogy a Gelon nagy lelkűségének köszönt gabona ajándékul, a pénzen vett pedig

csekély árért adassék a' népnek. De midőn a szólás' rende Coriolánra kerülne, kinek a' tribunsi hatalom kezdet óta tör vala szemeiken , ezen beszéd harsant-meg a' tanácssteremben : „ Azon szerfeletti gond, mellyel a' tanács a nép' szükségein segílni ügyekszik, csak arra való, hogy a' pórban a' felfuvalkodás vágyait nevelje. E nép, úgymond, csak úgy fog megmaradni kötelessége korláti közt, ha szükségek nyomják. Most van idő, hogy a tanács, lázadások által sértegetett felségét megboszúlja a háborgók fején, kik vakmerők voltak a' patríciusok ellenében magoknak hatalmat csikarni. ' Ezek a tribunusok' jelenlétében voltak mondva.

Mielőtt a' történetek elmondásában tovább haladnék , szükség leszen ez embert közelebbről megismertetnem , hogy okait tudjuk meglepő keménységű 's köz elkeseredést gerjesztett beszédének.

Cajus Március, ki később Coriolanus nevet nyert, egyikéből vette származását Roma' első patriciusi házainak, 's rokonságban álla Tullus Hostilius egykori királlyal. A gyermek, korán elvesztvén apját, anyjának, a' később e' gyermeke miatt elhírült Yeturiának gondja alatt

növekedett. Roma' akkori szokásaként tanulmányai testi gyakorlat 's fegyverforgatásban állottak, melyekhez rendkívüli szeretetet és ügyességet árult-el már gyenge éveiben. Első jelét hősi tüzének azon háborúban adá, melyet Roma a kiűzött Tarquin ellen viselt, ki magát az olasz népek' segedelmével királyi székébe vissza helyezni igyekezett. Ezen harczban az ifjú romai kitűnő bátorsággal vívott's egy társa' életét a' dictator' szemei láttára menté-meg, melyért őt vezére a' harcz után tölgykoszorúval jutalmazá. Ez a' korán nyert jutalom benne a dics' szomját nem gyengíté, mint sokaknál történni szokott, hanem nagyobbakra ösztönzé, 's még inkább tüzelte; így történt, hogy ezentúl ritkán térne-meg valamelly csatából koszorúk, vezérei' dicsérete 's egyéb megkülönböztetés nélkül. Nevezetes, a' mit felőle Plutarch emlékezetben hagyott, hogy nagy tettekre leginkább anyja' tetszése ösztönöze 's dicsőségei' legnagyobbikának anyja' örömkönyeit tartotta, melyek közt ez harczkoszorúit szemlélte, és őt zokogva magához öleié. E' gyengéd érzésből lehet megmagyarázni azon befolyást, melyet anyja minden tetteire, születésétől a' Róma előtti táborozásig, gyakorlott.

Egyike hadi pályája' szebb szakaszainak Corioli város' ostroma volt, Cominius consul' vezérlete alatt. A' Volscok, kiknek ez nevezetes városok vala, ide győjték erejüket, hogy falai alatt egy elhatározó ütközetet próbáljanak. A' romai seregnek csak egyike állott Corioli mellett, Titus Larcus' vezérlete alatt, a' másikat a' consul a' távolról csoportozó Yolscok ellen vitte. Március az ostromlók seregében állá. Corioli' védhada egy kirohanást próbált a' gyengült erejűnek vélt Larcus ellen, és szerencsés vala a' romaiakat egész sáncaikig visszaverni: de itt egyszerre Március termett elüttök, kisdud csoportjával. Izmos's egyszermind ügyes kezei alatt azonnal rémítő mészárlás támadá 's a' rohanók' elsői elhullongának. A' következők óvakodtanak e' példára közelebb jőni, 's Március látván azt, harsány szóval kurjongatá vissza a' futó romaiakat ; mert ő nem csak öklével és csapásaival, hanem, mint Cato bajnokban megkívánja, szavával és szemei' tekintetével is illy rettentő vala ellenség előtt, hogy vele szemközt nem minden volt bátor megállani. Kiáltására többek csoportozának mellé, mellyre az ellenség hátrálni kezdé. Március nyomban üzé őket egész kapujokig. Ámbár azt tapasztalá, hogy társai csüggednek, visszavonakodnak a' nyilak' zápora előtt, 's hogy kevésnek van bátorsága a' csatát egész

a' város-falak közé folytatni, de ő azért nem hátrált, hanem, azzal buzdítván néhány bátrabbakat, hogy a' szerencse nem a' futók, hanem az úzók számára nyitá-meg a' kapukat, utat tört az ellenségen s heronta a városba. Itt eleinte mindenek hátráltak rémítő tekintete elől s megvalának lepetve különös bátorságától, de később észrevén mi kevesed magával van, minden irányból öszve özönlőnek, és körbe vették az egyedülvívót. Harcz és pusztítás táma most, bámulatig véres és rémítő. Itt, úgymond Plutarch, az összetolulás sűrűsége közt, ökle erejével, lábai gyorsaságával, s mindent elrémítő bátorságával, csodáit vitte végbe a' hősi erőnek. Néhányan fegyverétől tolattak vissza, mások félelmükben bányták-el a' fegyvert, s így tért és időt csinála Larciusnak, seregeit könnyű szerrel a' városba vihetni.

Midőn a' város el vala foglalva, a' romai katonák rablani kezdőnek. Márciust fellobbantá haragja; beszédet tarta hozzá jók, mi gyalázat rablással tölteni időt az alatt, hogy Cominius consul a' maga osztályával hihetőleg veszélyes csatát vív. Szavaira kevesen figyeltek, de ő e' kevéssel is megindula a' consul nyomán, hogy magát seregeivel egyesíthesse. Útközben intő társait álhatatosságra, s könyörgött isteneknek,

engednék öt még a csata előtt Cominius' táborába érni, bogy polgártársaival a veszélyben osztozhassék. Úgy lön mint kívánta. Cominius' társai épen megérkeztekor gyónák egymásnak végrendeléseiket. Eleinten köz rémülés tárnada, véresen és izzadtan látván öt a' katonák egyszerre megjelenni. De Március sebes léptekkel egyenesen a' consulhoz mene, 's örömmel beszélé a' coriolü fényes diadalmat. Cominius megölelte 's kezét nyújtá neki, mellyre a' seregek újabb bátorságot vőnek 's magok kérék vezéröket, vigye őket azonnal ütközetbe; Március viszont dicsőség'lángjaitól bevülve azt kéré, állítsa a' consul öt azon helyre, hol az ellenségnek legerősebb csapatai fognak vüni. Így kisdéd csoportjával az antiumiak ellenébe állítatott. Mihelyt a' csata a' hajító dárdákkal elkezdődött, Március olly szertelen tűzzel rohant a' táborhomlokra, hogy az, dühét ki nem állhatván, széledezni kezdett 's az antiumi sor nem réménylett hirtelenséggel át vala törve. De most a' Yolscok' részéről minden szem Márciusra, és minden kéz Március ellen látszott fordulni, 's a' vakmerő el vala veszve, ha Cominius egy erős csapatot

különösen segédére nem küld. Körüié ré-
mítő vérontás volt; holtak holtakon. El vala
bágyadva sebeitől 's az erőszakos harcz' mun-
káitól, de nem hagyá magát nyugalomhelyre vi-
tetni. A' diadalmasnak, úgymond, szégyen mu-
tatni elfáradást, 's ment úzni a már széledező
ellenséget. A' sorok egymás után több ponto-
kon is csak hamar át törettek 's Koma' diadalma
teljes lön.

Következő napon a' consul a' tábor' jelenlé-
tében beszédet tartván, elmondá, hogy e' dia-
dalt Márciusnak kell köszönni 's elhalmozá di-
cséreteivel a' derék bajnokot a' zsákmánynak
tized részét neki engedé, 's ezen felül megaján-
dékozá egy gazdagon felszerszámozott paripával.
Március a' consul' dicséreteit megköszöné, a' pa-
ripát elfogadta, de a' tizedrészt elvenni nem
akará, mert az, úgymond, nem becsületdíj, ha-
nem bér, melly neki nem kell ő megalégszik
társaiéhoz hasonló osztalékkal. A' helyett kéré
a' consult, hogy egy volscus barátját, ki derék,
jámbor férfiú, 's most fogollyá lévén gazdag úr-
ból szolgaságra jutna, engedje neki szabaddá te-
hetni.

Szavait rendkívüli örömjaj és tetszés követ-
te. Haszonvágyon felül emelkedett lelki ereje
nagyobb csodálatot gerjesztett, mint hős tettei,
mellyeket csatatéren annyiszor volt alkalmok

szemlélni. Kik egyébiránt irigy szemmel nézték is belsősegeit, annál készebbek voltak őt most díjra méltónak vallani, minthogy nem fogadd azt el, 's tisztelek az emberben a' tényt. A tet-szés' zaja megszűnvén, Cominius újra felszólala: „Ajándékot, ön akaratja ellen, nincs hatalmunkban reá tolni: de van egy más szere a' jutalomnak, mellyet magától el nem háríthat. Határo-zuk itt el, a' mit különben is már jeles tette ada neki, hogy ezután őt e' város' nevéből fog-juk nevezni.“ Ez idő óta, úgymond Plutarch, Romában minden száj Coriolán névvel nevezte őt.

Coriolán nagy erejével birt mind a' léleknek mind a' testnek. Őszinte szívű volt, takarékos; honnak, törvénynek és rendnek barátja, védője, szigorú őre; 's benne e' békés indulatok hősi erővel, mint láttuk, 's ezen felül ritka hadve-zéri elmével valának párosulva. Derék férj és házatya, igazságos barát, nagy lelkű ellenség; egyképen sanyarú mások és maga iránt: de szer-telenül makacs és hajthatatlan volt; önérzésű nagy mértékben, 's egész a' kevélységig büszke; ezért a' republicai egyenlőség' barátinak szemé-ben metsző tör. Kitűnő tehetségei 's fenn szár-nyaló szelleme miatt polgártársai rettegék inkább, mint szerették. A' haragnak, a' mi balszeren-

cséi' forrása is lön, nagy hatalma volt lelkén. Kormányra látszott inkább teremtvé, mint kormányoztatásra, a mit bonfiai sejtettek, azért vala előttök gyanús, félelmes. Egy évvel az imént beszéltem népmozgalmak előtt, consuli hivatalt keresett, 's a tanács nagyobb része, meg lévén győződve, bogy illy hadvezér az országnak csak jeles szolgálatokat tebetend, igyekezett őt ezen tisztségre előmozdítani: azonban már maga ez előkelők' pártfogása elegendő ok vala, bogy a' nép a' különben is rettegett ember' ügye ellen támadjon. A' tribunusok, kiknek legtöbb okok vala tőle főlni, a' tanács' törekedéseit úgy ábrázolák, mint öszveesküvést a nép ellen, 's ezért a' nép reá nem szavazott, 's neki azt kelle látnia, hogy választáskor olyanok' ellenébe veszté a' csatát, kik vele érdemben és tehetségekben távolról sem mérközhettek. A tanács, minthogy szándéka nem sikerült, inkább magát, hogysem Coriolánt látta meggyalázva. Coriolán, ki a' választásnál egykedvűleg mutatta magát, mint büszke lelkek szokták, szívében teljes vala boszúval; mert sok jeles tulajdonai között, szerencsétlenségére, nem ügykezett lelkének megszerezni a' türeelmet; szilárd természetében kevés szelídség volt, nem gondolá-meg, bogy annak, ki ország' dolgait intézni, emberekkel bánni és élni akar, mindenek előtt

önérzetét kell megtagadni, 's türelemhez szoknia. Felgyújtva azon gondolattól, hogy a' midőn más származási fény, hizelgés, cselszövények által nyer tiszteltetést, tőle az, érdemei mellett is, megtagadtatik: harag és elkeseredés foglaltá-ei keblét. Haragját még inkább nevelte az ifjú patríciusok' szánakozása, kik bámulói valának ; kiknek ő csatákban vezére 's tanítója, vitézségben példánya volt, kik versengettek egymással nyomdokain járhatni: mert a' szánakozás csak tehetetlennek kedves, az erőset ingerli. Ez volt egyik fő oka Coriolán' éles és kemény beszédének a' nép ellen, 's így állottak a' dolgok, midőn a' gabona iránti kérdés szóba vétetett.

„ Ha a' nép adakozásunkra számol, “ mond ő a' tanácsban, „ha élelmet óhajt tőlünk csekély áron vehetni, adja vissza a' tanácsnak régi jogait, és törölje-el minden jelét utósó lázadásának. Mire a' piaczon a' nép előtt a' hívtalbeli személyek, mellyeket a' mi apáink nem ismertek ? Mire a' hatalom, melly ugyan azon város' falai között két különböző respublicát képez ? Törjem e én egy Sicinius, egy Brutus' uralkodását , ki királyokét sem tudnám ? Örökké rettegnem kelljen e ezen tribunusoktól, kik hatalmokat egyedül a' mi gyarlóságunknak köszönhetik ? Ne engedjük tovább , összevegyült atyák, ezen gyalázatot! Adjuk vissza consulainknak

minden felett a' mi romai nevet visel, régi hatalmokat. Ha nem elégszik-meg Sicinius, vándoroljon-ki czimboráival, kik úgy is csak az ó kevélysége nevelői és zsarnoki tetteinek támogatói. Út a szenthegyre nyitva áll. Nekünk csak engedékeny, békeszerető jobbágyokra vagyonszükségünk, 's hasonlatlanul jobb volna őket egészen nélkülözni, mint alacson pórnéppel a' kormány méltóságait megosztanunk. “

Ezen beszéd mély hatású vala: mindenszerte mozgást és nyugtalanságot szült. A tanács ifjabb tagjai s kik vagyonosbak valának, elragdattva Coriolán beszédétől, azt mondák, bogy Romának csak ez egy férfia van, ki rendíthetetlen, minden bizelgéstől ment, s érzeményit kimondani bátor. Ön magok tevének szemrehányást magoknak a tribunusok felállítása miatt 's nyilvánosan szólották azok eltöröltetése iránt. A vélemények oda hajlottak, hogy a' respublica régi alapjaira állítassék vissza. De az öregeknek Coriolán beszéde épen nem tetszett. Benne több fellengést láttak, mint érett okosságot s aggodalomban valának következései miatt.

Mint sejték, úgy történt. A tribunusok hallván e szigorú beszédet, azonnal kimentek a' tanácsból, Öszvegyűjték a' népet, elmondák Co-

riolán' beszédét, keserűbb szavakban mint való-
dilag mondatott; öszveesküvésnek nevezek azt,
melly szerint a tanács a' pórrendet, nők 's
gyerrekeikkel, éhhalásra akarja kényszeríteni,
hacsak tribunusait bilincsekbe verve Coriolán'
kezeibe nem adja; Coriolán rémítő dühöncz,
ki a'pórnak élete és szabadsága után lesekedik.
Boszúra hívók az isteneket, hogy büntessék-meg
a tanács' hitszegését, melyly megesküvék a' tri-
bunusi hivatal' fentartására. A' szikra legottan
lángot fogott; ezer szájból lehetett hallani az el-
keseredés' hangját, a' rémítő fenyegetést, 's a
város, melyly csak imént csillapodott-le, újabb
lábadást láta falai között, rettentőbbet, veszé-
lyesbet az előbbinél. Nem vala immár szó en-
gedély felől, nem, mint előbb , kivándorlásról
a' szent hegyre: a' nép érzette erejét 's el volt
tökélve a' patríciusok' urodalmát Roma felett
Romában kérdésbe venni. Beszédek valának hall-
hatók, hogy Coriolán erőhatalommal hurczoltas-
sék-ki a' tanácsból 's tetessék áldozatává a' nyil-
vános boszúnak. De a' fortéllyal teljes tribu-
nusok, hogy tetteikre törvényszerűség' palástját
vonhassák, nem javalák az erőszakos lépést, ha-
nem Coriolánt mind eddig példátlanul a' nép-
gyűlés' elébe idézték, hogy ott magát igazolja.

Coriolán, a' rettegni nem tudó, a' büszke, a' tribunusok' szolgálát, kik az idézeti parancssal hozzá jövének, mint előre látni lehetett, megvetéssel üzte-el maga elől: a' nép pedig és tribunusai erre még inkább fellázzadva, csoportosan jöttek a' tanácssterem' ajtajához, bogy Coriolánt elfogják. Coriolán kilépett, több ifjú tanácsbeliektől, kiknek bálványa volt, kísérve. Alig pillanták-meg a tribunusok, intettek Brutus és Icilius aediliseknek, hogy vigyék börtönbe. De a' parancs vakmerőbb vala mint végrehajtható. Coriolán és barátjai védelmi helyzetbe tévék magokat, 's az aedilisek ököltetésekkel igazgattak vissza. Fegyvert Romában csak ellenség ellen volt szabad viselni, innen a' nagy divatú ökölviadal. Erre a' tribunusok a' népet kiálták Öszve segédül: de más felől a' patríciusok is egybe csoportozának társok' védelmére. A' háborgás nőttön nő; az ellenkezők szemrehányásra, gúnyra fakadnak; a' tribunusok keserűen panaszo lják, bogy magányos ember hivatalbeli személyre, melly szent és sérthetlen, kezeit meri emelni; a' patríciusok ellenben boszankodva kérdék, ki ada hatalmat tribunusnak tanácsbelit elfogatni, kinek méltósága egész pórrenden felül van? 'S ha a' nép' tribunusai a' tanács' tribunusaivá akarják e magokat tenni? E' szóváltások alatt megérkeztek a' consulok, kik részint kérés,

részint parancs által szét küldötték a' viszálykodókat.

A' tribunusok nem maradtak békén: következő nap összevgyűjték újra a' népet. A' consulo-
lok és tanácsbeliek szinte eljöttek, hogy tartóztassák őket valamelly meggondolatlan lépéstől. A' tribunusok itt újra előho-
zák, a' tanács daczára, a' gabona' elosztatását, kikelték a' consulo-
lok 's ki egész tanács ellen. Coriolán, úgy mondanak, tyranni hatalomra törekedik. Barátait, kiket érdemei' tisztelete szokott vala korúie
Öszvegyűjteni, zsarnoki poroszlóknak nevezték. „Coriolán parancsolá, mondanak , bogy kezöket
aediliseinkre emeljék. Ő kezde verekedést 's ha mi nagyobb mérsékkel nem birunk, azóta Roma' utczáin vér patakzanék 's lángolna a' polgári háború. “ Midőn Coriolán' rágalmazásában kifáradtak, azt mondák, kinek a' patríciusok közül kedve vagyon öt védeni, lépjen szónokszékre és beszéljen.

Minucius lépett elő, az első consul. Először is panaszla mérsékelt hangon és fájdalommal azok ellen, kik minden csekély alkalmat megragadnak a' respublicában viszályokat támasztani. Megmutogató, melly igazságtalan dolog az élelmi szükségét a tanácsnak vétkül tulajdonítani , holott az a' földmivelés' elmulasztásának következménye. Azon két vádra, mintha a' ta-

nács a tribunusokat el akarná törölni 's a' népet éhhez hálásra kárhozzatni, azt nyilatkoztatá ki, hogy a' tanács a' tribunusi hatalmat ezennel újra megerősíti minden törvényes jogaival, melyek a' szent hegyen megállapítottak, a' gabona' árának meghatározását pedig a' népre hizza. E' szelíd bevezetés után, melly egészen arra czélozott, hogy a' szíveket lecsillapítsa, gyengéd szemrehányásokat tőn, mi vétkes némelly nyugtalan kóduknak azon tette, hogy a' tanácsban mondott beszédek, mielőtt végzésekké válnának, mint bűnöket megróvják 's háborgások' okaivá teszik. „Emlékezzetek, úgymond, midőn a'szent hegyre menétek, minden panaszitok csupán az adósságok' elengedését tárgyazák. Alig nyérétek-meg e' nevezetes jótéteményt, új kéréssel jöttetek a' tanács' elébe. Tribunusokat kívántatok magatoknak, kiknek egész hatalmok csak abból álljon, hogy a' pórrendet a' lovagrend' elnyomásaitól védhessék. Új jótétemény, mellyet megköszön-tetek, 's úgy látszott, kívánságatok egészen be valának töltve. Akkor, bár lázadás uralkodott, senkinek eszébe nem juta a' tanács' hatalmait korlátozni, csonkítgatni, 's az alkotmányt megváltoztatni. Micsoda jogon akarjátok ti most azt, mi a' tanácsban történik, hatalmatok' körébe vonni? Mióta tartozik nektek egy tanácsbeli, Iri a' maga véleményeit a' tanácsgyűlésben tarta-

lék nélkül kimondj, felelet' terhével? Melly törvény ad hatalmat arra, hogy halálra ítéljétek ? Tegyük-fel hogy minden rend felforgattatott, hogy egész tanács a ti tribunusaitok' törvényszéke alatt áll; tegyük-fel, hogy Coriolán ellenetek igen sanyarú vala, nem kívánja e józan ész azt, hogy néhány a' beszéd' tüzében kiszalasztott szavakat elnézvén , egy jeles polgárt, érdemiért, mellynek ti, és csapán ti, annyi hasznát arattátok , számotokra megtartsatok ? Nem érdemel e' derék férfi, e' nagy hadvezér töletek sem kíméletet, sem kegyelmet? 'S ha teljességgel meg akarjátok büntetni, miért nem engeditek, régi szokásként, a' tanácstól megítéltetni ? Ezen engedély újabb békülést fogna szerezni, holott ha a' lovagrenddel szűn nélkül viszálkodtok, csak elkeseredést fogtok eszközölni, mellynek később magatok részéről is bánatos következései lehetnek. E' beszéd nem tévesztettével célját; vágyait gerjeszte a' keblekben csillapodásra. Siciiniusnak váratlan és meglepő következésű vala, 's nem tetszett; de elrejtve céljait, magasztald Minuciust és a' tanácsot, hogy tetteiket a' nép előtt igazlani nem tárták magokhoz méltatlannak. Ezután Coriolánhoz fordult: „És, te derék polgár, úgymond gúnyhangon, meg fogsz e még továbbá is véleményednél, és a' respublicára

nézve olly hasznos tanácsaidnál maradni? Mért nem könyörgesz a néptől kegyelmet? De azoktól kegyelmet kérni, kiket előbb semmivé szándékozott tenni, egy Coriolán' bős lelkének megalacsonyító " —

A' fondor tribunus azért szóla illy hangon, bogy Coriolán' ingerlékeny lelkét felháborítván, az feleletében újabb keserűségeket mondjon. Nem is csalák számolásai. Coriolán meg nem ismeré vétékét 's meg nem kérlelte a' szíveket maga iránt, sőt a' mit Minucius' beszéde már már helyrehozott volna, ő újra elrontá. Keményebben mint valaha, megtámadá a' tribunusok' vakmerészségét, kimondá, hogy a' népnek nincs hatalma tanácsbeliek felett Ítéletet mondani. Ha valaki megsértetett a' tanácsban mondott beszéde által, vádoljar-be őt a' consulnak, a' tanácsnak, ki két törvényes biráinak ismer, 's kész elöltök szavairól számot adni; de tribunusoknak semmi felelettel nem tartozik.

Az ifjú tanácsbeliek elkapatva az örömtől, hogy Coriolán egész bátorsággal megmondd a' népnek, mit ők olly sokszor gondoltanak, felkiáltottak, hogy Coriolán semmi törvényellenit nem monda; de a' nép, melly az ő szavaiban büszkeséget és megvettetést vélt lelteni, eltökélő, hogy éreztetni fogja rajta hatalmát. Sici-nius észrevévén az indulatok' forradalmát, mi-

után néhány szót váltana tisztársaival, nem is tartá szükségesnek a kérdést szavazás alá bocsátani, hanem minden további tekervények nélkül, Coriolánra, mint lázadó 's a' nép' hatalma ellen feltámadott polgárra, kimondá a' halálos ítéletet, megparancsolván az aediliseknek, hogy fogják-el 's lökjék-le a' tarpejusi szikláról. A parancs azonban hirtelen vala 's.nem is teljesített, mert e' bánásmód sokaknál a'pörrendűek közül is kegyetlennek látszott. A' tanácsbeliek pedig 's minden jelen lévő patríciusok összefutának védelemre, Coriolánt körbe vevék 's elkecsereztékben kézbe ragadának mindent a' mi védszer elejökbe akada, készek az erőszakot erőszakkal visszaverni.

Látván ezekből a' tribunusok, hogy Coriolánt nagy vérontás nélkül kezökbe nem keríthetik, rá hagyák magokat némelly békésebb indulatú híveik által beszéltetni, hogy ezen kegyetlen 's egyszermind rendkívüli lépéstől, mely szerint vádlók is bírák is egyszermind, egy polgárt halálra ítélték, elálljanak, 's a' helyett a' vétkes szokott rendén kihallgattatván, a' nép' szavazata által ítéltesék-meg.

„Ha csupán abban akad-fel a' patriciusi rend, úgymond Sicinius, hogy Roma' jelesebb polgára szavazás nélkül ítéltesék-meg, mi nem vagyunk

ellene, hogy az ítélethozás szokott rend szerint a' nép által történjék. E' szerint jelentem neked Március, hogy mától számítva huszonhét nap múlva a' nép előtt megjelenj 's védd magad', hogy a' gyűlés kimondhassa rólad Ítéletét.“

Ezzel eloszlának. A' patríciusok örömmel tértenek haza, remélvén, hogy a' háború, melyet az antiumiakkal épen ezen időben valának viselendők , tovább fogja húzni Coriolán' dolgát, 's az alatt le fog csillapodni a' felingerlett nép. De a' táborozás csak hamar véget ért 's a' patríciusokban újabb aggodalom támadt Coriolán miatt. Gyülekezeteket tartának 's tanácskoztak , mint lehetne a' dolgot jóra fordítani. Alkuba ereszkedének a' tribunusokkal, ügyekeztenek őket rábírní, hogy Roma' régi alkotmányához tartsák magokat. Minucius előadá, önképen Roma' építése óta még soha nem terjesztetett semmi tárgy népgyűlés' elébe, mielőtt azt tanács' végzése oda nem útasítá. Még a' királyok sem mellőzék-el egy ízben is e' tiszteletes patriciusi gyülekezetét. Azért kéri, kényszeríti őket, maradjanak őseik' szokásánál. Ha Coriolán ellen nehézségük van, forduljanak a' tanácshoz, melly bizonyosan fog elégtételt adni, 's elítélendi igazságosan, ha e' kérdés népgyűlés' elébe tartozhatik e.

Sicinius szokott büszkeségével felelt: Ó soha sem fogja elismerni, hogy a' tanács' elítélé-

séhez tartozzék, mi jöhessen a' nép' elhatárázása alá, mi nem: azonban társai, kik hasonló háborgók ugyan, de Siciniusnál okosabbak Toltak, oda hajlónak a' consulok iránti tiszteletből, mint mondogaták, hogy a' tanács végezze-el, ha itt Valerius' törvényének, de proTOficatione ad populum, helye vagyon e. Kiköték azonban, hogy a' tribunusok' vadait Coriolán ellen a' tanács kb=hallgassa. E' szerint össze egyezvén, a' tribunusok a' tanácsba hivattak. Közölök Decius a' legfiatalabbik vala szónok, mert kitűnőleg jeles előadással és ügyességgel bírt a' gyülekezetekben szólni. Olly tehetség, melly Romában nagyra becsültetett, 's általa nem kevésbbé leheté magásra emelkedni, mint hadi tudomány és hősi elme által. Decius előadá lelkes beszédben, hogy Coriolán a' népet éhséggel tanácslá kürtatni, a tribunusi hatalmat eltörteni; hogy minden tetteiben és szavában törekedés látszik magát Roma' tyrannusává tenni, a' mi már magában is halált érdemel. Előidézte Valerius Publicola' törvényét, melly szerint a' pórrendnek joga van a' patríciust, midőn tőle megsértetett, a' gyűlésnek bevádolva, megítélni. Tanácslá a' patríciusoknak, vonnák-meg védelmüket ezen honduló polgártól 's engednék által őt a' népi törvényszéknek.

Beszédét végezvén, a' consulok felszólíták a' tanács' tagjait véleményadás végett. Legelőbb a' tanács' vénei szólaltak-meg, mert azon időben, úgymond Halikarnassi Dionysius, az ifjú tanácsbeliek nem bátorkodtak a' vénebbek előtt szólni, nehogy őket tanítani látassanak. Többsnyire néma , azaz lábas szavazók senatores pedarü voltak , 's szavazások menetelből állott ez vagy amaz párthoz.

Mindenek Appius Claudiusra ügyeltének, várva, mi véleményt fog e' gyakori ellenkezője a' néphatalomnak jelenleg adni. „Tudjátok öszvegyőlt apák! “ mond ő, midőn a' rend reá került, „hogya azon lengeségnek, mellyel ti a'nép' kívánatait teljesíteni magatokat mindig olly készeknek mutattátok, én régóta csaknem egyedül szegezém magam ellene. Jóslataimmal nem egyszer talán terhetekre is voltam: de a' következő aggodalmimat nagyon is igazlotta. A' felsőségi hatalom, mellyet a' lázadóknak engedtetek, ímé most ellenetek fordul. Jóságtokkal ön magatok készítetek fenyítékvesszőt, melly most benneteket sujtogat; eszközöket adátok ellenségek' kezébe, mellyel most hatalmatok tiportatik. Hasztalan fedezgetitek saját szemeitek elől a' veszélyt , mellybe a' tanács söllyedez, igen is világosan kell látnotok, hogy minden az alkotmány? felforgatására intéztetik. A' tribunusok lépcsőn-

ként haladnak céljukhoz: a' fő hatalomhoz. E' kevély nép, melly most tanácsbeliek felett törvényt mond, eleinte csak könyörögve járult előtökké az adósságok elengedéséért. Készségtek új kívánságra ada nekik ösztönt: saját kebelökből kértek magoknak kormányzókat. En erősen el-lene szegültem ezen újításnak, de minden ipar-kodásim' daczára ti jobbnak láttátok tribunuso-kat teremteni, azaz, teremteni a' lázadásoknak örök vezéreket. A nép dühe örömmámorában e' tribunusokat úgy kívánta sérthetlenné tenni, a' hogyan még a consulok, fejei az egész res-publicának, sem voltak. A tanács megegye-zett mindenben, nem jó indulat, hanem gyarló-ságból. A tribunusi személyt törvény tévé szent-té, sérthetlenné. A nép kívánta, hogy eskü erő-sítse e' törvényt, 's ti megesküvétek, öszvegyőlt apák, unokáitok' veszedelmét. 'S mit nyérétek mindent kegyelmetekkel ? Gyarlóságtok csak utá-latosakká teve benneteket a' népnél 's nevelte a' tribunusi gőgöt. Ők ön magok teremtének magoknak tisztársakat, 's ezen csak tegnap szü-letett urak, ma már népgyűléseket tartanak, törvényeket csináltatnak a' legalacsonyabb pór-al, minket még csak nem is kérdeve. 'S ez utá-latos törvényszék elébe idéztetik ma egy patri-cius, tanácsbeli, egyike társatoknak, szóval, ez elébe idéztetik Coriolán, ez a' nagy hadvezér,

fényes polgár, ki még inkább tiszteletre méltó buzgalmiért a' tanács' ügyeiben, hogysen bajnok-i tetteiért. Kimondatik rá a' halálos Ítélet, mert a' tanácsban, itt e' szent helyen, szabadon, mint romaihoz illet, kimondá véleményét; 's ne alkossatok körüi ö ön személyeitekből véd-bástyát, szemeitek előtt ontatott volna a' haza' egyik legjelesebb polgárának vére, elöttetek gyaláztatott volna meg a' tanács' felsége, 's vége volna minden tiszteletnek hatalmatok iránt, vége szabadságtoknak és felsőségteknek. Azon bá-torság és szilárd lélek, melyet ez alkalommal mutattatok, észrebozák a' dübösködőket. Úgy látszik, ön magok szégyenlék, bogy tették, mit nem kellett vala. Nem akarnak többé erőszakoskodni, mert az erőszak nem sikerült; a' helyett most igazság és törvényszerűség' pajzsával fedezik-be magokat. Azonban, halhatatlan istenek ! micsoda igazság az, melyet divatba akarnak hozni ezen vérontók? Alázat' orczájában járulnak élőtökbe, bogy kicsalhassanak egy tanácsvégezést töletek, mellynek erejével legneme-sebb lelkű, polgártársatokat törvényszékők' elébe hurczolhassák. Élőtökbe szabatik irányúi Publicola törvénye: de ki nem érti azt, hogy e' törvény csak akkorra engedi-meg a' népgyülekezetre való hivatkozást, midőn valamelly szegény pór a' hatalmasok' fondorlatból gázoltatik. A' tör-

vény szagai világosak , csálhatlanok, mondván : a' consulok által megítélt polgárnak joga van a' népgyűlésre hivatkozni. Ez által Publicola csak azt akará, hogy a' részrehajló biráktól nyomott fél ótalmat találhasson. Czélja a törvénynek, hogy az Ítélet még egyszer megvizsgáltatván, a vádlottal annál nagyobb igazság történjék. Felállítván a' tribunusi hatalmat ti és a' nép, nem szándékoztatok általa egyebet, mint hogy e' törvényeknek fedező hatalmat, a' pórnak pedig védet szereztek. Mi köze tehát e' törvénynek egy tanácsbeli ügyével, ki felől áll az egész pórrenden, 's ki tetteiről csupán a tanácsnak tartozik felelni? Hogy a' dolgot kézzel foghatóvá tegyem, ímé felszólítalak, Decius, nevezz nekem csak egy patríciust is, ki e' törvény erejével valaha a nép tör vény szék' elébe idéztetett volna, ha fogsz nevezni, akkor elismerendem ügyetek' igazságát. De általában micsoda igazság volna az, a' népet bírává tenni önnön ügyében? Azért tanácslom nektek, öszvegyűlt atyák! mi előtt végeznetek , jól fontoljátok-meg, hogy Coriolán' ügye elválhatatlan kapcsolatban áll saját ügyetekkel. Egyébiránt én nem vagyok azon gondollattal , hogy a' népnek eddig adott jótéteményeinket , bár mint jutottak legyen ők azokhoz, többé visszavonjuk: de nem tagadhatom-meg magamtól, nektek mindenkép ajánlanom, ennek-

utána kivétel nélkül mindig visszavetni a népnek olly kérelmeit, mellyekben jogaitok 's a régi alkotmány' változtatása czéloztatik. “

Az eddigiekből látható, hogy a' Coriolán miatti viszályok, csak ürügyei valának egy egészen más szándéknak. A' háborgás' valódi oka az volt, bogy a' patriciusi rend, a' királyok elfizetése után mind inkább magához ragadván a' hatalmat, az országlást jobban és jobban aristokrataivá tenni ügyekezett, a' nép, vagy inkább most már a' hatalmat szomjázó tribunusok ellenben, törekedtek minél több demokratismust hozni-be, azt törvényekkel is lassanként erősebb lábra állítani, hogy végre a' fő hatalom a' népgyűlésekre szállván, ők lehessenek a' hatalmas Roma' urai. így harczolának egymással szabadságszeretet és uralkodási vágy, aristokratismus és pór-góg, 's e' köz zavarból már ekkor emelhetők vala ki fejöket a' későbbi szabadsággázlók, ha a' nép' tömegében az erkölcs még romlatlan és tiszta nem lett volna. Egy Appius Claudius, egy Coriolán, mind ésszel, mind indulattal birtanak magokat Roma' uraivá tenni, 's hogy nem tehetek, a' nagy sereg' szilárd rényei valának vigyázó örök.

Voltak néhányan Roma' tapasztaltabb polgárai között, kik már ekkor mélyebben tekintet-

tek a' dologba, 's latrán e' szónnélküli belhá-
borgásokat, aggodalommal néztek-ki a" republi-
ca' távolabb jövődjébe. Ezek között volt a'
tisztes Valerius is, ama' consularis férfiú, ki fel-
sőbb időkben a' szent begyen olly buzgó eszköz-
lője vala a' békének. E' valódi republicanus vér-
ző szívvel látta azt, bogy a' patríciusok magok-
nak többi polgártársaik felett olly elsőséget bi-
torlanak, mellyek minden szabad országban utá-
latosak. Lefestő a' bajokat erős és igaz vonások-
ban. Beszéde szelíd volt és érdeklő, sokat mon-
da az egyetértés és béke' dicséretére, mint felet-
te szükséges eszközökre a' respublica' fenn marad-
hatásához. Coriolán' ügyében javaslá, hogy azt
a' nép' elítélésére kell bízni. Ha a' tanács a
maga hatalmából némellyeket enged, annál erő-
sebben megalapítja magát a' többiekben, 's men-
nyiben azok a' magok' terjedelmében csonkulni
fognak, annyiban nyerendének belső erejökben.
Semmi nem fogja a' nép' haragját annyira lefegy-
verzeni a' nagy érdemekkel tündöklő bevád-
lott iránt, mintha annak ügyét rá bizandja a'
tanács. Örömében , hogy szándéka teljesülhetett,
nem fogja Coriolánt kárhozatra ítélni, tudván,
milly kedves ő a' tanács előtt. Hasznos fogna
lenni engesztelésól, ha a' tanács' tagjai magok is
a' nép közé vegyülvén, hozzájuk leereszkedné-
nek , velők ismeretségeket kötnének. Ezek után

Coriolánhoz fordulván, kérte mindenekre # szerezzen a' városnak nyugodalmat. „Menj, Coriolán, úgymond, lépj a' nép' elébe, engedd magadat általa megítéltetni, ez hozzád legméltóbb mód magadat igazlani, legalkalmasabb eszköz hallgatásra birni azokat, kik tyranni czélokkal vádolnak. A nép, látván Roma' nagy bősét a' maga tribunusai előtt meghajolni, soha sem fog annak megbüntetésére vetemedni: ellenben, ha annak birói hatalmát elismerni vonakodol, ha makacsul csak a' consulok által akarsz elítéltetni, a' tanácsot a' néppel össze háborítván, rémítő lángot fogsz gerjeszteni. Gondold-meg az anarchia' szörnyűségit: a' törvényeket erő, a' kormányt hatalom, a' személyt és vagyont bátorság nélkül dühös szenvedélyek' és pártok' martalékaúl. Gondold-meg polgártársaid és barátid, rokonid és szüléid, gyermekeid és nőd' átkát fejedre, ki mind ezen szörnyeknek oka leendesz.“

Valerius valódilag szerette hazáját; a' polgári háború' képei kínosan szaggatták szívét, nem tartóztathatá könnyei' folyamát, 's könnyei e' tiszteletes ősznek nagyobb szónoki erővel birtak, mint bármelly beszéd; megindították a' tanácsot és békére készítették-el a' szíveket. Midőn látná, hogy hallgatói érdekelve vannak, megereszté beszéde' folyamát, 's mintha új erőt nyerne, mintha nem is az volna, kinek előbb

könnyeit hullani látták, azon tisztelet parancsoló méltósággal szólott, melyet neki az ország' kormányzatában olly sok évi tapasztalások adónak.

„Rémítetünk, úgymond, mintha szabadságunk kockáztatnék, ha a' népnek hatalmakat engedünk, ha megegyezünk benne, hogy Ítéletet mondjon azokra, kik az ő tribunusait sértik. Én más ítélettel vagyok. A' respublica két rendből áll: patríciusok és pórnépből. Azt kérdem, melyikére bízhatjuk mi e' kettőnek szabadságunk' szent zálogát? Úgy vagyok meggyőződve, hogy az a' nép' kezében, melly csak elnyomás ellen védi magát, nagyobb bátorságban van, mint a' patríciusokéban, kiket a' uralkodás' vágya kezdet óta mindig jobban csiklandott. A' lovagrend, születés, gazdagság, hivatalnál fogva örökké hatalmas fog maradni, a' nép ellenben törvényes jogoknál fogva mindig őrszemekkel fog vigyázni az ország' nagyaira, kik netalán elnyomásra törekednek, és törvényszéke' szigorúságán borzasztó intő jelöl fogja szemök' elébe tartani. Őszvegyfílt atyák! Ti a' királyi hatalmat eltöröltétek, jól tudván, hogy egyes személy' hatalma nem szokott és nem tud korlátokat tartani, 's nem elégedvén— meg azzal, hogy a' hatalmat két polgártársaitok' kezébe csak egyetlenegy évnvi időre adótok, oldalok mellé három száz tanácsbelit rendeltetek,

kik reájok szőn nélkül ügyelvén, tisztük' teljesítésében nekik irányt mutassanak. De ezen mind a' királyoknak, mind a' consuloknak rémítő tekintető tanács ellen a' respublica semmi ellenőri hatalommal nem bir. Jól tudom, hogy e' tiszteletes tanács mind eddig csak mérsékletnek adá példáit, de ezen mérsékletet, az én látásom szerint, csak háborúknak, csak külső ellenségtől rettegésnek lehet köszönni. Ki kezeskedik azonban, hogy utódink hosszas béke alatt hatalomra jutván, a' respublica szabadságát nem fogják megdönteni? Ki kezeskedik, hogy magában az ország' szívében nem támad egy hatalmas párt, mellynek feje magát Roma' zsarnokává teendi? Kell tehát, hogy a' tanácson kívül emberek legyenek, kik az illy nemű törekedést a' népgyűlésnek bevádolván, még sarjadékában elfojthassák. Kérddheti valaki, ha nem lehet e a' nép' részéről is hasonlótól rettegni, 's ha akadályozhatni e, hogy a' pórserégből is egykor egy pártfej támadjon, ki a' nép' javának ürögye alatt mind a' népet, mind a' tanácsot függetlenségétől megfosztandja. De ti tudjátok, hogy illy nemű veszélynek legkisebb jelekor a' consuloknak hatalmok van dictatort nevezni, dictator pedig a' ti körötökből nevezhető, 's ő élet 's halál felett határtalan hatalommal birván, elég erős minden népi törekedéseket semmivé tenni. Hogy pedig a' die-

tator hatalmával vissza ne éljen, azon bölcs rendelkezést tévették, hogy hivatala csak hat hónapig tarthasson. Ekként minden részről viszonyos vizsgáztat álland-fel. A tanács ügyelni fog consulaira, a' nép a' tanácsra, a' népre a' dictator 'stb. Minél féltékenyebb lesz egyik rész a' másakra, annál hasznosabb a' szabadság fennmaradására, 's annál tökéletesb leszen respnblicánk alkotmánya

Yalerius' beszéde a' tanács' többségét meghódító. Sokan voltak, kik még szólották, de többnyire csak Yaleriust ismételve. A' szabadság fenntartására, úgy mondanak, semmi sem lesz enny olly jó foganatú, mintha minden polgárnak jog engedtetik a' törvényszegőket a' népgyűlésnek bevádolni. Ez a' hatalmasbakt korlátok közt tartandja, a' népnek pedig törvényes elégtételt nyujtand elnyomói ellen, 's nem fog kísértetbe jóni, hogy lázadáshoz folyamodjék. E' szerint a' szavazat többsége eldönté, hogy Coriolán' ügye a' nép' ítélete alá bocsátassék. A' tanács előtt ugyan tudva volt, hogy ártatlant enged által el-lenségi szenvedélynek: de jobbnak látta ez út-tal, Yalerius' okaira hajolva, minden személyes nézeteit elmellőzni.

Coriolán, látva hogy a' tanácstól elhagyatott, mielőtt a' végzés aláíratnék, még egy be-

szédet tarta. „Ti tudjátok, öszvegyőlt atyák, milyen vala mind eddig viseletem köztetek ; tudnotok kell azt is, hogy minden időkben 's változásokon bizonyított hőségem a' tanácshoz lázítá-fel ellenem a' nép' haragját. Nem akarok szólni a' háláról, mellyet tetteimért mai napon töletek nyerek. A' következés, emlékezzetek-meg, be fogja bizonyítani, hogy gyarló, sőt talán rossz ozélú is vala azoknak tanácsa, kiknek véleményét most ügyemben követni jónak találtátok. Azonban, miután Yalerius' véleményéhez állatok , szabad legyen legalább tudnom, mit vétettem , 's milly föltételek alatt adtok-ki engem el-lenségeim' dühének? “

E' beszéddel Coriolán azt akará kivizsgálni, ha a' tanácsban mondott beszéde a' tribunusoktól kérdésbe fogé vétetni? A' tribunusok, bár mint haragvának e' beszédért Coriolánra, nehogy a' tanácsot magok ellen ingereljék, azt mondák, hogy vádjok csak Coriolán' tyranni hatalomra tö-rekedését fogja tárgyalni. „Ha így van, “ felelt Coriolán, „'s csak ez alaptalan rágalom ellen kell magamat védenem, minden haladék nélkül meg-jelenendek a' nép előtt, 's ha vétkesnek találta-tom , semmi büntetés alól magamat kivonni nem fogom. De aztán, bizonyára ezen vádat hozzá-tok-fel ellenem, 's a' tanács' végzése ki ne ját-

szassék. “ A’ tribunusok megígérték, ’s Coriolán-
nak huszonhét nap adatott, mellynek lefolyta
után a’ gyűlés előtt meg kellett jelennie.

Ezen végzés a’ tribunusok által kihirdette-
tett a’ népnek, ’s egyszersmind parancs bocsát-
tatott mind a’ városiak, mind a’ künn lakókhoz ,
hogy buszon hét nap múlva a’ gyűlésben megje-
ljenjenek Coriolán’ ügyében szavazni. Mindenek
nyugtalanossággal várták a’ napot, mellyen Corio-
lánon boszújokat éreztetetik, mert a’ tribunusok
annyira felingerlék ellene a’ sziveket, hogy so-
kan azt hinnék, ezen ember’ megdöntésétől függ
a’ respublica’ boldogsága, kit azonban nem régi-
ben még bálványozának.

Megjelent az elhatározott nap. Teméntelen
sokaságú nép tódult össze a’ piacon. A’ tribunu-
sok, mielőtt a’ tanácsbeliek megjelenének, a’
népet tribusokra oszták. Servius Tullius’ ural-
kodása óta mindig centuriák szerint ment a’ sza-
vazás, most a’ tribunusok ezt megváltoztatták, a’
mi Coriolán’ ügyére elhatározó befolyású lépés
vala. Megjelenvén a’ consulok, kívánták, hogy
a’ régi szokás tartassék-meg; de a’ tribunusok
egész bátorsággal kimondák, hogy ők más nemő
szavazást népi ügyben megengedni nem fognak.

A centuriák szerinti szavazásban a’ patriciusok
vol-
tak hatalmasbak, a curiák szerintiben a pór.
Innen
a’ tribunusok harcza ez utósó mellett.

Hosszabb szöverseny után csakugyan a tribunosok' akaratja állott-meg, részint, mert makacsabban yíttak véleményök mellett, részint, mert a' tanács Coriolán' ügyét nem akará saját ügyévé tenni.

Minucius consul felszólala Coriolán mellett, kérte a' népet, tekintsék e' nagy ember' érdekeit, 's ne adjanak okot róla azt mondhatni, hogy törvényszék' elébe állítatott, mint alacsony gonosztévő. Sicinius azt felelte, hogy illy tekintetek mellett, szabad országban, senki bátorságban nem élhetne, 's minden nagy embernek büntetlenül lehetne vétkeznie. Monarchiákban, úgymond , hol személy uralkodik, kegyelmezhetnek a' fejedelmek: de republicanus országban törvénynek kell uralkodnia, melly egyképen jutalmaz és büntet minden rendű polgárt. Ekkor elolvasták a' tanácsvégzet, melly szerint Coriolánt semmi mással vádolni nem vala megengedve, mint a' zsarnoki hatalomra vágyódással. Ez vala minden védelem, mit Coriolán' ügyében a' tanács tevé.

Most Sicinius szólala-fel, 's előadá , miként törekszik Coriolán, a' romai hajdani királyok' ivadéka , régóta királyi hatalomra. Hogy születése, hősi tehetségei, párthíveinek nagy száma, kiket valódi jobágjai gyanánt lehet tekinteni, gyanút igen is nagyot támasztanak ellene. Soha eléggé

nem vigyázhatni, hogy ez a' patríciusoktól örök roagasztalásokkal elhalmozott hős, hazája' szabadságát veszélybe ne döntse. Már csupán az is, hogy ő polgártársai' szemében gyanút gerjeszte maga iránt, Roma' törvényei szerint büntetésre méltó.

Coriolán megjelent a' nép előtt, szilárd tekintettel, melly bámulatra ragadá nézőit. A' tribunusok' hamis vádai ellen semmit sem monda, hanem a' helyett elbeszélé mit teve eddig 's mint szolgált hazájának. Előszámlálta az ütközeteket, hol jelen volt, hét esztendő' leforgása alatt említé sebeit, felhordá vezéreitől nyert jutalmait 's mint lépett nyomról nyomra felebb a' hadi pályán. Megmutogató a' népnek bajnoki koszorúit, melyeket itt és amott nyerni szerencsés volt, megnevezé polgártársait kiknek életét megmentette, felhíván mindenikét bizonyságul. Egy sereg, nagyobb részint a' pórrendből, azonnal előlépett, 's megvallá, hogy Coriolánnak köszönheti életét. „Mi számtalanszor láttuk, mondának ők, mint rohant-be az ellenség' legsűrűbb rendei közé, hogy polgártársa' életét saját vérén megmentse, 's most íme igazságtalanul vádoltatik azért, hogy mi őt Szeretjük mint éltünk' szabadítóját, hogy rajta csüggnünk mint védencei. 'S lehet e ez az ő vétke vagy a' miénk? Tehetünke mi másként hálátlanság'mocska nélkül? Ha pénzre akarjátok

öt ítélni, készek vagyunk érette mindenünket váltságúl adni; ha száműzitek, vele fogunk menni ; ha életét kívánjátok, vegyétek inkább miénket , melly úgy is övé, mellyet nélküle nem bíránk, 's így legalább lefizethetjük neki tartozott adónkat, 's a' hazának egy jeles polgárt megszabadíthatunk. “ Könyekre fakadtak e' jószívű emberek beszédeik alatt, 's gyermekileg zokogának. Ekkor Coriolán elszakasztá köntösét's megmutatá csatákban nyert sebeit. „E' derék polgárok' életéért nyertem e' sebeket, úgymond, értök tevéem véremet ezerszer kockára. Egyeztesék-meg a' tribunusok az illy tetteket azon váddal, mellyeket ellenem koholtak. Hihetni e, hogy az, ki vérét a' népért áldozza, a' népnek ellensége legyen? Ki őket megszabadítani annyiszor küzdött, ókét éhhez hálásra kárhoztassa?“ E' beszéd, nemes méltósággal, a' mi Coriolánnak olly nagy mértékben tulajdona vala , elmondva 's azon önérzéssel és bátorsággal, melly az ártatlanságnak hú kísérője szokott lenni, nem volt foganat nélkül. A nép szégyenleni kezdé neheztelését. A' jámborabbak azonnal felkiáltozának, hogy illy nagy embert 's hasznos polgárt fel kell minden vád alól menteni. A' tribunusok meg valának lepetve 's rettegve látták a' nem várt jelenést. Azonban Decius, mint mondánk, a'legügyesebb's egyszersmind fortélyosabb szónok

közöttök, azonnal felszólala, hogy Coriolán ellen még egyéb vád is van, mellynek megczáfolására hasztalan lesz sebek mutogatása és tettek kéredékeny emlegetése. „Tudjátok, úgymond, polgárai Romának! hogy törvényeink szerint az ellenségtől elszedett zsákmány az egész romai nép' sajátja, hogy felőle sem vezérnek, sem katonának intézeteket tenni nem szabad, hogy az éretők bejött pénz a quaestor által a köz kincstárba tétetik, s íme, még is Coriolán, ezen törvények ellenére, mellyek egykorúak Romával, miután Antiumban nevezetes zsákmánylást tett volna, az elfoglalt martalékot barátjai közt osztotta-el, s ekként a' nép tulajdonát czimboráinak ajándékozá, hihetőleg zsarnoki célja zálogául. Felszólítalak téged ezennel, Coriolán, hogy e' vádat czáföld-meg. „

E' vádnak megítélésére szükség említenem, hogy azon korban, midőn az élelmi szükség miatt a' nép és patríciusok között viták folytának, az antiumiak, használván az alkalmat, beütöttek Roma határaiba és pusztítottak, rabiának egész a' városi kapukig, a' nélkül, hogy Romában a népet fegyverfogásra lehetne birni. Coriolán nem törheté e gyalázatot. Engedelmet kért a consuloktól ellenők fegyvert foghatni; öszve szedé híveit s megígérte a pórrendi katonáknak, hogy

ha zászlójához állandanak, zsákmánnyal megrakodja fogja őket haza vezetni. A' katonák ismerve Coriolán' hadvezéri tehetségeit, 's ezen felől éhségtől üzetve, zsákmány' reményétől kecsesgetve, csoportosan sereglettek Coriolán' zászlójához. Coriolán kivezeté őket a' városból, megrohanó a' szerte kóborló ellenséget 's több Ízben megverve, beőzé Ántium' falai közé, hol, míg azok rettegve a' Coriolán névtől, magokat zárva tartanák, ő, kölcsönért kölcsönt fizetve, megengedő katonáinak a' rablást, kik végig kalandozván a' sík földet, teméntelen zsákmánnyal tértek vissza. Coriolán, Ígérete szerint, általengedé mindeniknek, a' mit szerzett, részint szilődő háznépe' táplálékára, részint hogy példát adjon nekik élelemszerzésre az ellenség' telkeiről. Ez volt tehát a' vétek, melyet most Decius ellene felhozott: de az nem volt való, hogy ő a' zsákmányt barátinak adta vagy épen felosztotta volna, mert mindeniké az volt, lett legyen patrícius vagy pór, a' mit saját erejével szerzett. Coriolán' veszedelme az vala, hogy a' zsákmánnyal terhelten visszatérőket azok, kik a' városban maradtak, irigy szemmel nézték, a' mit Decius megsejtvén, még azon időben eltökélő egykor Coriolán ellen használni.

„Királya vagy e te Romának, Coriolán, mond e' fondor tribunus, hogy sajátjairól kényed sze-

rint intézeteket téssz?“ Meglepve e' váci által, mellyre épen nem vala elkészülve, Coriolán nem tudá egyebet felelni, mint hogy a dolgot előadta miként történt vala. Kik azon csatában jelen voltának, azonnal előállottak bizonytságot mondani a dolog' valósága felől, azonban a' másik felekezet nagyobb számmal volt, 's most felzudúla. Látván a' tribunusok e' kedvező pillanatot, minél hirtelenebből szavazatra bocsátók az ügyet, 's Coriolán a'többség által örök számkivetésre ítélteték.

A' patriciusok' nagyobb része magát is száműzve érzette e' nagy emberrel, ki mindenkor támasza és véde vala a' patriciusi rendnek. Eleinten köz rémülés támadt bennök: de csak hamar boszú és elkeseredés foglalta-el a' sziveket. Némmelleyk Yalerius ellen keltek-ki, bogy síma beszédével a' tanácsot elcsábító, mások ön magokat vádiák szerfeletti engedéllyel, mindnyája keserűen bánta, hogy végeszközökböz nem nyúlt inkább, mint illy nemes lelkű, nagy polgárt elenségei' negédének engedé. A'nép ellenben örvendett fényes diadalmának : 's a' két rendet most nem ruházatról 's egyéb jelekről, hanem vidám, vagy sajnálatos arczárói lehetett megismerni.

Változás egyedül Coriolán' külsején nem volt látható. Járása, arcza, mozdulat! nyugalmasak

valának, 's mind azok közt, kiket e' történet érdeklét, csupán az ő lelkén nem voltak elcsüggedés' jelei. De e' nyugalom csak külsején mutatkozott, belseje, mint látni fogjuk, vulkán vala, hol harag és elkeseredés' lángjai égtek.- A' gyűlés után mindenek előtt haza tért, hol anyját és nőjét könyekben elázva találta. Inté őket hideg, kevés szavakban, a' sorsnak e' csínyát állhatatosan törni; megölelé őket, apró gyermekeit gondjaikba ajánlá, 's elhagyá a várost, a' nélkül hogy egyikét védenczein kívül valakit magával menni engedne. A' város' végéig nagy sereg tanácsbeli és patrícus kísérte. Haraggal lévén eltelve gyávaságokért, egyikhez sem szólott; némán halada előttök, némán vált-el tőlök.

A' pór nép' lelkét mind eddig nem tapasztalt öröm foglalá-el a győzödelmen, mellyet a' patrícusok' hatalmán van. Nem ok nélkül, mert Coriolán megítéltetésével a' respublica eddigi alkotmánya a' maga alapjaiban vala megrendítve. A' nép, melly ekkorig a' patrícusok' hatalmától függött, most ezeknek biráivá tette magát, 's végzéseket hozott az ország' legnevezetesebb dolgairól. A' fő hatalom most a' tanácstól a' nép', vagy inkább a' tribunusok' kezébe látszott szállani, kik népvédői címök alatt Roma' kormányzóivá

emelték-fel magokat. Csupán a consulok, mint fő igazgatói az országnak, voltak előttök még némileg félelmesek; azért, hogy ezek' hatalmát is megtörjék, olly patríciusokat ügyekeztenek consulokká választatni, kik hozzájuk szítanak, vagy szellemi tehetségük gyengébb, hogysen tőlök félni lehetne. Mint védei 's pártfogói iránt vak bizodalommal lévén a' nép' nagy serege, mellyet szenvedély szokott mozgatni, ész ritkán, magokat vezetőjévé tették a közvéleménynek, gondolkodásnak. Jó hadvezér, úgy mondanak, ritkán jó az ország' kormányán; a' hős megszokván háború idején a korlátlan parancsolást, győzedelmes fegyvereivel bizonyos büszkeséget hoz magával haza, és felsőségi érzést, mellytől szabad országban mindenkor félni lehet, Miután a' consulok, elég igazságtalanul, csak patríciusok közül választatnak, azon kell ügyekezni, hogy e' nagy hatalmat szelíd, jámbor emberek nyerjék-meg. Az igen kitűnő elmék, győzelmekhez szokott hadvezérek, 's általában a' dicsvágyó lelkek veszedelmesek szabad országban. E' gondolatok, mellyekben olly sok való is vagyon vegyülve, a' szabadságféltség' színe alatt könnyen hitelt nyertek, 's irányúi szolgáltának a' választásnál. Ehhez járult még az is, hogy Coriolán' ügyében, mint láttuk, a' tribunusok erőszakosan kivítették a' curiák szerinti szavazást, a' mi a' népnek

rendkívüli hatalmat ada, mitől jövődöben a' tribunusok semmi nagyobb tekintetű tárgynál el nem állottak. így történt, hogy a' T. Sulpitius és Sept. Larius consulok alatt tartott választásnál a' nép megtagadá szavát Róma' nagyobb elméitől, 's consulokká Cajus Julius Julust és Pub. Pinaritis Rufust választá, két igen gyenge embert, kiknek sem harcz' sem békeidején nem lehetne tekintetűk, 's consulok azért lettek, mert rá semmi érdemök nem volt. így mene Roma' alkotmánya a' demokratia felé hatalmas léptekkel, a' nélkül bogy haladását az aristokraták gátolni képesek lehettek volna.

Coriolán száműzetése' első napjait mezei jószágainak egyikén töltötte. Itt kezde tűnődni bal esetén 's itt gondola azt. végig egész nagyságában. Föltámadának lelkében a'boszúvagy' szörnyei hálátlan polgártársai ellen, 's a' nagy ember odáig hagyta magát indulatitól ragadtatni, bogy hazája" feldulását eltökélné lelkében. Azonban miként volna az eszközölhető? Mellyik szomszéd nép eléggé erős Romával háborút viselni? Végig hordá elméjét a' népeken, mellyek hazájával ellenséges viszonyban állottak: sabinok és tusciusok, aequeusok és volskok 's herniciabeliek. Elméje a' volskokon, a' régi Latium' egyik népén állapodék-meg. Őket találta Róma' legnagyobb ellenségeinek 's egyszersmind leghatal-

inasbagnak fegyvert emelhetni. E' nép több apró városokból állott, mellyek szövetségben lévén egymás közt, követeik által kormányzák magokat. Ezen Roma' növekedését mindig irigy szemmel néző ország sokszor harczolt a' romaiakkal véres csatákat, bátran és elszántan, de kevés szerencsével. Sok birtokait veszté-el, 's utósó háborújakor két évi fegyverszünetet kellett kérnie, hogy meggyengült erejét helyre állíthassa. De a' balszerencse nem csüggeszté, nevelte inkább rómaiak ellen forralt haragját a' szilárd tökéletű népnek. Olaszország' nemzeteit nem szönt-meg Roma ellen hajtogatni minden alkalommal. E' nemzeti gyűlöleten építé Coriolán a' maga nagy reményeit hazáján boszút állhatni. Azonban szándékát kivihetni minden másnak könnyebb volt volna mint neki, ki a' volscoknak egy és más alkalommal több károkat okozott mint minden romai. Ő nem egyszer tette semmivé se-regeiket, nem egyszer pusztító tartományaikat, bevette és feldúló városaikat, 's neve behatván minden volscusi megyébe, egyképen vala mind gyűlölt, mind rettegett.

Mind ezeknél még egy nagyobb akadály a is volt Coriolánnak. Antiumban tudüllik egy férfiú lakott — neve Tullus Attius — ki származás ,

gazdagság és bajnoki tehetségek miatt a' volscoknál királyi tekintetben állott. Coriolán ezen embertől leginkább gyűlöltetett, mert a vitézségben egymásnak versenytársai valának, 's a' mi még bajosabb, Tullusnak gyakran kellett tapasztalni, hogy e' romai hőssel nehéz mérkőznie. Coriolán' seregei gyakran megverték Tulluséit, 's a' két bajnok nem egyszer kelt egymással viadalra, honnan többnyire Coriolán tért vissza győztesen, 's így közöttök a' nemzeti gyűlölségen túl még személyes is vala. Gondolhatni ezek szerint, hogy Coriolán Tullusnak kedves vendége nem fogott lenni, 's még is ellent nem állván ennyi ok, e' vakmerő romai eltökélő nem csak a' volscokhoz, hanem magához Tullushoz menni. E' vonás nevezetes bizonyysága annak, hogy ő mélyebben tuda az emberi lélekbe is tekinteni 's hogy Tullushoz menetele nem rosztul vala kiszámítva. Felöltözék olly ruházatba, melly őt Antiumban ismeretlenné tévé, 's napszállat után bémenvén a' városba, észrevétlenül Tullus' házába lopakodék. Itt elburkolá arcát köntösébe, és leült a' ház' tűzhelyén. E' különös megjelenés a házi cselédek közt figyelmet és csodálkozást gerjeszte: de senki eligazítani őt nem me-

ré, mert külsején valami mutatkozott, mi iránta némi tartózkodást és tiszteletet gerjeszte. A' szolgák bejelenték uroknak e' különös ember' megjelenését. Tullus azonnal kijőve, kérdé , kicsoda és mit kíván? — Coriolán fölfedvén ábrázatát , Tullusra függeszté szemeit. „Ha nem ismersz, úgymond, magam leszek magamnak árulója. én Cajus Március vagyok; ki neked és hazádnak annyi kárt szerzettem. Tetteimet tagadni nem engedi a' Coriolán név, melyet viselek emlékéül hazád iránti haragomnak, egyedül való jutalmául érdemeimnek 's a' Romáért kiállott veszélyeknek. A' romai nép' negéde 's az áruló és gyarló tanács, mindent elveve tőlem, sajátom egyedül e név maradt. Száműzve hazámból, tűzhelyeden kerestem állapotást, nem hogy éltemet mentsem, — mert ha haláltól félnek, nem jöttem volna ide — hanem hogy üldözőimet megboszúljam, 's íme már is boszúmat állom avval, hogy téged, ellenségemet, személyem' urává teszek. Ha van bátorságod Roma ellen fegyvert fogni, fordítsd hasznodra balsorsomat, 's tedd szerencsétlenségemet néped' szerencséjévé. in ügyesebben fogok tudni Roma ellen harcolni, mint valaha ellenetek, mert jobban ismerem az ellenség' állapotját, mint a' tiéteket. Ha pedig nincs merészséged Romával föltenni, vedd éltemet, régi ellenséged'

életét, ki egykor talán neked és népednek még ártalmas lehetne. “

Elbámulva e' bátorságon és beszéden, Tullus kezet nyújt a számüzöttnek. „Ne rettegj, úgymond , Coriolán! e' bizodalom, melyet hozzám mutatsz, legyen záloga annak, bogy nálam bátorságban vagy. Te magadat adod nekünk 's ez elég kárpótlás, sőt nagyobb annál, mit elvevél. Szolgálatidat, melyekre ajánlkozol, ígérem, mi jobban fogjuk jutalmazni mint polgártársaid. Remélj minden jót a' volscoktól. “ Bevezeté őt' szobáiba, megvendéglé 's a' következő napot tanácskozásban tölték-el a' kezdendő háború iránt.

A' romaiak 's volscok közt, mint mondám, fegyverszünet vala, arról kelle tehát gondolkodni , mint lehetne ezt jó ürügy alatt megtörni. Alkalom önkényt ajánlkozék. A' romaiak nyilvános ünnepeket készültének tartani, melyek náluk egy részét tévék az istentiszteletnek. Az olasz népek seregenként jöttek Romába ez ünnepekre , 's olly nagy Számmal, hogy nem férhetvén házakba, szabad ég alatt kellett sátorokban tanyázniok. E' népsokaság aggodalomba ejté a' eonsulokat, a' mit hogy még inkább neveljen Tullus, fogadott embere által azon hírt szóratta-el a' városban, hogy a' volscok Romát felgyújtani szándékoznak. A' consulok rögtön tud-

tára adák ezt a' tanácsnak, melly ismervén a volscok' gyűlöletét Roma' iránt, hiva a hírnek, 's végzést hozott, 's egész városban kihirdette té, hogy napszállatig minden volscus elta-
karodjék Roma' falai közül, sőt kijeleltetett a' kapu is, mellyen kimenniök kelle. A' parancs szigorúan hajtattott végre 's egy volscus sem marada Romában. Boszúval és nehezteléssel tértenek haza, 's annak vágyával, hogy e' gyalázatot megtorolhassák. Tullus mintha történetesen jóne elejökbe, álnokúl kérdé haza tértök' okát. Midőn elmondanák , még inkább bujtá lángjokat. Lehető e, úgymond, hogy istenek 's emberek' gyülekezetéből mint örülteket, szegetleneket kiüzének? 's kiüzének minden egyebek között csupán titeket ? Bevárjátok e, hogy gyalázóitok, minden fegyverszünet'daczára, rajtatok ütvén, telkeiteket újonan feldőlják?

E' szavak felingerlék őket, elannyira, hogy csakhamar gyűlés tartatván Antiumban, szavazat' többsége által elhatározatnék a' háború. Mielőtt azonban szándékok'kiviteléhez nyúl-
nának , Tullus, az egész dolog' vezetője, elmondá nekik, hogy Coriolán közöttök van, 's kérte , hívnák őt gyűlésökbe. „E' hadvezér, úgymond,

ki annyiszor bizonyítá-be ügyességét, most még inkább fel van gerjedve a romaiak ellen, mint min magunk, 's úgy látszik a' sors hozta őt kö-zénk dolgaink' jóvá tételére. Ő bizonyosan helyes tanácsot fog nekünk adni, 's annak veszé-lyeit megosztandja velünk. “

Coriolán meghívatott. Azon elszánt és bátor tekintet, mellyel elejökbe lépett, minden szemeket e' nagy híru emberre függesztő, ki maga egykor nagyobb rettegést gerjeszte lelkeikbe, mint egész Roma. Szavait azon tisztelettel és részvét-tel hallgaták, melly az üldözött érdemnek min-dig elmaradhatatlan követője. Beszéde bátor, ésszel és meggondolással teljes, 's szenvedélye-ket lázasztó vala, 's belőle látni volt, hogy Co-riolán mind hadvezér mind szónok egyképen nagy. Tanácsa az volt: Küldessenek Romába követek 's kívántassanak vissza az elfoglalt birtokok; ha pedig megtagadtatnának, jelentessék háború. — Ajánlá szolgálatát a' volskoknak, mint hadvezér, vagy közvitéz. Beszéde felgyújtá hallgatóit; a' háború elvégezteték; Coriolán Tullussal egye-temben hadvezérekké neveztettek, 's egy alka-lommal a'romai száműzött polgári joggal ajándé-koztatott-meg.

A' követek elmentenek Romába, a' volskok' üzenetét előadandók. Roma nem tudá, mit te-

szén fenyegetéstől rettegni, 's országlási elveinek egyike vala, nem engedni, még győzelmes ellenségnek se. A' követeknek azon válasz adott, hogy a' romai népnek nem szokása félelemből vissza engedni azt, mit győződelmes fegyverrel magáévá tőn, 's ha a' volscok elsők nyúlандanak fegyverhez, a' romaiak utósók lesznek, kik azt leteendik. A' háború tehát el vala kezdve.

Tullus és Coriolán, a'romaiak' válaszát előre sejtve, készen tárták seregeiket, 's úgy egyeztenek-meg, hogy Tullus a' tartaléksapatokkal honn marad védői, Coriolán pedig a' romaiak' és frigyeseik' birtokának pusztítására megyen. Coriolán fölkerelkedék táborával, megtámadá Circaeát 's kiűzte belőle a' nem régiben megtelepedett romai gyarmatot. Utána elfoglalta Satricumot, Longulát, Poluscát és Coriolit, mellyeket a' romaiak csak az imént foglaltak a' volscoktól. Elvévé továbbá Corbia, Yitellia, Trebia, Labicum és Pedum városait. Yoles ellent állván ostrommal foglaltatott-el, 's lakosainak tapasztalnak kelle egy győződelmes és boszús ellenség' dühét. Coriolán megparancsolá katonáinak, hogy végig kóborolván a' romai telkeket, mindent dúljanak, pusztítsanak, de kíméljék a' patríciusok' birtokait. Ezt vagy azért, hogy patríciusok

iránti hajlandóságát mutassa, vagy, a' mi hihe-
tőbb, hogy a' patríciusokat a' pór előtt gyanú-
ba hozza, mintha velők titkos egyetértésben áll-
na, 's a' két rend között meg hasonlást támasz-
szon. A' mit, ha csakugyan célja vala, el is
ért, mert a' nép azonnal fölemelé szavát a' ta-
nács ellen, hogy Coriolánnal szövetségben áll,
's ő eszközlé, hogy most ellenséges fegyverrel
jő, hihetőleg a' tribunusi hatalmat eltörlení. A'
patríciusok ellenben szemrehányásokat tőnek a'
népnek, hogy olly jeles polgárt és hadvezért el-
keserítettek hazája ellen fegyvert ragadni. Bizo-
dalmatlanság, gyanakodás, gyűlölet támadt ben-
nők egymás iránt, 's a' köz rendetlenségben na-
gyobb iparral dolgoztak egymás'rongálásán, hogy-
sem az ellenségén. A' consulok a' város' falai
közé húzódtak , rettegve olly daliával mérkőzni
mint Coriolán. A' nép 's tribunusai, kik máskor
olly bátrak valának Coriolán ellen zajt támasz-
tani, most nem igen mutattak kedvet vele szem-
beszállani. Mindenfelől határozatlanság, zavar
és félelem. Romából senki kimenni nem akara,
részt mert vezéreiben nem bizott, részt mert
Roma' szövetségesei egymás után kezdenek a'
győzőhöz pártolni.

Romának rémítője, Coriolán, nem találván
sehol akadályra, elfoglalta Lavinumot, 's egye-
nesen a' város felé tartván, tábort üte a' cluili

sánczoknál 40 stádiumra öt nőmet mérföldre Komától. Győzelmeinek híre minden felől öszve tódítá a yolsokat, annyira, hogy még Tullust is elhagynák katonái Koma felzsákmányoltatása reményében, 's nyilván kimondák, hogy ők csak a' romai vezér' zászlói alatt akarnak harczolni. Ez újabb győzödelme volt Coriolánnak versenytársán Tulluson, de egyszersmind szerencsétlensége is, mert a' dicsszomjú volscus' lelkében újra fölébredett a' boszú Coriolán ellen. Egész Olaszország Coriolánra függesztő szemeit és a romaiakra, kiknek most szomorúan kellett látniok, mennyire függ a' hadi szerencse gyakran egyetlen egy elmétől. Úgy látszott, mintha Coriolán száműzetésével az erős Romából egyszerre a' hősi lélek is elszállott volna. A' rémülés rendkívüli volt; a' nép, melly a' város falairól nézte mint pusztítatnak telkei, heves zajjal békealkut kívánt; az ítéletet, melly Coriolánt száműzte, kegyetlennek mondá és elrontani javalá; szóval, az ingatag csoport, melly előbb nagy dühvel kegyetlenkedett az ártatlanon, most szint olly hévvel ohajtá, hogy az ne történt legyen. Egészen másként a' patríciusok. Ők, előbb védői Coriolánnak, most ellenszegültek a' nép kívánatának, részint mert Coriolán most már, mint hazája ellensége inkább büntetésre, hogysem bocsánatra vala méltó, részint, hogy újabb példáját adja annak, a'

mit többször mutatott: hogy legnagyobb szerencsétlenség' idején legmakacsabb a' békekötésben. Ekkor mondatott-ki a' tanács által azon kevély szó, hogy Roma nem ereszkedik alkuba lázadóval meddig fegyverét le nem teszi, mellytől későbbben gyalázattal kellett elállania.

Értésére jutván Coriolánnak e' büszke válasz , felkele táborával 's egyenesen a' városnak indult, mintha azt ostromlani akarná. Ez elszánt és vakmerő lépés lelohasztá a' kevély romaiak' dagályát, 's büszkeség helyett rettegés fogá-el szíveiket. Elvégezteték egyenlő akaratával a' két rendnek, hogy Coriolánhoz követek küldessenek béke-szerzendők. Öt consularis férfiú neveztetett-ki, mind olyan, ki egykor Coriolán iránt hajlandóságát bizonyítja.

Coriolán eltökélé, hogy megalázza e' makacs kevély népet. Katonáit két rendbe állítá fegyveresen, 's közöttök kellett elmenniök Roma' követeknek. Ő maga, körülvéve tábora' nagyaitól, tábornoki székén ülve fogadta őket büszkén, mint olly ellenség, ki karddal készül törvényeket szabni. A' követek egész alázattal járultak elébe, érzékeny és' szerény szavakba önték kérelmüket, adjon békét a' két háborgó népnek, 's ne örüljön a' volscok' hasznával hazájának ártani. Coriolán kevélyen válaszolt: „Ha , úgymond, visszaadtnak az elfoglalt birtokok, ha a' vols-

coknak szinte mint a latinoknak romai polgárjog engedtetik, ha visszahivatnak az elfoglalt földekről a'romai telepföldmivelők, akkor alkuba fog yelők ereszkedni, különben nem.“ Miután a volscok ügyében keve'lyen szólott, szelídült ábrázattal fordult hozzájuk, nyájasan szóla velők , szívesen emlékezett iránta mutatott hajlandóságokról, megköszöné nekik, bogy pártfogolák nejét és gyermekeit, 'sharmincz napot engedvén gondolkodásra a' békekötés pontjai felől, elbocsátá őket.

Ez idő elfolyta alatt elfoglalá a latinoknak több városaikat, 's a határnap eltölte után újra visszatért táborával s megszállott Roma' kapui előtt. Roma a harmincz napot tanácskozás között töltötte-el, de a kevély republicanus nép újra is csak azt batározá, bogy semmi törvényt nem fogad-el, meddig az ellenség fegyverét le nem teszi. Követek jövének, kérve Coriolánt, ne kívánjon tőlök olly békekötést, melly gyalázatokra szolgálánd, mert semmi ilyenben megegyezhetni nem fognak. A természeténél fogva is már szigorú Coriolán hidegen felelt nekik, bogy egyéb választások nincs, mint az elfoglaltak visszatérítése vagy háború. Még bárom napot enged, úgymond, mellynek elfolyta után többé ne merészeljenek hozzá jöni.

A' követek' visszatérte nevelte a rémülést. Mindenki fegyverhez nyúlt; mellyek a' falakra , mások a' kapukra állani örül, nehogy Coriolán titkos szövetségesei által, mint hitték, elárultassanak ; sokan házaikat elsánczolni, mintha az ellenség már benn volna. Rend 's hadfenyíték sehol; a' consulok tehetetlenül, mintha hivatalaikról lemondottak volna; a' tribunusok' hollétéről semmi hír. Ezek nem voltak többé a hajdani bátor romaiak, kiktől reszketett Olaszország. Úgy látszott egész nemzet' lelke Coriolán' leikébe szállott, megboszúlni a' hálátlanságot. Gyülekeztek és oszlónak, tanácsot tanácsra halmoztak , mellyeknek egyike sem volt a' romai névre méltó. Végtére a' vallás' szolgálait küldék Coriolán' raegengesztelésére.

Papok, jóslók, áldozat' szolgálai, ünnepélyes és szertartási öltözetükben mentenek, mint bucsújárássra, Coriolánhoz. Tisztos méltósággal lépnek végig a' táboron, 's szónokjok istenekre és mindenre a' mi szent, kéré Coriolánt, kímélné hazáját: de ő el vala tökélve velők haragját éreztetni, 's azt felelte mozdíthatatlanul mit előbb : „ A' mit kívannak, magoktól függ. A' volscok békére lépnek, mihelyt vissza lesznek adva az elfoglalt tartományok. Ne bizakodjanak, úgymond, a' romaiak azon költeménybe, mellyel régi királyaik árnák, hogy Roma istenektől van

világ urává rendelve; s bizonyossá teszi őket, mihelyt akarni fogja, hatalmába ejtendi a várost' Megesküvék istenek színe előtt, hogy ő ártatlan leszen minden csepjétől a kiontandó vérnek, s a mi balszerencse Komát éri, saját makacsságának köszönje 's azon vak átalkodásnak, mellyel rablása' gyümölcseit meg akarja tartani. E szavak után egész tisztelettel haza bocsátá őket, a' nélkül hogy föltételeiből legkisebbet engedne.

Roma elveszve látá magát. Templomai tömvek vének, gyermekek, asszonyokkal, kik oltárok előtt könyörgöttek istenekhez hazájok' megtartásáért. Ekkor történt, hogy Valéria, testvére ama híres Publicolának, mintha istentől sugaltatnék, több főrendő asszonyokat vevén magához a' Capitoliumból, hová imádkozni ment vala honáért, kijövé, Veturiához, Coriolán anyjához mene. Együtt lelték őt Volumniával, Coriolán' nőjével, siratva hazájok' veszélyét.

Valéria melyen illetődött szívből szóla hazájok: „Koma' leányai jönek, úgymond, hozzátok, Roma' leányaihoz, közönséges hazánk ügyében. Ne engedjétek, nemes szívű hölgyek, Ro-

mát volscok' martalékává lenni, ne azt, hogy szabadságunkat az ellenség eltiporhassa. Jertek Coriolán' táborába, könyörögjünk neki hazánk' kíméléséért. Én nagy reményeket helyezek ne-
mes leikébe, 's mindent várok anyja és nője iránti szeretetétől. Boruljunk lábaihoz, kérjük, kényszeresük őt; olly magas szívü férfi nem fog ellentállhatni könnyeinknek. Meglássátok, is-
tenek meg fognak indulni igazságos esdekléseinken 's megmentendik e' várost, melly emberi se-
gedelemtől elhagyva látszik. " Szavai elhaltanak zokogás és könnyek közt, a' derék romai hölgy-
nek.

„Valéria, Romának méltó leánya, “ mond a' sebhedt szívá Veturia, „te gyámoltalanságban keressz segídet, midőn hozzánk fájdalomtól el-
nyomattakhoz folyamodok Mióta a'nép kimondá ítéletét Coriolánra, elalutt szívében minden tisz-
telet anyja, 's minden hajdani szerelem nője iránt. Anyám! nőm! úgymond ő elkeseredve,
midőn akkor a' népgyűlésből megtért, fiatoknak vége! Coriolán száműzetik hálátlan polgártár-
saitól , száműzetik örökre a' hazából, mellyért olly hévvel lángola. Ajánlom nektek gyermekei-
met , az apátián árvákat. Én örömezt távozó-
m-éi e megromlott városból, hol férfiúi tökélyek nem becsültetnek többé. Éljetek boldogul 's vi-

seljétek e' csapást romai hölgyekhez illő lélekkel. E' szavakkal elsietett. ím idősb gyermekét vezetvén, Volumnia karján vivén a'kisebbet, sírva kísértük ; de ő csak hamar felénk fordula: Ne jőjetek, úgymond, tovább, és hagyjatok-fel haszontalan könnyeitekkel. Neked nincs többé fiad anyám, és te legjobbika a nőknek, férjed rád nézve örökre oda van. Kívánom találj magadnak egy más hozzád méltó férjet, szerencsésbet nálaranál. — Volumnia elfásulva rogyott öszve szív-metsző szavaira, 's mi alatt én segédére mentem , elhagyott bennünket vad érzéketlenséggel , a nélkül, hogy végölelésünket elfogadná, vagy kimondhatatlan fájdalomkban részvételt mutatna. Elmene Romából pénz és szolgálai nélkül , senkinek nem mondva, hova, melly világ-rész felé. Azóta nem tud felőlünk semmit 's nem tudata magáról velünk, mintha gyűlölségébe minden iránt a' mi romai, minket véreit is befoglalna. Mi reményetek lehet e' szerint illy hajthatatlan embernél? Mit tehetnek ott gyenge asszonyok, hol Roma' papjai, tanácsbeli őszei végbe semmit nem vihettek ? 'S mit is kívánhassak , én anyja , tőle becsülettel ? Hogy hálatlan polgártársainak megbocsásson ? hogy könyörüljön egy dühös népen, melly rajta ártatlanon nem könyörült? Hogy egy nemzetnek árulója legyen, melly őt magaslelküleg vezérévé tette ?

Kívánhat romai anya és nő dolgokat, melyeket a' becsülettel megegyeztetni nem lehet ? Nyugodj atok-meg, Koma lelkes hölgyei, közönséges sorsunkon, mellyet megváltoztatni nincs ember hatalmában. “

Valéria s a' többi asszonyok még inkább elkeseredének e' tagadó válaszon. Némellyek leborultak Veturiához, megölelték térdeit, mások Volumniának könyörgöttek egyesítse velők kérelmét Coriolán anyjánál. Veturia, nem állhatván ellent könnyeiknek, megígérte végtére a' táborba menni, ha a' tanács tettét jóvá hagyandja. Valéria azonnal hirül adá ezt a' consuloknak, kik gyűlést tartának. Versengés és szóviták támadónak a' tanácsban; némellyek aggodalomban voltak, hogy Coriolán a' táborban tartandja nőiket s ez által fogja szüléiket s férjeiket, kényszeríteni, hogy a' várost fegyver zörrenet nélkül általadják, mások ismét egyebeket hozának elő, de végre megegyeztek Veturia szándékában, mert bíztak Coriolán erkölcsében, kiről tudták, hogy büszke, szilárd és hajthatatlan, de alacsonyyságra vetemedni nem képes.

Következő napon Róma első rendű hölgyei Veturiánál összegyűlvén, a' consulok által rendelt kocsikba ültek, s minden fedező kíséret nélkül a' volscok táborába mentek.

Látván a' volscok e' közelgető kocsik hosszú sorát, azonnal hírül vivék Coriolánnak, hogy nője és anyja jönnek. Coriolán eleinte csodálá, hogy romai asszonyok, kik gyenge korok óta elvonultan és szigorúságban neveltetnek, eltökélhetek magokat, minden véd nélkül, ellenséges táborba jöni, hol, mint tadva van, nőtisztelet és fegytelenség nem nagy tekintetben állanak. A követségnek ez új neméből azonnal kitalálta, hogy a romaiak felette szorult állapotban vannak, 's eltökélék, vég eszközökhöz nyúlva, őt a várostól elmozdítani. Elhatározó magában Koma' nőit tisztelettel fogadni, de szándékától el nem állani. Azonban itt olly állhatatosságra számolt, melyre minden keménysége mellett sem vala elég erős: mert alig pillantá-meg anyját és nőjét, azonnal karjaikba röpült. Mindkét részről érzékeny örömben fejezé-ki magát a viszonzlás boldogsága. Midőn a szív' mozdulatai lecsillapodtak, Veturia azonnal a' dologra tért. Coriolán, nehogy gyanússá tegye magát, táborá' nagyait azonnal öszvegy füté, bogy tanúk legyenek. „Ezen romai hölgyek, kiket imitt látsz — mond Veturia a' volscok' jelenlétében — engem és nődet távollétedben vigasztalónak, most pedig rettegve egy véres ostrom' következéseitől, hozzád jönnek, velem együtt kérni, adj hazájoknak békét. Kényszerítlek téged, fiam, mindenekre a

mi előtted szent, fordítsd győződelmes fegyvereidet másfelé. “

Coriolán azt felelé, hogy e' kíváнат igazságtalan , 's ha teljesítené, megbántaná az istene-
ket, kiket bizonyságul hívott, midőn a' volscok-
nak hőséget esküvék. Ő nem fogja elárulni a'
derék népet, melly tanácsába vette és seregeit
hadvezéri hatalmába, kormányá alá bízta, ő
Antiumban több tiszteletet, szívességet talált,
mint háládatlan polgártársai között.

A' volscok hangos tetszéssel jelenték, mint
meg vannak Coriolán' válaszával elégedve. —
Veturia azt mondá, hogy nem szándéka valami
ollyanra bírni őt, mi becstelen volna, csupán
azt kívánja, hogy a' két nemzet közt békét kös-
sön , melly mindkét részről hasznosabb leend a'
vérontásnál. „S képes vágyé te e' kérésemet
megtagadni, úgymond ? Inkább fogsz e boszúd'
sugalmának, mint anyád' kérelmeinek engedni?
Gondold meg, fiam, hogy válaszodtól függend
anyád' dicsósége vagy örök gyalázata, követke-
zőleg élete. Ha megkérlelni nem foglak, tud-
meg, ön kezeimmal ontom-ki lábaid előtt vére-
met, és seregeid nem előbb mint anyád' holt-
testén fognak Roma' ostromára menni. A' ro-
mai asszony tud és kész meghalni, midőn be-
csület kívánja. Sem azt, hogy Roma fiamon,
sem hogy fiam Román diadalmaskodjék, nem

akarom megérni.“ Midőn látná Coriolán arc-
vonásából, hogy beszéde megindítá, tovább foly-
tatá szavait. Kérte őt istenekre, ősei árnyéká-
ra, seregeit Koma elől elvinni.

Coriolán érzései nagy küzdesekben látszottak
lenni, s a máskor erős tökéletű ember ha-
tározatlanul állta anyja előtt. Veturia elővéve
az érzés minden fegyvereit, mellyekkel anya
gyermekére hatni képes. „Miért nem felelsz ne-
kem , fiam ? Nem ismersz e engem anyádnak töb-
bé? Elfelejtetted mi szorgalommal ápoltak ezen
karok gyenge korod óta ? Megtagadhatod e első
és egyetlen kérését annak, ki feletted szülői ha-
talommal birt ? íme , ha mind ezekre meg nem
lágysz, lásd anyádat előtted porba hajlani.“
Letérdele, és általkulcsolá fia lábait, 8 le-
térődének vele Volumnia is és a többi asszo-
nyok.

Coriolán egészen megzavarodva s mintegy
magán kívül kiálta-fel végtére : „Óh anyám, anyám,
mivé téssz te engemet!“ s ezzel fölemelé őt ma-
gához : „Te, úgymond, Komát megmentetted,
de fiadat örökre elvesztéd.“ Sejté tudnillik a
sorsüldözte ember, hogy tettét a volscok meg-
bocsátani nem fogják. Félre híván anyját és

nőjét, bizonyosokká teve őket: Tábora főb-
jeit reá fogja bírni, hogy béke köttessék s a
seregek elvitessenek Roma alól; ha pedig szán-
déka nem sikerűi, leteendi hadvezéri tisztét s
megvonja magát valamelly idegen nép városában.
Ezzel érzékeny búcsút véve, elbocsátá őket.

Következő napon, miután tanácsot tartott
volna, hol reá bírta a volscokat szándékára,
fölkeletkezvén táborával, elhagyá a várost. A
volscok között kétféle vélemény támadt, némel-
lyek nem elégedtek-meg Coriolán tettével, má-
sok ismét, kiket Veturia érdeklő beszéde szinte
meghatott, javalák a lépést. Azonban mind a'
két fél ellenmondás nélkül követte őt, tisztelet-
ből inkább mint félelemből. De Tullus, ki már
a táborozás' eleje óta irigy szemmel látta ön di-
csőségét általa homályba borulni, eltökélé meg-
döntését. E czélra, mielőtt Coriolán még meg-
érkeznék, azon hírt terjeszté, hogy a volscok
ügyét elárulta, s méltó, hogy a' gyűlés által
feleletre vonassék. Coriolán megjelenvén, men-
teni ákará magát 's kérte az összevgyűlt volscok-
kat, hallgatnák-meg mentségét. Azonban Tul-
lus valamint hadvezéri, úgy szónoki tehetségei-
től is rettegvén, czimboráival zajt támaszta,

hogy ne engedtéssék szó az árulónak. A' tolongás és zaj közt, néhány e' célra fölfegyverzetek közelebb vonulának Coriolánhoz, 's reá rohanván , gyilkakkal , mielőtt valaki segédére mehetett volna, megöldökölték őt.

A' volscusi jámbor nép, ki tiszteie és szeretete Coriolánt, ki többször látá magát megdicsőítve általa, felette elkedvetlenedett e' vérengzésen; méltatlannak 's igazságtalannak találta azt. Temetésére minden volscusi városokból jött a' számos nép, 's eltakarítaték a' hős fényes pompával, és sírját a' szánakozók fegyverekkel ékesíték-föl, mellyeket diadalmai alatt nyertek. Ez vala vége a' gyarlóságai mellett is nagy és nevezetes Coriolánnak, ki jobb sorsra volt méltó, mint a' mellyet mind Komában, mind Antiumban tapasztalt. Roma , Dionysius szerint, egyet sem mutathata előtte, ki olly bátor, előre látó 's egyszersmind szerencsés hadvezér volt volna. Tehetségei több hasznot tehettek vala hazájának , mint minden előtte élt romai jeleseké.

Dionysius szerint kövekkel veretett agyon.

Plutarch.: Livins szerint, ki Fabius Pictor régi íróra munkái nem jutottak-el hozzánk hivatkozik azt mondja, hogy Coriolán nem öletett-meg , hanem még sok időt élt azután a' volscoknál. Ez nem hihető , mert róla többé semmi sem találtatik felje gy ez ve.

Temetése leírását lásd Dionysiusnál.

Szerencsétlen viszályok által Roma raefosztá magát tőle, a mit akkor bánt-meg, midőn haragjától rezketnie kellett.

Veturia' tettének emlékezetére, azon helyen, hol fiát megkérlelé, templom' építeték és szobor , mellyen e' felírás állott: **A Z ASSZONTI SZERENCSE-
ITEK.** A' templom' első papnéja Valéria lön, kinek elméjében először támada a' szerencsés következéső terv.

Coriolán' halálának híre Romában sem örömet , sem fájdalmat nem gerjesztett, mert benne a' világ nagy jelességű embert veszített ugyan , de Roma egy félelmes ellenségétől is szabadult-meg. Megengedteték azonban a' tanácstól a' romai asszonyoknak Coriolánt tíz hónapig gyászolni; a' leg hosszabb gyászidő, mellyet még Numa király rendelt. — Á' volscok csak hamar keservesen megbánták Coriolán' vesztét, mert a' romaiakkal ujdón harczba keveredvén, több ütközeteket veszítettek , 's ezeknek egyikében Tullus is elesett, 's végre békekötésre kellett államok, mellynél fogva Roma urokká lön.

A' Coriolánon vett győzodelem Romában a' tribunusokat igen közel vitte azon hatalomhoz, mellyre törekedtek. E' ponttól fogva lépcsőnként emelkedett erejök. A' consulok' választására fő befolyást nyertek, sőt kieszközlék, hogy

consulok a' pórrendű polgárokból is választatná-
nak szóval, megállapítaték idők folytával a'
demokratia 's bizonyos tekintetben a' népfel-
ség , melly, ha erősebb alapokon, tisztábbra
fejlett elveken épült vala, a szabad Komát hos-
szú időig fenntarthatta volna. Azonban ezeket
tovább fejtegetni annak volna tiszte, ki a' -res-
publica' történeteit írná.

BAJZA.

NEPDALOK.

I.

Ki. gyöngypatak , mondd-meg
nekem ,
Benned fürdik e kedvesem ?
Vagy te mosod, gyöngye harmat,
Hóféherre galambomat ?

Bársony mező , mondd-meg
nekem ,
Rajtad pihent e kedvesem ?
Vagy pihető hókebele
Rózsailatot lehel e ?

Sötét erdő , mondd-meg nekem
Benned napol e kedvesem?
Vagy a heves dél sugara
Kiméivé süt tájarczára?

Víg madárcák a ligeten ,
Titeket hall e kedvesem ?
Vagy mélyéből kebelének
Száll ajkára vidám ének?

Fülemile , bús éneklő ,
Hej csak téged ne halljon ő,
Mert veled is versenyt nyögne
S érző szive megrepedne

II.

Forráskútnál juhászbojtár,
Arcra piros , szeme bögár ;
A forrásra nap alkonyán
Dalolva jön bárom leány.

Egyik így zeng : Én istenem!
Vajba itt volna kedvesem ,
Ki énnekem vizet merne ,
Szédüléstől megmentene.

Másik így zeng: Gyöngé
vagyok,
Vízcsöbreim pedig nagyok ;
Hej ha galamböm itt lenne ,
Be örömmel segítene !

S a Harmadik, kinek hajnal
O re zaja , zeng bús ajakkal:
Egek' ura , szent teremtőm !
Mért nincs nekem is szeretőm ?

A lyánykák illy énekléssel
A' forráshoz értenek-el,
A szép bojtár mindent bállá
'S nekik viszont ő így dalia :

Kinek szédeltgős a feje,
Szemeit, ha mer, bunyja-be ,
Ki egyszerre nem bír sokat.
Kétszer tegye-meg az utat;

S kinek nincsen
szeretője ,
Adjon neki teremtője,
ím reá nyílt karokkal
...

III.

E es szülém , mi bánt
Engem szegény leányt ?
Nyögök, sohajtozom ;
He miért, nem tudom.
Szememben tűz lobog
Szírem is úgy dobog ,
Dolgomat felejttem ,
Vagy viszásan ejtem.
Ha ablakom alatt
Esténként elhalad
Egy valaki a megáll,
A vérem is eláll;
Szemem be nem zárom,
He ezer az álmom ,
Hevülök , lankadok ,
Beteg még sem vagyok.
Istenem, istenem !
Ugyan mi lelt engem ?
Szólj , édes jó anyám ,
Te tudhatod talán.

IV.

H oldvilágos szép este van ,
Egy mécs sem ég a' falában ,
Kamráam előtt alá és fel
Olly csendesen ki lépdegel?

Ki nézek a' kis ablakon,
Hej de nem az én galambom !
Mert nem lobog gyolcs ruhája,
Nincsen pengő karikája

Holdvilágos éjszaka van ,
Mély csendesség a' faluban !
Kamráam előtt alá és fel
lám valaki és köhécsel.

Isten legyen kegyes neki,
Rősz kehéből gyógyítsa-ki ;
Hej nem kehöl az én Pistám!
Mint az élet ép ő 's vidám.

Bujkál a hold , sötétedik ,
'S csendes szellő emelkedik ,
Kamráam előtt olly lágy hangon
Ki furulyái a' kis pádon ?

Ah ez Pistám' furulyája ,
Szívreható a' nótája ,
Olly szívreható nótája ,
Hogy ki kell mennem reája.

y.

korban eprésző kis leány fü ,
Csendes a zöld pagony kívül belül ,
Még is egy madárka zeng az ágon ,
S aranyos lepke csügg a virágon.

Gyönyörűm , csicsergő kis madárkám ,
Szál alá , szálj alá 's repülj hozzám ,
Aranyom szép szárnyú bímes lepkém ,
Ne távozz' ne távozz', jőj jőj felém.

Ah ! a' ki megfogná a' madárkát ,
Od' adnám neki e' tölt kosárkát ,
És a' ki megfogná mind a' kettőt ,
Beh tudnám szívemből szeretni őt.

'S a mint a' leányka így sobajtoz,
Megzörren a' bokor és ingadoz ,
A' madárka suhan messze ágra ,
'S a' lepke ellebeg más virágra.

Féreg egye , rósza , gyökereket,
'S ragya pusztítsa-el leveledet!
El a' kis madárkát 's tarka lepkét
Előlem, óh gonosz mért rezzented ?

'S míg a' kis leány így ül epedve,
Egy szép ifjú vadász lép elejbe :
Oh ne sóhajts , anyád' szűz zsengeje ,
'S gyöngé erdőm' legszebb csemetéje.

VI.

A madárka híved úgy sem lenne ,
'S ha szerét tehetné elreppenne ,
A lepke csapodár és változik,
Aranyos szárnyiból következik

Ám ha kis madár kell 's arany lepke,
Fogok majd neked én, szép kedveske,
'S akkor, a' mit mondái, megtennéd e ,
A' vadászt szivedből szeretnéd e ?

Fogj , oh fogj madárkát 's hímes lepkét,
De szerethetlek e , nem tudom mégt
Légy még is, szép vadász, ott a' tanyán ,
Megkérdem elébb , mit mond rá anyám,

CZUCZOR.

SZÉCHENYI.

Szóla Hunyad: „Seregem ha lehordod
törkolatodhoz ,
Ősz Duna , Mahmudnak népeit eltapodom. “
„ „Vaskapum összesodor, vakbuzgó , hogy ha
merészlesz !”
És a' tompa-harag visszaijeszti a' hőst.
Széchenyi szól, „Népeknek hozok 's viszek áridon
áldást ,
Nyisd gátló kapudat, vagy levegőbe röpfil ! “

SZEKACS.

A BAJNOK NOJE

Hős fiad ha él e ?
Hol van , merre tért ?
A ujja kedvesemnek!
Tőlem ah ne kérd.
Mondanom ha kell hogy
Halva gyermeked ,
Anyja kedvesemnek!
E szív megreped.

Nézz körü a' rónán,
Megtalálhatod,
Domb alá temetve
Nyugszik magzatod;
Váró hü nejéhez ,
Száguldó lován ,
Nem jött a' sereggel
Vissza harcz után.

Őszve jártam érte
Völgyet, tért, mezót ,
'S holtak közt a téren
Halra leltem őt ;
Baj társak könyeztek
A' hű társ felett,
Kit korán a' hadrész
Sírba fektetett.

Lakja most rideg domb ,
Rajta hősjelek :
Szahlya , dárda , zászló ,
Búsan intenek.
A bajnok' jutalma
Yérsebek, halál,
És hideg dicsőség
Sírmárrányinál.

Oh mért szülte anyja ,
Mért a' mostohát ,
A ki feltalálta
A' fegyvert, csatát ?
Most nem volna halra
Ifjú kedresem ,
Gyászban nem borongna
Síríg életem !

BAJZA.

SZINVAIASZTAS

Annyi szín van , annyi színből
Mondod : melyik kellene ?
Van piros , van kék , vagyon zöld ,
Van fehér, van fekete.
Mondod Emma t van szívünkben
Titkos édes érzet,
Melly a' színből, mint a szívből
Legkivált e g y e t szeret.

Ah! nem int Örökre engem
A pirosuló támadat,
Búban úszva, bút sóhajtvá
Hágj a bíbor alkonyat.
Mondd-meg, Emma! mondd szerelmem,
A p i r o s hogy tetszenék ?
Titkos, édes gerjedelmet
Érte , mondd , hogy érzénék ?

Kék az égnek boltozatja ,
Ha szelíd , ha nevető ;
Jaj de hozzám kegy felen volt ,
Jaj kemény volt mindig ő!
Mondd-meg, Emma! mondd szerelmem,
A k é k s z í n hogy tetszenék?
Titkos, édes gerjedelmet
Érte , mondd, hogy érzének ?

Szép a zöld, mert a reményé ,
Melly a szívet élteti ;
Jaj de nékem nincs reményem ,
Emma szívem neveti !
Mondd-meg , Emma ! mondd szerelmem ,
A z ö l d s z í n hogy tetszenék ?
Titkos , édes gerjedelmet
Érte, mondd, hogy érzének?

A' fehér csak annak kedves ,
A ki víg, a ki szabad;
Jaj de nékem nincs vigalmam !
Bús szememből könny fakad.
Mondd-meg , Emma ! mondd szerelmem ,
A' f e h é r hogy tetszenék?
Titkos , édes gerjedelmet
Érte , mondd , hogy érzének ?

A mi nékem tetszik, Emma !
Az — sötét és fekete ;
Mert az furtüd , az ruhád is ,
Az szemednek éjjele ;
Mert sötét a Bánat, a bú,
Mert sötét ez érezőt ;
Ah ! mert engem , engem Emma
Engem Emma — nem szeret.

GARAY.

A' LEANYKA, KEDVESEHEZ.

GOROGBOL

H. Zevs még ugyan az, ki a' szép Ganymédot elorzá ,
Hogy nektár-töltő lenne az isten egén :
Melyen rejtőiekkal téged keblembbe , Müiskos
'
éreszem , ha reád szárnyakat öltene Zevs.

SZEKACS.

HÓDOLÁS

„Szem , óh szem ,
Mennyei kék szem !
Szóké pompájú hajak ,
Rózsafán termett ajak ,
Arczvirágok, mellyeket
A szerelem ültetett,
Bérez' havából fűtt kebel,
Telve égi érzetekkel,
Melly ég , még sem olvad-el !
És ti hajoló hatalmak
Elme: szív !
Játszi egyik és enyeleg,
Enyhe a' más , tiszta , hív
Ostromolni szűnjetek,
Megvallom győzelmetek,
Többé **nem** harcolhatok —
Itt áll örök rabotok !

BAJZA.

A'JO SZIV IS BAJJAL JAR.

Reményiem híreddel van, barátom, hogy a' kellemes Erkey Tercsivel jegyben járok. Fáma, midőn házasságot hirdet, nem abrakolatlan paripán nyargal; innen azt is fogod már tudni, hogy jegyesemmel bájoló szép alakot kaptam, de ki, ama görög bölcsként, szép személyében hozandja mindenét házamhoz. Nemzetsége azonban avas 's még ma is fényes; 's ki tagadhatja, hogy ez is valami ? Szólj barátom, nem édes gyönyörűség , nem élesztő vigasztalás e : a' sovány tálalálék mellett emlegethetni, hogy eleink ezüst tálaokról, tányérokról ettek? 's midőn izzadva gyaloglunk a' bennünket majd elgázoló délczeg lovú hintó után ezt mondhatni: atyánkfia ám az a' ki benn ül ? De épen nem akarom ezzel megkötni a' világ' ítéletét, azt a' minden házasságkötésnél szokásba vett bájos mulatságot: jegyzéseket tehetni, suttoghatni, szánakozhatni, vállalat voníthatni, jelentőleg mosolyoghatni; mikkel kivált az otthon maradt hajadonkák, 's anyáik ,

nagy anyáik, nagy nénjeik, bennünket új házasokat megtisztelni szoktak. Csak azt mondom, hogy én boldognak érzem magamat, olly boldognak, mint azt vállvonítóim, szánakozóim, sutogóim, sőt mindnyájan, kik vőlegények nem voltak, nem is képzelhetik. Óh miért vagyunk olly ritkán, olly kurtán életünkben vőlegények! miért sietünk olly mohón lefedni a' tündéres fátyolt, valósní az édes álmod, feloldozni bájlón boldogító varázsoltatásunkat ?

A' múlt héten jöttem meg Pestről, kiházási vásárlásaimból. Tercsi ezeket Kassán tette. Néhány ezernék szépen nyakára hágtam; 's vételeim közt legszükségesebb költségnek látom azt az egy pár podrecsáni pipát, melyre igazán szükségem vala. Be másként házasodtak üstökös apáink, édes Ferim ! Az izmos vőlegény felöltötte a skárlát posztójú nadrágot, az angol szövétű, rókatorokkal prémezett, 's tetemes ezüst gombokkal terhelt zöld mentét, felvonta a' sárga vagy karmazsinszín sarukat, miket mind őseitől örökölt 's gondosan kiméit a' vendégségekben, hogy unokáira hagyhassa; felkötötte bogiáros szíjű görbe kardját, felszökött büszke ménjére, hogy az szinte meggörnyedt a velős ülő alatt, 's oldalt lovagolva kísérté be jegyesét lakó várába, mellyben legfelebb itt-ott igazított új vakolások és sürgő várcseléd mutattak ked-

vés vendég-várásra; mert minden bútor, tán a menyasszonyi új rokkát kivéve, szintúgy ősi szent hagyomány benne. A' papi stola 's cseléd-ajándékozások voltak egyedüles költségei mert a' vendégség' fogyasztásait a' szeretett édes haza' bő földje termette. Nem így most, jó Ferim! A' fáradt vőlegény — De minek sóhajtvá keresni a' magyart ? majd megjő — Engedd addig elbeszélnem neked egy bohóságomat, melyet csak barát'orrára köthetek. Óhajtnálak meglesni, mint kacagsz az érzékeny bohón, ki már nem egyszer leve hajlékony szíve' bolondja 's a' világé. Nem tehetek róla, édes Ferim! születünk és termünk.

Magam sem tartozván az erős lelkek közé, házasításom végett majd minden tagján kis gazdaságomnak eret vágtam, 's a' lehetőségig vérét vettem. Tömött bankó-tokkal rándultam át jegyesemhez , megkérdezni: nem volnának e hagyásai Pestre? Ilyet fel is tenni egy tizenhét esztendőös lányka 's még e' felett menyasszony felől! Hosszú sort számlált előmbe a' kedves: bécsi cipőt, párisi kesztyűt, brüsseli csipkét, 'smás külföldiségeket ; mert, barátom , hazai mív készületek, ha csak nem á' incognito , nem elfogadhatók úri kiházasításokban. — De még egy nagy, igen nagy kérésem volna, édes Janim! hízelge az én Tercsim, 's patyolat - kezecskéivel arczomat simogató ; úgy e megteszi értem ?

Hajló valók neheztelni ezen kérdéséért, mert mit nem tenne meg vőlegény szeretett mátkájáért?

De hagyásom ollyas valami lesz ám, folytatá Tercsi csapodáron szavait, mit férfiak nem örömet vállalnak. —

Fel én, anygalkám! felelek hévvel, ha a holdvilágot kellene is meghoznom. Mi édesebb, mint a' távolban is lelkünk' tárgya körüi foglalatoskodnánk? Mi lesz hagyása Tercsikéin?

Egy florenczi kalapra lenne elkerülhetetlen szükségem.

Flo — florenczi kalapra? kérdém ütközten; mert egészen mást vártam, 's egyszerre végig futott eszemen, hogy én ehhez nem értek, hogy nagyot vagy kicsit vehetek, hogy a' legújabb divatot nem ismerem, hogy az kényesebb fuvarom lesz egy bődön tojásnál, mellyet törődöttség nélkül olly messze földről haza hozhatni is hűvösséggel határos dolog leend egy szeles ifjúra nézve. De adott szavam 's lánggal csapkodó szerelmem keresztül vágtak kételkedéseimen, 's szívem' tiszta tüzének örök állandóságára esküvéra Tercsinek — azon vőlegényeknek, kik gazdag lyánkával vannak jegyben, nem javaslom az efféle eskeket — hogy hagyásában híven eljárók, 's a' legszebb florenczi kalapra tarthat számot, melly valaha a' Medicik' városából szent Gállértünk'

tájáig eljuthatott. Beám pillantott ezen töké-
letemre a kedves lyányka, egy olly pillantattal,
mellyel borult eget ki birt volna deríteni, 's csó-
kocskát nyerek tőle vőlegényi ajkaimra , egy csep-
pet , édes Ferim, azon bájos kebelyből, melly-
ből, hihető, az égiek hallhatatlanságot hörpöl-
getnek.

Epedezés közt váltam meg Tercsitől, 's vál-
tott lovakon felértem Pestre, az óriási léptekkel
haladó városba, mellynek szokott porfellegeit,
most egypár napos esőzés kellemesen enyhíti va-
la. Barátunkhoz Gesztrey fiscalishoz szálltam, 's
hogy időt nyerjek, melly a' nyugtalan vőlegénynek
vesztegleni látszik, azonnal dolgaimhoz láttam.
Megvásárlottamj de legfontosabb vásárlásomat,
az én Tercsim' florenczi kalapját, mint illik,
koronául utóijára hagytam.

Felette legelébb is asszonyi consiliumot tar-
tottam azok közt, kik Gesztrey barátom' isme-
retségéhez tartoztak. Az ölés nem vala kurta,
sem épen vita és zsibaj nélkül való. Mustrára
eresztettek minden kalap-formák, felkészülések,
kalap- és divat-árúsnek ; 's ennek végzése után
elmentem a' pesti legnevezetesebb divatárusné-
hoz Khernnéhez, felhánytam vetettem egész ka-
lap-bőséget , és sok válogatás, tanakodás, tusa-
kodás után, mellyek közt izzadság' öreg cseppjei
keltek homlokomra, kiválasztottam a' két lég-

szebbet; de már e' két kalaptestvér közt határozást tenni, tehetségemen felfű vala.

Édes kisasszonykám! így szólíték-meg egy asztalka mellett kalapot tűzögető szőke lánykát, kérem, méltóztassék felpróbálgatni ezen kalapokat; állásaikról tán inkább választhatok.

Szívesen! felele ezüst hangon a' lányka, 's egymás után felillegeté szép fejére kalapjaimat. Ah! még nehezebb vala most a' választás! A szép sárgás baja fürtös fűn igézve állott mind a' kettő, 's a' szem akaratlan lesimúlt a' kalapról a' piros arczokra 's a' kellemes kék szemek' tükrére. Ezer szerencse, hogy vőlegény, még pedig menyasszonyomnál hagyott szívű vőlegény voltam, 's hogy jegyesem nem volt rútabbacska a' kalappróbálónénál! Hát még Tercsimnek gesztenyeszín fürtjein mint fog állani! képzelém magamnak, 's ürülék előre gyönyörködésemnek. Epén ez veszélyünk nekünk férfiaknak, hogy olly szépen áll a' kalap a' nőnemnek!

szép kalap ez is, amaz im mondtam hízelve; de nem tudom, nem a' felpróbálóné ad e nekik kecsét? Már én csak a' kisasszonykára bízom a' választást; mellyiket javasolja?

Pirulva mentegető Ízlését az én leánykám, de unszolásomra még is ide nyújtá az egyik kalapot. — Talán testvére'számára méltóztatik ezt venni az ur? kérdé nyájasan.

Igen is , a' testvéremnek veszem , felelék félhangon, 's kiűzetem a' kalap árát, pontban száz pengő forintot. Egy pár marok szalmáért száz forintot, édes Ferim! számold ki csak, kérlek, a bodvai szérümön fekvő tizenöt öles zsupasztagomból mintegy hány száz forint jöhetne ki? Óh magyarom! —

Kendőbe könnyeden kötve, kezembe adá az árusné a kalapot, 's én az édes terhet gondosan vevém jobb kezembe, sietvén vele szállásom felé, melly a külvárosban fekvék.

A' sátán, a melly szívhez nem férhet, aprilt járat azzal. Egy német, sovány görnyedt lovával, 's felesleg rakott szekérével, egy pocsolya'közepén— mert Pest' elővárosai még ezektől nem általában mentek — elakadt, 's szokás szerint, a' helyett, hogy terhéből szedett volna le, ereje-hagyott lovát ütötte azon erőt, mellyel lován könnyíthetett volna, ütései' súlyosítására fordítván. Hideg bámészkodással állta a' jelenést egy csoport ácsorgó nép körűi, 's részint kaczagta, részint gúnyolta a'szekeres' gyáva szitkait, mellyekkel ártatlan lova'tehetetlenségét illette. Orczámba szökött e' méltatlanságra a' vér: Emberi kiálték eltüzesedve a' hóhérlónak, meg ne üsd lovadat többé, mert visszamérem hátadra minden ütésedet ! — Reám mereszté szemét a' fuvaros, 's látván kezemben a' kalapot,

minthogy inasnál nehezen nézhete töhhnek, csipőire szegzé kezeit: Tessék hát az úrnak kivonni a' szekereket, felele nyers durvasággal; a' ló az enyém, érti az úr? 's erre olly mérges egypár ütést zúza a szegény párára, hogy az nyögve roskada a' szekér előtt térdre.

Martin, te nemes szivű angol! hiszem, metempsychosist óhajtál az illy állat-kinzóra; hadd szállna idővel lelke a kinzottba, hogy duplán kapná ettől a' mértéket vissza, mellyel ő mére annak!

Látám, hogy gorombasággal, mellyben a fuvaros mesterem lehete, nem boldogulok, 's más utat vevék.

Sógor! kiáltám a' dühösködőnek, adja el kend nekem azt a' lovat. Mit adjak érte?

Igaz tapasztalás, hogy pénz és nyereség-remény, próbált ellenmérge a' gorombaságnak. Egyszerre lesimulának az én emberemnek dúlt vonásai arczán. En biz én, uram, ha megadja az árát! felele, 's ezt ő, látván őszinteségemet, jó fenn szabá, inkább kénye mint a' ló' becse után.

Egy nyugalmazott főhadnagy' nemes segítségével még is megtettem az alkut, hevenyén kiűzettem a' pénzt, és siettem kifogatni az istenadta állatot, nehogy új méltatlanságok ériék.

De, uram! elébb kivonatom ám a' terheket, mondá eszmélve a' szekeres.

Nem azt, sógor ! kiáltani eltökélve; kezeden a' pénz, enyém a' ló. Látván a' fuvaros csillogó szememet, a' főhadnagy' emelt botját, minthogy a' tolódott nép is, mint szokott, ha . akad , ki példát mutasson neki, részemre zajlott, nem épen dörögés nélkül kifogta a' lovat 's egy kopott kötőféken kezembe adta azt. Itt van, uram! így szóla fauni kacajjal akár sáfránnyal tartsa ezentúl az úr.

Felejtém tüzemben , hogy borraalóért vezethető valamellyik az ácsorgottak közzől a' lovat, 's magam indultam meg vele. Már utamban tértem azon eszméletre, hogy Pest' utczáin, csoport nép' bámultára, egy csontvázzá éheztetett kinoztatott görcsöt vezetek. Mit árt ? gondolám magamban , messze lakói Pesttől, nyolcz éve hogy kikerültél belőle, így ismerőstől ne tarts ! — Illy önbiztatás alatt telhetően haladtam sovány pegazommal, gyanúsán tekingetve azonban mindenfelé : nem látnak e ismerős szemek vele ? Milly gyenge az ember! édes Ferim, pedig nem méltóbb joggal lehetők e kevély utánam kullogott görcsömre, mint sok hintós urak, az előttök csillogó hízott tátosokra ?

Hám báméskodtak a' ház' lakosai, kik épen házbútorokat mosogattak, tisztogattak, szobákat fejrítettek, a' kies tavaszi nap' ingerére az udvaron, a' mint lovamat a' kapun bevezettem.

Zavarba jövék szemmeresztéseikre, 's egykettőnek köztök kétes mosolygására; mert hogy' adjam elő egy pár szóval történetemet? Zavarodásomban meg találám rántani a' kötőfék' szárit, a' nem igen erős alapzatú ló nagyobbbat lépe előre, 's időóta kovácsot nem ismert körmét olly nyomosán tévé lábom' fejére, bogy eljajdulék belé , 's nem vélék mást, minthogy lábom ketté szakadt. Sántítva menék az ól felé, hová a' fejéaép' kaczagása kísért. Gesztey nem vala ott-hon. Bekötöttem orczám' lángolása közt a' lovat az ólba, mellyben egy mángorlón kívül semmi sem állott,'s azonnal siettem megfejtteni történetemet , ha csak nagyiból is, a' háznép előtt; mert alig lehet nyommasztóbb képzelet annál, hogy együgyűknek tartatunk. Csak eszünket ne hozd kétségbe, szivűnkre nem vagyunk olly képesek.

Kiléptem az ólból, 's mentségemet akartam kezdeni, a' mint a' ház' asszonya, egy paprika-orru 's egész kocsi' hátuljára hízott németné — ki, mint Gesztey mondá, nagyon jó asszonyod, ha nem goromba veled — gyalulatlan kaczajjal kérdé : Mi lelte a' ruhámat ? Megfordulok 's látom, hogy új kaputomat hátul az utánam czammogott paripa úgy befe re se gtette sárral, hogy színére is alig lehete ismerni. Ijedten kapok a' kalaphoz, 's még ki sem bontom egészen a' kendőből, a'

mint iszonyú rémülésemre latom, hogy diónyi pecsétek tarkítják ezen féltett kincsemet. Majd elsúlydedék a' boszú, harag és szégyen közt, melyek kárvallásomra kö-rnyékezőnek. Nem gondolék az utánam harsogott kaczajokkal, sáros kötösmmel , sánta lábommal, szaladék dísze-vesztett kalapommal szinte Khernné' boltjáig.

Asszonyom! mondám sebtén, mit mond ezen kalapra ?

ASSZONY, öszve csapván kezét Mi a'patvar? Uram, ennek vége! mit csinált vele az úr?

ÍN. Egy kocsi nyargalt el szelesen mellettem, 's az hányt öszve. — Pirulás- és idő-kimelésből így fanyarodtam, édes Ferim, egy kis pártütésre az igazság ellen , mit, tudod, tréfából sem szenvedhetek.

Assz. Ezen , kedves úr, segíthetni ugyan, de olyan, műlyen volt, soha sem leend többé.

Mit tehéték hát egyebet annál, hogy párjára cserét tevék, szerencsésnek tartván magamat, hogy azt negyven pengő forint toldással megkaphatám.

Visszasiettem szállásomra vele. Gondos voltam most kikerülésében mindennek, mi kedves Tercsim' szép fejecskéje' egykori díszének árthatott volna. Kapuk alá vonultam, hacsak siető ember jöve is velem szemközt, lónak , kocsinak pedig épen más útczákra tértem ki. Azonban,

meg néhány lépésre valék szállásomtól, a' mint belőle éles zaj és asszonyi perlés zajlék előmbé. Kíváncsin kettőztetém lépteimet, berohanék a kapun — 's ím iszonyodva látám, hogy bőrömrre foly a' per' zaja. Ingerlett pókaként torzonkodott a' házi asszony 's lakónéi reám. Siketöléstől kelle fülemet féltennem, hadazó kezeiktől óvnom szememet, 's idő telt bele, míg megérthetém, mivel vádoltatom. Gondold el, édes Ferim, míg én kalapot cserélni járok, az én gyász csilagzatú lovam leoldja magát ügyetlen kötéséről, kibolyong az ólból, 's a' fal mellé támasztott mosott ablakokból kettőt ledönt 's öszvetör; ezen felől, a' mint a' méregre fortyant fejéknép meszelőkkel kergeti, szilajodtában első lábával egy ündsákkal rakott kosárba tápod 's néhányat cserépre zúz. Már ekkor szétdúla minden gátot az asszony-sereg' dühe, könnyen fogollyá tévé a szűk udvaron a' kártevőt, 's lakoltatá sovány bőrt az ártatlan bünhödésért.

Urat illet az Ilyen görcs? pöfföge a' széles németné ; veszett volna az úrral együtt országába !

Asszonyom! kiáltani dörgő gordonomon, 's parancsos állásba meresztém magamat, egy szót se többé hozzám! se ütést lovamra! azt megmondom. Számolja öszve kárát, én üzetem.

Megtevéem ezt 's előltem a' zajt. Újra bekötém loamat az ólba, kötőfékét jó ráhurko-

lám , 's kalapomat, minthogy Gesztey barátom ,
kinek csak délfelé Ígérem hazaérkeztemet, még
nem vala otthon, sem szobája nyitva, letevém a'
mángorlóra. A' házi asszony' szolgálója utánam
lopódzott, mint sejtém, kilesni: mint fogom la-
koltatni kárt okozott lovamat; de ugyan tehe-
tém e ezt ? Ártatlanabb e nála az alvó ember ?
ő éhezett, 's eledelt kutatva eszméletlenül kárt
tett. Látjuk milly dúlást nem tesz nálunk okos
állatoknál az éhezés, még pedig nem csak a' táp-
lálékok' kerülhetetlen, hanem az aranynak ke-
rülhető éhezése is. — Nem! ártatlan éhező ál-
lat ! kiáltám, nem teszek úgy veled, mint mi
szoktunk egymással tenni; nem büntetlek a' he-
lyett , hogy enned kellett volna adnom , 's to-
vábbra is kényszerítselek újabb kártételekre!

Eszembe ötlött, hogy fogadó van közel. Be-
zártam hát az ólat, nehogy odajárásom alatt a'
háznépén új csínyt tegyen átkozott lovam, 's mint-
hogy legényem, kit ipám' hagyásából Budára kel-
le Csikary tanácsoshoz küldenem, még sem té-
ré vissza , magam siettem, abban bizakodván ,
hogy ismeretlen vagyok, szénáért a' fogadóba.

Vendégei lévén a' fogadósna, várnom kelle
a' kívánt egy pár kötéske szénáért. Mintha pe-
lengéren álltam volna addig; mert némelyyek
vizsga szemmel kezdenek czirkálgatni, kétkedé-
sükben és találgatásokban: úr vagyok e én, vagy

inas? 's ha az első, mire besározott köntösöm mutatni látszott, hogy jövök a széna-kéréshez? Azonban sokára megkapám a' szénát, 's két kezembe fogva azt, sieték ki a' kapun, a' mint — gondold el döbbenésemet ? — Császláry fő szolgabíró, feleségestül, szemközt velem jő be a' kapun. Méregető szemmel tekint mind kettő reám pirulóra, és széna-portiómra. Mi a gutát keres itt öcsém uram a' szénával? kérdé Császláry.

Itt vagyok a' szomszédban szállva, felelék kínos zavarodással; az inasom —

Aha, most tudom én a' dolgot! Egerész ember most öcsém uram, a' mint hallám; úgy e lovakat vásárolt, azoknak viszi a' szénát?

Igen is, édes bácsim, az inasomat —

No látnom kell a' lovakat, majd megítélem én: jól vásárlott e, öcsém uram ? Miska te ! hozd csak utánunk ezt a' szénát! Adja kezébe öcsém uram.

A' hőség vert, édes Ferim ; de a' nyugtalan 's lóban kedvteléses Császláry karon fogott 's vitt. Az út kurta volt magyarázatokra, az udvaron künn motozott a' háznép, 's így, míg nyilatkozhattam volna, kirántotta a' fő bíró az ól' ajtaját. Ki szép kedvesével reményit öszvejövetelt, 's ennek nagy anyját találta a' jelelt helyen, épen olly formán hökken, bámul és mereszt szemet, mint Császláry meresztébámultában sze-

mét reám, rólam a' lovamra, 's erről ismét vis-sza. A' követő hajdú kaczagott, én szólni akar-tam , de zavaromban szókra nem akadtam ; míg-nem Császláry egy lelkes hahotával 's kisuhant szitokkal lélek-lyukat vágott iszonyú zavarodá-somnak.

Mi a' mennykő asszúság ez, szép öcsém ? Fo-gatot akarsz hozzá állítani ? vőlegényi fogatot ? Nagy lelke lesz a' menyasszonynak, ha reá ül.

Üdes bátyám! felelék szemlesütve, ez a' boldogtalan ló aligha nem őszi aequinoctiumkor, melly leggyászosabb része az esztendőnek, szü-letett, mert ez már annyi zavart okozott nekem, mióta bele bonyolódtam, hogy tán egész éltém-ben sem lesz több bajom lóval, 's a' mi több, már két hazugságra is birt, mit eddig üzetésért sem tettem volna. Elejétől fogva elbeszélém neki történetemet.

Kaczagott a' fő bíró, de kezemet szívesen szorította: öcsém uram jó ember, mint édes atyja volt, mondáj de a' szokott kerékvágáson járó nagy világ gyakran megkínálná itt Pesten a' csörgő sapkával.

Vissza ment szállására a' szolgabíró, én pe-dig átoklepte lovamnak vettem szénát, 's cso-dálva vettem észre, hogy az ismét szabadon van ; hanem ezúttal nem oldozta le magát, hanem az avult kötőféket szakította ketté. Mint tapasztá-

lám, nagyon ki kellett éhezve lennie a' jámbornak. Mohón esett most az istenadta a' szénának, 's csaknem könnyező jótéti örömmel szemléltem faló étvágyát.

Most Gesztey lépett be az ólba, 's félbe szakította gyönyörködésemet anak szemléltében: mint harsogtatja éhes lovam a' szénát. Szíves mosolygására újra el kellett beszélnem történetemet.

De már most mit csinálsz lovaddal, jó úú ? mondá beszédem' végeztével Gesztey; haza tán csak nem viszed vőlegényi ajándéknak?

Eladom holnap bár mi ócsón, de ollyannak , ki jó gondját fogja viselni; mert holnap után indulnom kell.

Ezzel, dicsekedni kívánván a' kalapommal Gesztey barátomnak, a' mángorló felé fordultam ; de egek! mint nem rémültem vissza, látván , hogy ílorencziai kalapomnak a' kendőből kiállott részét, elszabadult lovam drága eledelül használván, jó darabon kiharapta. Fájdalom, méreg, boszú dúltak ezen felfedezésre bennem. Az illy napokat, mint a' mai, nevezték, édes Ferim, a' régiek átkos napnak, 's valóban megy is néha rajtunk olly nap keresztül, mellyen a sátán mintegy ingerkedik velünk; fonákúl öltjük ruháinkat, minden törik szakad kezünkben, nem leljük a' mit keresünk, várt barátunk helyett hitelezőnk toppan be hozzánk , 'stb.

Most már kitörő boszú lángomat nem tarthatám többbe', kikapám Gesztey barátom' botját kezéből , mérgesen emelém a' lehetőségig felembe , hogy annál súlyosabban mérhessem azt a' kártevőnek hátához , a' mint ez , szegény pára , nem sejtve a' felette lebegő veszélyt, egy csomó szénával munkás szájában, ártatlanul felém fordul's a' legnyájásabb , sőt mondhatnám , bálásabb képpel a' világon, reám tekint. Nem , Ferim! lehetetlen volt csontvázsal határos oldalaira ereszenem botomat, leesett kezem vele. Nem hantiaak szegény állat, mondám, egyszer kóstolál drágább eledelt magadnál, de hányszor nem koplálál a' legsilányabb eledel' hiányában !

Hogy minden bajnak , balesetnek lehet jó következése is , most magamon tapasztalául. Tevék egy olly felfedezést, melly a' világ' florenczi kalapjával felér, 's mellyet én, apának joga lévén nevet adni úának, haraghárítónaK nevezek. Boldogult Franklint az egész világ tiszteli , 's méltán, hogy mennykőhárítót találja fel; mit nem várhatok én az igazságos maradéktól sokkal fontosabb felfedezéseméig? Mennyivel kártevőbb a' mindennapos harag a' nyári mennykőnél , mennyivel borzasztóbbak egy dühösnek vérben forgó szemei, boszút lihegő ajkai az égi sötét borúnál, melly felett jóltevő lélek járdái pompás szekerében, égi tüzek' felséges csatázá-

sajnál, mellyek egy természet titkaival biztos bölcsnek emelik inkább szívét, mint nyommasztják!

Együgyő találmányomra, mellyből nem akarok titkot csinálni, így bukkantam: már forrt a boszú bennem, azt bát többé magamba veszély nélkül nem fojthattam, azonban azt méltatlanság nélkül a' szegény lovon sem önthetém ki — mit tevék hát? — Olly tárgyat keresék hirtelenében magamnak, mellyen mérgem tolhetném, a nélkül hogy valakinek ártanék vele. Annálfogva legelőbb is a' kötélgyártót vevém szitok alá, ki olly rossz kenderből foná kötőfékemet, majd azt kárhoztatám torkom teljességéből, ki legelőbb gondola szalmából kalapot készíteni, 's dörgő szavaim közbe olly tüzesen hadazék a' bottal körülem, hogy Gesztey barátom magát féltve hátrált ki az ajtón.

Ez jó gondolat, barátom, mondá kaczagva Gesztey, hogy olyanokon töltöd ki mérgedet, kiknek távollétok vagy tán már sirban senyvedésök miatt nem ártatsz; de a' szegény kalapcsinálót bizony méltatlanul szidod. Mi könnyebb a' szalmánál? ez épen nem nyomja a' szép aszony-főt.

De gyakran annál inkább a' férj-főt, felelék még ki nem hülve. Hidd el, barátom, sovány Bucephalom vitézebb tettet követett ma el, mint

sok ezer férj hazánkban, ki remegne csorbát ejteni szép nője kalapján.

Délután új kalapot vásárlottam, de már nem Khernnénél, mert gúnytól félttemben, ha ingyen adja is a' harmadikat, még sem mentem volna boltjába többé. Egy csinos, félfrancz, fél német, bő beszédő sovány asszonyka vólt árúsném, 's minekutána sok ügyyel-bajjal ismét kiválasztottam egyet, becsületére és reputatiójára utasítgatva erősítette, hogy Pesten olly szép, helyes állású, felkészülésú, tartós, jó mívű kalap nincs több, s egyedül csak azért tisztel meg vele engem, még pedig olly olcsón, hogy becsületet vívjon ki nálam, mellynél fogva máskor is megkeressem. Szólj, ki ne vett volna tőle ? Kiűzetem a' kalap' árát, 's mint igaz magyar káromon okván, azt azonnal tokba pakoltatám, hogy többé még csak levegő se érje hazáig.

Másnap az vala első gondom, hogy lovamon túl adjak. Arrát csekélységre szabván, legényem csak hamar kerített árost, egy kertészt, ki a' lovat, heti vásáronként, zöldség-befuvarozásra akará használni. Szívesen és könnyen alkuvám meg vele, vélvén, hogy szegény gyötrelmes lovam arany napokat lát nála, nem súlyos terhe hulladékiból jól lakhatik naponként, s egyszer valahára tán még kimúlása előtt is megpihenhet. Elvitte a' lovat, én pedig még némely apróbb

dolgaimat végzettem. — Azonban éppen vacsoránál ülénk, a mint a' kertész bekopogtat 's köszönése után jelenti, bogy a' lovat visszahozta, mert kórságos; ezen súlyos belső bajról pedig mindenkor az eladó felel. Kirohantam Gesztey barátommal, 's kihallgatván egypár hozott tanúját a' kertésznek, láttam, hogy teljes igaza van. Vissza adtam pénzét, de közel voltam új kifadáshoz, hogy ismét nyakamon a' ló, 's most már j ó lélekkel el sem adhatom. Mit tegyek vele ? agyon veressem, én pártfogója? Sem szívem nem engedte volna ezt, sem helyem, sem időm, de emberem sem volna hozzá.

Ezt már csak valami parasztnak ajándékozta a' tens úr, mondá legényem.

Igazad van Jancsi, felelék; 's más nap a' legelső parasztnak ajándékozóm, megmondván neki a' ló' nyavalyáját; 's hogy jobb kedve legyen hozzá, borralalót is adék mellé. Egy mázsa esett le szívemről, a' mint áldás közt kivitte a' kapun a' paraszt.

Másnap reggel felkészülve állott az útra szerkerem , a' forspontos befogta lovait, én búcsúztam Gesztey szíves barátomtól, 's hálálkodás közt léptem ki az udvarra — a' mint rettenve látom, hogy gyászos lovamat újra hozzák be a' kapun előmbe. Rósz lelkek kísértnek e ? kiáltám lángba borúivá a' kalapemelő parasztnak. Mi baj van ?

Uram ! felel a' paraszt, ez a kocsmáros, kivel a' keresztúri csárdában találkoztam, azt állítja , bogy övé a' ló ezelőtt két esztendővel lopatott el tőle a' ielység' legelőjéről. in váltig mentekeztem , bogy uraságtól kaptam, de nem adtak szavamnak hitelt; mert mit keresne, úgymond , uraságnál ilyen ló ? 's a' vármegyére akartak czipelni. Szerencse, hogy még itt kaptam az urat.

'S valóban úgy volt a' dolog. A' kocsmáros, helysége' bizonyság-levelével bebizonyítja tulajdonosságát , 's egy pár tanú is volt vele; de a' ló ellopattatásakor nem volt kórságos, állíták ezek. Es így az úrnál romlott el, hanyakodék a' kocsmáros s ez nem az én károm.

Barátom ! én csak tegnapelőtt vettem a' lovat.

Vane róla passusa azúrnak? A'kárt, sőt lopást is, azon keresik, kinél a' jószág megtaláltatik.

Mit szólhattam erre, édes Ferim ? Tudtam , hogy passus nélkül lovat venni nem szabad; de az én helyemben kinek jutott volna ez eszébe ? Forspontosom nyugtalanúl várt felülésemre, magam is égtem hamar haza juthatni, a' kocsmáros nem igen látszott hajlónak arra, hogy hasznát elszalassza, a' dolog még sok bajba keverhetett 's tán még egypár nappal útamat is hátráltathatta volna — e' szerint mit tehettem mást, mint nem nézni néhány forintra, a' kocsmáros-

nak, alku után, kárpótlást üzeni, 's dűnnyögő szitokkal ülni kocsimra fel.

A' lovat ne lássam többé! kiáltám még egyszer ki a' kocsiból, különben lóbalál és emberverés követi a' dolgot!

Hajtaték hazafelé, 's szinte könnyebbült lélekzetem, a' mint a' zárt városból a' szabadra kiértem. Be rab a' gyepi ember a' városban! édes Ferim. Örök ostrom alatt áll úgy maga mint erszénye.

Tercsim' kalapját, féltő gondossággal egész úton térdemen tartám , édesen foglalatostkodtatván az egyszersmind képzeletemet a' kedves lyányka körül. Szerettem volna szemébe nézni annak a' szerencsétlenségnek, melly kedves terhemhez férhet vala; még kocsi-dőlés' esetére is készen álla fejemben a' szabadító terv. Illy hív őrzésem alatt el is juta velem szerencsésen a' kalap Kérbe, 's Tercsim' kapuján dicsőségesen behajtaték.

Az első csók után, mint vélhetni, a' kalap iránt esék az első tudakozódás. Hoztam angyalkám , felelék, nem büszkeség nélkül, 's fogadom — a' divat-árdsné' lekötött becsületébe bizakodva mondtam ezt — hogy egész Pesten nem volt olly szép , olly helyes állású , felkészülésű, tartós és jó mívű kalap, mint ez. Ragyogó szemekkel nyitám fel a' tokot, még ragyogóbbakkal lesé Tercsi foglalatját, 's kiemelém vásárlásomat.

Kezébe fogá azt az én szép mátkám, de a ragyogó szemek látomást borulának, míg nem búsan kezdének azok függni a' kalapon és rajtam. Jó kalap, szép kalap, mondá végre lassú hangon Tercsi, 's egy hosszú sóhajítás kele szávaival melléből — de nem florenczi, hanem csak velenczei!

Velenczei? kiáltám, 's rá merede a' kalapra pillantatom ; bön-bánói képpel állék a' bús lyányka mellett, 's nem merék feltekinteni reá.

De semmi! szóla vidulva Tercsi; ez jó lesz a' szobaleányomnak, én majd veszek magamnak mást; de nem bízom ám férúra többé. E' szokóra pajzánon simogatá orczámat.

Tehát ezért futottam , fáradtam , türtem, én jámbor, annyit, hogy végtére is szobalyány pompázzék kalapomban?

Nevelte bánatomat az is, bogy előmutatván a' ló csorbította kalapot, az minden nő-személytől egy szájjal igaz florenczinek ösmerteték, 's elbeszélvén a' két kalappal esett történetemet, még ráadásúl bánatomra kinevettetém.

Nem hozék kalapot mátkámnak, pajtás Feri ! csak még enyémet ne vegye el pótlékúl a' kis álnok. Szeme szája ugyan igen reá áll. Isten neki! nem leszek sem első, sem utolsó, kit e' sors ér. Isten hozzád.

FÁT ANDRÁS.

F O H A S Z

H a szív , árva lant csekély
sajátom ,
A szerencse ezzel álda-meg;
Van hazám , van
érezményvilágom ,
De felette gyász hord lebeg,
Égi fény kevés mosolyg-le fája ,
Hogy derülne zordon éjszakája.
Ha szivemben él a' nagy kívánság
Boldogulva látni Hunniát,
S tudni, hogy miatta lassú bánat
Nem zavarja senki nyugatát ,
Tudni , hogy fölébredt
szenderéből ,
És kigyógyult százados sebéből.
Árva lantom árva bangzatában
Érzelem s dicsőbb kor álma zeng
'S honú tüzvel ihletett dalában

BÚST AVI.

**Az UTAS
SZERETŐ**

**Szombat-este van ,
Megyek a faluba ,
Azt ígérte rózsám
Elvár a kapuba .**

**Apró pogácsákkal
Lesz tele kötője
Piros cseresnyével
Tele kis kendője.**

**Szedtem szép mezei
Virágot ideki
En is ; csókjaimmal
Által adom neki**

**Csillog már a kék ég ,
Jól bealkonyodott ,
Ügess , ügess fakóm !
Hamar badd legyek ott.**

Selyem széna vár rád
S jé abrak, elhidd azt,
Szép lyányka törölget,
Ha gazdád megizzaszt.

Kútjából fris vízzel
Ő kínál-meg maga ,
Csak haladj , míg fénylik
Szerelem csillaga.

Szerelem csillaga!
Érted te szívemet ,
Hű, az én galambom,
Nem felejt engemet,

ZÖLDY.

ABLAKOK KÖZTT HÍD.

Ablakom a rózsás ablakba irányosan átnéz ,
S köztem s közte hidat, szép szerelem, te
vérei!
Nénike meglátá, s szaporán őrtálla hidunkra ,

GARAT.

IRMA GYULÁHOZ

Tiltsa bár az ész szara ,
Tiltsa végzetem ,
Érted lángol, érted él
Minden érzetem.

Lassanként megölnék a
Hosszas bánatok ,
'S mint a hévütött virág
Földre hervadok.

Állj -meg, majd ha nem leszek.
Csendes alkonyon,
Mellybe gyötrelem temet,
Néma síromon.

S halld, midőn a domb alól
Felsőhajt neved,
Mint az ősznek bús szele
Tar mező felett.

**Es ha kétled , bögj tan
Túl síron is él,
lán gol 's olthatatlan e'
Földi szenvedély ,**

**Szólj és bívj ! — Tanú jelfü
Lelkem megjelen
Hold' tűnő csillámaként
Néma éjjelen.**

BAJZA.

TILTOTT SZERELEM

**Fennragyogott a' hõid, a' bárssorozatban üTék én.
Keblemen a' deli lány' szíve dobogva hevült ;
Üdvömn eltelvén kebelét kebelemre szorílám ,
'S ajkamról beven a csók ajakára repült.
Lábdobaj ébreszt-fölt „Jaj anyám ! susog a' megijedt
lány.
Es futok és az anya' szitka nyomomba velem.**

GARAT.

TENGERI RABLÓK ÉNEKE

Vidor bábu sötétkéek tengeren
Lelkünk szabad , miként az 's 'végtelen

'S a' merre szél visz , 's hullám utat ad
Ott birtokot találunk és hazát.
Siralmunknak batári nincsenek,
Zászlónk királyi bot mindenkinek ;
Tett 's nyugalom közt foly vad életünk ,
'S e' változásban kéjözönt lelünk.
Ki érzi ezt ? — Ti nem kényes rabok ,
Kiket borzasztanak duzzadt habok!
Te sem , kit a' gyönyör 's kincs elborít
Álom nem nyugtat , a kedv nem derít !
Az érzi csak , ki a' viz téréit
Lejtözve járta , szökkenéseit
A szívnek 's a' tüzlélek mámorát,
Melly gyújtja nyomtalan út vándorát.
Közel barcz' ingerét ez érez!,
Mi soknak rémvészély, öröm neki.
Vadássza azt, mit a' félénk kerül ,
'S bol a' gyöngébb alélna, ott hévül;
És a' kebelnek belső rejtekén
Gyülöng a lélek, ébred a' remény.

Halálban csendesb nyugalmat lelünk,
Ha vélünk együtt hal-meg
ellenünk.

Most éljük életünk s ha vége jó
Mi gond, nyavalygó e vagy
küzködő ? —

Fekvén sinlődjék által éveket,
Sűrűn pihegve, s a zsibbadt fejőt
Ingatva az , ki lassan veszni vágy ,
Miénk frís gyp, nem a'
bagymázos ágy.

Mig lelke azt köbönként hagyja-el ,
Miénk egy kinnal hirtelen szökelL
Kérkedjék pompás sírral a halott
'S ékítse az , kit élte untatott :
Értünk, ba sírba a' tenger fogad,
Csak egypár , de őszinte köny
fakad.

Lakmákon is nevünk' emléke él,
Vereskupik' harsány csengésinél ,
'S halotti vers , midőn vész napjain
Osztozva győzelem jutalmain ,
Társunk kiált, borongván
lángszeme :

„Most a' kidőlt derék örvendene!

LTJKICS MÖRICZ,

Y A J K O O N T A L A .

Ollyan szép volt! 's a' múlandóság még sem kímélte meg; olyan jó volt! 's a' természet' vas-törvényei kivételt nem szenvedtek iránta; olyan okos volt! 's a' méltatlan atyai átok még is megrendíté. Indiának heves ege érlelé-meg őt 's bal-ítéletek' áldozatává tette. Ah, miért nem élhetett boldogabb ég alatt! hogy körében örömek keltek volna, bőven, mint Gangesz' partjain az ibolyák.

Indiának heve nem tör közészerűséget; mind az erény, mind a'vétek magasabb fokra hág ott, mint a' mi hidegebb honunkban ; félkötött az el-me nem tud lenni, vagy szabadon szállongja az igazság' országát keresztül, vagy egészen bilincselve van alaptalan véleményekhez. A' szerelem is gyűlöli a' mindennapi pályát. Félig szerető nincsen ott, a'kebel vagy hideg, mint Dha-valagiri' hava, vagy forró, mint a' tengerszéli homok.

Nálunk a' megholt kedvest könyök kísérik
sírba, ott a' nő adja magát kísérőül a' testet
emésztő lángok közé, 's elröppen Visnu' regé-
nyes országába. Mi tüdőelmes tüdőelmetlenek
vagyunk, India' népei tüdőelmetlen tüdőelme-
sek.

De Vajkoontala nem volt tüdőelmetlen. A'
Himalája' egyik völgyében nőtt föl, 's kebele
nyílt lön, mint az anyatermészeté. Egy hatal-
mas bramín' leánya volt ő, bráma' papjái, ki
Dehlian' szent forrásnál lakott. Ezen forrást
maga bráma is megizlelé, igen jónak találta 's
különös áldásával áldá meg. Azóta ezrek és
száz ezrek tódulnak oda, a' forrás' nedvét ivan-
dók, a' közelebb fekvő tóban megfürdendők,
hogy bráma' kegyelme bőven áradozzon rájuk.

Ezen búcsúünnepnek három ízben volt már
Vajkoontala fő dísz. Ő találatok legszebbnek
Hindostán' lánykoszorújában, neki kellett bráma'
fejére a' virágkoronát föltenni, ő énekelte el
bráma' hatalmának dicséretét. Hindostán' ttjai-
nak szeme reá nézett, ezenen ohajták őt nőül, 's
Vajkoontalának, azaz Éden' leányának, nevezék.

De Vajkoontala még nem szeretett. Jöttek
a' legszebb bramin-iíjak, a' virágkoszorús brámá-
nak bemutaták áldozatukat 's a' leány' énekét is-
métélék. Vajkoontala velők hallatá hvnmus-da-
lát, de keble csak az istenség' elébe dobogott.

A' harczoló ksetriák' küldöttei is megérkeztek , áldozatukat bemutatták a' virágkoszorús brámának, 's a leány' énekét ismétlék. A' küldöttek között pedig hatalmas királyfiak, bátor harezosok voltak, de Vajkoontala velök nem halatá bymnus-dalát 's kebele csak az istenség' elébe dobogott.

A' harmadik, a' vaisiák' osztálya is küldé ajándékot. Nyúlánk barna ifjak hozák azt föl, a' risből és válogatott gyümölcsből állót, de szemök, dráma helyett, az ékes leányon felejtkezett. A' hála-hymnust elénekelék brámának, de a' leány velök nem énekelt 's kebele csak az istenség' elébe dobogott.

A'negyedik osztály, a'sudráké, leghátul jött 's egy aranyos köntöst hozza brámának ajándécul, szépet, becseset, mellyen húszféle mivész remekelt. A' köntöst pedig huszonnégy ifjú hozta, de bráma helyett mindnyájának szeme a' leányra fordult, 's imádsága helyett elégedetlenkedett az istennel, miért nem tévé remekét az ő osztályokba ? A' leány' énekét ismétlék, de Vajkoontala velök nem énekelt's kebele csak az istenség'élébe dobogott.

És midőn a' negyedik osztály is elment, a' leány körülnéze 's várá, hoznak e a' páriák is áldozatot. A' páriák pedig nem jelentek még. Nem szabad ő nekik még brámához is járulni,

nem szabad áldozatot hozmok az erdő vadgyümölcseseiből , a' vadhúsból és gyökerekből, melyekkel tengődnek. Az ő ajkokon nem zendalt meg a' leány éneke, Vajkoontala velők nem énekelt , de kebele nyugtalanul dobogott bráma felé.

„Szerelem' atyja! “ — így fohászkodott föl a leány, térdére hajolva , 's rózsajkain a' világ' idvessége látszék mozogni; — „kinek agyában szerelemtől fogantaték a' világ 's szerelem által fejleszteték ki, honnét lehetsz némellyek iránt olly kevés irgalommal? Szerelmed ékesíté föl tarka színökkel a' virágokat, szép hímezettel a' pillangókat, erdőkkal a' hegyet, fővel, folyókkal a' völgyeket; némelly emberektől pedig mindent megvonsz, 's alacsonyabbakká teszed őket a'por' férgeinél! Szerelematya! légy jó mindenek 's a' páriák iránt is ! “

Így imádkozék akkor az ünnep' királynéja, bráma' szerelmetlenségének tulajdonítva azt, a' mit honosainak igazságtalansága szült és táplált. Most imádság nélkül szűnyadoz egy alacsony kunyhóban, távol minden emberi lakhelytől, nem bízva brámában, nem az emberekben. Az idő' viszontagságai' meghányták, kivetkezteték testét az erőből, de lelkét gyöngévé tenni nem tudák. Kevés nap van még életéből hátra, 's ki palotában fényes pagóda mellett születék, alacsony kunyhóban huny and el erdők' sivatagain.

Szomorúan, némán ül mellette a' férj, ki neki mindene 's kinek ő kedvesebb az életnél. Az élet' jeleit lesi arczán 's a' csak alig emelkedő mellen. Szemeiben könnyű rezeg.

Akkor is könnyű rezgett az ifjú' szemeiben, midőn először pillantá meg őt Dehlián' forrásánál , a' szent erdő' csendében, hova páriának menni nem szabad. Megölve találta atyját a' kunyhó előtt, mert a' páriát akárkinek is szabad megölni; átadá őt a' lángoknak 's bujdosni kelt, hegyen, halmokon. Himalája ágai között bujdosott, föl-fölmeresztve szemeit a' havas or-mok felé, hol Hindostán' istenei tanyáznak, 's honnan a' boldog hajdan' bajnokai a' hanyatlott jelenkort vizsgálják. És szemeit hiában meresztő föl, segedelem onnan nem szállá le hozzá; hiában fohászkodott föl brámához, az ő segedelmének kora elmúlt; hiában zokogott, szava hallatlanul enyészett el a' völgyek' távol éjjelében.

„De miért is sírsz, idült gyermek, “ így szóla gyakorta magában; „nem páriának űa vagy e, ki előtt ég' 's föld'kegye zárva? Merészlél a' dha-valagiriakhoz folyamodni, sikeretlenül; ők csak a' boldogokat hallgatják meg; a' földiekben pedig ne bízzál, atyádat ők ölék el. A' rengetegeket rejteke a' te brámád, ez véd a'szemektől és véd a' haláltól; az éjféli' sötétsége a' te nappalod, mert'a' paria a' legéjfélibb bagoly, kinek még

az est' szürkületét 's a'hajnal' hasadtát is bújnia kell. Nincs neked barát szánra, mert a' paria segítsére nem született, sem maga' sem más' számára , neki csak túrnie kell 's egy lakot tartani a' medrekkel 's tigrisekkel. “

Így okoskodott, de hiába törekedék szívét okoskodással megcsalni, egyre szív maradt az, érzékeny könyökét csaló a' szemekbe Majd férősebb gondolatok lépék meg agyát , 's ki akará magát emelni a' sors' vak nyomása alól. „Csak Hindostán fölé süt e a' nap ? “ kérdé „nincsenek e virágzó völgyek a' Gangesztől messze, hova bráma'hatalma nem terjed ki, hol páriának senki nem születik ? Azon havasokon tói talán szebb haza van, oda megyek el ; ha Himalája' jegét át hágtam, talán keblem' jege is fölolvadand.“

És Indiának szép ege alól messzebb akart bujdosni. Születése' földéről hazába vágyott, durva eszével kitalálva , hogy a'jogtalannak nincs hazája, hogy ott dereng a' honi nap, hol az ember sérthetetlen. Útját éjszának irányzá, merre hamvas tetőiket egekbe mereszték Himalája' hegylánczai, 's némelly folyamat átúszva, némelly veszedelmes ugrást téve, a' havasok' aljába ért.

Győzhetetlen akadályok látszának elébe görödni , megmászhatatlan falakként emelkedtek a' hegyek, rohanva zúgtak le rólok folyamok, át-gázolhatatlan sörök lettek az erdők. Egy egész

nap kémlelődött nyílás után, de hasztalanul; estve egy márvánnyal kirakott tóhoz juta, mellynek partjai konyúló füzekkel voltak beültetve, távolabb pedig sűrű koszorút képzettek körüle az erdő' fái. Egy márványlapot is láta, mellyen ezen írást olvasá : A ' TISZTÁKNAK TISZTULÁSRA.

Megrezenve ügetett erre tovább, ő, a' tisztátalan paria; száz ösvények közül egyiken, egy forráshoz jutott, melly szikla' derekából csörgött elő, habbá törődve hullott alá 's márvány medenezébe gyűlt. Szomját akará oltani belőle, de a' medenezére ez volt vésve: IOVESSKOITALA A' TISZTÁKNAK, 's neki tiltva lön az ivás. Elszomrodva ment tovább, átkot nem mondva szívében az emberekre, kik olly irgalmatlanok voltak iránta. De szemében fájdalomkönyű remegett, siker nélkül hullandó a' virágos anyaföldre.

Az esti nap' utolsó sugárai arczára lövellődtek 's pirosán törettek meg a' szemcseppekben. Rózsadomb előtt álla, a' domb' tetején pedig egy leány volt, kezében Öntöző, tele virágápoló vízzel. És a' leány meglátá az ifjat, olvasá arczán a' bánatot, csillogni szemléié könyűjét 's szive megesett rajta. Hamar alant terme a' halomról 's a' meggöbbsent ifjúnak kezét fogá.

„Ismerem szerencsétlen sorsotokat “ mond a' leány, „én mindenben bőséggel áldattam meg; mentőd leszek.“

„Miként lehetne az , vajkoontának angyala ! “ felelt az ifjú, és szabadulni törekvék; „nem tudod, hogy megfertőztetve az, ki a’ tisztátalan páriát illeti ?”

„A jót-tevő nem lehet tisztátalan “ mondá igen meghatározott hangon a’ leány. „E’ szent erdő” csendét csak ünnep’ alkalmával háborítják meg búcsujárók’ csapatai, különben ember alig vetődik bele; te itt háborítatlanul élhetsz, továbbbira pedig gondoskodom rólad. “

Es egy titkos barlangba vezeté, hová ösvény nem járult, ’s szellőn és madáron kívül más alig jutha el. És az ifjú tanyát üte a’ barlangban, a’ leánytól gyakorta meglátogattaték, ’s minden szükségeseknek birtokában lön.

De a’ természet’ fiának a’ gyümölcsös, forrásos, tavas erdőben kevésre volt szüksége a legnagyobbat megnyerte: egy részvevő szívet. Derülni kezdett élete, mint esős évszak után az ég, és az éggel egész természet. Vidámon folytak le napjai, gondtalan álmom éleszté éjjeleit; a’ környék’ szikláival megösmersedék, sasokat és zergéket öze rajtok. De fő öröme a’ leány szolgált. Birtokába adá ez titkon tudományát, ösmereit, barlangját megraká könyvekkel a’ pagoda’ ’s apja’ könyvtárából. Az ifjú’ tüzes lelke pedig hamar fölfogott mindent, ’s az együgyű páriából lassanként kimivelt ram ím lön , vagy in-

kább ál-bramín, mert Indiában az osztályok áthághatatlanok. 'S a' mint a' paria' lelke fejlődék, egyre kedvesebbnek találta a' leányt; mikor pedig három év' lefolytával legbölcsebbnek mondathaték mostánban, egész szerelemmel csüggött rajta.

Ekkor a' leány már háromszor koszorúzta meg brámát, születése' ünnepének alkalmával, 's koz Ítélet szerint V ajkoontalának nevezeték. Az utolsó ünnep' estéjén pedig a' dsaganatai főpapnak fia megkéré őt hitvesül, kinek oda is ígérték, hogy három év múlva jön és vigye el. Az ifjú pedig szép és okos volt; levoná gyűrűjét újáról, és Vajkoontaláéval fölcserélte. A' leány megrettent, remegett, sápadt lön mint a' halál.

Az ünnep után három nap tartott az eljegyzés' mulatsága; negyedik napon elszéledtek a' vendégek, 's az erdő viszont csendes lön. Szomorúan ballagott Vajkoontala a' barlang felé, hol a' paria nagy várakozással várá, 's a' meglátott' elé örömlobogva szaladt. De a' találkozás az előbbi nyíltság fiával volt; mert a'leány hátrált a' paria' ölelése elől 's a' szokott ajakcsókot nem fogadá el.

Megdöbbenve 's gondolkozólag állott az ifjú egy ideig, nem merve a' lesütött szemű leányra nézni. Utóbb megszólamlott: „Legyen bár még

olly nemes a' lélek, földhöz, földi testhez Tan kötvé; legyen bár még olly nemes a szív, világban él, mellytől nem szakaszthatja el magát. Ismerlek, Vajkoontala, te bennem nem az ember, nem a' paria iránt vagy hideg, hanem a' melly sors engem páriává tett, az téged egy kedvezetebbb' birtokába visz. Menj! a' páriának nincs egyebe, mint szive, 's a ki az ő szívét bírja, az a' világot elvesztette. Te mindenem valál, te megbékélttél a' világgal, az élettel, a' sorssal; te megrontatád a' mennyet nekem, mellynek birtokába vágyom vakmerőség. Ah! 's a' páriának nincs egyebe az életnél, mellyel neked köszönetét tehetne. Te méltó vagy boldoggá lenni a' világban, kövesd a' szerencse' angyalának intését, páriád csak könyűkre születék. “

És elindult, hogy többé Vajkoontalát ne láthassa. Útját könnyei áztatták. A' leány pedig remegve állott egyre 's erős lélekzetének szók volt a' zajgó kebel. Látá az elmenő ifjat 's vele letűnni látszék élete. Utána rohant, eléré 's viszont szóttalanúl hallgatott előtte.- Szemei vadul tűzben forogtak. Az ifjú pedig újra szólt: „Nincs fájdalom, mellyet az idő ne enyhítene, nincs keserűség, melly ízét örökre megtartaná; mulandók ezek, mint az élet maga. Nyugodjál meg sorson, leány; a' világ önnézetei szerint méri a' boldogságot, 's tartósat csak önnézetei szerint ad.

A paria mellett pillantatnyi örömek nyílnak, nyomokon annál súlyosabb keservet hordozók, minél nagyobbak voltak. “

De a leány nem tudott megnyugodni, sőt elhatalmazott tüzét az eloltására szánt szél még inkább éleszté. „A’ halálé vagy tiéd ! “ mondá , ’s előtört konyáit az ifjú’ kebelén rejté el. Az ifjú pedig kebelén hagyá őt könyezni ’s boldogságok’ nedvei öszve csordultak.

De hol van tartós öröm a’ világon ? A’ melly nap előttünk az áldások’ sugárait hinti, az hátul életölő villámokat készít a’ felhőkben. A’ bramín-apa napról napra nagyobb változást von lányában észre, utána kémlelődék ’s a’ rettenetes titoknak birtokába jutott. Kitért haragját nem tudá mérsékelni; a’ páriának nyomban kellett volna meghalni, de fegyver nem volt nála egyéb, mint a’ léleköldüklő. Ezzel támadá meg a’ két szerelmest, ’s leányára a’ szent könyvből elmondá a’ legiszonyúbb átkot, melly a’ bramínt is szinte páriává teszi. ’S midőn a’ haragos apa’ hangjai elcsendültek az erdőben, Vajkoontala apátián lett ’s a’ világon semmit nem bíró, mint életét és a’ páriát.

Az apa kérlelhetetlen maradt. Hasztalanúl szóltak szívéhez virágzó leányának bocsánatért esdeklő könyöi, siker nélkül ostromló agyát az ész’ megdönthetetlen okaival a’ paria, ő hajt-

hatlan lón, 's az ifjaknak életdíj mellett hagniók kellett a' szent erdőt.

'S már három esztendeje, hogy madárszabardon bolyongtak a világban, társul ösmerve a' leskelődő hiúzt, a' rohanó tigris, a' sírtolvaj hiénát. És életőknek mind ezen vadak kegyelmeztek : de nem a' kebel' férge. Észrevétlenül rongált ez, a' boldogság' ölelései alatt sem nyugodva. Az apai átkot nem tudá a' gyöngye leányszív elhordozni; az idő' komor viszontagságinak nem volt képes ellenállani a' neki nem keményült test. A' hajdani ünnepkirályné bágyadtan szunyadoz az alacsony kunyhóban, távol minden emberi lakhelytől, nem bízva brámában, nem az emberekben. Kevés nap van még életéből hátra, 's ki palotában fényes pagóda mellett születék, alacsony kunyhóban húnyand el, az erdők' sivatagain.

Az estre hajlott nap szelíden lövell be sugarait a' kunyhóba, fák' zöld lombjai közül enyelegve játszadozik a' szellő az egyre szép nő' hollófürtein. A' nő' arczán pedig égi mosolygás teröl el, soká tartó 's olly hosszú mennyei élelet' ; elelője.

„Édes álmok lebegék körül elmémet “ így szóla, szemébe mosolyogva a' kedves páriának; „a jövődő' titkaiba pillantottam be, 's most már nyugodtabban válok meg töletek. Hosszú

ideig nem láttuk egymást, míg végre egy távol vidéken találkozáink. A' te hajaid már fehérek voltak, a' gyermek pedig virágzó ifjává lett 's te kevély örömmel örvendezél erejének. Szomoruság nem ült homlokodon, mert nem valátok páriák, hanem idegen jó emberek között emberi becsetök' egész használatában áltatok. — Ölelésed' örömében ébredtem föl. “

így szólt a'nő, de a'páriának feleletre nem volt szava. A' fájdalom' legnagyobb csatáját küzdé, a' megválását, életének legnagyobb kincsétől. A' nő pedig erősebbnek érzé magát 's fölvezettetni kívánt a' kunyhó melletti halomra , honnan gyermeksege' vidékét még egyszer meglássa.

És érzékeny búcsút vön a' vidéktől, hol a' távol' kékjében azon pagóda' tornyai 's kúpja lát—szának ki az erdőből, mely gyermeksege' első fohászait hallá, az ismertnek gyanított brámához menőket. Búcsút vön kegytelen apjától, bala-vány ajkain áldást bocsátva feléje, az ősz felé, kinn hajdanában olly gyöngéd érzelemmel csüg-gött. De a' páriától még nem vett búcsút, hanem lelkének egész jóságában enyelgett vele, 's tovább izlelteté azon mennyet, mellynek már néhány éven által tette birtokába. A' búcsúzó nap' végsugárai inték őket alámenetelre.

A' nap' lementé után pedig a' telő hold emelkedett föl, és szelíd sugárral nézett a' paria' ke-

serűen boldog kunyhójára. Némáság ütötte itt föl tanyáját, de annál nagyobb élet mozgott Deh-Jián' forrása körüi. Bráma'születésének előestéje volt , midőn a' szent erdőben már pezsgenek a' búcsúsok, a' forrás' vizet szörbölik, a' szent tó habjaiban elméjük' szennyét lemossák, azután pedig homályt keresve, a' legtarkább csoportozatokban elszúnyadnak. De a' buzgólkodók nem eresztenek szemeikre álmot. Némellyek ezek közül jobblábokon bajlódjak át az éjt, mások a balon ; harmadikak csalánba henterednek , negyedikak tövisbokrokat választanak ki tanyául, ötödikek láboknál fogva köttetik fákra magokat, hatodikak korbáccsal, hetedikek vesszővel verik testüket, nyolczadikak hajókat tépik ki, kilenczedikek ruhájokat szagatják el, míg a' kevésbbé kegyes rész inkább örömet hajhász.

Illy különbféle munkák alatt kel föl a' reggel, és az indus-világ' nagy részét vérben fíródve, kékre vert testtel látja. Bráma pedig, véleményük szerint, gyönyörködik benne, 's a' nap első sugárával ő is letekint Hindostánra, megáldandó a' hazát, ha a' nép érdemeket gyűjte magának. Most a' nap egészen tisztában kelt föl 's több mint természetes fénnel ragyogott Deh-lián fölé, mert a' törődöttek' száma végtelen nagy volt. A' bramínok örvendeztek ezen, és számba vevék a' bűnhödteteket. Sokan találtattak

pedig , kik bráma' kegyelméből meghaltak. Ötvenkilencz a' pukkanásig ivott a' forrásból; két-százhuszonhét a' tóba fúlasztá magát; hetvenhárom a szent szikláról ugorva tört agyon; huszonöt késsel metszé föl hasát 's épen haldoklóban volt. A' nyomorulttá letteket lehetetlen volt megszámlálni.

A megleégedett b ram ínok örömaldozatot tartottak, mellynek lángjai a' megholtakat is megemésztették. Midőn pedig a' basametszett haldoklók azoknak szerencsáját hallanák, igen megiríglyék azt 's ők is a' lángokba kívánczoktak. Y ágyok elégtételt nyere, 's kürt, trombita, tárogató 's czimbalmok' riadásai alatt áldozatként égtek föl brámának.

A' tűz elalvóban volt már, midőn a' száj látó 's a' tapsolásban nem fősvény nép között egy gyönyörű özvegy előre tört. Haját megszaggatá, arczát, karjait késsel megvagdalta 's igazi kínamazon módján álla a' sokaság között. Majd föl-emelé szavát, hangjai kellemeteseek voltak 's illy jelentésűek: „Én Madrasból vagyok, hol az idegenek , azon hívatlan kereskedő vendégek, idegen szokásokat hoznak be, Hindostán' dicsőségét meghoraályosítják, ösmcretlen istenekről szólnák, brámát, visnut, sívént nem hiszik, 's lel-künkön erőszakot tesznek. Férjem megholt, 's én iránta volt szeretetemet a' lángokban akarám,

anyáink' szent szokásaként, bebizonyítani, de a' hatalmaskodó idegenek eltiltók. A' Gangé szbe rohantam, hogy a' szent folyam át vegye lelkemet 's elvigye az örömek' kertébe kedvesemhez, és egy embertelen azon idegenek közül utánam ugrott, fürteimet megfogó 's a' gyűlöltem napvilágra kihozott. Gyilokra bízom idvességemet, mellem szúrva lön 's boldog önfeledésbe estem ; de a' gonoszság itt sem nyughaték, életre hoztak az idegenek, sebemet bebalsamozák 's férjem' látásától megfosztottak. Ide jöttem most, hogy a' szent hajdan' lelki gyémántjainak bányájában munkás lehessenek, hogy hírem napfényüvé váljon a' hívók' számában, hogy a' lángokban áldozás dicsőségét megnyerjem. “

Szavaira taps és helybenhagyó bőrabólás következett, 's a' zajtól megrendülni látszának Himalája' bércei. Mikor pedig a' harsogás lecsillapodott, és száz kéz mozdult száraz fahasábok után, többen előállottak az özvegyek közül, kiket az angolok nem hagytak megégni, 's mindnyája a' megégetés' dicsőségében részesülni kívánt. Közös lön erre viszont a' zajos öröm, a' hangok játsszani kezdenek, a' farakások meggyújtattak, 's az özvegyek ordítva fűltak meg a' lángok között.

Végtelen előjelei voltak ezek a' szerencsének, 's a' bramínok bráma' kedvtelését hirdették

magas szóval. A' főbramín pedig gondolkozólag állt, elméje hevüléssel volt tele, leánya forgott eszében, 's végetlenöl sajnáló, bogy őt brámának föl nem áldozhatja. Jött pedig a'dsaganatai bramínű, Vajkoontala' gyűrűjét hozá, 's a'leányt obajtá ünnepkirálynénak. A'főbramín pedig szomorúan feleié, bogy Vajkoontala nincs többé.

„Hol nyugsznak tehát csontai“ kérdé a bramínű; „hogya menjek és megcsókoljam őket.”

„Azt bráma sem tudja “ felelt a' bramín-apa; „'s az ő csontjait hívőnek megcsókolni nem szabad, mert tisztátalanok. “

„Es mi tehette a' föld' legszebb angyalának csontjait tisztátalanokká ? “ kérdé a' bramínű 's komoly szemekkel kémlelé az apát.

„Mert páriát szeretett.” lön a' rövid felelet.

„Hová lön tehát ő ? “

„Arról kérdezd a' szeleket“ mondá az apa; „én azt tevém, a' mit könyvünk rendel. Ő többé nem leányom. “

„Néni leányod többé ?“ szólt komolyan a' bramínű. „És ki tudta azt tenni, hogy ő ne legyen leányod ? Végrehajthatod e , őszfej, hogy a' ki a' napot látta, azt ne látta legyen, hogy a' nappal éj-természetet öltösz magára, hogy a villám tüzet oltson? És ha ezeket végre hajtád, akkor teheted meg, hogy Vajkoontala ne legyen leányod. — Ah Vajkoontala! te édeni angyal a'

gyávaság' földén ! merre küzdesz méltatlan sor-soddal? Elméd szelíd volt mint a reggeli napfény , tested gyöngéd mint a nyári harmat a' virágok' levelein, miként állhaták ki ezek a' zivatárokat? Könyekben fült el talán életed, szivedet a' keservek emészték meg. Vagy az erdők' vadai marczongoltak föl, téged, ki nekem menyemmé szánattál. És embereknek mondják azok magokat, kik illy kegyetlenek tudnak lenni. A' tigris vérével is védi kőikéit, a' hiúz ki nem kél ön faja ellen, az ember szívét, eszét meg tudja tagadni ? Hová tevéd atyai érzésedet, midőn a' leányra kimondád az átkot? hová lön agyadból az ész, mikor azt véléd, hogy a' szerelem valahogy tisztátalaníthat ? Mivel vagyunk mi különbek a' páriáknál? Azzal, ba okosabbak, miveltebbek, erkölcsösebbek vagyunk. Vagy talám a' születés a' világ' erénye, 's a' dicsőséget csak apáinktól kapjuk ? Gyávák mi, kik tulajdon erényhez jutni nem tudunk, kiknek agyveleje elsőől utolsóig fölfordítva van. Nálunk ki okosnak születik, okos , ki erősnek, erős, ki tisztának, tiszta, ki ügyesnek, ügyes és látjuk általában , milly okosak, erősek, tiszták, ügyesek vagyunk ! Okosságunk mellett bár ott volnánk , hol ezelőtt négyezer évvel voltunk, tudósabbak mint most, türeldemesebbek mint most, emelkedők, mikor most egyre szállunk. Erőnk an-

nyira vitt, hogy száz hatvan millió mieinket ötven ezer fegyveres idegen tartja rendben, minek-utána persák, mogulok, tatárok meghódítottak. Tisztaságunk olly igen nemesíti szívünket, hogy az apa átkot tud mondani leányára; ügyességünk pedig azt teszi, hogy a' legkedvezőbb ég alatt, a' legtermékenyebb földön, nyomorultak vagyunk másokhoz képest, és osztályainkba szorulkozva tespedünk, míg más népek szabad vitorlákkal lepik el a' tengereket, 's az észnek és munkásságnak teljes pályát nyitnak. “

„De ha bráma úgy rendelte ? „, szólt kifogólag a' bramín.

„Mikor és ki által rendelte azt bráma ?“ viszonozd a' bramínú. „Látták e őt valaha halandó szemek, a' láthatatlant ? hallotta e szavát valaha halandó, a' halhatatlannak ? Öreg gyermekek mi, dajkáink' regéin történeti igazság gyanánt csügökök! Vallási regéink nem azon kornak szüleményei e, mikor a' szerepeket a' ruhák játszották, az alattok rejtezkedő tekintetbe sem jött? Ma már bráma elhallgatott; azon különféle idomok, mellyek reá adattak, ködbe enyésztek el, 's ő a' természet' közereje gyanánt áll csak fön. De mi még az idomkohlás' emberei vagyunk, mert nem adaték az embereknek éjfélből egyszerre délbe menni, a' délben is bekötött szeműnél pedig vigyázni kell a' föloldással, mert a' szokatlan

szemeket megvakítja a sok fény. Azért én is elhallgatok, csak azon sajnálkozásomat jelentve ki, hogy miért nincs több agyok azoknak, kik bráma fejéből eredteknek hiszik magokat. “

Igen nagy részvételt nyere ezen beszéd. Voltak kik ez utolsóval tartottak, Vajkoontálának kedvelői, emlékezők annak szépségére, 's méltatlan sorsán sajnálkozóok. De a nagyobb rész megdöbbenve állott, 's ha az indusoknál a boszúállás' neme igen különös nem volna, a bramínú félthetné életét. Hanem a szelíd indus minden egyéb vértől irtózik, csak a páriáétól és magáétól nem. Mikor boszúságra ingereltetik, boszút nem a megsértőn áll, hanem magán. Most is a bramínú fejrázó beszédén néhányan sziklához verék fejöket, mások nyelvöket szagगतók ki, egyebek szemeiket vakarák gödréből elő, néhányan pedig késsel metszik föl hasokat; a melly boszú igen közönséges a hinduknál. És a jajgatás közönséges lön, félbe alig szakadandó, ha a bajadérok tánczó csoportjai elő nem jönnek. Ezek bráma tiszteletére teszik remek ugrásaikat, gyönyörködtetik a népet, 's a mythosz némelly történeteit színjátéki alakban láttatják. Most bráma' születését mutatók, oly fogásokkal, melyek' látásán csak a hinduk nem pirulnak el.

Az áldozatra jött a sor 's ünnepkirálynét kelle választani, ki a minden jók apját meg-

koszorúzza. A dsaganatai párt egy ékes százét választja, Vajkoontalához igen hasonlót, fekete szeműt, rózsza-arczút, 's nyúlánkat mint a' bér-ezek' czedrusai. A' másik fél pedig egy kínama-zont keresse ki, tépett ruhájút, szaggatott hajút, metélt testút, szóval a' hindudühnek leginkább megfelelőt. Az elhatározás a' fő bramínon volt, 's ez az elsőt fogadá el.

Egész kellemében lépett elő az új Vajkoon-tala 's arczán az idvesség látszott mosolyogni. Koszorút köte először is, és hozzá elsőben rózsát vön, a' szerelem' példázóját, majd szegfűt, viorlát, narancsvirágot és többeket, az India' földén bujálkodva növényből. Mindnyáját örökzölddel és borostyánnal foglalá öszve. Mikor pedig a' koszorút elkészítette, föllépett márványlépcsőkön a' forrás fölött álló brámához, 's kezében magasra tartá a' koszorút 's csendességet inte a' hinduivlágnak. A' csendesség nem soká tartott, mert a' bramínkar örömeinek kezdé 's az egész nép' tömege utánozá. Messze fölzendült bráma felé az ének 's mérföldnyire harsogtak körülbelül az erdők. Midőn az ének elhangzott, a' leány féltévé koszorúját bráma' fejére 's dicséret-hymnusaát elzengé. Ég és föld öszve látszék olvadni a' hymnus' folyamában; a' szivek mennyei éledelettel teltek be. A' bramínapa pedig leányát gyanítá látni, vélé hallani, 's elébe olvadt szive.

Áldozatát mind a' négy osztály bemutatta , megannyiszor ismételve a dicsérethymnust. A bramínapa pedig nem győzé eléggé nézni a koszorúzó leányt, 's visszavarázsold magát azon időbe, midőn Vajkoontala az övé volt, öröme dicsősége volt, körülé lengett híves estéken, 's virágokkal koszorúzá föl szobáját hajnal hasadtában. A' lány berekesztő hymnusát kezdé, de nem a közönségeset. Új vala ez, emberszerető főből teremve.

„Bráma a' szeretet maga, és a' szeretet bráma-isten. A' szeretetben élő brámában él, bráma kedvelői szerető szívűek.“

„Mi az embert emberhez vonja, mi virágot, füvet, fát szaporít, mi az égen csillagokat jártat, az a természet' közép ereje.“

„És a természet középerejét szerelemnek mondjuk az embereknel, szaporodásnak a' füveknél, fáknál, brámának ott fön a' csillagokon.“

„Boldog ki a' szerelmet érezi, brámában él az , a mindenség' eggyé tartójában, övé a' vajkoonta egész lé telében. “

Ezt énekelte a' leány, a bramínapának tárgyatadva a gondolkozásra. Alig végezé pedig dalát, midőn lábainál egy fáradt tompa nyíl esett le, körül tekert levelet hordozva közepén. A

levél a' fő bramínnak szólott, ki azt általvevé
's olvasá. Tartalma ez volt:

„Béke és áldás fejedre, atyám! — Bocsáss meg leányodnak, hogy még egyszer raegháborít téged, kit soha sem szönt meg a' leggyöngébb szerelemmel szeretni. Ezen háborítása úgy is utolsó. Az eltűnendő lélek' búcsurebegése feitéztető nem lehet. Messze bolyongtam a' világon, mélyen érezve azon méltatlanságot, mellyel az úgy nevezett tiszták a' lealázott páriák iránt viseltetnek, 's érezve a'szerelem' minden örömét, mellyet az a' földön teremhet. De egyikét sem érezhetőm soká: testem meghódolt a' viszontagságoknak. Vissza kíváncsoztam születésem' tájára 's te feléd, hogy holtom előtt egy levegőt szíhassak veled. A' szent erdő' közéletére juték, mellybe tiltva van bemennem. De tegyen levegő'i útát hozzád ezen levél, köszöntve tőlem a' mindig szeretett atyát, 's meghíva őt utolsó beszédre leányával, a' zergeszirt fölé, alacsony kunyhójába, mellyet pagódai lakával cserélt föl.

„Ha pedig a' gyermek most is siker nélkül esedeznék, vegyed az utolsó búcsúmat tőle. A' haldokló szív megbocsát érzéketlenségedért, 's áldást végtelent óhajt fejedre. Vajkoontala

Könnyek gördültek az ősz apa' szemeibe 's nagy csatát víva lelke, mitevő legyen. Mert ő bár milly kemény volt is leánya iránt, szeretni

öt soha sem szánt meg, 's fájdalma' nedvei gyakorta előtörték magános óráiban. De ő főbramín volt, kire milliók szemei néztek. És brámának méltó papja kívánt lenni. Ez okból önakaratát levetkezé 's helyébe a' szent könyvet nyomá. így élt ő férő-korán keresztöl, 's, a mint vélé, egész becsülettel öszültek meg hajfürtei. Erénye' legnagyobb kísértetének pedig leánya' esetét tartá, a' bráma' ügyének fölálidozottét, ki tisztátalanokat nem szenved ivadékai között. Most pedig egyszerre kettős csatát éreze magában, fejéét a' szívvél, 's fejéét magával a' fejjel.

Midőn a' bramínű hosszú habozását látná, elébe lépett, 's „Mit késel, ősz apa “ szolt; »a' hol a' perczek drágák, ott órákig nem illik vesztegleni. Jőj, vigasztald meg leányodat, a' három évig napfény után epekedett virágszált.“

Erre az ősz apa sírva felelt: „Miként szenvedjem én be, egész Hindostán szeme' láttára, hótisztán lefolyt életemet; miként legyen életem' utólján azon tanításokhoz, mellyek ajkaimról folytak le? Nem, én a' paria' nőjét nem látandom.“

„Kihez a' szív hasztalanul szól, annál az elme többnyire elhallgathat “ mondá a' bramínű. „Kesserűek a' te erényeid, öreg; én édesebbek után megyek, vigasztalást adni Vajkoontálának”

És ment, 's Vajkoontálát mohágyán találta, bágyadtan, csendesen, nyugodt elmével. A' nó még megismeré őt, 's hajdanra emlékezése mosolygást csala homlokára. Gyöngé szóval köszönté őt, ki hajdan fülemilénél édesekben hangoztatá a' hymnust. De a' bramínú kezét fogá meg, és szívéhez és ajkaihoz vezette 's életét szerété vala annak idegein át szállítani szíve' hajdani leányába.

A' paria' neje pedig lelkében földerőlt 's örömenek konyái előcsillámlottak szemeiben. „Tehát még egy előítéletlen lélek van “ szólott ő, „és egy érzékeny szív, ki Vajkoontala'sorsában részt vesz ? Köszönöm szeretetedet, bramínú; bár csak az atyámat tudta volna még megszerezni szívemnek.

„Ő megszerezhetetlen “ felelt az ifjú.

„Tehát hasztalan reményltem! “ mondá fölsohajtva a nő ; és megfordult ágyában és többet nem szólt. Lélek zése nehéz és szapora lön, majd egyre lassúdon, míg végre eláll.

Dehliában pedig a' vígasság' zajai egyre zajogtak. A' bajadérok gyakran ismétélék tánczaitkat; a' bramínok vigasztalók a' megkeseredett erényes apát. A' lakozásnál vidámon forogtak az arany poharak, gyémántokkal vetekedve csillogott a' bor. így folyt le a' nap, így jött fel az éj, 's a' hold tisztán világíta a' kék égen.

De az ősz apának színlett derűltség vala homlokán, szíret keservek marczangolák. Magán lenni óhajtott, hogy szabad folyamat engedjen bánatának, de nem lehetett. A' pagódai lak csak reggel felé ürült ki. Ekkor pedig fáradt vala 's leölt a' kőpadra, hol hajdanában Vajkoontala legtöbbet enyelgett vele. Ingerlett képzeletében a' múlt' képei hatalmasan keltek föl 's meg-rázó ellentételbe jöttek a' jelennel. Tudta nélkül kelt föl az öreg 's az erdőben előre botorkált. Feljött a' nap 's ő nem vévé észre ; kijött a' szent erdőből, 's tudta nélkül; a' zergeszírtnél állott, á lmod ózva. Mikor a' kunyhót meglátó, magához jött, és sieté , leányát vigasztalendő. A' kunyhó előtt egy kisdedet talált, apró kezeivel játszó a virágos fűben. „Ez az ő gyermeke ! “ szólott, 's remegő karjaira vévé, megcsókoló. Távolabb egy czedrus' árnyékában a' páriát látja ásóval dolgozni. „Mit mivelsz , fiam ? “ szólítja őt. — „Sírt árok , apám ! “ lön szomorúan a' felelet. „Ah , ez az ő sírja! “ sóhajtott az öreg, 's a' gyermeket letéve berohant az alacsony ajtón. De későn rohant be; Vajkoontala többé nem szorult vigasztalására.

Vajkoontala' sírján hamar illatozni kezdtek a' virágok; leányát nem sokára követé az ősz apa; a' két paria pedig Dsaganatába ment, egyik barátja, másik nevendéke a' bramínúnak.

V AJDA.

ISTEN HOZZAD!

Bérczről visszánéz a vándor ,
Vígan int kies hazája ,
Ott mosolyg a' róna táj
De a messze távozonak
Szive gyászol, szive fáj ;
Zeng felé a búcsúszó ,
„Isten hozzád, bujdosó!"

Bérez alatt áll völgyek' árnyán,
Csak felhőket lát honából,
Elmerült a róna táj
Ám de búja nem maradt-el,
Szive gyászol, szive fáj ;
Zeng felé a' távol-szó
„Isten hozzád, bujdosó! "

Bérez és völgy is elmaradtak,
Fejhő sem lát már honából,
Ábrándkép a' róna táj
Búja mint az ég kíséri,
Szive vérzik , szive fáj ;
Mély keservvel zeng szava
„Isten hozzád, szép haza!"

Múlnak évek, fürté ősz már,
Elfeledte rég hazája ;
 Ám a kedvez róna táj
Síríg képben él előtte,
 Szive gyászol , szíve fáj ;
'S a halónak végszava
„Isten hozzád , szép haza ! “

BAJZA

IGAZSÁG

Mig a csonka torony köveit, melly bérezi lakából
ősimnek maradott, szolga , lehordni mered ?
„Házamat óhajtnám építeni, melly a' tűz óta —
 Már a tél közeleg — még hamujába' hever. “
Míg felhordták vért izzadtak hajdan apáid ,
 'S te , ha lehordod , apáid' pórivadéka , úzess !

SZEKACS.

MELANCHOLIA

**Keblem' kiholt kertében
Végetlen pusztaság ,
S ha van virág is itt-ott :
Búsfűz az , 's könyvirág.**

**Búsfűz ez könyvirág közt
Az árva szíy maga,
Kertézz is és sirásó,
Örök tanyát raka**

**Ha legparányibb bút lát,
Híven kertészkedik,
S a bünövény olly rögtön
Olly jól nevelkedik!**

**De lásson legparányibb
Kedvet , kitépi azt ,
Megássa barna sírját ,
S fölötte ott viraszt.**

**Keblem kibolt kertében
Végeden posztásig,
S ba látsz virágot itt-olt .
Búsfűs az, s könyvirág.**

GABAY.

**MENIPPE
GÖRÖGBŐL**

**Fájlalván korabúnyt egyjét jé anyja Menippe ,
Könnyel özönlé-el gyermeke síri jelét.
Nem zokogott hosszan , sérvéből könnyen
Könnyei szüntével megszűne élete is.**

SZEKACS.

LOTTIHOZ

Mig nekem lángolt szerelmed ,
Míg enyémnek mondtalak ,
Gazdag kincstér volt ezen szív ,
'S gyöngy te benne, szép alak !
Hozzám elhűlt már szerelmed ,
Elfeledtél, elhagyál;
'S gyöngyöm most köny Harmatában ,
Gazdagságom búban áll.

BAJZA.

VÁMHIDON,

Félre 's alig lépel, titok fűt szemeidbe , gyanús vagy ,
Monddsza, botorkáló éjjeli pille , ki vagy ?
„Gondolat, eltiltott szeretők' postája vagyok , hajh !
Hívséget viszek át 's jelszavam a' szerelem.

GARAY.

SZEKILLOVA SZIGETÉN

Immermann után.

SZELLEM

Ki nyög , ki háborítja csendemet ?

V Á N D O R .

Ember, ki vakmerő volt végbeinni
Emberfelettit s most varázskörödben
Remegve érzi lényé szak határit.

SZELLEM

Nyugodj'-meg!

V Á N D O R

Hangod , mint harang ,
Szelíden zeng át. Megnyugodjam e ,
Megnyughatom e , hol a természetet
Magát elhagyta minden nyugalma ?

S Z E L L E M ,

Nyugodj'-meg. Nincsen és nem volt soha
Sajátkép emberekkel dolgom. Istenek-
S végzettel volt mindenkor. Mért jövel ,
S kihez ?

V Á N D O

Tehozzád.

SZELLEM.

Hozzám és mi végre ?

VÁNDOR
Szaváért a talányak. Oh erős !
Korunk talányát fejtsd te meg nekem.

SZELLE M.
A kor talányát ? Mért talányos a kor
Tinektek ? És ki tudja a' talányszót ,
Megmondhatom e én ? Vagy viszont ki tudja ,
Megmondván, fogsz e érte adni hálát?
Miként vagytok ? hogyan foly éltetek ?

V Á N D O R .
Ma jól, holnap rosszúl, megint jól
Túl holnapon. Viszály van semmiért,
És béke áll-be újra semmiért.
Valódiilag nem tudja senki, mit
Kiván emez, mit az, mint ön maga.
A nyelv sebes, lassú, ügyetlen a' kart
Uralkodás az asszonyé , s az mondatik :
Korunk jeles.

SZELLE M.
S a láng , melly engemet
Eme'szte egykor el?

VÁNDOR
Szétlobbana ,
Rég elfeledtük. Most felöld szólni
Veszélyes. Vannak olyanok , kiket
Pírít, hogy keblök egykor hű vala.

SZELLE M.
Van e szó még felőlem köztetek ?

VÁNDOR
'Több most mint életedben , nagy neved ,
Mint Caesaré , kiterjedett egész
Világon, és legyőzte ellenid ;
Tudják, hogy Őket nem becsülted

Félannyinak sem, mint azon sara
Szegét, melyet leghitvinyabbik
Viselt népednek ; ám de őket az
Nem bántja többé. Balszerencse , bogy
Megdönte sorsod, mondja mindenik,
És újra rissza óbajt tégedet.

SZÉLLEM.

Ez az , miről őket megismerem
Ez festi őket embereknek. És te ,
Ki ezt tudod mind, és, te balgatag !
Éjfélkor jössz a sírtól kérdeni
A' szót, melly mint imént rerett pénz,
Tenyéreden olly tisztán tündököl ?
Urat nélkülöz a világ. Gonoszt
Vagy jót, mindegy. Sőt jónál jobb gonosz.
Minden szükségitek felett tinektek
A zsarnok az, mi legszükségesebb.
Jármos linónak béres ostora
Világosít-fel mindent legsebesben.
Értsd immár e szerint korod talányát.

SZÉPLAKI ERNESZT.

EGY ANYA KESERVE

Alszol csendes árny alatt,
Kisdéd gyermekein !
'S nincs e földnek hajnala,
Melly felkölt nekem.

Téged egy rövid tavasz
Leble ringatott,
Látál csak kies nyarat,
Őszi bájnapot ;

Míg a tél elhozható
Oyász fuvalmait,
Sír öléhen álmodod
Égi álmaid .

Vissza hasztalan sóhajt
Dúló bánatom,
Hasztalan kiáltja szóm ;
Kelj-fel magzatom !

Halmodon hullat
szemem
Záporkönnyekeket,
'S könny és siralom nem
ad
Néked életet. —

Ah nem ismer olly anya
Mély szívbánatot ,
A' ki még nem sírata
Megholt magzatot ;

A' kinek virágait
Sors nem téple-le ,
Szép jövőndőt, szép
reményt
Táplál kebele.

Nékem nincs vigasztalás
A nagy ég alatt,
Messze túl az életen
Egy remény maradt:

Hogy viradni mennybe'
fog ,

BAJZA..

A' FÁTYOL'
TITKÁT.

VÍGJÁTÉK ÖT
FELVONÁSBAN

S Z E M E L Y E K .

**Habigai, gazdag földes ár.
VILMA , húga.
HARSAI.
KACZOR ,
GÜTA ,
Rigó , vidékről jött ifjak.
KATICZA , agg szűz.
CSISZÁR FÍTBR , csizmatisztogató.
LIDI , Vilma komornija.
Egy falusi pár, inasok s nép.**

A' történet helye Pest es környéke.

ELSO FELVONAS .

VARASLIGETI MALOM AFátyol titkai

„Ki látta, hogy pók ön hálóiival
Magát kötötte volna meg? de a'
Szegény bogár, melly drága selymet ad,
Sirt sző magának 's halni elbuvik,
Előjövendő hernyóként; 's utóbb is
Csak pille lesz belőle hogy megint
Meghaljon, — annyiszor egy kis életért!
Hlyen szegény bogár az ember is,
Midőn szerelmes. Oh a' szerelem
Édes, de bódít ; ront szívet, fejet
És részegítőbb mint a' bor' hatalma.
Azért, ki józan 's boldog lenni vágy,
Az álmadozzék inkább, mint szeressen ;
Mert a' mi szépet álmodott, magáé,
De a' szerelmen kettő osztozik.
Bölcsen, dicsőn! oh könyv én tégedet,
Aranyba kötlek jó tanácsodért.
Alunni inkább, mint szeretve élni,

Ez a' titok, melyet most felfedék.
És mintha már is bőrét érzéném,
Pillámon önként súlyos szender ál.
Mindenható álmom Veszen körül.
Fogadjatok be lombok' árnyai,
Virító pázsit vedd meg ágyamat,
'S jó éjszakát bohóság — szerelem ! cél

VILMA, LIDI.

jöjjetek violát szedegetni

VILMA. Hogy tetszik az neked, Lidi, hogy mi,
mint valami falusi leánykák, itt ennek a' híres ne-
ves Pest városának erdejében violát szedegetünk ?

LIDI. Hogy tetszik? Az nekem igen is jól tet-
szik, addig legalább nem teszünk egyebet; nem
halljuk az öreg bácsi' oktatásait; nem a' jó Kati-
cza' rágalmazó szavát.

VILMA. Nem valami pásztori élet-e ez?

LIDI . Pásztori? No de mivel a' kisasz-
szonynak úgy tetszik, legyen pásztori; hanem az
bizonyos, ba valami űnom úr meglátna bennün-
ket , azt mondaná: kegyetlenek vagyunk, mert
testvéreinket tépjük.

VILMA. Ob oh!

LIDI. Talán nem ? Hiszen mi épen olly gyen-
gék 's ártatlanok vagyunk, mint ez a' kis ibolya,
melly ide a' bokor megé bújt 's mellyet én tüs-
tént leszakasztok.

VILMA. Úgy hát inkább ne is szakaszd le, Lidi
LIDI. Miért ne sznkasztanám ? Ihol ni, melly
szép, milly gyönyörön csillog benne a harmat,
mint egy kis drága gyöngy.

VILMA. Lásd, lásd, most egy ártatlanságot
téptél el, 's a' mit te elég együgyű valál harmat-
nak mondani, az nem egyéb könnyűnél, mellyel
romlását siratja. Valóban, Lidi, ez nekünk szo-
morú dicséret. Gyenge és ártatlan, igen gyarló
társak. Ekként csak addig tarthat ártatlanságunk ,
míg gyengeségünk védelmezheti, vagy is míg azt
valaki nem méltóztatik leszakasztani, hogy azután
mint időig óráig virító bokréta, ablakán, vagy ha
igen nagy a szerencse, kebelén hervadjunk. 'S
épen a' viola ! még tövise sincs, hogy a' durva-
mohón közelítőt illendőségre szoktassa. Nem nem,
Lidi! ha már virágról van szó, hasonlítsunk in-
kább a' kevély tövises rózsához, annak illataihoz
legalább fegyverei vannak. De ime! megszedtük
a sok szép virágot, Lidi, s most nincs kinek
adjuk. — A láthatár igen szomorú, csak egy férfi
alak sem mutatkozik rajta.

LIDI. Istenem! már a' nagy szerencsétlenség.

VILMA. A' mi büszke hódítóinkat ma vala-
mely szigorú foglalatosság tartja honn, hogy csak
egyet sem látni közölök.

LIDI. Ah ! oda vagyunk!

VILMA. Mi lelt, Lidi?

LIDI. Hát nem látja a' kisasszony, hogy amon-
nan a' tó felől egy ifjú jön —

VILMA. Az már rettenetes volna.

LIDI. Hogy innen jobbról is bukkanik ki egy.

VILMA. Mit mondasz!

LIDI. Igazán! mi egy kicsit ok nélkül is pa-
naszolkodtunk a férfiak távolléte ellen. Most
már annyi lesz, mint a fűszál. Még szerencse,
ha menekedhetünk.

VILMA. Jer, Lidi, jer, rejtezzünk a bokrok
közé; szemközt jön egy deli úr 's már ez a' har-
madik. 'S mintha összebeszélték volna, mindnyá-
jan e' kis dombhoz tartanak. Jer, lessük ki ő-
ket, 's a' legérdemesbik jutalmat nyer tőlünk.

LIDI. Édes uraim, ne gondolják aztán, hogy
ezt kíváncsiságból tesszük, épen nem ; csak egy
kicsínt hallgatózni akarunk.

VILMA. Jer, jer, ne csevegj; mert itt érnek.

GUTA, RIGÓ, KACZOR.
jönnek egymás ulán

RIGÓ felkiáltva . Kit látnak szemeim?

GUTA. Rigó barátom! háromszáz hatvan öt
napja, hogy nem láttalak.

KACZOR jö 's megáll . Fergeteg és zápor!

RIGÓ. Servus, Kaczor.

GUTA. Millióm! hisz ez Kaczor.

RIGÓ. Kaczor, isten hozott!

KACZOR. De titeket hozott isten.

GUTA. Ohó , hiszen csak te sem ördög lábán jöttél.

KACZOR. Mikor azt mondom, titeket hozott isten, azt akarom mondani, hogy én már két hét óta pesti lakos vagyok.

GUTA. A mennyköhe is! hisz én már több mint három hete vagyok Pesten.

RIGÓ. 'S én csaknem egy hónapja.

KACZOR. Csodálatos! annyi idő óta most találkozzunk először, 's épen, mintha fergeteget jönnénk támasztani, itt e' puszta dombon.

GUTA. Haha! te most is csak a' régi vagy, Kaczor, furcsa és jó kedvűj de, Rigó pajtás, téged egy kicsint megszűrt az idő, talán a' szent házasság' sajtójában izzadsz?

RIGÓ. Mi jut eszedbe! 's aztán, olly hájfejú csak nem lehetek mint te.

GUTA. Óli, barátim, azt a' jó levegő teszi; semmi egyéb mint a' jó levegő. Nekünk a' felföldön, tudjátok, excellens levegőnk van, de semmi egyebünk. Hanem a' mi első és fő dolog, meddig mulattok Pesten?

RIGÓ. így vagy egy hónapot kénytelen vagyok itt tölteni.

GUTA. En itt mulatok míg a lóverseny tart.

KACZOR. Es az állatmutatás —

GUTA. Reményiem, téged is ott talállak?

KACZOR. Igen, hogy lássalak. Hanem halljátok—e , ez nagyon fölségesen van; mert én 19 itt mulatok vagy egy hónapig, 's mivel mint Macbeth' boszorkányai, itt e' puszta dombon *olly* véletlenül találkozónk, nem volna-e méltó tervről gondolkodni, mellyel találkozásunkat örökre nevezetessé tegyük?

GUTA. Mennyei gondolat!

RIGÓ. Hát mi tevők legyünk?

KACZOR. Legelőször is nevezzük ezen halmot szerencse-dombnak, mivel inerenyeink' terve itt született, 's itt is fog, ha javaljátok, kifejteni.

GUTA. Az nem volna rősz ötlet.

RIGÓ. Tovább , tovább !

KACZOR. Tovább ? Hisz a' többiben bölcseségek után reménylenék. Gondoljatok ki valamit, mi a' mondott czélnak megfelel.

GUTA. En még eddig mit sem gondolék, 's általában a mennyire lehet őrizkedem a' gondolkodástól; mert fejfájást okoz. Hanem végezzenek, 's én nem mondok ellent.

RIGÓ. Nem, nem! úgy nem szabad; te csak a' könnyebb végét fognád. Ha jól értem Kaczor barátunkat, azt akarja, bogy mindenikünk mondjon egy tervet, 's a' három közül azt kövessük, melly legcélravezetőbb.

KACZOR. Minden esetre. 'S hogy a' dolognak módját 's alakját is megadjuk, legelőbb is Rigó

barátom állj fel erre a törzsökre 's onnan szavald el érzeményidet.

GUTA. Igen, igen, Rigó! te valaha hangosan mondtad el leczke'det; hági fel és halljuk!

RIGÓ vonakodva . Ne bohózzatok.

GUTA és KACZOR megfogják felemelik Meg kell lenni!

RIGÓ. Már mivel ilyen szépen kértek, isten neki! félre Várjatok, majd lelketekre szólok.

KACZOR. Valóságos útmutató ! Csak ujját kel-lene kinyújtani.

GUTA. 'S hogy mosolyog, mint felfordult szerénél a' fazekas.

KACZOR. Gondolkodik.

GUTA. Szinte elfeketől bele.

KACZOR. Bizonyosan igen fekete gondolatokkal küzködik.

RIGÓ. No's hallotok?

KACZOR. Nyílt fülek vagyunk.

RIGÓ. Vastag füleknek szólok és azért

Jó vastagon. Ha tervet kérdetek,

Hogyan lehessen jobban élnetek,

'S híressé tenni e' találkozást,

Jobbuljatok meg. Nemcsak a' pohár'

'S leányszáj' csókja , mellyben vétni szoktok,

Nem a zabálás, 's koczka 's kártya mellett

Átvirrogatva töltött drága éj

Csupán hibátok; ez tűrhető :

Ti bűnösök rálátok, már mikor
Apátok először iskolába küldött:
Kószák, henyék 's azért tudatlanok
Mind e' napig 's haszonvehetlenek ;
Miért is tervem: újra kezdenetek
A' rosszul végzett iskolák' sorát.
Én mint a' vessző hátul kullogok majd,
'S ütlek, javítlak, míg csak bennetek tart.

Hogy tetszik ? Mondjon jobbat a' ki tud.

KACZOR. Ki hitte volna, hogy sovány pók illy
vastag szálát ereszt?

GUTA. Ha nyakába kerítenők, bizonyosan meg-
fúlna rajta. No ez nekünk szépen beüzetett.

KACZOR. Halljuk, halljuk!

RIGÓ. De tréfa, a' mi tréfa! terv ha kell :

Szép halni a' hazáért 's én hadi

Életre állanunk tanácslanám.

Víg a' vitéznek vándor élete,

'S a' harczi szellemet, melly tűnni kezd,

Magyarhoz illik vissza szerzeni,

Különben bírni nem méltó hazáját. —

GUTA. Elég, elég!

KACZOR. Le onnan, Rigó ! Az a' te setét pa-
thosod egészen elfanyarít bennünket. Mi jut e-
szedbe ? most katonává lenni! holott a' világ azon
töri fejét, hogyan lehessen el katona nélkül.

GUTA. Szegény úú, egészen kihevült belé!

RIGÓ **leül** . Óha! ne igen csúfolódjatok. Most
rajtatok a' sor.

KACZOR Fel, Guta, fel!

RIGÓ. Fel veled apróság!

GUTA fellép .

RIGÓ. Felszállott a páva vármegyházára.

GUTA. Szeretném, ha figyelmeznének.

RIGÓ. Szeretnők , ha olyat mondanál, mi ügyelemre méltó.

GUTA. Majd , majd! csak egy kis türeldelraet. —

Szép halni a hazáért ? élni jobb,

És szinte szép, ha úgy intézzük el.

Azért is én nem a' hős életet

Nem a' halállal frigyes hadmezőt

Ajánlom választandó pályául;

Különben is most bék' van mindenütt,

És a' magyarnak ellensége nincs,

Magán kívül. Magával küzdeni,

Megvíni benne, a' mi rász 'a kivetni,

Ez a' magas cél, melyre törni kell.

Azért is

RIGÓ. Hagyd el, hagyd el!

KACZOR. Ne verd ki sorából.

RIGÓ. De csak hadd essék ki, úgy is rossz sorban van.

KACZOR. Igazad van, Rigó, ez is szörnyű melancholicus dolgokat beszél. Ki fogja most azon törni fejét, hogy még a' hazának is szolgáljon ? örüljön, ha magának élhet.

GUTA. No ha nem akartok hallgatni, lássátok.

Én azt a' tanácsot kívántam adni, legyünk magyar írókká, 's csak egy időre is váltsuk fel azon buzgó hazánkúait, kik a' literatura' sovány asztala mellett régóta éheznek és szomjuhoznak, 's részesüljünk a' magas dicsőségben, mellyet legújabbán Ignác úr magáévá tett, a' nélkül, hogy akár eszét, akár ítélő tehetségét legkisebbé is megerőltette, sőt a' nélkül, hogy az írói pályára csak valamennyire is elkészült volna.

De ha nem tetszik

KACZOR. Bizvást leszállhatsz Guta pajtás; terved még szerencsétlenebb mint amaz, 's éppen tőled könyv- 's olvasás-gyűlölőtől a' legváratlanabb. Mit gondolsz? Magyar íróvá, nyelv' katonájává lenni könnyű dolog ugyan kezdetnek, de igen kétes kimenetelű. Ha már egész velőapadásig olvastál és írtál, 's jó híred' illatja, mint a' kakukvirágé, körüléd elterjedt, mi könnyen akadhat valami dühös recensensed, ki ezen jó illatú légkört halálos leheletével megrontja, 's téged, minden írói dicsőségeddel semmivé tesz, vagy, mint a' Jelenkor szereti mondani, tönkre silányít.

GUTA. Mi a' manó ! hát te azért lovaitól fel, hogy rajtunk nyargalóztasd elménczségedet ? Fel veled a' polczra! ott halljuk mit tudsz.

RIGÓ. Fel, Kaczor, fel! lássuk, hány zsákkal telik.

KACZOR. Megálljatok! Ti azon a' tudós eme—

létén olly magosán álltatok, hogy az élet alant homályba tűnt szemeitek előtt, 's mi csoda, hogy javaslatok felette bölcs ugyan, de épen azért haszonvehetlen. Azért nehogy végzetlenül menjünk tova, engedjétek meg, hogy mint föld' űa az anyaföldön maradjak 's bukásaim után ismét erőre jöhessek. Legelőször is tehát azt kérdem tőletek: házasok vagytok-e?

RIGÓ. Mit tartozik ez a' dologhoz?

GUTA. Haha ! átkozott Kaczorja, bizony eltalálta a' bibét. En nőtelen vagyok, 's Rigó már megvallotta, hogy még szabad ember.

KACZOR. Így tehát én minden hosszú tanakodás helyett azt mondom: Házasodjunk !

RIGÓ. Ha valót akarok szólni, elmém régen vajúdik illyféle gondolattal.

KACZOR. Ha vajúdik, hozd el neki az akarás' kábáját 's azonnal meg is fog születni.

GUTA. A' mi engem illet, épen semmi vonzódásom sincs a' házas élethez; de barátságból 's kedvetekért, isten neki! én is megházasodom.

KACZOR. Ez iránt tehát semmi ellenvetés —

GUTA. Csak az, hogy a' házasság, gondolatom szerint, igen mindennapi 's alrendű dolog, 's az által találkozásunkat nevezetessé aligha tehetjük.

KACZOR. Igen! ha mi is úgy házasodnánk, mint köz lélek szokott; de a' mi házasodásunknak bizonyos rend 's határnapok szerint kell vég-

hez menni 's ha javalljátok, írott szerződés mellett.

GUTA. Halljuk.

KACZOR. Ma alkalmasint sok nép fog jőni a' váras' erdejébe, 's azért is tegyük meg az első lépést, az az, álljunk el, mindenik külön, bizonyos helyekre lány nézni.

GUTA. Ezt különben is tettük volna; ez helyes.

KACZOR. Felteszem, hogy, fogadott munka lévén, mindenik fog még ma szeretőt választani. Egy hét elég, hogy utána járjon, megismerkedjék, kedvét keresse, 's így mához egy hétre azt fogjuk egymásnak jelenteni tartozni, hogy választottunk' kegyeiben némi előmenetelt tettünk.

GUTA. Jó.

RIGÓ. Az idő egy kissé rövid; de isten neki.

KACZOR. A' választott leányt egy hét alatt reá kell vennünk, hogy jegyet váltson, 's így mához két hétre hármassal eljegyzés lesz.

RIGÓ. Ez magában igen szép dolog; de kivi-
hetetlennek látszik.

KACZOR. Oh gyávaság! hát én tanítsalak-e meg, hogy kell az asszonyok' szívét ostrommal bevinni? De halljatok tovább. Más két hetet nászkészületekre fordíthatunk, 's mához négy hétre úgy kell intéznünk a' dolgot, hogy a' hármassal együtt tánczolhassuk el.

RIGÓ. Igen! de hátha a' két első hétben el-

jegyzett szép a' másik két hét alatt el talál pártolni ?

GUTA. Ez nem megvetendő észrevétel.

KACZOR. Kicsiny hitűek! akkor hirtelenéken másikat fogtok választani.

GUTA. Kaczor! te felséges **ül** vagy. Dictum factum! most nincs egyéb hátra, mint hogy mind ezeket Írásba foglald, aztán aláírjuk; most pedig egyenesen leánylesre menjünk. De egy kérdésem van: az csak nem fog kíváncsítani, hogy leendő hitvesünkbe szerelmesek is legyünk?

RIGÓ. Mentsen isten!

KACZOR. Az örök gyalázat volna!

GUTA. No már ezt szeretem, így már lesz belőlünk valami; de ezt is írásba kell foglalni.

KACZOR. Igen! felírom, hogy a' szerződők kötelezik magokat, a' szerelmet, hogy az annál tovább tarthasson, törvényes idejére, az az a házasság' kezdetére halasztani. Továbbá, hogy tanácskozni ezen szerencse-doihbra gyűlünk össze.

RIGÓ. Az jó.

KACZOR. 'S hogy egymást kölcsönösen segíteni fogjuk.

GUTA. Mindent, mindent! de most szót se többet. Én a' lánczídhoz állok, 's minden szépség, melly rajta át és vissza megy, vámot fogadni s zemeimnek, **el**

KACZOR. Én a' fogadó'csarnokába ülök 's egy

pohár ártatlan tej mellett szerződésünket írásba foglalom 's leányokat nézek, el

RIGÓ. ín pedig oda megyek, a' hol ti nem lestek, el

VILMA 's LIDI előjönnek.

VILMA. Lidi! ez iszonyú megbántás. Hallottad-e valaha, hogy asszonyt illy olcsón áruljanak? Ezek a' férfiak, ha lovat, de csak egy együgyű birkát akarnak is vásárlani, mi nagy készülettel, 's mi hosszas tanácskozással fognak hozzá, mennyire kutatják eredetét, nemzetsége fáját, 's uram' űa ! feleséget hármával is négy hét alatt akarnak szerezni.

LIDI. Jaj! lássa kisasszony, olyan lesz ám a' feleség is, a' mint utána járnak.

VILMA. Hallgass.

LIDI. Ah! azt csak nem fogja kívánni, hogy nemem' dolgában elhallgassak?

VILMA. Hát úgy szólj, mint nemedhez illik.

LIDI. Azok a' csúnya, fertelmes emberek!

VILMA. Igazad van , Lidi. Ha még is valami különös, válogatott ifjak lettek volna.

LIDI. Az egyiknek olyan fekete szeme volt, mint a' bogár.

VILMA. Mond inkább , mint a' bor.

LIDI. Hát bizony bor! mert mi is vihette

volna a' bornál egyéb illy vakmerőségre. — 'S a' másiknak olly karcsú termete volt.

VILMA. Karcsú, de vékony minden arány nélkül.

LIDI. Gyertyaszál! Nem kár volna karácson' böjtén dió mellett elégetni. — 'S mit mond a kisasszony a' harmadikhoz, kinek olly szép, vagy akarom mondani, nem szép szőke fürtői voltak ?

VILMA. 'S fürtöknek mondod te azokat ?

LIDI. No bizony ! lehetne is lenszöszből fűrtöket csinálni. Szerettem volna bajából madzagot sodorni 's egypár seregélyt akasztani reá. —

félre Ah istenem! csak az enyém volna, meg-simogatnám azt a' szőke baját, 's azt mondanám, selymet illettem meg.

VILMA. 'S aztán ba a világ szépségei volnának is, Lidi, nekünk haragudnunk illik.

LIDI. Ah! biz' azt kellene ám; de tudja kisasszony, hogy a' harag a' szépségnek árt.

VILMA. Mit hallok ? Rósz, búségtelen leány ! hát te is ellenem esküdtél?

LIDI. Mentsen isten! Hisz' én haragszom, úgy haragszom hogy — félre nem szánnám őket sorra csókolni; mert van-e a' földön szeretetremélőbb férű, mint a' ki házasodni akar ?

VILMA. Lidi, én egészen el vagyok keserítve, gondolj ki valamit, a' mi felvidítson.

LIDI. Válasszon a' kisasszony a' három közül egyet, 's kettő büntetve lesz.

VILMA. Balgatag!

LIDI. Igen! mert mind a hármat csak nem választhatjuk.

VILMA neheztelve . Lidi !

LIDI. Tudja mit, kisasszony? Azt mondják a' boszú édes, 's mi fehér népekül szeretjük az édest: álljon rajtok kosztát.

VILMA. Igen, Lidi, én boszút fogok, boszút akarok állani. Vigyázni fogok minden leánykára, ki útjukba esik, 's megmondom nekik, micsoda pártütést esküitek gyenge nemünk ellen, 's ezen-nel indulok, hogy őket szemmel tarthassam.

LIDI. Ah! kedves kisasszony, félek, hogy gyenge nemünkből igen sokan a' pártütők' részére állanak. 'S ha én a' gazdag, a' szép Ligeti Vilma kisasszony volnék, mást gondoltam volna.

VILMA. Te ma felette bölcs 's olly hízelkedő vagy, mintha férű volnál. No's mit gondoltál volna ?

LIDI. Nem épen roszt; de azt könnyebb gondolni mint mondani. Ha én a' kisasszonynak volnék , azon ügyekezném, hogy mind a' hárman belém szeressenek.

VILMA. Lidi, Lidi! szerencse hogy csak ketten vagyunk. Ha tükreimmel még eddig szép frigyben állok is, de ennyi hiúságot egy hajszállal sem tartok kisebb bűnnek, mint épen azon vakmerő elbizottságot, melly imént megbántott.

LIDI. 'S ez lesz épen az igazi mérték, melylyel vissza mérni kell. Hallja csak kisasszony, ma borús idő van, úgy látszik kevés nép lesz. A' kisasszony mindenik hős' leshelyénél elmegy, 's ha szemők 's izlésök van, 's csekély semélyem' sejdítései meg nem csálnak, a kisasszony lesz szívok' királynéja.

VILMA. Félek, igen magasra rovod bájaimat.

LIDI. Hagyja rám a' kisasszony. En minde-nütt nyomába fogok járni, 's ha szükség lesz reá, el is maradozok, hogy a' kérdésekre, mellyeket bizonyosan tenni fognak, annak rende 's módja szerint, kényesen és rátartósan, sőt vonakodva — de tudni való, hogy szíves örömet — felele-tet adjak. En leszek a' czimer, vagy a felírás az aranyműves' boltja felett 's a' kisasszony —

VILMA nevetve. Természetesen maga az arany-műv. — Már ez igen is sok szívesség tőled, Lidi, 's rút hálátlanság volna illy szép tanácsodat nem követnem. De ha végre is nem úgy üt ki, mint reményettük ?

LIDI. Ki látta azt, ütközet előtt a' diadal fe-lől kétségbe esni? Menjünk, mert eljár az idő.
— Ah!

VILMA. Mi az Lidi, tán kígyóra hágtál ?

LIDI. Nem, itt egy nyitott könyv hever a' föben.

VILMA. Valóban, 's amott hős árnyékban fék-

szik a szegény bűnös, ki olvasása mellett elaludott. Ezt a szerző ugyan szépen megköszönné.

LIDI. No már ez szép tűz űatal emberben. Itt egész világ láttára fényes nappal alunni; hagyjuk itt ez álom-fészket, hisz' úgy meg alszik, mint a juhászbunda.

VILMA. Mint a tej, Lidi. Nézd csak, milly jól illenek setét íurtei fehér arczáboz.

LIDI félre . Bizony még belé szeret. — Kisasszony, ba nem sietünk, egész plánunk oda lesz.

VILMA. Szeretném tudni, mit olvasott. Hozd ide a könyvet, Lidi.

LIDI. Igen ám; de ha felébred.

VILMA felveszi a könyvet s olvas . Szent isten ! újabb árulás.

LIDI félre . No már látom itt veszünk. Pedig nekem az a szőke jobban tetszett volna.

VILMA. Halld csak, Lidi, mi szivbántó könyv ez, s minden sora kétszer aláhúzva, **olvas** „Azért, ki józan 's boldog lenni vágy,

Az álmadozzék inkább mint szeressen.”

Leány maradjak, ha ennél valaki halálosabb árulást követett el. Szinte szeretném, ba felébredne.

Add ide a virágokat, Lidi.

LIDI. Kisasszony! egészen elfeledi tervünket.

VILMA. Ne beszélj.

LIDI félre . Különös. Előbb az nem tetszett a' kisasszonynak, hogy amazok házasodni akarnak ;

most meg az nem tetszik, hogy ez még csak szeretni sem akar. **szünet után** Kisasszonykám ! meggyünk ?

VILMA Itt fognak elszórva heverni virágaink. Mit nem képzelsz majd, ha szemébe tűnnek ? De ezt a' könyvet szeretném megégetni. Nem úgy! egy ötletem van. Add ide Himfy' szerelmeit, Lidi ! **átveszi a könyvet** Külsőjükre hasonlítanak egymáshoz. Ezt találja itt a' magáé helyett. Oh ez felséges dolog lesz, ha komoly, szívfagyasztó oktatások helyett egyszerre szerelmi ábrándozások' tengerét találja.

LIDI félre . Már látom , csínt kell tennem , különben itt veszünk egyszerre elsikoltja magát . Ah ! átkozom tüskéje jaj lábam Hangai fölébred , Vilma s Lidi ijedve távoznak .

H A N G A I.

Melly lány sikoltás ébreszt álmaimból?
Úgy tetszik egy pityergő asszonyé,
Kinek parányi lábát tüske szúrja ?
Mért hág belé. — De isten , milly zavar!

fölveszi a' könyvet

A' drága könyv, e' villám-elszedője
Minden szerelmes égi háborúnak,
Ez a' szerelmi koppantó, imez
Bölcs mesteremtől rám maradt örök ,
A' földre sújtva mint hitvány papucs,

A gaz között hevert, korul **tekint** Jól látok-e ?
Fektem körül virágok hulltak el,
Tán gyenge kézből, érző szív megöl,
Hogy ébredésem nyájasabb legyen?
Mit! gyenge kéz ? igen ; de párka-kéz,
Melly elszakasztja éltünk' fonalát;
Érző kebel, hol fúriák dühödnek
Szelíd virág, mellyben kígyó sziszeg.
Óh! könyvem azt rég megmondd nekem !
Isten' kezéből tisztán jött ki Éva,
'S már csalfa volt. A' tenger' árjai
Azóta olly keserűk sok köny miatt,
És a' világnak minden czukrai
Nem édesítik vissza a' fanyar kint,
Mellyet nemünkbe asszony-bón kevert.
El, el! tovább itt nem mulathatok.
Inkább alunni, mint szeretve élni,
Ez a' tudás, a' bölcssek' titka ez!

**Vilma 's Lidi sietve átmennek a' szín'
egyik felén,
's az induló Hangáival találkoznak.
Hangái visz
sza döbben. Vilma 's Lidi el .**

H A N G Á I egyedül .

Szent bölcsesség! ha ilyen asszony is van!
De mit beszélek ? Nem nézett-e rám,
Mint a' ki gúnynyal hí fel bajvivásra,
Hogy megbüntessen asszonygyölölöt ?
Nevetség! engem megbüntetni 's ő!

Nem, mint akárhol látni milliót.
Egy kis világ volt abban, egy kis ég,
Hol a' dicsőség tartja ünnepét.
De mért lebegjél olly negédesen ?
És még is természetben nincs hiba.
ügy nyúlik az fel, mint szelíd imádság,
Melly ég felé megy tisztán 's egyenest.
De mire juték! most könyvem el ne hagyj
Add vissza ismét csendes véretem,
'S elmémnek békés andalgásait.
Csak most ne hagyj! 's aranyba mártalak.

felnyitja a' könyvet 's olvas

Téged látlak az egeknek

Magas lizfa kékjében.

Téged látlak a vizeknek

Folydogáló tükrében.

Téged! de kit? mi képtelen beszéd ez?
Úgy tetszik e' részt még nem olvasám;
Pedig különben mindenik szavát,
Minden betűjét ismerem, **tovább olvas**
A szerelem indulatját
Minden érzi 's táplálja ,
Tevegeti áldozatját
'S gyönyörködve szolgálja.

Szent érzeketlenség! milly árulás!
Vagy melly varázs váltotta könyvemet?
Visszásak minden oktatásai,
'S nem várt tanácsa kétkedésbe sújt.
össze vissza forgatja a' könyvet 's ismét olvas

**Megláttam őt 's kebelemben
Egy t űa forrás fakadó tt ,
És testemben és lelkemben
Zenebona támadott.
Nem jártam így életemben —**
, Az már való! így nem jártam soha !
tovább olvas
**Minden ér megdagadott ;
És testemben és lelkemben
Zenebona támadott.**

Elvesztem, úgy van! könyvem pártot üt,
És a' helyett, hogy csillapítana,
Szerelmet gyújt 's lángjával elborít.
Utána ! a' sze'p tolvajon boszút
Kell állnom: adja vissza könyvemet,
Vagy adjon vissza engemet magamnak, el

**VARASLIGETI TER
HANGAI** *gondolkodva .*

Nem, már tovább utána nem megyek.
Kétszer találkozám 's ob gyávaság!
Nem volt csak annyi szívem is, vele
Szót váltanom, vagy bogy köszöntsem Öt.
Pedig mi kéj, beszélve látni őt!
Mosolyra nyíló rózsák ajkai,
'S beszéde zengő illat' ársjai,
A' szívnek tenger, és örvény az észnek,
Mellyből szabadulni többé nem lehet.
Hallottam őt, azt mondta: fájdalom !

'S a szó' fulánkját méz váltotta fel.
'S mi édes e' szó „fájdalom“ nekem,
Mert ő sohajtá, ő lehelte ki.
De nem, nem! én még győzve nem vagyok,
Még rajtam áll többé nem látnom őt,
'S a sorshatározó kérdés csak ez:

Őt látni vagy nem látni, 's ez legyen
Elmélkedésem' tárgya e' helyen.

LIDI . Már látom, jobban megy dolgunk,
mint hittem volna. Urúink olly mozgásba jöttek,
mint nagy szélkor az érett gabona; egyiknek
sem áll helyén feje. Még evvel a' gondolkodó
úrral kellene valamit szólanom, de nem
férhetek hozzá, mert az a' három úr is szüntelen
sarkamon van, pedig nem akarnám, hogy
körülöttem találkozzanak. Ah ! ismét jó valaki!

RIGÓ jó . Szép hugocskám , megálljon egy kiesint.

LIDI. Bocsásson, én nem vagyok magának húga.

RIGÓ. Igen, de bánnám is, ha az volna.

LIDI. Mennem kell.

RIGÓ. A' többek közt: ki az a' szép kisasszony ?

LIDI. A' többek közt azt nem szabad tudni,
'B asszonyom is a többek közt is igen gyönyörű
kisasszony. **elszalad**

RIGÓ. Lásza meg az ember, még elméskedik,
és nem felel. **Hangáihoz** Bocsánatot Uram ! ki az
a' szép kisasszony, kit előbb kísérni reóltóztatott?

HANGAI. Én?

RIGÓ. Igen, imént.

HABÍGAI. Imént?

RIGÓ. Szerencsétlen ember! **elsiet. Lidi mi. felől visszajő**

LIDI. No most talán beszélhetek vele. — Ihol **la!** megint egy a **jó** madarak közül. **megy. jut**
GUTA **Lidi után siet** . Megállj, te kis fecske! beszédem van veled.

LIDI. Repülnöm kell. **el**

GUTA. Átkozott hamis jószág ez a leányféle ; utói nem érhetni ha csak lépre nem száll. De talán ez a savanyú úr mondhatna valamit. **Hangáihoz** Uram !

HANGAI. No's?

GUTA **félre** . Mondom, evvel gyalog nem lehet beszélni. Már csak utána megyek annak a böregérnek. **Hangáihoz** Jó egészséget, Uram! **el**

HANGAI. A' mennyi kell, hogy megfúlhass belé.

Már látom, itt sem nyughatom miattok.

KACZOR **jó** . Nem akarnám egyenesen megrohanni , 's megvallom, noha fogadott munkára indulok, még sem örömet tennék valami bal lépést. Csak az a' lepke lábú szobaleány állana szót, hogy megtudhatnám kicsoda, hol lakik. Á! ihol jön.

LIDI **jó** . Ismét hiába jövök. Micsoda mohóság!

KACZOR **utána** . Angyalom!

LIDI. Nem hallok, el

KACZOR. Hát legalább várjon meg. — Oda van, mint a jó gondolat, melyet le nem írnak. De hát ez micsoda bankócsináló itt ? Úgy áll, mint-ha az utolsó betűnél rajta kapták volna. Az ifjú különben csinos; de képtelenül komor. 'S úgy látszik, mintha messziről szépem után láttam volna kullogni. Ha valami jó szerrel kivethetnem belőle a titkot.

HANGAI **magában** . Mi kémlelődő 's untató had ez!

KACZOR. Várási úr, valami ünömül kellene megszólítani. Kegyed-e vagy Ön ? mert miveit magyarnak így illik szólania ; vagy épen Önkegyed ? de ez már felette sok volna. Igaz, hogy most kegyére igen nagy szükségem van; de az Ön függetlenebb, szabad emberhez illő 's férűasabb.

HANGAI **félre** . Már látom itt kell hagynom a' kamaszt.

KACZOR **Hangáihoz** . Ön nem lenne szives megmondani , ki az a gyönyörű kisasszony, ki **óráját kihúzza** mintegy 8—10 minutum előtt erre átalment. Tudja Ön, az a' se tétkék szemű, az a' szép ? —

HANGAI **félre** . Oh! szép vagy angyal! szép a'
rútnak is,

'S rád jónak rosznak kívánsága gyúl.

KACZOR **félre** . ín kérdezem, és a' fának fe-

lel. Csak már el ne vesztettem volna szemem előlj de az a' lator komorna egészen kizavart útamból. **Hangáihoz** Ön jobban láthatta; úgy tesszik erre ment?

HANGAI. Nem, amarra.

KACZOR. Mennykőbe is! a' víznek , a tó' közepébe ? **félre** Már csak magamnak kell végére járnom. **Hangáihoz** Uram kalapja ferdén áll; igazítsa meg! **el**

HANGAI. 'S Hlyen majomhad úzi, hajtja őt!

Fűszált 's virágot, mellyet lába ért,
'S melly büszke lön, hogy őt emelheté,
Ezen gorombák' ólom lábai
Tipornak élj melly léget ajka szí,
'S mellytől pihegnek keble' halmai,
Ugyan avval él e' csélcsep fajzat is,
Azt szíja vulkán melle' hámorába,
Hogy rós dohány füst — 's még rosszabb
szavakkal

Megvesztegetve adja vissza majd.
'S tán végre őt még bírni is reményük ?
Oh ! kár a' rózs vad tövis bokornak,
Hitvány csehkőnek drága foglalát,
Gyöngy vak csibének, vércsének galamb ,
Hitlennek egyház, bűnösöknek üdv,
Szarvas bohóknak angyal arczu lány.
Kell látnom őt! ez véghatárzatom. **el**

V I L M A utobb L I D I .

VILMA. Itt végre bátorságban vagyok. Lidi, Lidi! hála isten, hogy jösz. Hát hogy vagy, hol jártál, mit végeztél ?

LIDI **pibegve jö** . Ah! kisasszony, alig pihegetek!

VILMA. Mi bajod?

LIDI. Bajom? oh az elég volt. Azt gondolja kisasszony, olly könnyű a' férfiakat rászedni ? Dejszen! azoknak is van ám eszköz.

VILMA. Ki milyen, Lidi. Némellyikét tühegyen be lehetne adni egy fiatal szúnyognak 's könnyen elszállana vele.

LIDI. Igaz. Ezeknél az ész nem nagy bőségben van, de mesterség volt úgy szólnom velők, hogy egymást észre ne vegyék. Látott volna csak kisasszony, olyan voltam, mint a horogra tűzött légy, melyet minden felől halfiak rángatnak. Egyik egy bokornál fogott el, másik csaknem a vízbe gázolt utánam, mikor a' szigetben jártam, a' harmadik meg is akart csókolni ; lélek, angyal , fecske , kincs , gyöngy, arany, gyémánt, minden voltara egy negyed óra alatt, 's legalább is hat jókora fülemnek kellett volna lenni, hogy mind meghalljam, a mit mondanak, 's 12 szaporá nyelvemnek, hogy arra választ is adhassak.

VILMA. 'S mi volt sikere nagy vesződésideknek ?

LIDI. A' legjobb a' mi csak gondolható. Nem

akarnék hízelkedni ; de mindnyájan el vannak ragadtatva.

VILMA. Bohóságoktól.

LIDI. Fülíg szerelmesek a' kisasszonyba.

VILMA. Az nem jó volna, Lidi. A' fül nem ritkán ostobaságot jelent, 's nekem nem nagy dicséret, ha csak fülükig, az az ostobaságokig szeretnének belém. Miért nem inkább fejtetőig ?

LIDI. Sőt azon is túl. A' szerelem' lángja össze csapott fejeik fölött 's ők egészen el vannak merülve.

VILMA. Az már veszedelem! De még is mit kérdeztek mindent tőled ?

LIDI. Hát, hogy hol lakik a kisasszony, kicsoda, hogy' híják, mi neve?

VILMA. Hisz a' két végső egyet jelent.

LIDI. Igen bizony! én is azt hittem ; de ők másképp tudják ám azt. Hogy' híják ? annyit tesz nálok: polgár-e, nemes-e , gróf-e, vagy báró ? Mi neve ? no tudja a' kisasszony az annyit tesz, tulajdonképen mi neve, az az hogy Ligeti Vilma.

VILMA. Ez űnom különbözteiés, Lidi; de nem gondolnám, hogy nagy okosságodban mind ezeket megfejtetted nekik ?

LIDI. Mentsen isten! Azt is kérdezték: él-é még atyja a kisasszonynak ?

VILMA. 'S vannak-e férfi testvéreim; osztozom-e velők, nemde ?

LIDI. Oh igen! iliyet is kérdeztek.
VILMA. 'S még is olly mód nélkül szerelme-
sek belém ! igazán mód nélkül! De minek e' fa-
nyar tépelődés? Megmaradok első gondolatom-
nál. Sokat adnék érette boldogságomból, ha
csak valamennyire is tudnám éreztetni velők, mit
tesz a' gyengébb nemmel megvetőleg bánni. — La-
kásomat megmondtad nekik ?
LIDI. Meg.

VILMA. Azt talán nem kellett volna.

LIDI. Jaj! hiszen nem is úgy mondtam ám
meg, a' mint van, hanem úgy mint nincs.

VILMA. Az az, íllentettél.

LIDI. Félig meddig. Tudja kisasszony, mi a'
bal szegleten lakunk, 's én a' jobb szegletet
mondtam nekik.

VILMA. Az öregKaticza kisasszonyét? Hanem
volna bön másnak baján örülni, szinte szeretném
furcsa ötletedet. Bohó Lidi, hogy jöttél erre a'
lator gondolatra ?

LIDI. Csak úgy, hogy valamit kellett monda-
nom , 's mivel Katicza kisasszony úgy is mindig
könyvekből beszél szerelemről, halálról és házas-
ságról ; szereti a' furcsa históriákat, 's azon kí-
vül egész nap egyebet nem tesz, hanem sóhajt,
embereket szól, a' férfiakat dicséri, az asszonyok'
öltözetét rágalmazza: gondoltam, jó lesz neki
egy kis multságot szerezni.

VILMA. Isten neki! már most meg kell rendelésijén nyugonnom. De minden időn szemmel tartuk őket; a' többiről majd otthon tanácskozunk. Nincs egyéb újságod?

LIDI hamisan . NinCS.

VILMA. Epén semmi?

LIDI eszmélést téletre . Volna; de elfeledtem.

VILMA félre . Szeretném tudni mit csinál könyvemmel az a' barna ifjú.

LIDI félre . Csak azt várom, hogy arról az alvó ifjúról kérdezősködjék.

VILMA félre . Ha Lidit megszólítom iránta, azt fogja hinni, hogy belé szerettem.

LIDI félre . A' világért nem mondok egy szót is, míg elő nem hozza.

VILMA. Lidi!

LIDI. Kisasszony!

VILMA kedvetlen . Menjünk, Lidi.

LIDI félre . Ez már még is sok! Hallgatnék; de kifúrja az oldalamat! Már csak megszánom.

VILMA. Igaz, te Lidi.

LIDI. Igen ő —

VILMA. Az a' —

LIDI. Barna ifjú.

VILMA. Láttad őt?

LIDI. Igen, de mellyiket gondolja a' kisasszony?

VILMA. Oktalan! — **félre** Azt súgja valami, hogy még látni fogom. — Jer utánam! **el**

LIDI. Oktalan? dejszen! tudom én mit teszek. Kisasszonyom — még ugyan nem merem bizonyosan állítani — de aligba melyen nem pillantotta' barna ifjú'szemeibe. in pedig úgy viseltem magamat mint illik. Neki nem a' jobb sarkot mondtam ám; megmondtam a' bogy' van; mert olly szomorún, de olly igen szomorún állt magában a' fa alatt, mintha csak a' szélvész törte volna le onnan gyümölcsös ág' képében. De most Vilma kisasszony után sietek, 's hogy megengeszteljem , egész úton a' barna ifjúról beszélgetek neki. **el**

H A L O M .

RIGÓ gondolkodva jó . A választás megvolna ;
csak az a' baj, hogy kettőn áll a' vásár, 's nekem , köztünk maradjon, nem igen nagy reménységem van. A' leány szép, igen szép, és csalogató, de valami van magaviseletében, a' mi a' legszelídebb reménységet is visszadöbbsenti, 's mintha homlokára óriás betűkkel az volna írva: Nem! Átkozott dolog! diák korom óta irtózom a' leczkélől 's kiszabott munkától 's ime mire jutók ! Ezen fölül, a' mint hamarjában megeshett , egy kicsit belé is szerettem, 's már most ollyan vagyok mint varjú a' száraz ágon: énekem is magam is szomorú, 's ha észreveszik rajtam, ments isten! a' világból is kicsúfolnak. Mi mennyi-

kőt tegyek már most! de fin jönnek. Nem fog ártani, ha egy kissé megvigyázom őket. Legalább lesz mihez tartanom magamat, **elrejtteni**

cm Ura Senki sincs! szinte szeretem ; mert egy kicsit rendbe kell szednem magamat. Én azt hittem, hogy a házasságnak előbb utóbb meg kellérn lenni, mint a halálnak, majd társaság kedvéért a legnagyobb kéjelemmel minden szívháborító szenvedély nélkül által esem az egész tréfán, 's im a' dolog egészen máskép út ki. Ha most tizedszer nem volnék halálosan szerelmes , azt kellene hinnem, hogy elveszek belé. De jó reménynyel Guta ! Kóma sem épült fel egy nap, 's még minden jól mehet. Lakását már tudjuk, a' többi következik. Azonban értődik , hogy társaim előtt jó arcot kell mutatnom, valami ollyfélét, mint ki játékban ezeret vesz, de kilencz ezer még zsebében maradt: tehát a tépelődésnek , gondnak, szerelemnek 's a' tb. mind-össze úgy kell állani a' jó kedvhez, mint egy áll a kilenczhez. Hah! Kaczor! jó hogy előbb jöttem , kikémlem, mennyire tartja meg egykedvűségét. Nevetném, ha úgy járt volna mint én. el RIGÓ kitekintre . Ez is meg van löve. KACZOR jó . Felséges, isteni! 's merre asszony él, Nincs a nagy földön hozzá fogható.

Szent gondolat, hogy házasodni kell!

'S oh! boldog én, hogy feltaláltam őt,

Kivel dicsőség volna lenni a'

Homok pusztán 's a' fagynak halmain.

GUTA kitekintve . Uram isten , még bizony poétává is lesz. Pedig ez előtt csak annyit értett a' költéshez, mint az, ki venni akar, és sem pénze nincs, sem hitele hozzá. Deák korában tollkésével a' padszelen metélt be magának mértéket , hogy ahhoz szabja verseit, hosszabbat vagy rövidebbet a' mint kívántatott, 's gondolatjai olyanok voltak mint a' medvebocs, melyet anyja még ki nem nyalogatott; de ideje, hogy csúffá tegyem elpuhulásáért. Nem! még szólni akar.

Oh Múzsák ! visszavonul

RIGÓ félre . Még ő csúfolódik!

KACZOR. Mi szép az angyal , 's milly kéj, milly öröm

Olvasni szép szeméből biztatást,

Melly azt jelenti, hogy Kaczor Dezsőnek

Hét vármegyében legszebb hölgye lesz.

Bizonyynyal ő szeret, 's engem szeret,

Csak engem a' legboldogabb Dezsőt!

'S ki lépteit felém igazgató,

Jó gondolat, vagy isten lehetett.

GUTA előlép . Talán háborgatom édes andalgásaiban a' boldog , a' legboldogabb Dezsőt ?

KACZOR. Á ! Guta.

GUTA. Igen! a' férúas, a' meg nem tántoro-

dott Guta, a' ki eszének most is sértetlen birtokában van, 's a' ki felette szégyenli — —

RIGÓ kilép . Hogy maga is épen olly árulást követett el, millyet most elég vakmerőn társának szemére akart vetni.

GUTA. Mi a' villám!

KACZOR. No ez bennünket szépen rajta kapott.

RIGÓ. Oh! ti igen becses úák vagytok állhatatosak mint a' nádszál, kemény szívűek mint a' csirkeölő asszony.

KACZOR. Elég, Rigó, elég ! már megesett. 'S ez nem is tartozik a' fő feltételek közé.

GUTA. De ha oda tartozott is, magában csekély hiba, 's azért kár volna a' dolgot abban hagynunk.

RIGÓ. Érdemes is veletek valamihez fogni ! Tudjátok meg én most egyenesen Jelenkorhoz megyek, 's vasárnap aztán elolvashatjátok az újságot. indul

GUTA KACZOR egymásra néznek.

GUTA. Már most mit csináljunk ?

KACZOR. Ez az ember egészen neki bőszi. De mintha valami maradványt látnék itt a' fő közt. —Napló könyve ! fölveszi „26. April. A' város erdejében dél után 4 óra 9 minutumkor erősen megszerettem egy fekete, vagy setét-kék szemű leányt.”

GUTA. Haha! No ez már szép érzéketlenség!

KACZOR utam megy Hé Rigó !

RIGÓ VISSZA JÓ . No mi kell ?

KACZOR. Már mivel éppen útban vagy a' Jelenkorhoz, igen szép volna tőled, ha egy fáradsággal ezt is belé iktatnád; vasárnap aztán majd elolvasnék a' mi benne lesz.

RIGÓ megijedve tapogatja zsebeit
Mennydörgő

hisz az én naplóm!

GUTA. Mit mondasz? Ebből egy igen érdekes elbeszélés fog kerekedni.

KACZOR. Kétségkívül, és gyönyörködtető.

GUTA. Is furcsa.

KACZOR. Nem kevésbé mulatságos mint nevetséges.

GUTA. 'S éppen olly különös mint meglepőlegűj.

KACZOR. Igen! és váratlan.

RIGÓ zavarban, félre . Átkozom! erre éppen nem voltam elkészülve. Már nem szabadulhatok. Vélők kell czimborálnom, vagy akarok, vagy nem.

Kaczor, Guta nevetnek .

GUTA. Szó a' mi szó, Rigó pajtás, mi sem vagyunk derekabb emberek, mint te; de ne vedd rossz néven, ba a' fegyverrel, mellyel megtámadtál, egy kicsit visszasújtogatunk. De a' dologhoz most. Annyi bizonyos, hogy mindenikünk választott magának , 's így az első lépés téve van. Hogy reménységen kívül már egy kissé szerelmesek is vagyunk, az fogadásunk ellen látszik ugyan lem

ni; de mivel a dolog' természetével még sem egészen ellenkezik, megbocsátható ; sőt, szabad volna mondanom, örvendetes.

KACZOR. Ebben igazad van, Guta. Szerződésíink' ezen czikkelyét hirtelenkedés alkotta; mert nemde, a' ki csak dohányzik is, szeretni kell neki a' dohányt, hogy jó ízűt dohányozhassék? A' ki tormás húst akar enni, szeretnie kell azt, hogy jó ízűn ehesse; még a' sírásónak is néminéműképen szeretnie kell a'sírt, hogy jó kedvvel ássa meg. 'S ezeknél fogva a' ki házasodni akar

GUTA. Szeretnie kell a' leányt, kit el akar venni, hogy benne gyönyörködhessék. Rigó barátom , úgy van-e ?

RIGÓ. Kétség kívül. Ti most egy olly mélyen rejtett valóságot hoztatok napvilágra, mellyen mind e' mai napig senki sem kételkedett.

KACZOR. Oh! barátom, azt nem lehet mondani. Azonban mi ketten vagyunk 's így ezen pontnak a' szerződésből ki kell maradni.

RIGÓ. Miattam bízvást kimaradhat.

GUTA. Olvasd fel, Kaczor.

KACZOR . „Minthogy minden dolog 's így a' szerelem is, csak bizonyos szabott időig tarthat, 's e' szerint azon szerelem , mellyet az ifjú leendő nője iránt a'házasság előtt érez, valóságos vesztegetés, jónak találták a' szerződők határozni, hogy nem szerelemből, nem

szívből, hanem egyenesen a' világos és nyugott ész' tanácsa után fognak házasodni, a szerelmi indulatok' kifejtését pedig azon időre halasztani, melly re az a' gazdálkodás' helyes szabályai szerint tartozik, tudnüllik a' szent házasság' idejére.“

GUTA. Szinte kár ezekért az épületes sorokért; de mivel az ezredes tapasztalást egy másik tapasztalás legújabbán megszegényítette, ki kell törölni.

RIGÓ. Töröltessék ki.

KACZOR. E' szerint már ismét jó renden volnánk. Szerelmesek is lehetünk; házasodhatunk is, a' nélkül hogy hitet szegjünk. Mi engem illet, érzem, hogy a' legboldogabb halandó leszek. Kedvesem java és szépe mind annak, a' mi asz-' szony néven ismeretes.

GUTA. Tagadom. Az a' dicsekedés inkább hozzám illenék; de én nem dicsekszem.

KACZOR. Oh! barátom az én szépemnek olly gyönyörű kék szemei vannak; de olly gyönyörű!

GUTA. Kérem, az enyiméi még kékebbek.

RIGÓ fáire. Ha enyémnek mondhatnám, minden szem csak pislogó mécs az övéhez képest; de jobb ha hallgatok.

KACZOR. 'S az a' selyem haj! Oh!

GUTA. Kender, kender, Kaczor! ha az enyémét láthatnád. De ideje, hogy oszoljunk. Ne

feledjétek, mához egy hétre itt gyűlünk össze, **indul meg vissza jó** . Még egy szót hozzád, Kaczor. Te diák korodban nagy mestere voltál az esti zenének, minden a' ki szívet akart megindítani kegyetlen imádottjában, hozzád folyamodott, légy olly szives, ma este tíz órára szeretném szépet meglepni; különben is a szerződés szerint tartozol segíteni.

KACZOR. Szent gondolat, mi hódítóbb a' jól szerkeztetett esti muzsikánál? Az éj' csende önként hallgatásra híja fel a' lelket, akkor megzendülnek az isteni hangok, annak idejében elé áll a' hős, 's érző szívre talál. — Hanem mi a tartozást illeti, tudod , legelőször magamnak tartozom; a' szívességet? azt légy olly szives most egyszer nem kívánni. Kiki magáért! Guta pajtás ; mához egy hétre bizonyosan látjuk egymást, **el** .

GUTA. Ez mennydörgős mohón neki vágat! De igaza van; legelőbb is magunknak tartozunk. Hanem a' többek közt, Rigó pajtás, neked, mint afféle merengő embernek, jó gondolataid vannak ; igen leköteleznél, ha néhányat belőlök valami szívrehatóképen versekbe foglalnál számomra.

RIGÓ. Sajnálom; gondolataimra most magamnak is szükségem van; a' mi a' verseket illeti , azokat valaha igen sokat írtam , ha egyszer otthon meglátogatnál —

GUTA. Mennykőt? azt akarnád, hogy hó után

özánkázzam? Érdemes is rossz versedért annyira fáradni!

RIGÓ. Már nem tehetek róla, az úgy van.

GUTA. Semmi! még azért megélünk. Isten veled Rigó! jó szerencsét a' gondolatokhoz.

RIGÓ. Köszönjük.

GUTA mentiben . Hlyen a'barátság! addig tart, míg szükségünk nincs reá. Se' baj Guta! audaces fortuna juvat! el .

RIGÓ. Az esti zene nem rossz gondolat. Utána kell látnom, míg az időben tart. tárcsáját kiveszi ' ír „Ma tíz órákor muzsikával fogok tisztelkedni Nro.... a' jobb sarkon. NB. a' muzsika szívreható legyen!" el .

M Á S O D I K F E L V O N Á S .

LIGETI' HÁZA.

VILMA, KATICZA, LIDI.

KATICZA fölkel . Ajánlom magamat, édes szép kis barátném.

LIDI. Irgalom! még csak most kezdí a' búcsúzást.

KATICZA megfordulva . Jó éjszakát. Ne fárasztza magát, angyalom.

VILMA. Szívesen teszem.

KATICZA megáll . Ah! hisz azt tudom, hogy szívesen teszi, maga kis angyal. De hiszen mi mindig jó szomszédok voltunk.

VILMA. Soha sem bántottuk egymást. — Lidi! itt maradj.

LIDI szomorúan . Istenem!

KATICZA. Soha sem gyűlölködtünk, mint szomszédok szoktak.

VILMA. Még csak nem is szóltuk meg egymást.

KATICZA. Megszólni ? ah lelkem! ki szólhatna magáról egyebet jónál és kedvesnél? Pedig **súgva** lássa, angyalom, az az ármányos rossz világ, azt tartja, hogy emberszóló vagyok, hogy reggeltől estig folyvást rágalmazok, hogy éjtszaka, mikor más jámbor csendesén aluszik, én álmomban a' holdvilágot is kiperiem szobámból, hogy még az idő sincs békében miattam, hogy az ellen is szüntelen kifogásom van. Ah édesem! pedig én olyan vagyok mint a' bárány.

VILMA. Arról csak a gonosz kételkedhetik.

KATICZA. No lássa, édesem, minő méltatlan-ság ! Múlt héten, csak képzeljék, egész ártatlanságomban megyek a' váczai útezán, 's ki jön szemközt? az a' nagy debella, Tormádiné, az a felemás szemű ; mert tudja, gyöngyöm, egyik szeme egészen fekete, a' másik barna.

VILMA. Kinek az a' derék kapitány férje van ?

KATICZA. Tolt, angyalom, volt! Szörnyűség!
Magok azt sem tudják? Pedig már harmad napja,
hogy el is temették. Ah édesem ! ha tudnák, a
mit én tudok: az a' derék úr szomorúságában
halt meg. Szegény ember azt hitte, hogy ked-
vese , a' híres Czenczi kisasszonyka csak 18 esz-
tendő, azonban a' keresztlevélben 28 volt.

YLIMA. Ah ! hiszen igen úatálnak látszott.

KATICZA. Húszon nyolez, olyan igaz, mint
hogy itt állok.

VILMA. Lidi!

LIDI ki az alatt el akart távozni . Hiszen itt
vagyok.

KATICZA. 'S a' mi nevezetes, mikor legelőször
megcsókolták egymást, a' kedves asszonyság egyik
fogát férje' szájában hagyta.

VILMA. Hogy lehetne az !

KATICZA. Hát ezüstből volt. Az ezüst drága
jószág ugyan ; de már fognak még is csak jobb
a' csont. Lássák, édesim, senki sem hinné,
nekem meg minden fogaim megvannak.

VILMA. Az nagy szerencse.

KATICZA. Igaz, hogy még korán is volna; de
a' dicsekedés nem illik. Hát jó éjszakát édesem,
magánakis Lidi. Hanem még egyelj azt akarom
mondani, hogy mikor az a' szerencsétlen szép
úr megtudta, hogy felesége 28 esztendő, mind-
járt öszülni kezdett ; mikor pedig az ezüst fog
szájában vészett, azt mondják egészen elhalt 's

azóta szavát sem igen vehették. Azt beszélük, hogy megbolondult volna; de azt már nem hiszem, nem hihetem. Ah lelkem, az az úr engem igen tisztelt, mindig cziczájának nevezett. De hogy el ne feledjem, hát képzelje édes barátném, a' temetés után más napon találkozom evvel a' drága asszonysággal; olly kevélyen járt, de olly kevélyen, hogy húsz lépésnyire semmit sem látott maga előtt. Történetből egy taliga volt útjában, 's abban azokkal a' hosszú póklábaival megbottlott. Én megsajnálom, minden ösmerőseimnél elpanaszlom, hogy Tormádiné a' váczí utczában elesett; mert, lelkem, bizonyosan elesett volna, ha a' taligás meg nem fogja 's uramfia, hogy meghallotta, mindenfelé azt beszélte rólam, hogy rágalmazó vagyok. De semmi. Az isten megbünteteti értté. Jólalugyék édesem, ajánlom magamat.

VILMA. Köszönjük a' látogatást.

KATICZA. Ah lelkem, higye meg többször jőnék, de lehetetlen. Jó éjszakát angyalkám. Aztán el ne feledje, lelkem, elolvasni az új könyveket. Mind régi história van bennük. Ah! akkor volt a világ. Egymást ölték a' férúak az asszonyokért; leányokat ragadtak el, tengeren utaztak, vízbe fúltak, meg kiszabadultak. Meglátja, hogy olyat életében nem hallott.

VILMA. Még ma hozzá fogok az olvasáshoz.

KATICZA. Tegye meg, lelkem, tudom nem bánja meg. Mondom

VILMA Lidihez titkon . Lidi Segíts.

LIDI. Katicza kisasszony! kocsi áll a'ház előtt.

' **KATICZA.** Jaj! mennem kell. Alig lép ki az ember a' házból, már keresik. Nem sokára látjuk egymást.

VILMA. Csendes jó éjszakát kívánok.

KATICZA. Szolgálója .édes szép barátném. **el**

VILMA viaaza jó . Hát téged mi lelt ma, hogy ilyen álmos vagy.

LIDI. Ah édes kisasszony, inkább két álló hétig kenyér és víz mellett tollat fosztanék.

VILMA. Nézze meg az ember! Hát te jobb vagy mint asszonyod?

LIDI. Valóban a' kisasszony töredelme, ha nem országokat, legalább is egy igen jó férjet érdemel.

VILMA. Szép jutalom. A melly férjhez tűrődelem kell, az igen jó nem lehet. He már sötétedik, ideje hogy esti sétánkhoz készüljünk. Úgy mondád, hogy éjjeli muzsikával akarnak megtisztelni.

LIDI. Okvetetlenül.

VILMA. Ezen nevezetes látományt érdemes lesz közelebbről megtekinteni. Mi le fogunk menni, Lidi, készíts valami olly öltözetet, hogy ránk ne ismerjenek.

LIDI. Ezer örömmel. Oh ez királyi mulatság lesz. **indul, meg** Igen, kisasszony; de hát ha az a' könyves úr is eljö 's nem leszünk itt-hon ?

VILMA. Ne legyen rá gondod.

LIDI félre . Ne legyen rá gondod! ez azt jelenti, hogy egy valakinek annál nagyobb gondja lesz reá. **el**

VILMA. Szeretném tudni, ki írta ezt a' könyvet. Szerencse, hogy még nyomtatva nincs, könnyen bepókhálózhatná a' világot 's légy helyett emberszivet fogna. De a' veszedelem talán nem is olly nagy. Hösöm, úgy látszik, az első ostromot már igen érzékenyen vette, 's hála Himfy' lelkes Írójának! hajlandó pogányból keresztényné lenni. Azonban furcsa lenne, ha végre a' térítő térítenék meg ! Nem, nem ! még annak ideje van. A' leány' szabadsága különben is csak egy két évből áll, 's a' férűak' bálványa, a' függetlenség, gyenge nemünknek kis időre 's csak azért adatik, hogy az alatt megtanuljuk, mint lehessen a' ránk jövőndő rabság' óráit tűrhetővé vagy kedvessé tenni. Azonban a' könyvcserét valahogy jóvá kell tennem de most le a' szerencse vitézekhez.

MÁSODIK. FELVONÁS.

U T C Z A.

G U T A, K A C Z O R, és R I G Ó **birom felől egy időben közelüének** **muzsikásokkal.**

KACZOR. Csitt! hadd oszoljon szét e' csűrbe nép.

Várjuk be, míg az éjnek ünnepe

Felváltja a' dologtevő napot,

'S a' szenderítő csend és tiszta bék

Beállanak, hogy meglepessenek

Szelid zenének múló hangitól.

Vonuljunk földre, még korán jövünk, **elrohan**

RIGÓ. Vásár Van itt, hogy ennyi nép tolong?

Hátrább barátim, várjunk jobb időt,

Utálom a' sok bámuló tanút, **el**

GUTA. Oh Pontius! melly háborgó vidék;

Mit vár ez a' sok két lábú teremtés,

Ez a' gizgazból összefoltozott had?

Tán csak nem itt a földnek közepe?

De vissza, társak! el ne vesztegessük

Paraszt-fülekre a' szép zengeményt.

Lesz még idő: hadd menjenek tova.

KACZOR. Hiába! várni nem hagy ösztönöm.

'S bár várjuk, nem tágúl a' gyülevész!

Zendíts úú! a' jó remény' nevében.

RIGÓ jö . Már hasztalan, hozzá kell kezdenünk.

Elé ! elé! a' kisdéd ablak ott,

Kit hangotoknak üdvözölni kell.

GUTA **jön.** Pendítsetek! nem várhatok tovább,
'S ba majd az ablak' táját éritek,
Megállapodjunk; mert ott van, kiért
E' hódolásnak áldozatja kél.

**Egyszerre megzendül a' háromféle muzsikai
kar. Ka-
czor , Outa, Rigó haraggal a közre rohannak .**

KACZOR. Ezer. villám! ki csúfolódik itt?

RIGÓ. Alább a' búrt! En kérdem azt, Uram ,
Ki az, ki engem háborítani mer ?

GUTA. Ki kezdte itt e' hitvány czinczogást?

RIGÓ. Menjen tovább, kinek más dolga van;
Ne rontsa itt a' tiszta levegőt.

Itt én tisztelkedem.

GUTA. Meg én.

KACZOR. Meg én.

En e' helyet nem olcsón engedem.

GUTA. Menjen tovább, ki békeszerető !

Én durvaságot tűrni nem szokom

RIGÓ.'S ez durvaság, uram.

GUTA. 'S ez bántalom,

Mellyért ön egykor véres számat ád.

KACZOR. 'S még véresebbet mindketten nekem.

Csúfságokat csak vas törölhet el.

KATICZA kinyitja ablakát .

Szent Isten! oh a' drága férűvér

Ne folyjon itt e boldog ház előtt.

Ah! leikeim, ne küzdjetek miattam.

Ezer szivem ha volna, 's mind arany,

Nem tartanék csak egyet is magamnak,
Felosztanám mind hármatok között
Oly szent egyenlőn, mint a mérleg oszt,
Midőn középén csillapatban áll.
De ah! ez egy szív vérzik hallani,
Hogy évek által megkímélt erényét
Egyszerre három kérő ostromolja.
Béküljenek! mi szép a' békeség!
Ah én elájulok, ha küzdenek.
szilaj kaczagás alatt .

GUTA. Huh! melly Sibilla !

KACZOR. Mennyből hulltam-e,
Vagy a' nehéz föld szállt alább velem ?

Angyalt kerestem, és banyát lelek.

RIGÓ. Mi átkozottul bal történet ezi

KATICZA. Ah édesim! szűnjék e' háború.

En rendkívül elfűltem, olvadok.

Sorsozzanak! 's a' nyertesé vagyok.

**ismét kaczaj. Lidi egy lámpával átmegy a színen azt
az egymáshoz közel álló vágytársak' szemébe tartja .**

GUTA. Kaczor!

KACZOR. Te *vagy'*, Guta?

RIGÓ. 'S ti mit kerestek itt?

GUTA. Haha! Rigó! hisz ez már románnak is
sok. Mi a' magas villám hozott ide benneteket ?

KACZOR. De téged is, Guta! hisz itt az én
választottam lakik.

RIGÓ. Ne dévajkodjatok. Tán tréfa volt,

De annak már elég, vagy tán sok is.

Itt én vagyok honn.

GUTA. Nem különben én.

Ím itt a' gyémánt, mellyet én, ba élek,
Gyűrűmbe foglalandok.

RIGÓ. Itt az ág,
Mellynek virága csak nekem virít.

KACZOR. És itt a tündér, melly leányra Vált,
Hogy boldogítson minden más fölött.

De melly nyögés az ott az ablakon?

KATICZA. Nem hallanak, hajh a' kegyetlenek.
Folyvást szilaj per hangzik fel fülemhez.
Nincs nyugtom, míg közöttük nem leszek;
Különben a' vér tengermódra foly. behúzódik

GUTA. Hallátok őt? a sárkány mit beszél.

Oh milly soká él nőben a kívánság!

KACZOR. Oh vén Satomus, a' te lányod ez,
Úúk helyett mért el nem nyelted őt ?

RIGÓ. Jerünk, jerünk. A' nép körül veszen.

Mi vagy csalattunk, vagy megtévedénk.

De most el innen! nincs tanácsra hely.

KACZOR. Menjünk!

GUTA. Sibilla néném! szép jó éjszakát, el

VILMA, LIDI nevetve jönnek

LIDI. Ah! kisasszony, nem angyali mulatság
volt-e ez?

VILMA. Igen jól megv. Lidi: hála érte a

sorsnak és furfangos eszednek. De még nincs vége, 's mivel illy jól kezdődik, kedvem jön végig játszani. A' szerencsétlenek csaknem egymás hajába kaptak, 's muzsikájok épen olly zavart volt, mint fejök, melly azt kigondolta.

LIDI. Nem hallotta kisasszony Katicza' sóhajtásait ?

VILMA. Azt nem hallani! szélmalmot lehetett volna velök hajtani. De, Lidi, tudod mit? neked velök találkoznod kell.

LIDI. Kétségkívül.

VILMA. 'S megmondanod igazi szállásomat. Szeretném őket közelebből látni.

LIDI. Félek hogy veszedelmesek találnak lenni ; mert a' férfi közletről mindig veszedelmesebb. A' szemek' csábító forgásai, a' még csábítóbb szavak , a' szívreható esdeklés, hízelgő mondások —

VILMA. 'S hozzá az üres, elbízott szív. Nem, Lidi, ezektől nem tartok. Szavaik' méze keserű mint a' vad méheké, mellyek mérges füvekből szedik élelmöket. De mintha jönnének.

LIDI. Katicza kisasszony.

VILMA. Szegény! darvait keresi, mellyek ál-mából felverték. Menjünk utjából; mert most halálra beszélne.

K A T I C Z A j ö .

Megállj átok; jövök, már itt vagyok.

Ah ! senki sincs. Vagy álom volt-e ez ?

Nem , a világért! nem. Merő valóság ,
Mind a' mit láttam, hallék és tudok.
Oh szerelem, melly indulat lehetsz te,
Hogy három ifjat felvesz ágyaikból
'S téssz bujdosóvá éjnek éjszakáján,
Haragra egymás ellen ingerelsz,
'S kiért ? ah érttem , boldogért!
Oh csillagok! ne nézzetek reám,
Én egy szemérmes félénk lány vagyok.
Vajh! kik lehetnek ők, az édesek?
Az érttem égők, érttem küzködők ?
Ha tudnák szenvedésimet! De fel I gonosz
'S rágalmazó az ember. Jaj nekem ,
Ha itt találnek, hírem oda lesz.
Fel, álmodozni édes álmokat,
Kiről 's miről ? ne tudja senki is.
Jó éjszakát ti éj, ti csillagok, el

V I L M A , L I D I jönnek .

VILMA. Elment. Most már szabadon lélek2-
hetünk. Szent isten! mi nagy mester az a' hiú-
ság ! letörli az évszámokat az emlékezet' aszta-
láról 's helyettök az ifjú kor' bohó képeit raj-
zolja rá. — De mi ez? nem ablakom alatt zeng-
nek e' szelíd esti hangok?**LIDI félre .** Sőt igen,
mert azt úgy rendeltük.

VILMA. Lidi! ha ezt a' te árulásod szülte.

LIDI. Mentsen isten! Hát oda mindjárt áru-

lás kell ', ha valaki szerelmes lesz a' kisasszony-
ba , 's lakására talál ?

VILMA **félre** . Ő az! közelebb megyek, hogy
kihallgassam

Öt. Vilma, Lidi a szín' belsejébe vonulnak .

H A N G A I gitárral, énekel.

Ébren van-e , vagy

lenyügolt

Az én kedvesem?

'S szép Álmokba

elmerülve

Szunyád édesem ?

Ah ! helyette virrogatva

Ébren vagyok én ,

Bolygva , lángban és bilincsen ,

Új szerelmemén.

Hajh az elveszett idő! mig

Nem dült szerelem

Hajh keserves nap ! mióta

Lángol kebelem.

Az fagy, ez láng ; az halál

volt

'S néma dermedés.

Ez sóhajból, gyötrelomból

Forró szenvedés.

Szebb , mint érző ! ah ki

békén

Alszol álmomat,

Párnáidba

eltemetve

Boldogságomat

Ébredj , add meg életemnek ,

Mellyet már adál,

A reményt is , díjt

vehetnem

Szűd irgalminál.

Hiába! zárt az ablak és siket
'S kietlenül setét. Csak egy sugár,
Csak egy kis nesz sem adja híremül,
Hogy hódolásom elfogadtatik.
Kegyetlen ablak ! és te jéghideg,
Forró homokból olvadt üveg,
Mi bűnért vagytok ellenségeim ,
Hogy jelt nem adtok esdeklő szavamra ?
De innen többé nem távozhatom:
Lekötve tart örgöndu szerelem. —
Mi édes itt az éjét tölteni,
Hol ő vagyon; mi édes lenni itt,
Hol ő alig túl egy két Ö! határán,
Dicsőségében minden bájinak,
Ártatlan álmok' karján szendereg!
Nem távozom , mig hajnal itt nem ér,
Leülök e' pádon, kit jótevő kéz
Épít, sejtve tán, hogy eljövend
Az éji vándor rajta megpihenni
Az édes kinnak fáradalmitól. **leül**
V I L M A L I D I jönnek.

VILMA. Lidi te! ki lehet az a' nyájas ifjú, ki
ablakom alatt énekelt, 's most ott a' pádon olly
szomorún ül ?

LIDI. Ah a' szerencsétlen! Azt inkább a' kis-
asszony szívének kellett volna megjelenteni.

VILMA. 'Smi jogod van neked arra , hogy szí-

vem' kötelességeit fejtegesd előttem, vagy általában bogy szivemről csak beszélj is?

LIDI. Hát nem vagyok-e én a' kisasszony' titoknoka , 's belső dolgainak ministere ?

VILMA. Semmi titoknak 's ministerségről nem akarok hallani.

LIDI. De az istenért! hiszen szive csak van a' kisasszonynak.

VILMA. Ahhoz neked semmi közöd. Hanem halld, egy tréfa jut eszembe. Mi el fogunk menni azon pad előtt.

LIDI. Hol amaz úrfi szomorkodik?

VILMA. 'S beszélni fogunk Ligeti Vilmáról.

LIDI. Az a' kisasszony maga volna.

VILMA. Mentsen isten ! úgy fogunk beszélni, mintha nem én volnék.

LIDI. Ah értem! Felette sok szépet és jót fogunk magunkról elmondani, a' nélkül, hogy dicsekedők volnánk.

VILMA. Mi haszontalan csevegés ez megint!

LIDI. Istenem! hát roszt beszéljünk ?

VILMA. Épen azt. Szivetlen, érzéketlen, rögzott keménységemről fogunk beszélni.

LIDI. Ah kisasszony! hisz az nem igaz.

VILMA. Vakmerő!

LIDI. 'S aztán az a' szép úrfi kétségbe fog esni.

VILMA. Hallgass. Úgy akarom.

LIDI. Oh ha méltóztatik parancsolni, én olly

kegyetlen dolgokat mondok a' kisasszonyról, hogy magunk is elijedünk tőlök.

VILMA. Reményiem azonban, hogy okosan választod szavaidat, mert a' tréfa is csak úgy érdekes, ha némi komolysággal vitetik.

LIDI. Minden erőmmel rajta leszek, hogy olly szépen hazudjak, a' mint csak lehet.

H A N G A I fölkel .

Mi vándor nép közég ? ah asszonyok !
Ezekről nincs mit tartanom.

VILMA mintha beszédet folytatna . Valóban

Ha a' derék ifjú, ki érzetit
Imént olly meghatólag zengte el,
Kinek vonásin, még az éjen át is
Felírva látszik bágyadt szerelem,
Ha sejtené, milly szikla szívre lelt
'S kérlelhetetlen, megbántó negédre,
Ha csak gyanítaná, milly czéltalan
Minden törődés 's fáradalmi gond,
Lebontogatná felvont húrjait,
'S a' vájt fa' keblét, melly olly édesen
Zengő panasznak adta hangjait,
Ezer darabra zúzná, vagy legott a'
Mindent emésztő tűzbe hajtaná,
Hogy égjen össze mind azon nyomorral,
Melly a' nem kedvelt szeretőre vár.

LIDI. Igazán, az a' Ligeti Vilma kisasszony olly kegyetlen, hogy a' cselédek sem állják. Min-

den héten más szobalányt fogad. Most egy Lidi nevezetű van nála, serény, tisztességes jó leány; de alig hiszem hogy egy hétig megmaradhasson.

VILMA Lidihez , halkan . Hallgas, bohó ! ne oly-

lyakat beszélj. Nézd jő-e?

LIDI. Óh igen! mozgásban van, mint az úrnapi harang.

HANGAI utánok indalra .

Mit hallok, Vilma , Vilma hát neve ?

Oh angyali Vilma, mind a' többiek

A bános Éva' lányitól születtek;

De téged isten úján alkotott,

Hogy lennél szebb , dicsőbb , mint miuden ,
a' mit

Nőnéven ismer 's tisztel a' világ.

De kik lehetnek ők? Vagy ismerősei,

Vagy tán kajánok és rágalmazók?

Utánok! lelkem szomju hallani

A rosszat is, csak róla szóljanak.

VILMA. Sajnálom őt. Úgy látszik nem hasonlít

A' többi férfiakhoz. Csapodár

És állhatatlan mind a' férfi-had,

'S az oldalt, mellyből a' nő véve van,

Még most is úgy tekinti mint jogot

Uralkodásra hű nemünk felett.

De ő szelíd 's szerelme érzemény,

Nem álombolygás 's forró véri láz.

Oh bár tudná, hogy mind ez indulattal

Búnak vet ágyat, 's hosszú gyötrelemnek,
Mellyekben ifjúsága elmúlik,

'S nem fogja tudni, mit tesz a' gyönyör.

HANGAI magában . Oh hála! tiszta lélek! szántódért,
Mert én valóban szánandó vagyok.

LIDI. Ah istenem! igazán sajnálatra méltó!
Bezzeg nem olyan Vilma kisasszony. Haragos,
durczás, mérges ; az idő nem változóbb mint sze-
szélyei. Képzelve csak, kisasszony, tegnap egy
kedves kanári madarának mérgében eltörte jobb
lábát, mert ruhájával a' szabó elkésett.

VILMA Lidihez bosszúsan . Hazudsz !

LIDI halban . Az istenért! el ne felejtse kisas-
szony, hogy most nem Ligeti Vilmáék vagyunk.

VILMA. Igen! de hogy tudsz szólni olly vadat,
Olly képtelent. Nézz vissza, jő-e még ?

LIDI. Úgy látszik, szólni akarna a' kisasszonnyal.

VILMA. Maradj el egy kevéssé, **el**

HANGAI. Nem hagyhatom ! Beszélnem kell vele,
A' jégszívűhöz ő legyen vezérem ;

'S hogy lesz, reményt nyújt érzékeny be-
széde. **el**

LIDI félre . Jön, itt van. Egy kissé hátra kell
maradnom; de értődik csak annyira, hogy min-
dent kihallgathassak. Mentsen isten! hogy va-
lami tudtom nélkül essék, az égbe kiáltana. —
De íme Péter jó. Mit keres ez itt? Yalljon ész-
re vesz-e?

CSISZÁR jó . Uraim ide parancsoltak, hogy a' muzsika körüi holmi szolgálatokat tegyek; 's mivel mind a' háromnak nem szolgálhatok, legjobb lesz, ha egyiknek sem fogadom szavát. Hogyan is? mindenik azt kívánja, hogy sarkában legyek. De íme az én tücsköm , az én cicádám ! Hol mászkál ez itt ? épen jó! Utómban legalább egy csókot kérek tőle, különben is tartozik a' titkokért, mellyeket tőlem megtudott. — Kegyed itt, szép . Lidi?

LIDI miatta megrettenne . Ah Péter! majd elijesztettél !

CSISZÁR. Ne! meg ne ijedjen, kegyed. Én vagyok Péter, a' kegyed' 's minden jó szívek' Péteré , a' ki különösen örvend, hogy kegyedet nem annyira színről színre láthatja, mint inkább a' kegyed puha kis kacsóit tapinthatja; mert lássa kegyed, a' setétben inkább tapint az ember mint lát. Hát hogy van kegyed , angyalkám ? Mi járásban van kegyed itt a' szabad ég alatt, ha szabad kérdenem kegyedet ?

LIDI. Oh te majom! hol tanultad már megint ezeket a' bohó beszédeket ? Ha nem akarod, bogy itt hagyjalak, szólj isten' igazában.

CSISZÁR. Mit hallok? hát te nem akarsz „kegyed ‘ lenni ? Lelked rajta ! Aztán, angyalkám , én azt nagy emberektől tanultam ám. Egyik ttomhoz egy selyem szavú űatal ember, meg egy

tetemes úr jár látogatóba; Öröm hallani mi űnomul beszélnek egymással, **utánozva** „Ah kegyed, olyan mint a makk! kegyed kimondhatatlanul hízik ! “ Igaz, hogy néha azután ök is szint’ úgy össze vesznek, mint más becsületes ember; de a kegyed azért pontosan kijár, mint a’üzetés. „Kegyed igen goromba! “ mondá egyszer a’ selyemszavú ; „kegyed barom! “ felele a’ tetemes „ha valamit nem néznék — monda viszont a’ selyemszavú — kihengeríteném innen kegyedet, mint egy gömböcöt! “ Látod, Lidikém, így van ám az, mikor a’ világ űnomodik;

LIDI. No nekem elmaradhatsz ilyen űnomságokkal.

Kiről kiáltás Péter!

CSÍSZÁR. Hallom ; de nem megyek.

LIDI. Hallod? hínak. Mondd el hamar, mi dolgod velem; mert én is sietek.

CSÍSZÁR. Hát Lidikém! én bizony csak egy kis csókért esedezném.

Kiről s Péter!

CSÍSZÁR. Mordózom! már nem maradhatok. No’s Lidikém, kapok?

LIDI mintha nem hallaná . Holnap látogass meg ,
beszédem lesz veled.

CSÍSZÁR. Igen, lelkem, de én csókolhatnálak ám!

LIDI **mint főlebb .** Aztán, te Péter, el ne áruli

uraidnak, hogy ismersz bennünket; mert úgy barátságunknak örökre vége lesz.

CSÍSZÁR. Én árulnálak el ? mit gondolsz! De mármost nem állhatom hogy meg ne csókoljalak.

Kirül közel kiáltás bellik , Péter !

csíszán. Üvölts, üvölts! hogy megfakadj belé ! Már menni kell. Lidikém, holnapig isten veled, el

LIDI. Jó éjszakát. — Szegény Péter, ennek is meggyült a' baja. De épen jól hozta a' sors , hogy ő szolgál mind a' három úrnál; tőle kitudom minden mozgásaikat. De most kisasszonyom után kell sietnem, K A C Z O R , G U T A , R I G Ó jönnek .

KACZOR. Megállj, ha azt a' csirke-életedet szereted, megállj. Lidi futni akar s Rigóral találkosik

RIGÓ. Megállj ! Lidi másfelé akar szabadulni s Guta áll elébe .

GUTA. Megállj! ne moczczanj.

LIDI. Ah az úrfiak , bizony majd megijedtem.

KACZOR. Hát, pipiske! így kellett bennünket rá szedned?

LIDI. JÉn rá szedni!

GUTA. így kellett bennünket ahhoz a süvöltő vén sárkányhoz bolondítanod ?

LIDI. ín bolondítani!

RIGÓ. Feleli meg értté. hogv mertél bennün-

LIDI. Én jégre vinni !

KACZOR. Úgy úgy! adj számot, ne tátogasd azt a' harcsa-szádat.

LIDI **boszankodva** . Harcsa-számat! Kövesse meg magát az úrú. Nekem csak épen akkora szám van, a' mekkora kell, tudja ? sem kisebb sem nagyobb. Még harcsa-számat! ba az úrú szebbet nem tanult az iskolában, evvel jobb el sem kezdette volna. Lássa meg az ember, **sírni kezd** Harcsa-száj! Nekem azt férú még soha sem mon-dotta. **menni akar**

GUTA. Hohó! nem oda Buda. Itt marad a' leányasszony. Adjon nekünk számot, mért tett bennünket lóvá.

LIDI **sírva** . Hát mért lettek lóvá? én tündér nem vagyok, 's aztán nekem nincs harcsa-szám !

RIGÓ. Nem arról van a szó.

LIDI. De arról van.

KACZOR. No nem arról van szó. Én pontyot akartam mondani, annak elég kis szája van. Ha-nem most az a' kérdés, miért igazítottál bennün-ket ide a' jobb sarokhoz, hol ez a vén Sybilla lakik ?

LIDI. Hátén a'jobb sárokhoz igazítottam ma-gokat ?

GUTA és RIGÓ. Igen! igen!

LIDI. Aztán igazán a jobb sarkot mondtam volna ?

MINDNYÁJAN. Minden bizonynyal.

LIDI. No úgy véghetetlen nagyot hibáztam, vagy az úrfiak értettek rosszúl. Hiszen a bal sarokra kellett volna menni.

RIGÓ. Úgy rémlík, mintha csakugyan a bal-sarkot mondta volna.

GUTA gondolkodva . Harczháború ! aligha nem a' bal sarkot mondta ám.

KACZOR. Már bizonyos! a'bal sarkot mondta. Oh én birka!

RIGÓ. Oh én ló!

GUTA. Oh én számár!

LIDI. No lássák! írva Aztán még is nekem van harcsa-szám, úgy-e ? Ez a' köszönet, hogy az ember igazat beszél.

KACZOR. No no! hiszen mondtam már, hogy az nem úgy volt gondolva. Hiszen te olly csinos egy darab vászoncseléd vagy , a' milyen csak lehet ; hanem azok a' szemeid átkozott hamisak. Azért is mielőtt megválnánk, igen szeretnék meggyőződni őszinteségedről. Először is tehát, hogy híják kisasszonyodat ?

LIDI dnrozisati . Ligeti Vilma.

GUTA. Gyönyörű név!

RIGÓ. Szegről végről tán atyaúság.

KACZOR. A' név olly szép mint asszonya. Hanem mint győződhetünk meg arról, hogy itt a' bal sarkon lakik ? hé !

LIDI. Hát csak úgy, hogy kérdezzék meg a ház mestert. Épen most nyit kaput valakinek.

KACZOR. Jól van; megkérdezem, de addig el ne bocsássátok, el

GUTA , RIGÓ. Megfognak, két felől karon fogják .

RIGÓ ságra . Hát magát hogy híják, angyalom.

LIDI. Lidi, szolgálatára.

GUTA súgva . Mi neved, babám ?

LIDI. Lidi

RIGÓ pénzt nyom markába, súgva . Aztán, lel— kecském, segítségemre legyen.

LIDI. Minden bizonynyal. a' pénzt megtekintve Ez

fősvény úr; csak egypár rossz czipőre való.

GUTA szinte úgy . Ha híven szolgálász, ezután is jó barátok leszünk.

LIDI. Lekötelezett szolgálója. — Ez már szebben hangzik.

KACZOR jó . Minden úgy van! Hanem leány —

LIDI. Ah bocsássanak! hisz már mennem kell.

A' kisasszonynak orvosságot viszek.

RIGÓ. Mit mondasz!

GUTA. Hát beteg?

KACZOR. Orvosságot!

RIGÓ. Oh hogy én az a betegség lehetnék!

GUTA. Oh hogy én az a' gyógyszer lehetnék !

KACZOR. 'S hogy én mind kettőtöket pokolba verhetnék

GUTA, RIGÓ. Hóh fráter! ez nem a' szerződés szerint volna.

KACZOR. Sőt inkább! Csak nem kívánjátok ,
hogy örökké beteg legyen s orvosságot igyék?

LIDK magiban . Most tán szabadulhatok.

KACZOR. De megállj! mi baja asszonyodnak ?

LIDI. Ah azt nehéz megmondani! A' kőszívű-
ség ellen akar bevenni.

MINDN FÁJÁN. Kőszívűség ellen !

LIDI. Igen! de ha nem bocsátanak, úgy soha
meg nem gyógyul.

GUTA. Hát mért nem szóltál mindjárt ?

LIDI. Megijedtem!

KACZOR. Szegény liba te! Hanem , leány, mi-
kor beszélhetünk veled? Mondd meg, különben
nem szabadulsz.

RIGÓ , GUTA. Nem! addig nem szabadulsz.

LIDI. Mikor? hadd lássuk, holnap a' város'
erdejében.

KACZOR. Délután?

LIDI. Igen.

KACZOR. Jó, felséges, mink is ott leszünk.

LIDI. Ajánlom magamat az úrfiaknak.

GUTA. Aztán el ne maradj!

KACZOR. Ne ám! titkon 'S ha részemre dol-
gozol , én jó urad leszek.

LIDI. Arany! — kész szolgálója. — Ez hamis
egy úr!

RIGÓ Gutihos . Az átkozott, meg akarja vesz-
tegetni.

GUTA. Valósággal! az nem igazság.

RIGÓ. Épen nem !

KACZOR. No's ? úgy tetszik, tisztában volnánk.

GUTA. Átkozott tisztában! Mindhárman egyet szeretünk.

RIGÓ. 'S mi több, egyik sem reménylhet!

KACZOR. Oh az még ezután válik el. Hanem mitevők legyünk most?

GUTA. Azt senki voltaképen meg nem mondhatja.

KACZOR. Valóságos öregbirói felelet.

RIGÓ. Nem szinte; mert ez annyit tesz, hogy a' dolog igen nyomos, 's mivel az, azt itt el nem végezhetjük, hanem a szerencsedombra vele 's holnap ott vitassuk meg.

GUTA. Bölcsen. A' szerencsedombra!

KACZOR. Abban maradjunk hát! holnap délután a' szerencsedombra gyülekezünk.

'S te addig, alvóm ! szépet álraadozzál!

Kaczor' szerelme olthatatlan ég !

RIGÓ. Jó éjszakát, szelíd felvirradást.

Oh vajha álmod képemet mutassa,

'S szoktassa hozzá kegyre szívedet.

GUTA. Jó éjszakát 's jó álmokat neked.

Ah ágyamon holtként fekvendem én ,

Mert lelkem ott ōl lágy párnáidon,

'S szép lábaidnál tölti éjjelét, el;

H A N G A I , V I L M A jönek .

HANGAI. Ne mondja, oh csak azt ne mondja ön

Ha már kegyes volt szánni szenvedőt,

'S részvétellel szóra bátorítani,

Ne tégye pártütővé ellene

Az egy reményt, mellytől még élte függ,

Melly földéri a' setét jövőndőt.

VILMA. Sajnálom önt. E' forró szenvedély,

A' hő ragaszkodás, melly nem szokott

Betegség férfiaknál, szebb jutalmat,

Szeli de bb gyógyszert érdemelne, mint

Én nyújthatok. 'S bár elsőbb szavaim

Nem voltak mondva önt busítani,

Sőt nem, hogy azokat még csak hallja is;

De már megesve, mit nem óhaték,

Tudtára jutva, hogy reménye füst,

Melly égnek indult, 's végre is csak a

Nehéz 's kietlen föld' színén enyészik,

Mind ezt kimondva egyszer, mint valót,

Bocsásson meg, ha vissza nem vonom,

Nem vonhatom.

HANGAI. 'S én még sem csüggedek.

Bocsássa meg nagyon hő érzetimnek,

Hogy kétkedem, 's természet-ellenit

Felőle még most hinni nem tudok.

Mert hátha mind ez tévedt pusztá hír,

Melly a' világot csalni költetett?

'S tán a' hidegség csak külső palást,

De melly alatt jó 's érző szív dobog?
Ijesztőn lám ha zajg a' tenger is,
De csendes mélyén drága gyöngy terem.

VILMA. Hiú remény! Hisz' én ismérem őt,
Az érzéketlent. Egykorú velem.
Együtt aluttuk pólyánk' éveit,
Együtt a' bölcső' biztos szenderét;
Együtt szívók az éltető tejet;
Együtt játsztunk, együtt tanulgatánk.
Úgy ismerem, mint szinte magamat.
Nekem legelső gondolatjai,
Legtitkosb érzeménye nem titok
Lelkében mint tükörben olvasok;
De ott remény nincs, nincsen szenvedély,
A' férfigyűlölést kivéve, melly
Márványszívébe véste fel magát,
Hogy vissza intsen minden hódolót.

HANGAI. Oh mért oroz hát annyi bájt magára !
De meg ne sértse őtet semmi szó.
Még szíve most érzéktelen lehet,
De mind ez nagy szerencse tán nekem.
Még nem szeret, 's így hátra van szeretnie ,
Szeretni engem tán, hív hódolót.
Oh semmi nincs, mit meg nem győz idő.
Lassan de folyvást folydogál az ér,
'S végtére messze tengerekbe jut.
Lassan de folyvást lenge szél ha fű ,
Nehéz hajókat új világba hajt.

Lassan de folyvást csep ha hull alá,
Kivájja még a' rögzött szirtet is.
Magát az égnek ajtaját kinyitják,
Ha tartós buzgalommal zörgetünk.
Illy díjat várok én hűségemért.
Legyen negéde jég, haragja tör,
A jég felolvad tűz' sugárinál,
'S tör állandóság' pajzsán megtörik,
'S kiszenvedett én győzők végre is,
'S hosszas de édes kínu szomj után
Az égi kéjnek kelyhéből iszom.

Ön kétli azt? óh szóljon, mit tanácsol?

VILMA. Ha álom boldogítja, álmodozzék.

HANGAI. 'S ez mind csak álom volna hát ?

VILMA.

Merő

És pusztá álom, pusztább semminél
'S ártalmasabb; mert vért, velőt apaszt:
Viharban kétség tengerén vitorláz,
És örülés a' rév, a' hol kiköt.

HANGAI. Mit hallok? már is félőrült vagyok.

Oh angyal, a' ki részvevő kegyelmét
Mint ismeretlen árasztotta rám,
Szánjon meg, mondja, szóljon mit tegyek.

VILMA **félre** . Ha nem szeretném, szánnom
kellene,

De oh a' férfi csalfa , míg mozog,

Álljon tüzet, ha szíve színarany. Hangáihoz
Mondjon le róla!

HANGAI.

Én lemondani?

Jól értem önt? én és lemondani
'S ö róla? oh e' három gondolat
Megsemmisíti még a' létet is.
Hideg lemondás! tégedet heted nap
A' nagy teremtés' ellensége gondolt,
Miattad agg és romlik a' világ,
'S ha régre összehamvadand, lemondás
A' rettentő szó, melly a pusztá úrben
Végtelen régig menny dörögni fog.
Ön, szép kisasszony , rolt-e már szerelmes ?

VILMA. 'S ha roltam és ha rolnék?

HANGAI.

Ah nem úgy !

Bocsánatot, fejem , keblem zavart.

Azt kérdezöm, nem szenvedett-e már

Balul viszonzott szerelem miatt?

VILMA. Nem látom a' czélt, mellyre ön vadász.

HANGAI. Csak az, hogy a'ki képzelhet lemondást,

Az a' szerelmet még nem ismerő.

VILMA. Jobb, illetetlen hagynók ezt a' hűrt,

Mert rezzenése fájdalomra peng.

De már ha ennyit mondék, hulljon el

Érzelveimről a' titoklepel.

Én is szerettem 's boldog nem rálék.

HANGAI magában . Hát ő is szenved ! oh szelíd kebel,

Mi kéj benézni fájó titkaidba.

VILMA. Szerelmem, mint vadonnak csermelye ,

Köny és panasznak néma árja , folyt,

Nem látva és nem szánva senkitől,

Míg a keservek' tengerébe fült.

HANGAI. Oh angyal! áldva légy e' vallomásért,
Melly bár busító, túrni megtanít.

Oh mert az ádáz , a' ki kellemeivel

Lekötve tart, nem illy nemes szívű.

Oh mért alakját rád nem adhatom,

Dús lelkedet fel nem ruházhatom

A' tündér hájjal, mellynek rabja lettem,

Hogy bírhatnálak százszor boldog én,

Mint lelki 's testi díszek' összeségét

VILMA. Uram, feledi, hogy én is nő vagyok.

'S ki mondta azt, hogy nálam Vilma szebb,

Hogy a' cserére rá is állanék?

Ez gúny, uram, 's nem vártam volna öntől,

Kinek lesújtott lelkén szánakoztam,

Hogy kellemeimben kételkedni mer.

De tudja meg, Vilmája, bár minő is,

Ha szép, csak olly szép milyen én vagyok.

HANGAI. Bocsánat, ah bocsánat, szép kisasszony,

Ha szenvedélyem bántót mondatott,

Az nem szívemből, nem jött érzetemből,

Melly háladatnál nem tud egyebet.

' Ki kétlené, hogy a' kit ennyi jószág

'S léleknemesség' kincse gazdagít,

Az testi kellemeiben szinte dús?

Ki kétlené vonzónak a' szemet

'S kedvesnek a' virító arcokat,

Melleyekben ifjú 's nyájas lélek öl?
Ön, bátor arczát fátyol 's éj födi,
Hitem szerint a nők' dicsőbbike.
De ah! nekem nincs több szép, mint csak ő,
Csak az becses, mi ő hozzá hasonlít;
A' kellemek' mértékét róla vettem,
És avval mérek, ahhoz illetem
Mind azt, mi kellő, drága és imádott.
Ah! hozzá nincs hasonló, párja nincs;
Sok volna kettő olly magas remekből :
Az a világot ketté osztaná,
És pártharagban ölné el fáját.

VILMA félre . Irígyleném, ha másnak mondaná.
De lelke! állj őrt, ellenséged üz,
Hatalmasabb, mint hittem, hogy lehet. Hangai.
E' hév, uram , bár bántó is lehetne, hoz
Becsületére 's mentségére van.
Én megbocsátok a' dicséretért,
Bár azt csapongó túlságnak hiszem,
Ennél kevesbet asszony nem tehet,
Midőn előtte más szépet dicsérnek
De már ha szenvedélye illy konok
És változatlan, számoljon reám.
A' mit barátság, régi ismeretség ~
Foghatnak Vilmán, szívből megteszem.
'S bár nincs reményem meglágyítani őt,
El nem mulasztom tenni, mit fogadtam.
És most —

HANGAI. Ne még, ne hagyjon engem el ;
Most kezdek élni, most születtem újra;
Oh hagyja zengni még e szózatot,
Mellynek hitemmé váltak hangjai.

VILMA. Nem késhetem. Társakkal indnék
'S már eddig váraкоznak; menni kell.

HANGAI. Ah hagyja hát csak azt az egy reményt,
Hogy egykor még ez arcot láthatom,
Ezt a' legtisztább lélek' tükörét,
Mellyet kajánul most az éj fed el.

VILMA. Csekély dolog, de meg nem adhatom.
Mit szólna Vilma hozzá ? 's kell-e az,
Hogy testiképen lássuk jötevőnket,
Kit lelke' művén már megismerénk ?
Jaj annak, a' ki lelki szép után
Indúlva, testi bájra nem talált.
Az kincset vesz el, lelke' jobb hitét.
'S aztán, uram, mi már megalkuvánk ,
Azt mondta ön , hogy Vilma pártái an,
Hogy olly remek szép nincs több a' világon,
'S másodszor ezt nem illik hallanom.

HANGAI. Oh hát nevét, csak azt a szép nevet,
Hogy hű szivembe zárjam, mondja meg,
Hogy annyi közt egy kedves szóm legyen,
Mellyhez remény és hálám kötve van,
A' melly kimondva némává teend

Minden nehéz és bús tartalmú szót.

VILMA. Ismét csekélység 's meg nem adhatom.

Tanácsom az : kémlelje Vilma' szívét,
Ismerje meg, 's ha lassanként szelídül,
Ha engedelkeny hódolásinak,
'S ha végre tán, miről én kétkedem,
Kívánt czéljához jutna, tudja meg,
Hogy mind azokban munkás én valék;
Megemlékezzék akkor rólam is,
'S ez minden a' mit elfogadhatok.
De most, ha kémem biztosan szabad ,
Hagyjon magamra, 's kérdezetlenül.
De még egyet. Ha ön véletlenül
Vilmával összejöni vágyna, holnap
Együtt fogunk sétálni délután,
A' város' erdejében. ín leszek

Ismertetőjük. 'S ott kíváncsát

Tán teljesítem. Isten áldja önt. el

HANGAI. Oh tiszta lélek, áldott női szív!

De hol vagyok? melly útra tévedék?

Hát Vilma elmellőzve volna már?

. Nem Vilma volt-e első csillagom,

Melly pusztá látkörömbe felbukott?

Nem Vilma tört-e át e' szív' jegén?

'S Vilmát felejem ismeretlenért,

Ki csak szemébe nézni sem hagyott ?

Oh Vilma szép, 's azóta tudhatom csak,

Mi szép, 's mi a' szépség, mióta őt

Szerencse látnom engedé; azóta

Érzek, vagyok 's e' létnek isteni

Szikrája bennem csak láttára gyűlt.
De ah ! ez ismeretlen hölgy iránt
Egy mondhatatlan váagnak láncza húz.
Milly szívnemesse'g, jóság, mennyi kegy ,
'S szerényen elmés józanság deríti
Minden beszédét, minden gondolatját.
Mi szép világ az, melly a' képzeletnek,
Szelíden zengő ajkiról nyílik meg!
'S e' pártütő szív most kétségben áll,
Két szép között, határozatlanul.
Ott áll amaz, bálványul a' világnak,
Gyönyörre jegyzett, csábító alakban,
De lelke képét fátyol leplezi;
Itt áll e' másik, lelke tündökölve,
Mint a' dicső nap, ah de földi szemnek
Fátyol borítja külső díszzeit.
'S én balgatag, ki nem tanultam .át
Szerelmek' iskoláját, most bolyongva,
Csüggedve járok tömkelegjein.
Pe nem! tanácsa légyen a' vezér.
Legelső gondom Vilmához bejutni,
'S kikémlelem, szép külsejébe milly
Lélek szorultj a' második, kitudni
E' fátyolok' titkának bájszövőjét
'S látnom, mi testet von szép lelke fel.
Erő ne hagyj el, légy kalauz remény!

HARMADIK FELVONAS.

MALOM.

K A C Z O R , G U T A , R I G Ó
gondolkodva járnak fel 's alá .

RIGÓ. Hűm !

GUTA. Biz úgy!

RIGÓ. Az nem volna rossz gondolat.

GUTA. Kitaláltam! Abban maradok. Guta és
Rigó merengésük közien összeütköznek 's egymás'
kalapját
leverik .

GUTA. Hobó, mennyköbe is! a kalapom.

RIGÓ. höhölve . Millióm! ez rossz jel. A' kalap
az enyém.

GUTA. Igen ! de hol van hát ? midőn mindket-
ten körfü bámulnak , Kaczor jó a két kalappal .

KACZOR. No ti szépen elméláztatok. Leverik
uram'úa egymás' kalapját 's lábam elébe gördül
mind a' kettő; mi azt jelenti, szerencsétek az
enyémnek meghajol.

GUTA. Igaz! ez egy kis ügyetlenség volt; de
te kalapjainkat fölemelted.

RIGÓ. 'S ez szolgálatot jelent.

KACZOR. Oh az még nem olly bizonyos! De
vegyétek, vagy tökököt ültetek belé.

GUTA Haneha fejedbe tennéd. Ide vele. fol-

RIGÓ felteszi a' másikat, melly be feje elmerül . Segítség ! fnagy nehezeu kihúzza fejéből Átkozott CZÍnke-fogója!

GUTA. Nono! csak nem lehet mindennek olyan cseresnyemag feje, mint neked! Add ide !elcserélik a' kalapot .

RIGÓ. Soha! embernek akkora fej!

KACZOR. Ne kötődjeteK. Az idő eljár, a hét muldogál, 's még úgy szólván mire sem mentünk.

GUTA. Sőt kevesebbire a' semminél.

RIGÓ. Jól mondod! ha azt a' fatális szépséget meg nem látjuk, sokkal jobban állnának dolgaink.

KACZOR. Se baj! minek ide a' sopánkodás! Nem kezdhetyük-e az egész dolgot újra?

GUTA és RIGÓ. Miért ne ?

KACZOR bizodalmasan . Különben is, köztünk maradjon , az a' mi Dianánk nem valami ritka madár.

RIGÓ hamisan . Épen nem.

GUTA. Csakhogy épen leány. Mindennapi jószág.

KACZOR. 'S úgy vettem észre festi magát, félre

Vajha elhinnék, hogy őket nyakamról lerázhatnám.

RIGÓ. Az könnyen meglehet. De mi több, egyik válla magasabb, mint a' másik, félre Oh bár elhinnék!

GUTA. Mit mondasz? magában Oh a' szamarak ! ha tyúkszemeikkel néznének, nem lehetne rosszabbúl látniok. Festi magát! válla emeltebb !

De jól van , egy húrt kell velők pendítenem. —
fenn Szó a' mi szó , barátim , e'n is vettem hi-
báját észre; bal szeme, úgy látszik, tetemesen
kisebb a' másiknál.

KACZOR. Tudod mit, Guta pajtás! te e' sze-
rint lemondhatnál róla 's mást kereshetnél.

RIGÓ. Igen, igen! mondj le róla Guta.

GUTA. Én?! oh úgy nem játszunk.

KACZOR. Igen! de egyik szeme kisebb mint
a' másik.

GUTA. Oh az nem baj! sőt éppen úgy kell len-
nie. Nagyobb szemével szép tulajdonaimat fogja
látni, a' kisebbrel gyengeségeimet, 's így eré-
nyeim és hibáim mindenkor kedvező arányban
fognak előtte állani. De mivel úgy sürgetsz, nem
látom át, miért te le nem mondasz róla, Kaczor ?

RIGÓ. Igazság! Kaczor, illő, hogy te mondj
le róla.

GUTA. Mondj le 's kettőnknek könnyebbé te-
szed az alkut.

KACZOR. Én?

RIGÓ. Igen , igen! hiszen mondád, festi magát.

KACZOR. Oh , halljátok: a' festés magában a
nemesb művészetekhez tartozik ; különben pedig
asszonyoknál sem rász találmány a' festék. Ha
király volnék, mind krétával íratnám be arczai-
kat, hogy a férj az idegen száj' csókját rajtok
megismerné.

RIGÓ félre . Ez szilaj bolond.

GUTA félre . Valóságos örült

RIGÓ. De lásd, Kaczor ! ha a' barátság szent volna előtted —

KACZOR. Nem akarok barátságról hallani. 'S ha merem kérdeni a' barátság' ügyvédét, miért te le nem mondasz kedvünkért. Mi ketten a' dolgot könnyen tisztába hoznák.

GUTA. Úgy van, Rigó! ha igazi bajtárs vagy, le kell róla mondanod. Különben is egyik vállla magasabb, mint észrevevéd.

RIGÓ. Csekélység! az alacsonyabb vállat banknótákkal fel lehet csaptatni.

KACZOR. Tehát csak nem mondasz le róla ?

RIGÓ. Semmi esetre!

KACZOR Gutához . 'S te sem ?

GUTA. Eszemben sincs.

KACZOR. 'S én természetes hogy nem. Ki is mondhatna le a' dicső — félre de nem árulom el magamat.

GUTA. Oh a' kis tündér! Dehogynagynám őt el akárhoz' barátságáért, nem egy monostorbarátért!

RIGÓ. Én őt soha, de soha el nem hagyom.

KACZOR. E' szerint tanácskozásunk nem igen messze haladt.

GUTA. Sőt igen! nyilvánosságra jött, hogy —

RIGÓ. Mind hárman szerelmesek vagyunk belé , következőleg —

KACZOR. Hogy mind a' hármunké lesz.
GUTA. Úgy yan! — Vagy a' tatárba is nem úgy van.

RIGÓ. Ohó! annak ellene mondanék.

KACZOR. No én hát nem értelek, vagy rosszúl tanultam a logikát. Hát ha egyik sem akar róla lemondani ?

GUTA. Akkor —

KACZOR. No's ?

RIGÓ. Tehát ?

GUTA. Tehát azé legyen, a' ki a' leánynak leginkább megtetszik. Ostromoljuk mind hárman 's a' ki szerencsésebb, azé a' diadal.

KACZOR. EZ mind igen szépen és okosan van mondva j de a' szerződés ?

GUTA. Már szerződés ide, szerződés amoda ! én nem látok más menekedést. félro Hiszen ezek közül csak nem fog választani, ha szeme van!

RIGÓ félre . Hát ha én tetszem meg neki ?

KACZOR félre . A' leány bizonyosan engem választ. fenn Tudjátok mit? Által látom, hogy egyéb kigázolás nincs, mintha a' dolgot szerencsére hagyjuk; a' mi a' szerződést illeti, már egyik pontjában módosítást szenvedett, miért ne a' többiben is ?

RIGÓ , GUTA. Igazság! ide vele !

KACZOR. Itt van. 4. pont. négy hét múlva hár-

más menyekző lesz. Ez tehát újabb végzésünk szerint kimarad,
mód. Töröld ki.

GUTA. Ki kell törölni.

KACZOR. A' törlés megvolna. De egy aggodalom bánt. Minél továbbhaladunk az időben, szerződésünk mind inkább fogy és vékonyodik. Tartok tőle bogy utóbb úgy összezsugorodik, mint a' szalonna bőrke a' tűzőn.

GUTA. Igaz! az kurucz dolog. Lelkemre mondom , épen nem tudom, mit kellene ezen veszedelmes zsugorodás ellen elkövetni.

RIGÓ. Azon könnyű segíteni. Tegyük helyébe egy új cikkelyt, tudnüllik ezt: a'bárom menyekző helyett, úgy hozván magával a sors, egy főg tartatni.

KACZOR. Értődvén, hogy kinek a' szerencse kedvezend, azt a más kettő szóval és tettel segíteni köteles.

GUTA. Jó. Föl kell jegyezni.

KACZOR. E' szerint a' mai gyűlésnek vége.

Tudnüllik kiki lászson dolgához.

GUTA. Vígán barátim! Ha mindnyájan feleséget nem viszünk is haza; de egy lakodalmat olylyat ütünk, hogy hét ország látta mását.

RIGÓ félre . Én jót reményiek, mert igaz szivem Jót érdemel; szerencse el ne hagyj!

GUTA félre . E' két bivalt én rászedem bizonynyal,
'S aztán búsuljon a' ki rá szorult.
KACZOR félre . Csak rajta ! majd az epret én szedem
'S koplalni fogtok vendégségimen. el . V I L M A és
L I D I jönnek.

LIDI. Már elmentek. Bízvást kijöhet kisasszony.
VILMA. Elmentek ? Hála isten ! ha tovább ma-
radnak , végtére egy porczikám sem maradt volna
ép. Még hajam' szálai is görbébbek lennének
mint egyéb leányokéi.

LIDI. Igazán 1 ezek goromba úrfiak. Már én is
kezdek haragunni rájuk.

VILMA. Csak most? Azt előbb illik vala kez-
dened. De tréfa nélkül, Lidi, nézz meg engem jól.

LIDI. Mi jut eszébe a' kisasszonynak?

VILMA. No csak te nézz.

LIDI. Istenem! hisz én már annyiszor meg-
néztem a' kisasszonyt.

VILMA. De nem úgy! most neked bírói szem-
mel kell rám tekintened, megfordul előtte 'S hogy
találsz? Hát egyik vállam csakugyan magosabb
volna ?

LIDI. Ab! hogy ügyelhet olyanra. Csúfság
férúnak olyat kigondolni.

VILMA. 'S egyik szemem kisebb?

LIDI. Azért boszút kell állani.

VILMA. 'S festem magamat!

LIDI. Igen ! de saját 's olly becsületes Térével, mülyen nekik egész nemzetségükben sincs.

VILMA. Hagyján! Lidi. Minthogy szépségem ellen voltak vakmerők pártot ütni, 's e' szerint asszonyfelség-bántás' bűnébe estek , úgy hiszem , van jogom elégtételt venni. 'S azt venni fogok.

LIDI. Tegyük is! Már ez kiállhatatlan. Az én kisasszonyomat így meggyalázn!

VILMA. Szándékok, mint hallók, házunkkal ismeretségbe jöni. 'S ezt nekik könnyítenünk kell. Gondolj ki valamit, Lidi.

LIDI. Igen! de hát mindig csak én gondoljak a' kisasszony helyett?

VILMA. Hát miért volnál komorna? De most egyszer csak bölcs Ítéletedet kérem ki mert plánumom félig meddig kész. — Bátyám örökké szemrehányásokat tesz, hogy magamat a' férfiak iránt igen rá tartom , hogy nem csak kérő, de még csak vendég sem mer házunkhoz közelíteni. Mit szólsz hozzá, ha most e' három szilaj úrüt egyszerre nyakára csődíteném?

LIDI. A' gondolat, csekély komomai véleményem szerint, igen jó ; de módját még nem igen látom.

VILMA. Meg fogod hallani, csakhogy itt már igen sok ügyességedtől függ.

LIDI. Nagy becsület! Számoljon reám a' kisasszony.

VILMA. A' milly merészeknek látszanak a' mi szép uraink, meglehet, hogy az ismeretséghez nem igen tekervényes utat fognak választani ; ha mind e' mellett a' városban nem lennének olly bátrak mint a' mezőn, nehogy a' tréfa későre haladjon, mindeniknekkülön egy bátyámhoz szóló levelet kellene kezébe játszanod.

LIDI. Értem ; igen helyes! 's abban a levélben csintalan dolgok fognának lenni.

VILMA. Kétség kívül. De tartalmokat még ezután kellene kifőznünk 's egy biztos hallgató férő által leíratnunk. — Hiszen, Lidi, neked szép ismeretségeid vannak.

LIDI. Lesz szerencsém egy olly férőúrról gondoskodni.

VILMA. Másodszor —

LIDI. Ah! az az alvó úrő jön.

VILMA fátyolét lebocsátja . Mit gondolsz, meg fog-e így fátyolon által ismerni ?

LIDI. Nem hinném. Azonban hogy annál biztosabban legyen a' kisasszony, engedje fűrtéit egykissé más alakba szednem, **törteit igazítván** így ni! Ez epedő bánatot, igen igen nagy szomorúságot fog jelenteni.

VILMA. Most vonulj el Lidi; én itt e' pádon fogom őt várni epedő bánattal ; mert hajművészi számolataidat csak nem akarnám szégyenben hagyni. **Lidi el**

HANGAI jó.

Itt láttam őt! itt lettem általa
Rögzött pogányból ájtatos keresztény.
De ah! mi haszna változott hitemnek,
Csak szenvedést ad üdvösség helyett.
Kegyetlen ő ! és megvető kevély,
Minden szavával egy reményt öl el.
De ím ki öl befátyolozva ott,
Gondolkodólag 's olyan egyedöl?
Nem ő, az édes ismeretlen az ?
Ah ! fátyolának titka báj erővel
Hódít magához , 's mintha egy világot,
Sőt a' világok mennyét rejtené,
Nem hágy nyugonnom, míg fel nem fődöm.

Vilmához

Bocsánatot, ha tán csalatkozáim —

VILMA. Ah engedelmet! el valék merülve.

De jó hogy eljött, régen várom önt,

Azt bánva csak, hogy kedvesb társaságot

Nem hozhatók ; mert Vilma nem jön el.

HANGAI. Tudom , gyanítám. — 'S még is kedvesebb

Alig lehetne társaság akárhol,

Mint mellyben most vagyok.

VILMA. 'S még is lehetne hát ?

HANGAI. Nem , istenemre mondom , nem lehetne.

Imént csak elmém' lomhasága szólt.

VILMA. Miért e túlság ? Avval én elégszem ,

Ha Vilma mellett engem törni fog.

De most az egyszer tartozás hozott,
ígértem, és barátném e' fölött
Egy bízománynyal tisztelt meg. Talán
Ismerni fogja e' kis könyvet ön?
egy kis könyvet matat elő .

HANGAI. Oh fájdalom! nagyon jól. Vajba míg e-
nyém volt,

, Hőbben követtem volna oktatásait!

Késő tanácsa most már nem segít.

VILMA. Barátném, mint mondá, véletlenül
Cserélte azt fel Himfy' bús dalaival,

'S im vissza küldi és bocsánatot kér.

HANGAI. Bocsánatot, midőn már ég a' ház!

VILMA. És vissza kéri értté Himfyét.

HANGAI. Oh szívesen! hisz a' mit Himfy érzett,
Azt én is érzem, én is szenvedem,

Csakhogy dühösben 's gyógyulhatlanúl.

Szeretni, hajh! már könyv nélkül tudok.

VILMA. Barátném tartozásnak vélte mind ezt
Személy szerint át adni, 's tette volna,

De hirtelen rosszúl lett.

HANGAI . 'S lóra Ült!

VILMA. Uram, csalódik —

HANGAI. Nyargalózni ment!

'S egypár csapongó vágatott vele!

VILMA. Kímélni vágytam önt, de mint gyanítom,
Már nincs okom titkolni —

HANGAI.

Oh miért is !

Hisz en annál még többet is tudok.

Társnéja, jó kisasszony, nagy kaczer.

VILMA. Ez már igazán több, mint mit én tudok.

Ön látta őt? és hogy fogadtatott?

HANGAI. Nem szinte rosszul. Egy kevély mosolygás

'S szép illedelmes főhajtás után,

Vén únodalmas bátyjával hagyott.

VILMA félre . Bátyám uramnak szép hizelkedés!

Hangáihoz 'S eltávozott ?

HANGAI kesernyésen . Mondom, hogy lóra ólt

'S köszálni ment két nyargaló vitézzel.

VILMA félre . Féltékeny ! 'S oh ez nem csekély hiba,

De mellyet minden asszony megbocsát.

Csakhogy nevelni, jónak, nem szabad.

Hangáihoz Szeszély, uram 's ha Vilmát
kedveli,

Ez egy hibáját nagyba nem veendi.

HANGAI. Ez egy hibáját! már csak a' mit ön

Tisztelt barátném, hagyja hinnem ezt

Csak a' mit ön beszélt el, mennyi az,

'S mennyit fogok még látni ezután.

VILMA félre . Ez szép kilátás! **Hangáihoz** Sajnálom
nagyon,

Hogy ilyen tévedésbe vittem önt.

Mit én beszéltem Vilmáról, az inkább

Intés gyanánt volt mondva, és neki

Jobban diszöl mint szégyenére válik.

Én őt keménynek mondtam.

HANGAI. és kevély!

VILMA. Nem mindenkhez hajló.

HANGAI. 'S még is tetszeni vágy.

VILMA hamisan meghajtja magát . Az Éva anyánkról
szállt ránk örökül.

HANGAI. Oh ön nem olyan! Illy nő mint kegyed,
Dívái lehetne mennyilakónak is.

VILMA félre . Sok tisztelet!

HANGAI. De Vilma —

VILMA. Őt bizonyynyal

Most már pokolra kárhoztatja ? nem ?

HANGAI. Ne értse félre szenvedélyemet.

Ő , meglehet, jó , csakhogy csapodár,
Hiú 's kevély: a' férü báb neki,
Úgy vettem észre. Szíve szép üvegház,
De mellyben jégvirágok termenek:
Nincs benne élet 's éltető meleg.

VILMA. Nem! már ez több mint elhallgató,
Bocsásson meg, de egy látás után,
Nincs önnek így Ítélni még joga.
Ín Vilmát jobban ismerem, 's ha ő
Még nem szeretne , arról ki tehet ?
De azt tudom, ha egykor majd szeret,
Szerelme mint az éjszakmutató,
Rendölni nem fog tűz és vész között,
Az egyhez híven, kit szívébe vön.

HANGAI félre . Nemes, nemes szív! Oh a' lelki dísz
Mi százszorozva több a' testinél!

Ki más szerelmét így lefestheti,
Az tud szeretni, oh az boldogít. Vilmához?
Őn, jó, szelíd egy orvos 's gyógyszere
Már jótevőn hat. Vilma nem hibás,
Sőt jó és hő lehet, de boldog is,
Mert illy barátnét bírni nagy szerencse.
De én Vilmától már kigyógyulék.

VILMA félre . Azt nem szeretném ! Hangáihoz Hogy
lehetne az?

Hát ebből állna minden szerelem :
Ma szikra tűz, és holnap jég ? Uram,
Ezt ön felől feltennem olly nehéz,
Hogy szinte fájj mert mellyik férű hő,
Ha még egy illy is , mint Ön, ingadoz ?
HANGAI. 'S van bizodalma hozzám ? — Oh igen,
Oh higye, én hő 's állandó vagyok,
De ahhoz csak, ki engem is szeret.

VILMA. Azt érdemelni kell ; mint tartozást
Egyszerre elfoglalni nem lehet.

Keresse kedvét : tán megnyerheti.

HANGAI. Nem, értté többé lépést sem teszek.

VILMA **félre** . Már csak dicsérnem kell szépségemet,
Különben pártot indít ellene. Hangáihoz
Pedig barátném csinos egy leány.

HANGAI. Óh szép, igen szép, nem tagadhatom.

VILMA **félre** . Kifogytam; mit tegyek most. — Ah
igen!

Egy hódolóm volt, a' ki egykoron

Tetőtől talpig versbe foglalá
 Szépségimet. Most majd hasznát veszem.
 Hangáihoz Hajának furti holló feketék.
HANGAI. Mit ér a' haj bivságos agy felett,
 'S azonkívül a' holló rós madár.
VILMA. Mint déli nap tündöklék két szeme,
 'S csodálatos hogy bennök ég nyílik.
HANGAI. Egy jó, nemes szív annál többet ér.
VILMA. Szép ajki rózsák.
HANGAI. Hervadók igen,
 Mert csak ledérség' hangját rezgetik.
VILMA. 'S mint a' sugár, felnyúlik termete.
HANGAI. De lelke nem sugár. — Oh hagyjuk el!
 Léleknemesség nélkül testi háj
 Oltár, minél a' hivságok' fia
 Csalfényó bálványoknak áldozik.
VILMA. 'S ezek szerint ön nem szerette Vilmát?
HANGAI. Szeretni véltem Őt, de most tudom,
 Hogy az csak vad láng 's bolygó tűz vala.
 De nem! nagyon, nagyon szerettem öt,
 Szeretni tudtam volna, mint soha
 Szeretve asszony nem volt férfitől
 De hála, hogy szeretni megtanított.
 Fogok szeretni, sőt ha illenék
 Illy hirtelen változni férfinak,
 Megvallanám, hogy már is szeretek;
 De szenvedélyem' tárgya nemesebb,
 Dicsőbb; 's azon lesz minden fáradásom,

Hogy, mint óhajtók szívkegyébe jutni,
Úgy birtokára méltó is legyek.

VILMA. 'S Vilmát ön többé nem kívánja látni?

HANGAI. Ob sőt fogom! Bátyáink ismerik
Egymást igen rég, iskolás időkből,

'S ezek kifőzték, hogy családaink
Egy régi híres köz többől szakadtak.
Rokon vagyunk, 's már bátya 's hűg. Jogom
Van látni őt, 's az el nem lesz mulatva:
De abból semmi sincs, bogy olly fanyar
'S ábrándos képpel álljak ellenében.
Vigan leszünk, sőt lóra is kelünk.
Versent futandunk tüskön bokron át.
'S ba majd kifárad és 'panaszzkodik,
A' nem szerelmes bátya jót kaczag.

VILMA félre Szép változás! Oh ő is férfi-szív,
Míg kér, szerény 's jó ; büszke lesz, ba nyert.
De mit tegyünk? Ha isten élvévé
Baloldaloknak legjobb csontdarabját:

Érjük be avval, a' mi megmaradt.

HANGAI. Ön elmerült ? vagy nem javalja tán,
Hogy Vilma mellett olly sokat mulassak ?

VILMA meglepetve . Nem — én — vagy úgy ! — igen..

HANGAI. Nem és igen! **félre** jól értem! Oh igen
A' jó, nemes szív érez és szeret.

És én — de nem ! még szólni nem szabad,
Míg érzelmimmel számot nem vetek. Vilmá-
ho Tehát ne lássam Vilmát ne soha?

vi LMA tette . OÚyat kívánni óntól nincs jogom.

HAZGAI. 'S ha Tolna mégis, sőt mondom, ha van.

Kívánja hogy többé ne lássam őt?

VILMA. Igen! mintha megbánná, bogy elfeledő magát

De nem, nem , én azt nem kívánhatom :

töredezne Menjen hozzá és boldogítsa őt.

HASGAI félre . Oh szerelem ! a' te vallomásod

ez.

'S én boldog illy nemes szívet nyerek. Vil-
mához Kedves kisasszony! most óhajtanék
csak

Dús lenni minden jóban és erényben,

Most érzem csak, milly szegény vagyok;

Még is ha volna bennem annyi becs,

Hogy avval boldogítsak valakit,

Az Vilma nem lesz. 'S most engedje meg,

Hogy egy kegyelmét kérjem, szép
kisasszony.

Írántam már is sok jót tüntetett ki,

Adósa még, már is bátor vagyok

Ujonta kérni, olly remény' fejében,

Hogy egykoron tán megszolgálhatom.

VILMA félre . Itt a' kelepce! már nincs menedék.

HANCAI. Ha mint vagyok, csekély portéka bár,

De a' minek látszom, valóban az,

Ha bennem ön, sok gyengéim között,

Talált becsesb és jobb tulajdonokra,

'S olyanra, mellyből egy szeretni képes,

'S helyet, hogy a' mit meggondolt ügyemből
ítéletére bízni szándokom,
Elmondjam akkor. Teljesítse ezt,
Ez egy 's utósó kértemet.

VILMA félre . Oh hála isten! szinte megszorult
Lélekzetem; hát még szabad vagyok.
Leányszabadság nem tarthat soká. Hangaihoz
Kérése nem nagy 's még is félni kell,

Ha teljesítem, megszól a' világ.
Azonban a' világ ne tudja azt.
Én május' elsején korán jövök ki
Egy társasággal, és ha akkor ön
E' domb kőről vár, egy pillan tatig
Megszökhetem tán.

HANGAI. Oh hála, köszönet!
Dicső leányka, e' jóságodért. —
'S most lássa Vilma, hogy vidéki bátyja
Más arczot is mutathat mint szerelmest.

V I L M A fátyolét félre hajtrán .

Ő még sem olyan, mint a' többiek!
Nem, nem ; legalább ezt hinni akarom ,
Míg ellen nem mond a' tapasztalás. —
De mint rokon, mint bátya eljövend
Vilmának megmutatni, milyen ő,
Ha nem szerelmes ? Oh az nem megyen
Olly könnyen mint hivéj mert Vilma is
Őrt áll magáért! — Bájló leszek,

'S ha régre Vilma nyer 's a' fátyolos lány
Ismét feledre? Az sem veszteség,
Akkor megint csak birtokomba jő.
De nem ! ha Vilmához tér újólág,
'S két élű nyelve szenvedélyt hazad
'S állandóságot, melly csak paszta hang,
A' fátyol akkor megbántott hevében
Olly titkokat fog felódózni, hogy
A' bátya is megrettenik belé.
Azonban várjuk el; ha ezt kiállja,
Én boldog akkor és övé vagyok.

L I D I jő , félre .

Meg kell adni kisasszonyomnak, hogy amúgy
űnomúl rá tadja a' férűakat szedni. Ez a' ta-
nácskozás egy kissé huzamosan tartott. Végére
kőll járnom; mert az csak szégyen, gyalázat vol-
na , ha közbenjárásom nélksl találna férhez menni.

VILMA. Szegény Lidi! meguntad magadat.

LIDI. Épen nem. Én a' kisasszony boldogsá-
gáért imádkoztam.

VILMA. Boldogságomért? Hogy érted azt?

LIDI félre . Bizony nem akarja elérteni, **fenn**
Hát tudja kisasszony, csak úgy imádkoztam, mi-
vel semmi dolgom nem volt.

VILMA. Azt jól tetted, legalább addig nem es-
tél kísértctbe. Hanem, Lidi, gondolkoztál-e a'
levelek' kézhez juttatása felől?

LIDI. Igen ; de micsoda jutalmat szánt értté a' kisasszony ?

VILMA. Hogy te olly haszonleső vagy! De ne búsulj, a' jutalom nem marad el. Ha minden jól megy, Péterreddel kiházásítalak.

LIDI. Péteremmel ? Annyi mint az ; Péter magában nem rossz legény; de a' házasság —

TILMA. Ahhoz talán nem volna kedved?

LIDI. Nem olly igen nagy, kivált ha a' kisasszony hajadon maradna; mert mi így hajadonokul igen mulatságos életet élünk; de mivel hihetőleg a' kisasszony el fog pártolni —

VILMA erőltetett nehegtelessel . Lidi ! te ma igen találmányos vagy.

LIDI. Hiszen valamikor csak férhez fog menni a' kisasszony.

VILMA. Az nem épen lehetetlen.

LIDI. No lássa kisasszony! Mit csinálnék már én akkor a hajadon világban egyedül ? Azért köszönettel elfogadom az Ígéretet, 's részemről mi a' három vitéz házasulandókat illeti, eligazításokat jövőendő kibázasításom' fejében magamra vállalom.

VILMA. 'S én erre neked teljes hatalmat adok ; de valamit még is szeretnék hallani terved' főbb vonásairól.

LIDI. Legelőször is a' leveleket, mellyeket a' kisasszony saját bölcs belátása szerint szerkeztet-

ni fog, leiratom, 's gondom lesz rá, hogy külön mindeniknek kezéhez jusson.

VILMA. 'S azután?

LIDI. 'S azután, hogy vesződéseinknek vége szakadjon, mindeniknek más és más tanácsot fogok adni. Egyik mint egy poros tudós, másik czipősen és harisnyásan, pápaszemmel, a' harmadik éppen mint valami falusi agarász úrú fog jóni pipásan és tűzszerszámosan.

VILMA. Mind olly tálságok, mellyeket bátyám ki nem állhat.

LIDI. Épen azért, legalább nem fogja a' kisasszonyt unszolni, hogy irántok barátságos legyen.

VILMA. Mind igen jó; de elfogadják-e bohókás tanácsodat?

LIDI. Oh az az én gondom! mindeniknek azt fogom mondani, hogy a' más kettőt megcsaltam, 's ez elég óvószer lesz, hogy a' csalást észre ne vegyék.

VILMA. Felségesen Lidi! de szegény Péter nem tudom hogy jár, ha felesége olyan ravasz 's elmes lesz a' házasságban is, mint a' pártában volt.

LIDI. Péter úgy jár, a' mint megérdemli. De ne méltóztassék elfelejteni, hogy ezt mind a' kisasszonyért teszem.

VILMA. Igen, igen; de ég alatti tanácskozá-sainknak már véget vethetünk. Honn is elég tenni való van.

LIDI. Ehhez a' negyedik úrhoz nincs valami üzenete a' kisasszonynak?

VILMA félre . Ez a' leány bizonyosan gyanít valamit. Valóban ezek a' komornák a' mi hévmőröink, mindent elárulnak. Lidihez Semmi sincs.

LIDI félre . Értem, azt maga végezte el. Vilma'hoz Mondhatom, hogy az az úr nekem igen tetszik.

VILMA. Tréfaság! nekem éppen nem tetszik.

LIDI félre . De Lidi azt el nem hiszi ám!

VILMA. Egyébiránt pedig, reményiem, lesz annyi eszed, hogy hallgatni fogsz.

LIDI. Mint a' hal.

VILMA félre . Vigyázni kell magamra ; mert különben

Idő előtt elárul, 's vége lesz

Játékomnak, melly hasznosan mulat, el

LIDI. Vigyáznom kell, különben hírem, tudtom 's közbenjárásom nélkül belé szeret valakibe.

Ez pedig komornának iszonyú gyalázat, el .

KACZOR' SZÁLLÁSA.

KACZOR. Csak gonosz egy leány az a komorna; annyira tudja a' szerelmeskedés' minden tékervényeit, hogy akár setétben elvezessen rajtok. Igen szeretem, hogy zsoldomba vettem. Azok az én együgyű társaim alkalmasint fukarúl viselték magokat; mert a ház' titkait egészen kitérta e-

löttem, a' nélkül, hogy nekik valamit szólt volna. Tehát egy öreg atyabátya van a' háznál, kiről a' különben is gazdag leányra örökség néz, 's ez az öreg bátya erősen magyar ember, szereti az úgy nevezett magyart ; értem, valami olyan Mokány félét, olyan jó pipa gyűjtogató , a-garász, szántóvető nemes embert. No ez nem is csoda , az ember öreg 's az ízlés sokféle. Én ugyan a' betyárságot nem igen szeretem, 's ha annyi jó példányait nem láttam volna, alig hiszem, bogy ntánazni tudnám, azonban egyszer nem a' világ. Társaim nevetni fognak, ba észre veszik, de én őket vissza nevetem, 's természetes hogy arra igen nagy okaim lesznek. EGY PARASZT nagy dörömbel botlik az ajtón.

PARASZT. Szerencsés jó reggelt kívánok a' Tekintetes Úrnak, az isten sok testi lelki jókkal áldja meg, kívánom —

KACZOR. Elég elég. Mit akar, honnan jön kend?

PARASZT. Én bizony túl a' dunáról gyüvök, bárányokat hoztam eladni.

KACZOR. Kár volt; birka itt is elég van. 'S aztán — én semmit sem veszek.

PARASZT. Megkövetem, hiszen nem is azért jöttem; hanem lássa Tekintetes Uram, bogy onnan bazúl elindultam, keresztapám uram, a' bíró ó kigyelme, épen akkor ment haza a' csárdából

KACZOR. No nektek szép bírótok van.

PARASZT. Megkövetera, nem! Este s órákor ment a csárdába, hogy onnan a részegeskedőket haza parancsolja.

KACZOR. 'S maga részegedett le helyettök.

PARASZT. Megkövetem, már akkor ki is alutta.

KACZOR. Igen, de hát mi közöm nekem a' te keresztapád urad bíró Ö kegyelméhez.

PARASZT. Úgy bizony. Csak ostoba ez a' falusi ember. Hát hallja a' Tekintetes Úr; a' bárányok bégtek már a' kocsin, lovaim be voltak fogva, én ültem, 's épen az ostorhoz fogék — mert lássa Tens Uram, lovaim egy kissé hajtosak — keresztapám uram épen akkor ért oda 's egyik lábát a' kerékagyra tette, a' másik kezével pedig botjára támaszkodott.

KACZOR. Az valóságos négykézláb ember lehet. No's mit szolt?

PARASZT. Úgy van, szolt és azt mondta: Halod-e Jankó öcsém, ha Pestre mégy, nézz körül a' Sebestyén' piacán, majd ott egy kőszentet látsz. Hát én körülnéztem, Tekintetes Uram, 's a' kőszentet meg is láttam. Azután azt is mondá keresztapám uram, hogy ha megláttam a' kőszentet, vessem neki a' hátamat, 's ne nézzek se jobbra se balra, hanem menjek egyenesen magam előtt. Hát én meg is vetettem hátamat a' kőszentnél, nem néztem sem jobbra sem balra, hanem mentem egyenest magam előtt.

KACZOR. 'S utánad kimaradt?
PARASZT. Hát ki maradt volna más mint az árnyékom ? félre Most ugyan megfelelttem magamért ! **fenn** Azt is mondta aztán keresztapám uram, hogy menjek valami húsz lépést, azután forduljak jobbra 's addig menjek, míg valami ajtón be nem botlom. Hát én mentem is húsz lépésnyire, azután jobbra fordultam 's utoljára csak bebotlottam itt az ajtón, Tens uram' engedelmével.
KACZOR. Azt vettem észre.

PARASZT. Mámost pedig isten' kegyelmébe ajánlom a' Tekintetes Urat.

KACZOR. Hát, akasztófára való, te engem boldoddá akarsz tartani ? botot **vesz** Valid meg, mit akartál itt!

PARASZT. Ne bántson a' Tekintetes Úr. Ismerjük mi már azt a' botfélét a' falun, aztán nem is igen nagyon tartunk tőle: megszoktuk. Keresztapám, a' bíró , azt is mondta, hogy ba az ajtón bebotlottam 's ott talán megpüfölnek, föl se vegyem , hanem mikor már elvégezték, vegyem elő a' tarisznyám' fenekéről a' levelet 's kérdezzem meg, merre lakik az az úr, a' ki a' levélen föl van írva ?

KACZOR. Levél? Minden esetre jó lesz meg nézni. Add ide.

PARASZT. Megkövetem, itt van.

KACZOR. Ligeti Sándor! Diadal, diadal! ezt

magam fogom általadni. — No földi elmehet kend isten' hírével.

PARASZT. Igen, de megkövetem —

KACZOR. Kell bot? — De most lehetetlen haragunnom, midőn szerencsém illy kedvezőn szolgál. Tudod mit, jó barátom? én a' levelet majd magam adom át **pénzt id neki.**

PARASZT. írtem, Tekintetes Uram. **félre** A' levélhordásért itt jól megüzetnek, pedig ezt 's még más kettőt csak itt Pesten kaptam; kereszt-apám uramé most is a' tarisznya fenekén van; de hiszen annak is emberére akadok én, már most tudom hogy kell a' leveleket általadni. Kereszt apám uram' szava egész egy szálig beteljesedett, csakhogy a' hátamat meg nem csiklandozták. Nojszen! az még mind meglehet. — Mást nem üzen a' Tekintetes Úr?

KACZOR. Köszöntöm a' bíró gazdát.

PARASZT. Köszönöm igen szépen. Isten áldja meg a' Tekintetes Urat. **el**

KACZOR. Isten hírével járj. — Már szerencsésebb napra nem is virradhattam volna. Ki tudja, a' levél minő fontos lehet? 's én annyira ki fogom tüntetni elveszhlését, hogy ez a' magában esekély szolgálat igen nagy érdemöl fog tekintetni. **Olvas** „T. Ns. Nemz. és Vit. Ligeti Sándor Úr több T. N. Várm. előkelő" — még pedig Előkelő és Több; hohó! ez nem csekélység! — „elő-

kelő Táblabírájának; nagy, nagyobb, legnagyobb sietséggel. Már nincs benne kétség, 's én a levéllel tüstént, de tüstént útra kelek, kopognál Szabad is nem is. Ki mennykő háborgat ? Ah ! Guta pajtás, Rigó barátom. Hozott isten; de megengedjete, soká nem mulathatok.

GUTA. Ne legyen aggodalmad, mi is mindjárt megyünk. Itt a sarkon találkozáván Rigóval, egy pillanatra bejöttünk hozzád, meglátni élsz-e még, mert sehol sem mutatod magad'.

KACZOR. Dolgaim voltak. — Többek közt hogy tetszik neked ez a' tajték? Guta nézi

RIGÓ félre . Ettől legjobban tartottam, mert mindig a' legújabb divat szerint öltözött, hanem mint látom, most egészen magyar formába önti magát.

GUTA. Szép !

KACZOR. 'S ez a' kostök?

GUTA. Hatalmas; de, Kaczor öcsém, te ma igen különösnek tetszel; feszes nadrág, rojtos bakancs.

KACZOR. Juratus koromra emlékeztet, a' mi, úgy hiszem, mindnyájunknak kedves emlékezet. 'S én eddig is magyar ember voltam.

GUTA. Az, az hiszen mindnyájan az vagyunk; de ez még is különös.

RIGÓ félre . Szegény! alkalmasint nem tudja, hogy az öreg nagybátya, ki sokat a' külföldön 's

nagy társaságokban ált, a' czipőt és harisnyát kedveli. Igaz hogy nekem ez soha sem volt mesterségem , mert gyertnek koromban hallottam, hogy a' czipő és harisnya egyszer már igen rosszúl járt Magyarországon; de mit meg nem tesz az ember jó remény' fejében?

KACZOR öntetszéssel mosolyogva . Hát Csak csodálkoztok ezen magyaros öltözetemen ?

RIGÓ. Biz az furcsa.

GUTA. Igen feltűnő.

KACZOR félre . A' boldogtalanok semmit sem tudnak, nem tudják, mi varázsereje van ennek a' magyar öltözetnek már csak magában, hát meg ha az öreg bátya' ízlését oda gondolom — Oh felséges! Nem szánnám azt a' hamis kis szobalányt össze vissza csókolni, hogy semmit sem szólt nekik. — De mit látok? Rigó te igen csinos kezdesz lenni.

GUTA. Egészen az új divat szerint öltözik.

RIGÓ. Csodálkozom rajtatok. Hát a' falusi embernek nem az utolsó divat szerint kell a' városban felöltözni ?

GUTA félre . Szegény feje! in majd csak egy poros tudós kabátot veszek a' zsibárosnál 's őket minden divatjaikkal's rojtos magyarságokkal semmivé teszem. Oh az a' Lidi angyali teremtés! — No hiszen, Rigó barátom, az igen szép, hogy te divat szerint öltöazol, hehehe!

KACZOR. Igaz, úgy illik, hehehe!

RIGÓ **hasonló jelentéssel**. Hehehe! **félre** Egy szikrát sem tudnak a' dologról. Hát ha még azt tudnák, hogy itt zsebemben egy levél van, cito, citius, citissime! De arról a' világért sem szólok.

GUTA. Hát hogy álltok a' Ligeti házzal?

KACZOR. Nekem már egy távol ismerősöm megígérte hogy bevezet holnap teszem ismerkedésemet — **félre** Még ma, most, mindjárt elmegyek.

RIGÓ. En tán holnap után kezdem látogatásomat. **félre** Egyszeribe futok, csak felöltözöm.

GUTA **félre**. Holnap, holnap után! rákmene-tel. Nekem egy kis papirosom van, mellyet a⁵ világ levélnek nevez, 's avval én még ma, de minél előbb bekopogtatok, **fenn** Én nem sietek, még némelly dolgaimat végzem; de jó ajánlásaim vannak. Hanem az idő eljár. Isten áldjon Kaczor. **el**

RIGÓ. Megállj, én is megyek. Kaczor, viszontlátásig ! **el**

KACZOR. Isten veletek. Jó szerencsét a' halá-szathoz. Csakhogy elmentek! Szegény árva úcz-kók. De ki tehet róla, hogy a' szerencse engem mindig különpszen kedvelt? Most még csak szé-les lobogó szalagú kalapot veszek, 's fölteszem új öltözetemnek mintegy koronáját; azután Ligeti Vilma kisasszony' tős gyökeres magyar bátyjának udvarlására megyek, **el**

NEGYEDIK FELVONAS.

LIGETI' HAZA. VILMA, LIDI.

LIDI. Jelentem, hogy a levelek szerencsésen kézhez vannak adva.

VILMA. De bizonyos is vagy benne?

LIDI. Mint Péterem hűségében. ípen egy levélvivő parasztra botlottam, a' ki sokkal ügyetlenebb, hogysen gyanút ébreszsen. Azonkívül rábeszéltem, úgy adja által mint a hazunnan hozottat, melly, mint mondá, tarisznyája fenekén volt. Egy kis borralaló bátorrá 's elevenné tette. A mint az elsőől kijött, meglestem 's át adattam vele a másodikat, s ezután a harmadikat is. 'S képzelje kisasszony, a' szerencsétlen ember még csak rám sem ismert. Először ifiasszonynak, azután leányasszonynak, végre pedig hűgának nevezett. A' harmadiktól ki jöttében mindjárt egy csapszékbe láttam menni, miből azt gyanítom, hogy úrfiaink örömeikbe jól megajándékozták.

VILMA. 'S ennek hihetőleg szapora látogatás lesz a vége. Előre mulat, mint fognak elbámulni levelök' tartalmán; de meg is érdemlik. A

ki örökös frigy kötéséhez illy hideg szívvel járul, az nem méltó semmi kíméletre. De a' tréfát mi csak innen a' mellékszobából fogjuk meghallgatni: unom a' rosszul pengő ízetlen hizelgéseket, melyekkel hihetőleg ostromlanának. Azonban siesünk el, bátyám épen reggeli újságait jő ide olvasni. Boszús lesz, ha háborgatni fogják , különben is, mint beszéli, roszúl áll a világ dolga. El velünk Lidi. **el L I G E T I** jő olvasva .

Ismét új gőzerőmű, hajó és kocsi egyszersmind , melly szárazon vízen egyiránt sebesen jár. Felséges találmány, melly népet néppel, országot országgal, s világrészt világrészszel összeköt, **keserűn** 's nekünk rász útaink, nyomorú lovaink, féktelen, hídatlan Dunánk. Vajha minden ártalmas párát és gőzt, melly nálunk egész vidéket dögleletessé, melly sok ember fejét kevélységtől és butaságtól kába-tompává tesz, vajha mind e' gőzőket illyféle erőművek hajtására kényszeríthetnők ; akkor — de nem ! bocsáss meg nagy hazaú lélek, ki napszámosává szegődéi hazádnak, bocsáss meg a' megrögzött panaszkodónak! gyors hajóid, mint jobb jövőnek hirdetői, már szegdedik Dunánkat, 's a korán elkiáltott hajnal tán már hasadni fog. **kopognak Szabad !**

KACZOR betyárosan öltözve belép s körül néz ,
félre

Uram ne hagyj el! hisz' ez igen is tisztos öreg úr. De már csak szerepemben kell maradnom.

LIGETI magában . Ez is egy példány azon eredetinek vélt magyarokból, kik nyakok' hajthatatlanságában tartanak minden dicsőséget, noha még ez a' legártatlanabb faj, mert elég ép, hogy belőle faragni lehessen.

KACZOR közelítve, ügyetlen bókolással . Alázatos SZOLgája.

LIGETI. Szolgája az Úrnak.

KACZOR. Ott künn azt mondták, hogy Ligeti Sándor Táblabíró Úr itt lakik.

LIGETI. Ligeti Sándor én vagyok.

KACZOR. Több Vármegyék Táblabírája?

LIGETI **félre** . Szegény fiú. Igen, igen.

KACZOR. No úgy hát igen örvendek, hogy Táblabíró úrhoz szerencsém van.

LIGETI. Minden hímezés nélkül uram, mivel szolgálhatok ?

KACZOR. Oh kérem , én illy tisztos férfiúnak, mint Táblabíró úr, csak engedelmeskedni akarok.

LIGETI **félre** . No ez legalább nem rősz szívre mutat, **fenn** De még is valami dolga van uraságodnak velem.

KACZOR. Kétségkívül, különben nem háborgatnám Táblabíró Urat. — Hanem ne vegye rősz néven Táblabíró úr, én ha fáradt vagyok le szoktam ülni.

LIGETI. Tessék, tessék! **rejtett gúnynyal** Én sze-
retem a' nyílt őszinteséget.

KACZOR félre . JÓ helyen vagyok. **Ligetibe**
Ezek az átkozott hegyes pesti kövek egészen meg-
rontják az ember'lábát, de azt is csak a' becsü-
letest, mert ez a' sok sohonnai úgy meg megy
rajtok, mint a' hangya, majd elsodorják az em-
bert.

LIGETI. Igaz , kövezetünk nem mindenütt jó.
KACZOR. Oh uram! falura, mezőre kell jőni,
hogy az ember jó ízűt sétálhasson. A' kő ke-
mény , de az az isten adta gyep csakúgy emeli az
embert, ba rajta megy.

LIGETI **félre .** Mit tegyek? még utóbb a' falusi
élet' gyönyörűségeiről fog leczkét tartani.

KACZOR. De majd el is felejtem **fölkel** Én Ka-
czor Dezső vagyok, szolgálatjára.

LIGETI. Örülök.

KACZOR. Táblabíró ugyan még nem, de le-
hettem volna.

LIGETI. Hisz' uraságod még úatal ember.

KACZOR. De kérem, még kölyök koromban
meg akartak egy felső vármegyében tenni, ha-
nem az esküvéstől megijedtem 's elillanék.

LIGETI **félre .** Kár hogy kötélén nem vitték
vissza.

KACZOR félre . Átkozott szótalan ember ez.
Már ketté kell vágnom a' csomót ; mert leczkém-

nek szinte végén vagyok. Rút volna, ha hantomból ki találnék esni. — Táblakíró úrnak én egy levelet hoztam.

LIGETI félre . Úgy! ez a' többi hát csak bevezetés volt. **Kaczorhoz** Szabad kérnem.

KACZOR. Nem! hallja meg előbb a' históriáját.

LIGETI félre . Kíváncsivá akar tenni. Ez minden esetre eredeti egy ember. — 'S hát a' história , uram ?

KACZOR. Igen! millióm a' lelke! hát ahogy járok a' külső városban, nagy verekedés volt egy kurta-csapszék előtt. Én az ilyen verekedéseket nézni halálban szeretem.

LIGETI. Szép multság.

KACZOR. Hallja csak Táblabíró úr, mindjárt vége lesz. Két ember czibálta egymást előbb tovább , végre az egyik tarisznyájához fogott, úgy vágta azt a' másiknak fejéhez, hogy az mindjárt orra bukott ; de bezzeg a' tarisznyából hullott a' holmi: szalonna, kenyér, kulacs, apró pénz, a' mit a' körölkálló gyülevész hamar fölkapdosott, én ehhez a' levélhez jutottam, 's mivel a' paraszt részeg is volt, jobbnak gondoltam, ha magam ballagok el vele, 's ím itt kezéhez adom Táblabíró úrnak.

LIGETI. Igen le vagyok kötelezve, **félre** No ez még sem egészen vadja az embereknek. — Sajnálom ha miattam valami bajba is keveredett uraságod.

KACZOR. Csekélység! tyúkszememet ugyan apóra tiporták; ile majd kiheverem, ha haza jutok, **félre** Arcza derülni kezd; de leányt nem látok.

LIGETI. Uram, a' levél sietősnek látszik, engedelmével.

KACZOR. Oh kérem! Táblahíró úr itthon van. Hanem viszont engedelmével én rágyújtanék; mert még ma pipa sem volt számban.

LIGETI félre . Már nem gátolhatom. — Tessék, tessék, mindjárt tüzet parancsolok.

KACZOR. Köszönöm, az magamtól is kitelik. Rész pipás az, a' ki tűzszerszámot nem hordoz magával kiút **ét** rágyújt .

LIGETI félre . Hallatlan ügyetlenség! Már mit csináljak vele? — Ezen levélben uraságod igen meg van dicsérve.

KACZOR félre . Mit hallok ? — Ez már valóban váratlan szerencse.

LIGETI. Senkit sem bánt.

KACZOR. Ha engem nem bántanak.

LIGETI. Jó gazda.

KACZOR félre . Hogy tudhatja azt ? — Nem vagyok adós, de más sem adós nekem; én az egész világgal békességben élek.

LIGETI. 'S hogy uraságod igen jó, becsületes magyar ficzkó.

KACZOR félre . Mi ez ? — Mi tagadás benne , magam is azt hiszem.

LIGETI. 'S nekem hinnem illik; mert igen hiteles kútőből tudom.

KACZOR. 'S az volna ?

LIGETI olvas . Alázatos szolgája Kaczor Dezső.

KACZOR félre . Átkozott! ebben csalás fekszik Tisztulnom kell. — Táblabíró úr!

LIGETI. Kérem, még a' levél egyébről is szól. kopogás Szabad!

KACZOR félre . Oh hogy a' sárkány el nem repült avval az átkozott levéllel! Mit látok ? Rigó ! Még csak ez hibázott. Hová legyek! már csak végét várom. Rigó nagy szelesen, hajlongások kost bejő,majd hüledezve eláll .

RIGÓ félre . Mennydörgő dolog ! szinte kettőzik a' szemem ez alatt a' veszett üveg alatt, már most azt sem tudom a' kettő közül melyik micsoda , fiú-e vagy leány ?

LIGETI félre . Hát ez micsoda pille már megint ?

RIGÓ Kaczorhoz közeledve . Ligeti Táblabíró úr-
hoz van szerencsém.

KACZOR. Kérem, amoda tessék, félre No ez is furcsa bogár lett.

RIGÓ félre . Oda vagyok. Ez Kaczor'szava, leveszi pápaszemét . 'S mint látom egész kéjeimében van. Még rá mer gyújtani. Veszedelmes találkozás ; mármost kivett minden készülétimből, mozdulni sem merek miatta, mert kinevet. Legjobb

lesz, ha átadom a levelet 's máskor jövök. —

Ligeti Táblabíró úr?

LIGETI. Ín vagyok.

KACZOR félre . Mit akarhat ez avval a' pille-
öltözettel ?

RIGÓ. Bocsánatot, ha tán zavarom.

LIGETI. Épen nem.

RIGÓ. Nekem egypár pillantatra különös be-
szédem volna Táblabíró úrral.

KACZOR. Ín tehát távozom.

LIGETI. Kérem, tessék maradni.

KACZOR félre . Meg nem szabadulhatok!

LIGETI Rigóhoz . Nekem ezen **úr** előtt nincse-
nek titkaim.

KACZOR. Nagy tisztelet, félre Még csúfoló-
dik is.

RIGÓ félre . Mit hallok ? Hát már ennyire van-
nak? Titka sincs előtte. Oh én nyomorú!

LIGETI félre . Bizonyos vagyok benne, hogy ez
is valami szélkergető.

RIGÓ félre . Már nincs hova lennem. Ligetihez
Egy levelet hoztam Táblabíró úrnak. Hozzá jutá-
som igen különös, de abból csak annyit akarok
mondani, hogy veszendőben volt annál, kitől ál-
tal vettem.

KACZOR félre . Mennykőt! úgy beszél, mintha
csak én tanítottam volna rá.

RIGÓ. Ezen véletlenség nekem alkalomúl szol-

gál azon szerencsihez, hogy érdemes házával ismeretségbe juthassak, **átadja a levelet** .

LIGETI. Igen lekötelez uraságod. Tessék helyet fogni.

RIGÓ félre . Csak ez az irgalmatlan Kaczor ne volna nyakamon egy, de csak egyetlenegy szó sem jut eszembe azokból, melyekre otthonn elkészültem.

KACZOR félre . Hogy a' tatárba jutott ez ahhoz a' levélhez!

LIGETI félre . Ez különös! Bolondot járnak ezek, vagy engem akarnak avvá tenni ?

RIGÓ Kaczorhoz haragosan . Hát téged mi a' veszedelem hozott ide , 's épen most ?

KACZOR. Be téged mi hozott ide ? Nem látod, hogy én már régebben itt vagyok, **félre** Bár mehetnék !

LIGETI. Tehát Rigó Jónás úrhoz van szerencsém?

RIGÓ megöntözve . Mi ez ? **Ligetihez** Részemről a' szerencse. — De , engedelemmel, honnan méltóztatik nevemet tudni?

LIGETI. Saját leveléből: „legalázatosabb szolgálja Rigó Jónás.”

RIGÓ félre . Ez árulás!

LIGETI. Uraságod engem tudósít ezen levelében , mellynek minden esetre kár lett volna elveszni, hogy uraságod sok országot világot látott.

RIGÓ. Igen, én sokat láttam, **félre** Oh hogy a' szél el nem hordta azt a levelet!

LIGETI. 'S hogy uraságod igen úr.

RIGÓ **félre** . Ki nem állhatom.

KACZOR ingva **Rigóból** . Kicsinség! már én ezen régen által estem.

RIGÓ. Engedelmet! nekem egy pillantatra távoznom kell.

LIGETI. Kérem, tessék leülni. Nekünk még végzeni valónk van.

RIGÓ **félre** . Kínpadon ülök.

KACZOR **félre** . Már én csak kaczagom az egész dolgot!

**Kopogás. GUTA bejő. Kaczor és Rigó
ijedre felszök-
nek , félre fordáinak. Guta egyenesen
Ligetinek megy**

GUTA. Ligeti Sándor urat, a'tudományok'búvárát , tudósok' barátját, és a' tudatlanok' megvetőjét, kinek híre, mint az olajfák' virágainak illatok, minden könyvszag-ismerő orrnak czimpáját olly kellemesen illeti, üdvözli a'Múzsáknak legkisebb szolgája, törvények' doctora 's a' bölcselkedés' és szépművészetek **meglátván**

**Kaczort s Rigót, megbökkenre laurusa. —
csökkent**

bangón Mi a' villám !

LIGETI **félre** . Már ez még is sok egy napra. Alig hiszem hogy valamelyik bolondház nem re-

még pedig mi vad öltözetekben. Mar végem van, vége minden tudósságomnak. — Mi a' lánczos gutát kerestek ti itt ?

KACZOR félre . Haha! Guta. — No te szépen felöltöztél.

GUTA. Táguljatok legalább, nekem dolgom van itt.

RIGÓ. 'S ebben az ágról szedett kantusban ?

GUTA. Nekem evvel céljaim vannak. De men-jetek bát.

KACZOR Gutához . Hiszen mi mennénk, szegény ember.

LIGETI. Uram, én várom beszéde' folytatását.

GUTA. Ezerszer bocsánatot. — Ezen urak bú-csúzni akarnának.

LIGETI. Még dolgaink vannak.

GUTA. Igen de nekem titkos beszédem van.

LIGETI. Mind férfiak vagyunk. 'S ezen barátim...

GUTA félre . Oh hát úgy vagyunk!

LIGETI. ...Nem olyanok, hogy a' házból hí-reket hordjanak ki. Nemde?

RIGÓ félre . Átkozott ember! **fenn** Oh épen nem.

KACZOR. Oh azt nem! **félre** Csak magam szabadulhatnék becsülettel!

GUTA félre . Már csak átadom a' levelet, aztán tágulok; mert ez a' két majom tudom hogy kinevet, ha tudóskodni akarok. **Ligetihez** En igen

szívesen gyönyörködném a Táblabíró Ur' tudós társaságában, de azon szerencsémét máskorra tartom. — Hanem **körülnéz, halkan** Ezen levél nem uraságodhoz szól?

LIGETI. De igen! 'S bogy jutott kezeibe önnek ?

GUTA. Igen különösen, félre de nem szólhatok ezektől a' vad emberektől. Ligeti olvas, az alatt

Guta társaihoz megy a titkon perel velők, mintha őket ki akarná hajtani .

LIGETI félre . Szakasztott mása a' két előbbinek, csak aláírása más. Itt valami titok lappang.

Gutához Guta úr tehát igen tudós úri ember.

KACZOR félre . Mi rútúl meg vagyunk csalva.

RIGÓ félre . El vagyunk árulva. — Hogy bámúl a' mi szövetséges társunk !

KACZOR. Most jön a' hadd el hadd.

LIGETI. Mondok, Guta úr igen tudós egy férfiú.

GUTA félre . Ördög és halál!

LIGETI. Most tizenkettedikszor olvassa a' Bibliát. **Kaczor és Rigó majd nevetkeznek , majd boszankodni látszanak .**

GUTA. Mit hallok?

LIGETI. Tiszta papirost nem szenved maga előtt. Parizpápaít könyv nélkül tudja.

GUTA félre . Csúffá lettem !

LIGETI. 'S huszonöt lábú rímes verseket ír.

GUTA félre . Megpukkadok. **Rigóhoz és**

LIGETI. Rejtett-szavakat küldöz a' Hasznos Multságokba. Nemde ?

GUTA. Igen, igen! **félre** Csak ezek ne hallának ! **fenn** De, ha szabad kérdenem, honnan méltóztatik mind ezen szép dolgokat tudni?

LIGETI. Igen hiteles embertől, Guta Pongrácz úrtól.

GUTA **félre** . Ez árulás. **Ligetihez** *Én* nem vagyok Guta.

LIGETI. **AZ** különös volna. A' levél így szól: „Tudós szerénységem miatt, melly szólani tilt, magam vagyok bátor levelemet általadni, tisztelő szolgája Guta Pongrácz.“

GUTA **félre** . Megfoghatatlan! **fenn** Uram, engem a' guta kerülget, távoznom kell: különben még meg is üthet.

LIGETI. Ej! maga magát csak meg nem üti az úr. Azután a' levél szerint nekünk még egy igen nagy dolgunk van. — Tessék leülni, üljenek le uraságtok is. **leülnek egymást bámulra** Mi, Úgy hiszem , ezentúl is jó barátok leszünk, **bekiált** Vilma , Vilma ! **mindnyájan ijedve felszöknek üléseikből** .

KACZOR **félre** . Oh Jupiter!

GUTA **félre** . Még csak ez kellett!

RIGÓ **félre** . Oda vagyunk! **Lidi jó**

LIGETI **Lidihez** . Küldd ide Vilma kisasszonyt.

— Hugómat fogom bemutatni az uraknak. A' dolog különben is őt illeti, ő határozzon.

KACZOR félre . Most merevenség ne hagyj el bennünket! Ligeti fel 'a alá elmerülten jár , 's az alatt ajtó nyílik 's Katicza belép, de meglepetve némán megállapodik 's meghajtja magát .

LIGETI mintha 'Vilmához szólna . Édes húgom , a' te szerencséd hármával is jár.

Ezen érdemes urak, kiket itt előtted látsz, hozzám egy levelet írtak,

Katicza örömbámulással hajtogatja magát 's hogy az legbiztosabban kézhez is jusson, magok adták által.

GUTA , RIGÓ , KACZOR magokban . Ördög és halál!

LIGETI. Ezen leveleikben Kaczor úr **rámutat .**

Rigó úr. 's Guta úr, szép kezedet kérik **a' vélt Vilmához fordulva . midőn Katiczát látja , visszahökken Ah**

Katicza kisasszony! **félre** Mi a' veszedelem hozza most ezt ide ?

GUTA , RIGÓ , KACZOR. Oh szégyen !

KATICZA. Ah ! maga hamis szomszéd úr, milyen kísérteibe hozza a' jámbor szívet. Alázatos szolgálója, kedves szomszéd úr, alázatos szolgálók. Én Vilma barátnémat keresem.

LIGETI félre . Hogy ezt is most hozza a' sárkány ! **Katiczához** Tessék leülni, Vilmát mindjárt ide hozom, **félre** Bizony még zavarba hoznak; de hol is marad az a' leány olly soká! **el**

KACZOR. EZ hallatlan árulás, erről beszelnünk kell.

GUTA. Hallatlan boszút kell állanom.
KATICZA magában . Gyönyörű társaság. Ah istenem! tán ezek voltak szívem háborgatói. De milly szomorúk a leikeim, nem is mernek rám nézni , bátortalanok. **Guta , Rigó , Kaczor kizuhannak** .

Már csak meg kell őket szólítanom, **fenn** Különös szerencsémnek tartom — — Uram segíts! hát hova lettek olly hamar? hova mentek? mért mentek el ? Ah, egy idő óta csak úgy enyésznek előlem a férűak!

LIGETI VILMA jönnek.

LIGETI. De csak te jőj elő, látnod kell őket.
— Mi a halál! kisasszony, hova tette vendégeimet ?

KATICZA. Én hova tettem? — Ah, tehettem volna csak őket a hova szeretném! Virágcsépbe ültettem volna, hogy ott nekem örökre, de örökre virágozzanak.

VILMA. Hiszen, édes bácsi, itt senki sincs.

LIGETI félre . Ez még is különös. Szörén szálán oda vannak, ez meg itt ábrándoz szegényke.

Katiczához De szomszédasszony itt volt, csak tudhatja hova lettek?

KATICZA. Lelkemre mondom, nem tudom. — Jó reggelt magának, édesem. — Hát hallja csak szomszéd úr, mikor engem azon három ifjúval itt hagyott, természetes, hogy rájok sem mertem nézni szégyenletemben.

LIGETI félre . Azt még eddig nem yettem észre.
KATICZA. De mivel láttam, hogy ők is mód nélkül szemérmesek, utóbb csak erőt vettem magamon , bogy rajok pillantsak , 's uram ne hagyj ! mit kelle látnom .

LIGETI ' VILMA. Ugyan mit?

KATICZA. 'S hát semmit, telkeim. Már akkor nem volt mit látni, mert a' három tündér ifjú eltűnt, elenyészett, oda volt.

VILMA. Ej, édes bácsim, maga engem kizavar dolgaimból, hogy kérőimnek bemutasson, 's most üres helyöket találom.

LIGETI. Szép kérők, nem merik bevárni a menyasszonyt. De ne búsulj húgom, épen nem vesztesz, hogy nem látod őket; olly ferdére csigázott három majmot ritkán láthatni együtt.

KATICZA félre . Minő rágalmazás!

VILMA. Már édes bácsi megbocsásson, de azt nekem illenék megítélnem. Bácsi mindig avval gyötör, hogy a' kérőket elijesztem a' háztól, 's most maga idegeníti el őket szigorúságával. Pedig ki tudja, milly szerencsémtől fosztott meg ez által ? Jövendőre kikérem, hogy kérőimmal legalább magam is beszélhessek.

LIGETI. Leány, leány, te aligha nem hamiskodol ? De hiszen majd végére járok dolgaitoknak. Azonban kérőid' leveleit általadom, mulasd magad velők. 'S most isten veletek! nekem

szórakozásra van szükségem; mert ez a' bohó társaság egészen megzavart. Még egyszer mondom, ilyen kérők ne jőjenek többé ; mert klastromba viszlek, **el**

KATICZA. Édes kis szomszédném, én is ajánlom magamat.

TILMA. Hát illy hamar?

KATICZA. Ah kincsem! tudja, hogy én szívésen mulatok magánál; de — **félre** meg kell néznem merre mentek — most már nem maradhatok.

VILMA Igen sajnálom, beszédem lett volna.

KATICZA. Beszéde ? miből áll, angyalom ? ah hiszen tudja, hogy örömet hallgatok, **félre** De nem maradhatok, hát ha hozzám mentek, ide csak tévedéshői jöhettek; mert különben mért futottak volna el Vilma elől? **fenn** Tüstént jövek , angyalom, de tüstént; csak egy pillantatra haza tekintek. Ajánlom magamat.

VILMA. Elvárom önt.

KATICZA. Várjon is, mert azonnal itt termek. De, kedvesem, vigyázzon magára, ezen ifjak nem úgy mentek el, mint más ember szokott. Az ily—lyek el is szokták ragadni a' fehérszemélyt, ha másképp nem férhetnek hozzá. Ah gyöngyöm! ne hagyja magát elragadni; de ha aztán még is elragadják, ájuljon el, mert ez a' könyvekben is így van. Ah! ha engem ragadnának el, én kar-

jaik között ájulnék el. Pá angyalom, mindjárt vissza jövök, el

VILMA. Szegény Katicza! mivé lett a' könyvek'olvasása által! Egy gondolatom Ötlik, melyel tán magamon is segítenék, őt is kigyógyítanám veszedelmes képzelgéseiből. Ha Őt általok el tudnám ragadtatni! **Lidi jó** Hah Lidi! láttad őket?

LIDI. Soha olly iszonyú dühben, mint most. Szegény házmesterné, most is a' kapu alatt jajgat; lerohantokban agyon gázolták szerecsendiós kappanát. Én hogy úgy ne járjak, mint a' szegény megboldogult kappan, a' kapu megé vontam magamat, 's ugyan hallottam ám, a' mit nem kívántam volna. Boszút, háromszoros boszút esküttek a' kisasszony' fejére, nyilvánosan meg akarják szégyeníteni; mert, köztünk maradjon, a' csalást aligha észre nem vették.

VILMA. Vak, a' ki azt észre nem veszi, de hogy nyilván megbántani merjenek, nem hiszem. Csapodároknak hiszem Őket, de olly alávalóknak bem. Azonban híred még is nyugtalanít, szinte jobb lett volna a' játékba nem elegyednünk.

LIDI. Igen! de ha belénk szerettek, az az a kisasszonyba, ki tehet arról?

VILMA. Igazad van, 's nemünk ellen árulást koholtak. De én már únom ezen dévajkodásokát. Egy csapással szeretném végét vetni.

LIDI. Az igen bajos lesz. Én tudnék egy hat-
hatós módot.

VILMA. 'S az?

LIDI. Ha a' kisasszony most hamarjában férj-
hez menne, úgy vége szakadna minden bajainak.

VILMA. No ez már igazán hathatós mód, Li-
di ; épen olyan, mintha az, a' ki didereg, tűz-
be ölné magát.

LIDI. Hogy a' kisasszony annyira irtózik a' há-
zasságtól !

VILMA. Hagyjuk azt abban, Lidi. Nekem egy
más gondolatom van. Katicza kisasszony ismét a
leányrablásról sohajtozott előttem.

LIDI. Abból lehetne valami.

VILMA. Bizonyosan. Én egy hamis levelet ír-
nék szeretőmhöz.

LIDI. Ah hisz a' kisasszonynak nincsen szere-
tője !

VILMA. Az nem is szükséges; vedd úgy, mint-
ha volna.

LIDI félre . Hogy titkát semmi módon ki nem
csalhatom.

VILMA. Én ezen vélt szeretőhöz azt írnám,
hogy végre rá szántam magamat, bátyám' szigo-
rúsága miatt, a' szökésre, 's időt, helyet szab-
nék , hol az a' kocsival várhasson.

LIDI. 'S ezt a' levelet ismét nekem kellene
ezen urak' valamelyikének kezébe játszanom?

VILMA. Kétségkívül.

LIDI. Köszönöm szépen. Utóbb az egész veszedelem nyakamba szakad. 'S aztán ók már félni fognak a' levélről.

VILMA. Az csak a' módtól függ, mellyel kezökbe játszatik. Oh , boszúból bizonyosan ügyekezni fognak titkaimhoz férni ; a' levelet hihetőleg elolvassák, 's tartalma szerint vagy méltatlannak tartanak további keresésekre, vagy ők jelennek meg a' kirendelt helyen.

LIDI. A' hova azután jól bebongyolva Katicza kisasszonyt fogjuk állítani.

VILMA. Az nem sok gondunkba kerül. De most lássunk a' dologhoz Lidi; mert ha ez a' kalandozás tovább tart, kénytelenek leszünk egy időre Pestet elhagyni, el

LIDI. Attól az isten mentsen meg. Inkább mindent elkövetek. Én ezt a' szép tarka várost, a' sok czifra boltot, csinos népet, meg Pétert, meg mindent, itt hagyjam; nem, nem, abból semmi sem lesz; inkább mind megcsalom, valamennyi férű 's leánykérő van a' világon el

GUTA SZÁLLÁSA.

KACZOR, GUTA, RIGÓ.

KACZOR. Az még is különös. Hisz' én épen úgy jutottam a' levélhez. Egy pimasz pár bebotlott hozzám, összehadart egy sereg bohóságot, 's mi

dón már épen ki akartanf botozni, akkor mondta hogy tarisznyája' fenekén egy levele van. mód. Átkozom! velem épen úgy bánt.

GUTA. Velem nem különben. 'S én fajankó, még jól megajándékoztam !

KACZOR 's RIGÓ. Hisz' én is.

GUTA. Feltennék akármit, bogy meg volt fogadva.

RIGÓ. Úgy kell lenni, mi rútul ki vagyunk játszva.

GUTA. Megcsúfolva ! 'S mi több én még a' szobaleányt is megvesztegettem, csakhogy nekem szolgáljon igazán.

RIGÓ, KACZOR. Te?

GUTA. ín, én! mi csodálni való van abban?

RIGÓ. Ne beszélj , hisz' én adtam neki tán három ízben is egy egy pengőt.

GUTA. Tőlem bárom tallért kapott.

KACZOR. Szegénység! Tőlem három aranyat.

RIGÓ. Hahaha! 's ó egyenként rá szedett bennünket.

KACZOR. Rendkívüli költségekbe vert.

RIGÓ. ín tudós!

KACZOR. ín betyár!

RIGÓ. 'S én barisnyás majom!

GUTA. 'S ő a' kulcslikon nézgélt bennünket.

KACZOR. 'S a' gyermekek utánunk hajigáltak az utcán.

RIGÓ. A kutyák megugattak.

KACZOR. Ezt meg **kell** torlani.

GUTA. Országos boszút fogok rajta állani.

RIGÓ. Én irgalmatlan leszek, mint tatár.

CSÍSZÁR jó. Engedelmes kérek, a' Tens Úr
nincs itthon?

GUTA. Szamár! hát nem látsz ? Mi hajód ?

CSÍSZÁR. Ejnye! majd meg nem ismertem volna a' Tens urakat ehhen a liberjókban. — Hát a' csizmákat hoztam el

GUTA. Tedd le, aztán lódulj.

CSÍSZÁR Kaczorhoz. A' Tens Úrnál is most voltam. Épen a szabó kereste.

KACZOR. Ki bízta rád?

CSÍSZÁR. Hiszen csak mondom.

KACZOR. Neked azt mondanod sem szükség.
Takarodj'.

CSÍSZÁR Rigóhoz. A' Tens úrnál is most tettem he a csizmákat. Egy német varga is volt ott, a' ki a' czipőket csinálta. 'S talán egy kis hihát is követtem el. Nem akartam hinni, hogy Tens Uram harisnyát 's czipőt is visel; csaknem összeverekedtünk. **RIGÓ.** Bár megverted volna. Elmehetsz. **Rigó** és Kaczor felre titkon beszélnek egymással.

CSÍSZÁR félre. Itt furcsán megy a' dolog,
fenn

Mást nem narancsolnak a Tens Urak ?

GUTA. Mi haszontalan fecsegések ezek ? Tarkodj' ha mondjuk.

CSÍSZÁR. Hiszen megyek majd visszaatér , Gálát kefélni kezdi .

GUTA **ellöki** . Ezer villám!
CSÍSZÁR. Hiszen poros a ruhája.

GUTA. Nyelvednek ura légy ; mert kitekerem.

CSÍSZÁR. Igen is Tens Uram. **félre** Hogy ezek a' falusi urak olyan parancsolók! 'S egyáltalában nem válogatják a' szót. **a csizmákat lerakja a mint lehajol, kebeléből egy levél hall ki .**

GUTA. Micsoda levél az ott megint?

CSÍSZÁR. Kérem, azt nem szabad mutatnom.

GUTA. Ide vele!

CSÍSZÁR. Uram , nem lehet. Meg van tiltva, hogy valakinek mutassam.

GUTA. Ne ingerelj , látni akarom.

RIGÓ , KACZOR. Mi baj, mi baj ?

CSÍSZÁR. De ha nem szabad.

GUTA. Már most csak azért is kell látnom. E' pillanatban elkergetlek, ha ide nem adod.

CSÍSZÁR. Már megengedjen a' Tens Úr, itt városban nem szokták elkergetni az embert. De ha elkerget is, én oda nem adom.

KACZOR. Hah pártütő gazember! ide a levelet. **elragadja .**

CSÍSZÁR **félre** Hálá istennek! csakhogy elvették. **fenn** Ez nem szép, nem úrhoz illő csele-

kedet. Most én régi szolgálatomból kimaradok, az urak csak egy hónapra vettek föl, aztán itt maradhatok a' faképnél.

RIGÓ Kaczorhoz . Te, ez asszonyírás!

KACZOR. Kétségkívül. Olyan tántorgók betfü, mint az ő hőségök.

GUTA. Yizéri Lajos urnák. Ki az a' Vizen?

Csiszár rállat vonit .

KACZOR. Ki írta a' levelet ? **Csiszár vállat von .**

RIGÓ. Kitől hozod a' levelet? **Csiszár vállat von .**

GUTA. Szólj, ha jót akarsz, ne vonogasd viláidat, mert úgy megrakom őket, hogy leroskad belé.

CSISZÁR. Én ha agyon ütnek sem szólok.

KACZOR félre . Evvel a' csökönyös lóval szőrmentében kell bánni, **pénzt** ad **neki** Tudod, Csíszár , mi nem kívánjuk károdát, el nem árulunk. Előttünk bizvást szólhatsz. Te bejáratos vagy Ligetiékhez ?

CSÍSZÁR. Ott szolgáltam három esztendeig.

KACZOR. Ezt a levelet nem a' kisasszony írta? No's?

CSÍSZÁR gyanúsan mosolyogva Nem tudom.

GUTA pénzt ad Szólj igazat.

RIGÓ pénzt ad Semmit el ne titkolj.

CSÍSZÁR körülnéz Ha meg nem hallanák. — Hát biz azt a kisasszony írta saját szépséges kezeivel.

KACZOR. 'S kinek?

CSISZÁR. Hiszen az rajta van.

GUTA. Igen; de ki az a' Vizén ?

CSÍSZÁR hamisan órák ónra . Az a' —

Szeretője.

GUTA , RIGÓ , KACZOR. Hah !

CSÍSZÁR téltre . Már nyelik a' legyet, pedig horgostul.

KACZOR. Tehát szeretője van!

GUTA. De hogy is lehetne leány szerető nélkül?

RIGÓ. Kezünkben a' boszú' eszköze, ebből olly ellenjátékot készíthetünk, hogy megemlegeti.

KACZOR téltre . A' levelet okvetetlen meg kell tartanunk.

CSÍSZÁR. Már most kérem a' Tens. urakat, adják ide a' levelet; mert igen sietős.

GUTA. Abból semmi sincs. A' levél nálunk marad.

CSÍSZÁR ijedve . Hisz' én akkor tönkre vagyok téve, megbukott nyomorék ember vagyok. A' Tens urak nem tudják, hogy én attól a' háztól egész jövőendő boldogságomat várom.

KACZOR. Ne szaporíts szót. A' mit ott ígértek, mi is megadjuk. A' levél itt marad, te pedig takarodj' isten' hírével dolgoz után, 's hallgass mint a' ponty, különben jaj életednek.

CSÍSZÁR. Igen, de —

GUTA , RIGÓ. Ki vele! ki vele !

CSÍSZÁR. Az istenért! hát el ne áruljanak.

KACZOR. Szót se többet.
GUTA, RIGÓ kitolják . Takarodj' és hallgass.
KACZOR. Most tehát lássuk ezen épületes oklevelet. **olvas** „Édes Sándorom ! “
GUTA. A kezdet nem rász.
RIGÓ. Igen bizodalmas. De csak halljuk tovább.
KACZOR olvas , „Ha látnád, milly rettegéssel és pironssággal írom e' soraimat, bizonyosan szánál , 's más utat keresnél szabadításomra. Igen; Sándor, el vagyok tökélve, ha holnap reggel 6 óra előtt a' barátok' piacznál léssz kocsiddal, 's ha gyötrődésem addig meg nem betegít, elme-
gyek veled, hogy féltő unszolásaidnak engedjek ,
hajthatatlan bátyám' vas igája alól — “
GUTA , RIGÓ. Ah hát így vagyunk ;
KACZOR. „Yas igája alól kiraenedjem. Isten látja, milly erős küzdésembe kériit ez áldozat ; de bízom karakteredben, hogy hibás lépésemmel , mellyre magad késznél, visszaélni nem fogsz, 's hogy nem csak fogadásból, hanem igazán szeretője maradsz örökké hű Vilmádnak.“ —
U. I. „Hogy pironságomat, melly a' világnak elárulna, eltakarjam, sőrő piros fátyollal fogok megjelenni, 's ne Ítélj meg, ha szavamat nem hallod, míg túl nem leszünk minden veszedelmen. A' jelszó : ah és oh ! “

Ez tehát az a' ritka madár, mellyért mi olly dühösen futostunk!

Riód. Mi ugyan emberül megjártuk volna.
GUTA. Átkozott kakuk - házasság kerekedett volna belőle.

KACZOR. Mind e mellett is a leány büntetésre méltó, nem ugyan azért bogymennünket nem szeret, mert az szabadságában áll ; hanem...

GUTA. Azért, mert mást szeret.

RIGÓ. Igen! ott van a' bökkenő!

KACZOR. Különösebben pedig azért is büntetésre méltó, mert mind ezeket szelídebben is tudunkra adhatá.

GUTA Igaz.

RIGÓ. Úgy van!

KACZOR. Azért is tehát halljátok tervemet. Az idő rövidsége nem engedvén, hogy a' szerencsedombra kimenjünk; de azért is, mert az már ránk nézve inkább bal mint jó szerencse' dombja, itt fogjuk dolgainkat röviden elintézni. 'S legelőször olvassátok a' Szerződést **általadja Gutának.**

GUTA. Oh barátom! itt nem igen sok olvasni való van.

KACZOR. Olvasd a' mi van.

RIGÓ. Halljuk.

GUTA **olvas** . „A' három menyekző helyett, úgy hozván magával a' sors, egy fog tartatni, 's a' kinek a' szerencse kedvezend —

KACZOR. Elég, elég! ezt ki kell törölni.

GUTA. Igen, de akkor egy szó sem marad az egész szerződésből.

RIGÓ. Ki kell törölni, gyalázatunkra az meg nem maradhat ott.

GUTA **töröl** . Itt van; nem tiszta papiros ugyan, de bizonyosan nem hazud. Olyan mint a pénz-váltónak megürült asztala, melyen a világigazgató éreznek csak szennye maradott fenn.

KACZOR. Nem úgy, barátom! A' kitörölt helyébe újat fogunk írni; vagy nem akartok-e a bántalmakért bosszút állani?

RIGÓ. Sőt igen!

GUTA. Azt akarunk, épen az kell nekünk.

KACZOR. Ha tehát bosszú kell, fogjunk arra is kezet, 's emlékezeti maradjon fenn szerződés-levelünkben , hogy illy fiúkkal, mint mi, akár-melly gögös szép is torlatlan nem játszhatik.

GUTA. Félek, hogy majd ezt is ki kell törölnünk. Azonban ha kívánjátok.

RIGÓ. Igen! ha már eddig mentünk, jegyezd fel, hogy tervünk a' választottunk' kaczerkodása miatt dugába dőlven, azon, több rendbeli ámtásáért illő bosszút állani magunkat kötelezzük.

GUTA. De hogy' intézzük el a' dolgot?

KACZOR. Az már csaknem el van intézve. A' kirendelt helyen kész kocsival meg fogunk annak idejében jelenni; mert az a' Sándor úr, a' kinek játékát minden esetre meg kell zavarnunk, leve-

let nem revén , az egész dologról mit sem fog tudni 's úgy meg nem jelenhetik. Mi tehát ott leszünk, 's egyikünk, ki arczát szorgalmasán eltakarni fogja, az asszonykát zárt kocsiba veszi.

GUTA. Az én leszek.

RIGÓ. Kérem! te tüzes vagy, elárulod magad.

GUTA. Kövesd meg magadat. Ha én egyszer valamire ajánltara magamat, azt becsülettel el tudom végezni.

RIGÓ. Nem, én azt nem engedem.

KACZOR. Csillapodjatok. Úgy hiszem a' leányról mindnyájan lemondunk, 's így igen mindegy, akármeltyik ül hozzá a' zárt kocsiba, csak tartsa meg, mint a' levél is kívánja, a' hallgatást; de ha ez nem tetszik, sorsozhatunk reá.

RIGÓ. Igen!

GUTA. Sorsozni fogunk.

KACZOR. A' más kettő ugyan akkor egy más kocsira ül, 's mindnyájan a' dombnak tartunk, hol legelőször találkozánk. A' többi önként következik. Ha szabadra érünk, minden illendőséggel ki fogjuk fejteni fátyolából, szemére vetjük csínéit. Hozzá vetjük végre hamis szánakozással, hogy kedves Sándorával most az egyszer össze nem jöhetett 's hogy abból ezentúl is alig lehet valami; mert, köztünk maradjon, bátyjának, indulásunkkor Péter által egy levelet kell kezébe juttatnunk, melly az egész szökési tervet felfödözze.

GUTA. Remekül, igen jól. Előre örvendek azon édes keserű szavaknak, melyeket tőlem kell lenyelnie.

RIGÓ. Meg egyet. Nem jobb volna-e ha Péter vezetné a leányt a zárt kocsiba? Úgy kevesebbé fog ránk ismerhetni.

KACZOR. Ez minden esetre elfogadható. Rajta barátim! ba merényeink fonákul estek is ki , de legalább az a' vígasztalásunk lesz, bogy az utolsót mi nevetjük el. **el**

Ö T Ö D I K F E L V O N Á S .

L I G E T I ' H Á Z A .

VILMA egyedül ül 's rajzolaton látszik
dolgozni ,

ke'sőbb H A N G A I .

HANGAI. Az én szép bűgom ilyen egyedül?

VILMA felugrik . Ab! Hangai bácsi! nemde?

HANGAI. Sok szerencse,

Hogy még is végkép nem felejte el.

Igen! én vagyok, kit múltkor itt hagyott.

VILMA. Ne szemrehányást, azt nem szeretem.

Oh lássa, én olly szeles leány vagyok,

Szeles, de semmi más és jó szívű.

És tudja, bácsi! maga tetszik nekem.

HANGAI. Oh en hasonlót mondhatok magáról.

VILMA. Üres beszéd ! 'S ön azt nem is hiszem ;

Mert mondva van csak, megmutatva nincs.

HANGAI. Egy bátyai csókkal megmutathatom.

VILMA. Szabad, ba kell; de az nem ér sokat,

És nincs is arra szükség: hagyjuk azt

Akkorra majd, ha unalom kerülget.

Most hallja inkább, mért tetszik nekem.

HANGAI. Valóban, azt kívánnám érteni.

VILMA. No hallja hát! — de már nem is tudora ,

Valóban elfeledtem.

HANGAI.

Szép dolog!

Nem tudja, mért tetszem meg, és talán már

Csekélységem meg is szűnt tetszeni?

Ej! ej! húgom te álnokocska vagy.

VILMA. Az istenért! ne értsen balra mindent,

Megmondom inkább, mért tetszik nekem :

Többek között azért isj mert okosb

A' többi férgiaknál; gyűlöli

A' nőnemet, 's ez már nagy ritkaság,

'S a' ritkaságok kedvelője én

Ezért becsülni kéntelen vagyok.

És higgye meg, nem is nagyon sokat

Érünk mi asszonyfélék. Lásza, engem

Neveltek is, két híres bécsiné

Kifáradt rajtam; jó bátyám naponként

Oktat, pirongat, mint illik ; magam ,

A' mint csak asszonykéztől telhetik,

Iparkodom kitépni a' gyomot
Természetemből, 's mit nyerek ? mi lett
Belőlem ennyi fáradás után ?
Asszonyka szinte, mint a' többiek ;
Mert asszonyok közt nem nagy a' különbség :
Egyik hiúbb a' másiknál: hamis,
Szesélyes, csalfa és könnyelmű nép.
Valóban! én a' nagy természetet
Vádolni tudnám 's mérges keserűn,
Hogy minket illy gyarlónak alkotott.

HANGAI. De már ez több a' soknál; Vilma húgom
Olly tüzzel ostromolja szép nemét,
'S olly rábeszélő szépek ajkai,
Hogy szinte hinnem kell, a' mit beszélt.
De még is egyben az én csinos húgom
Különböző a' többi asszonyoktól:
Őszinte, nyílt beszédű, nyílt szívű,
'S ezért, bocsásson meg, ha vádait

Legalább magáról el nem hihetem

VILMA. Oh higgye, kérem, higgye kedvemért,
'S köztünk maradjon, én a' férfúakról
Sem tartok annyit, mint tán kellene.
Már férű 's férű közt ugyan
Több a' különség, mint nő 's nő között;
Mert pályatérők sokkal tágasabb,
'S félistenekké válnak jobbjaik;
De mennyi van mellettök közlegény!
'S mi gyengeség! még ők szeretnek is ,

'S bálványok asszony, gyáva gyenge asszony!
De hagyjuk ezt; én még szabad vagyok,
És bácsi szinte asszonygyőlő.
Valóban, bácsikám , én olly sokat,
Olly sok jelest hallottam már magáról,
Hogy várva vártam, 's úgy hiszem , mi ketten
Sok szép napot fogunk majd tölteni,
Sok édes órát.

HANGAI. Azt én is hiszem ;
Mert illy valólag édes társaságban ,
Hol a' vidáman elmés Vilma szól,
'S szépsége rám sugárol mint a' nap,
Nem is lehet más, mint hogy édesen
Múljék az óra. 'S még is, szép húgom ,
Nem állhatom meg, hogy melly vádakat
Rólam 's a' nőnem ellen felhozott,
Megczáfolatlan hagyjam —

VILHA. Istenért!
Csak azt ne most, ne semmi czáfolást.
Az ellenmondást én nem tűrhetem ,
Bár mint afféle asszony, én magam
Ellenmondásra mindig kész vagyok.
És, bácsikám, ha kérnem még szabad,
Ne is dicsérjen engem; lássa, az
Olly únodalmas, olly minden napi,
Ha szép leánykát férúak dicsérnek,
Hogy szinte szédülök, ha rám jön a sor.
'S aztán beszélő sokkal jobb vagyok,

Mint hallgatója más beszédinek.
De, bácsikám, mivel már itt vagyunk,
'S nincs semmi dolgunk, légyen olly szives,
Üljön meg itt nekemj de csendesen!
'S nézzen felém, amúgy szerelmesen.

HANGAI félre . Mi furcsa olvadék ez a' leány
Jóból 's gonoszból? szól és szólni nem hagy,
Parancsol és ő semmiben nem enged;
Kényes, makacs, bár szíve jó lehet.
Kár ennyi kellemért! **leül** lám itt ülök,
Te csintalan kis jószág ; mert ezentúl
Már tézni foglak, mint rokonhoz illik.

VILMA . Oh kérem , híjon úgy, azt szeretem.

HANGAI. Nos? mit kívánsz hát? csendesen vagyok.

Rósz képemet tán csak le nem veszed?

VILMA. Sőt épen azt teszem; de bácsikám,
Szerelmesebben nézzen egy kicsint.

HANGAI. Bohó leány! hogy nézzen az szerelmesen,
Ki nem szerelmes?

VILMA. Nézzen hát szemembe.

HANGAI. Vagy úgy ? valóban az nem tréfaság;

Már úgy szerelmesebben nézhetek.

Te dévaj csalfa lány! No's jól lesz így ?

közelebb jó Vilma' szemébe néz .

VILMA rajzol . Felséges! oh igen jól, így csak így !

Nem szánnám megcsókolni bácsikat.

HANGAI. Es én akár meg is csókoljalak.

VILMA. Oh kérem, csak maradjon ülve még.
HANGAI. De lásd , hisz' egy csók nem mind a' világ.
'S ha már beszélünk csókról, adni is kell.

'S aztán ha megcsókolnál szép húgom,
Mindjárt szerelmesb arcot is mutatnék.

VILMA. Ha azt bizonynal tudnám ? Annyi mint az!
De aztán veszteg üljön 's vissza nem szabad
Csókolni, tudja ?

HANGAI. Nem, nem ; csak jere.

**VILMA hirtelen megcsókolja . Nem ! föl ne
keljen ;**

mert én elfutok.

HANGAI fölkelve . De már hugoskám ilyen csók
után

Ülőhelyemben nem maradhatok.

Ez a te csókod olyan égető ,

Hogy okvetetlen el kell oltanom.

Vilmát kerülgetve

Nem, nem, húgom, már itt nem engedek.

VILMA távozva . Nem , bácsi, az nem illik férűhoz,
Illy szószegőnek lenni! üljön ott,

Vagy én ez ajtón tüstént megszököm.

HANGAI. Gonosz, makacs leány! Ó csókolódik
'S csókolni nem bágy. — Jőj, nem bántalak
hát;

De azt ígérd meg, hogy mit elmulasztók,

Azt másszor megnyerem.

VILMA.

Ha szót fogad,

HANGAI.

Kezet rá!

VILMA. Itt a' kezem. De üljön csendesen.

HANGAI lefut . Ha nem soká tart; mert már unni
kezdem.

VILMA. Az volna még szép ! Hát azt olly csekély
Dolognak tartja, hogy leányi kéz
Rajzolja képét? hallja bácsikám,
Nem köz szerencse ám az férfinak.

HANGAI. Már az valóság, a' szerencse nagy,
Elösmerem 's ím csendesen vagyok.

VILMA. Nem sok hibázik, mindjárt oldva lesz,
És tudja bácsi, mit jelent ez a' kép ?
Vagy úgy! ne szóljon , elmondom magam.

Napokban, a' mint künn sétálni voltam,
Egy pár szerelmes szívre bukkanék,
Kik lomb alatt, egy kis halom korúi,
Reszélgetének bizodalmasan.
Beszédük' tárgya vonzó lehetett,
Mert észre sem vevének, annyira
El volt merülve mindenik.

HANGAI magában

Mi ez?

Tán csak kileste titkos utamat? **Vilmához**

Nem gondolom, hogy ezt rajzolja most ?

VILMA folyvást rajzolatával foglalkozva . Sót
épen ezt.

Mi érdekes tekintet

Ifjút 's leányt meglepni árny alatt,

Midőn sziveiknek álmait regélik,

'S csak ketten, kedvesen.

HANGAI nyughatatlanul . 'S hogy tartozom

Én e meséhez?

VILMA. Csendesen! minek

E' lázadás? a' párhoz férő kell,

'S én bácsikámat rajzolám ide.

HANGAI. Mi joggal engem ? Mért nem azt magát,

Kit a' szerelmi csíneken kapott?

VILMA. Nemláthatám jól, messze's árnyban állt.

HANGAI. Ah értem, értem! én tehát csak úgy

Pótlék gyanánt, csak szükségből vagyok

Szerelmes, és az is rajzolva csak!

És erre kellett a' szerelmes arc?

No ez derék, már ez nagyon mulat.

VILMA. Oh engem is. Nevessünk bácsikám !

De nézze immár, kész vagyok vele. átadja a
képet

Hogy tetszik a' kép?

HANGAI félre . Átkozott eset!

Hisz ez szakasztott én vagyok 's velem

A' fátyolos hölgy. Honnan tudja ezt?

De nem , talán még nem tud semmit is.

VILMA. No's bácsikám? egészen elmerült.

Hogy tetszik a' kép?

HANGAI. Oh igen nagyon! félre

Megfoghatatlan!

VILMA. Nemde jól talált kép?

HANGAI. Tökéletes, **télre** Nem szánnám össietépni;
Idő előtt feltárja titkomat.

VILMA. Ej, Hantai bácsi, hát nem is dicsér?

HANGAI. Hiszen dicsérem, magiban Mennydörgő
dolog ! Vilmához

A' kép igen jó.

VILMA. És a' gondolat?

HANGAI. A' gondolat? — mit szóljak? — gondo-
latnak

Nem volna rász; de mért a' fátyol itt,

Miért fődözve a' tán kedves arcz?

VILMA. Kíváncsiság nem illik férűhoz.

És lássa bácsi, én úgy rajzolám,

A' mint találtam.

HANGAI. Mi? vagy Úgy! **magában** Világos,
Nyilván való, hogy engem láta meg. **Vilmá-
hoz** Még is, ki itt e' fátyol fedte hölgy ?

VILMA. Arról feleljen a' fátyol maga.

HANGAI. Igen! de ím a' fátyol nem felel.

VILMA. Úgy én sem.

HANGAI. És ez, ez tán ismerősebb?

Ki ő?

VILMA. Ez ifjú? Megmondjam ki ez?

HANGAI **télre** . Már benn' vagyok, már csak fe-
jemre vall!

VILMA **folytatva** . Ez, drága kedves bácsikám, maga,
'S a' fátyolos hölgy leghívebb barátném.

HANGAI **magiban boszúsan** . Mondom ! de mindent ,
mindent megtudott!

VILMA feldöcög . Szép tettetés , a' leghívebb barátné
'S egy nem szerelmes bátya mulatoznak,
Míg én busongva járom a' mezőt.

HANGAI. is Vilma tréfál illy komoly dolognál ?

VILMA. Nem tréfa hát? és bácsikám valóban
Szerelmes volna?

HANGAI. Oh igen ! szerelmes ,

A' legvalódibb értelemben az!
De Vilma, kedves édes jó húgom,
Ő nemde a' leglelkesebb teremtés,
'S méltó, hogy férfi bálványozza őt?

VILMA. Mit hallok, milly példátlan árulás!

Mind illyen hát az asszonygyűlölő ?
peBeztelést színéivé

is bácsikám, ha majd megint egy új
Rokont talál 's illy ifjút, szabadot,
Mint íme szegről végről jó magam,
Úgy tartom, illő lesz, kérdezze meg,
Nem hajlandó-e szívet váltani ?
Hogy már ha végképen szeretni kell,
Ne menjünk messze, 's hogy költőileg

Szólván, míg távol ábrándoz szemünk,

Vigyáztalan lábbal ne dőljük el

A' tán előttünk nyílt virágokat.

HANGAI. Ah! Vilma olyan könnyelműn cseveg,

'S nem tudja, hogy szavának töre van.

VILMA. Hogy ? nem valók tán , a' miket beszélek ?

Nem vált-e volna csinos pár belőlünk?

En már előre éltem a dicsőség'
Azon hitében, hogy nekem jutand
A szép szerencse, megtéríteni
Egy asszonygyűlölőt — és bácsikám
Az egész játékot semmivé teszi.

HANGAI. Igen! de Vilma — átkozott zavar!

VILMA. Menjen! haragszom. Hát én nem vagyok
Elég takaros, hogy nő váljék belőlem?
Nézzen meg bízvást! hol talál magának
Épebb menyasszonyt, sőt tán szebbet is?

HANGAI. Nem, Vilma, már ezt nem hallgathatom.

Tudjon meg mindent: a' szerelmet én

Nem ismerém, nem vágytam crzeni,

Míg e' ledér, e' csábító szemek

Meg nem nyitották elzárt lelkemet.

Igen , te dévaj, kedves , furcsa lány,

Te vagy, ki békerontó képedet

Legelső szőtted álmaim közé.

De sziklamelltől irgalmat ki vár?

Mit várjak a' szép Vilmától, kinek

Minden van adva, tán fölösleg is,

Csak, a mi fő, a' szív kegyelme nincs.

VILMA. Szép dolgokat kell hallanom. 'S kitől

Vévé e' hírt, ha kérdenem szabad?

HAITGAI. A' leghívebb barátné' aj ki ró 1.

VILMA hirtelen . Az árulás volt.

HANGAI.

Vilma!

VILMA.

Árulás

Mondom ; de semmi, ő derék leány.

HANGAI. Ha engem megcsalt, akkor ő is egy

A' leghitetlenb asszonyok közül.

VILMA. Nem úgy, nem úgy! ez ismét túl csapongás.

Hogy Hangáit megcsalták, az való.

De annyit meg kell vallanom, hogy attól,

Ki engem választ, és bizik hideg

Nyugalmamat részvétre váltani,

Sokat kívánok, tudniillik azt,

Hogy más leányszív birtokát ne kérje,

Főképp pedig, hogy minden fátyolos

Barátfcozással felhagyjon. 'S azért is,

Hogy frigyesek maradjunk, bácsikám ,

Kerülni kell a' fátyolt, és jelöl,

Hogy még szabad, hogy semmi ösmeretség

Nem tartja kötve, jőjön holnap el:

Együtt töltendjük május' reggelét.

'S aztán siessen, én korán kelek.

HANGAI **felre** . Ez kell még csak , már most mit

tegyek? Vilmából

Az nem lehet.

VILMA. Hogyan? Talán megint

Egy új találkozás? Az nem szabad,

Vagy a' szövetség köztünk bontva van.

HANGAI. Oh Vilma! 's ő is megcsalt volna engem ?

ő csalfa volna? és az or-kigyó,

Rágalmazás, lakná-e kebelét ?

VILMA. Ne, szót se róla többé; én vagy ő

Ámbár barátném , nem kímélhetem :

Szerelmi ügyben nincs barátira gond.

HANGAI. Csak holnapot, csak azt engedje el.

VILMA. Pillantatot sem; én határozott

Választ kívánok ; vagy jön, vagy mi többé
Nem látjuk egymást, érti ? nem soha ,
Tán kétli ezt? ím én hát esküszöm.

HANGAI. De, Vilma, mit beszél, az istenért?

VILMA. No's jó, vagy nem jó? jőjön Hangái,
De jőjön el bizonynyal. És ha nem jó,
Ha nem jöhetne, kérem, hagyjon el
Végképen 's többé meg ne látogasson:
Látása engem csak busítana. —
De bácsi eljön, és én víg leszek.

Viszonzlátásra , jókor jőjön el. **elsiet**

HANGAI **utána** . Csak egy szót Vilma, Vilma! —
elsuhant.

Ledér, hamis; de kedves egy leány,
'S ah szép! minőt még nem látott szemem,
És még is holnap el nem jöhetek:
Föl kell derítnem a' fátyol' homályát,
Szemébe néznem a' vonzó titoknak.
'S ha ő is, a' kinek szívében én
Olly szép erények' országát találtam ,
'S kinek nemes, szelíd, dús szelleme
Megnyílt előttem mint egy túlvilág,
Az üdvözölök' boldogságival;

Ha az olly dicsőnek látszó némben is
Csak látszanék úgy, és nem volna az,
Mit érhet akkor Vilma is nekem ?
Mit a' világnak minden asszonya ?
Játékra méltók, tiszteletre nem. el

LIGETI' HÁZA.

KATICA csendesen kémlelődre jő .

Búcsúzni jöttem; búcsuzatlanúl
El nem mehetnék. 'S még is menni kell,
Mert ah! alusznak, a' kik olly szelíden
Fogadtak el hű szomszédnéjokat.
Alusznak ? ah ébren csak az lehet,
Kit messze út vár, mint most engemet. egyik
oldalajtó felé fordulva
Jó Vilma, éljen boldogúl barátném ,
Ki mindig olly békével hallgatott!
Kinél a' váras minden titkait,
És minden hírt olly biztosan leraktam.
'S hamis komorna, a' ki annyiszor
Tréfáival megesalt, 's te kis madár,
Te kis boszontó, a' ki énekeddel
Beszédimet gyakorta megszegéd ; a másik
oldalajtóhoz fordulva
És nyájas szomszéd, a' ki érdekes
Közléseimnél olly jól szűnydikált,
Mindnyájan, ah mindnyájan éljenek,
'S megemlegessék a' hű Katiczát! —

De ah mi vég vár engem ? melly világ
Részébe hí el sorsa kedvesemnek?
'S ki ő, kit én, bár tudtomon kívül,
Olly lázadásig hő érzésre bírtam ?
Ifjú-e? szép-e? jó-e? 's olly-e, hogy
Ártatlanságom benne bízhatik ?s hallik , melly
re megrezen
Az óra üt, hah! menni kell: fiatok! elsiet

V I L M A eljő .

Szegény Katicza ! milly örömmel rohan a leg-
szomorúbb csalódás' elébe; de tán tanulni fog
belőle, noha éveiben már a' tanulás is keserű
gyümölcsöket terem. De nem játszom-e én is
veszedelmes játékot? Szerencse, hogy a' fonál'
vége kezemben 's nem máséban van. — 'S valljon
eljön-e ő ? de nem okoskodom; jót roszt csak
idő hozhat, 's elhozza azt, ha nem sürgetjük is.
beszól Lidi, jőj, ha készen vagy. **el L I D I** bejő .

Tüstént megyek, kijó Akármi legyenek, ha kis-
asszonyom jóban töri fejét. Az a' bizonyos Hangai
nagyon sok bajt okoz neki. De ha ő , mitől is-
ten soha meg ne mentse, férjhez talál menni ,
én egy pillantatig sem maradok hajadon. Péter
szép legény: vagy ha nem szép is, derék; és ha
nem fölötte derék is, de jó; ha pedig nem mód
nélkül jó is, legalább férfi, 's én hamis leányból

még hamisabb asszony leszek 's meggyötröm azt a' Pétert, de úgy , hogy ha én találok előbb meghalni, soha életében több feleséget nem vesz. Meg kell gyötrenem, miért csábított el; de értődik , hogy azt csupa szerelemből teszem.

C S Í S Z Á R jő szaporán .

Lidi lelkem, itt vagyok. A' leveleket át adtam, az úrúakat megcsaltam, a' kocsik elindultak , Katicza úton van, 's ha mind ezért uraim megdöngetnek, legelőbb is a' te nyakadat tekerem ki ; most pedig megcsókollak, **hirtelen megcsókolja , Lidi perelni akar , Péter befogja ajtaját 'a kifelé tolja**

Siess, te lúd, te kácsa, Vilma kisasszony várakozik reád. **elszalad**

LIDI. Nézze el az ember! ha most rá érnék, szivemből boszankodhatnám. — No hiszen várj! **el**

L I G E T I jő .

Szép májusi reggel! ritkaság a' mostani évemben , holott sem hideg, sem meleg nem tartja meg sorát, mintha még az idő is kifordult volna sarkaiból. **körül hallgatózik** Cselédeim még alusznak; fel kell őket zavarnom. Szokás tartja az első május' reggelét megünnepelni, 's ebből nem szabad kimaradniok. **Szolga levelet hoz 'a távozik** Levél ilyen korán! Annyira kitanultam a' babonákból 's minden jósolásból, hogy azt sem tudom mit jelent, ha az ember korán reggel levelet kap. De

lássuk a' levelet, az legbizonyosabban kimondja, a' mit jelenteni akar. **olvas** „Uram! nem érdemli ugyan tőlünk, bogy kíméletlen bánásmódja általunk jótéttel viszonzottassék; de megteszszük azt magunkért inkább és a' becsületért, melynek hívei vagyunk. — Mi lesz ebből? — „Jelentjük tehát, hogy az olly makacsnak 's ártatlannak vélt Vilma kisasszony ma reggel hat órákor szeretőjével a' váras' ligete felé megszökött.“ — Megszökött ? Hol az a' rágalmazó, kh ezt meri mondani? **olvas** „jó akarói Kaczor, Guta, Rigó. Ah! Vilma' szerencsétlen kérői boszút akarnak állani egy megbántó levéllel. De semmi! ez ügyetlen és alacson boszú, az ilyen fegyverek nem bántanak. Vilma hihetőleg még jó ízűn szendereg 's tán épen idomtalan kérőit neveti álmában. Lássuk, mi a' vége. **olvas** „Mi most egyszer megmentjük hűgát a' bal lépéstől — köszönöm szépen! — „annak akarásától csak a' jobb nevelés menthette volna meg, melyet neki uraságod , úgy látszik, adni elmulatott. Ez engem illet. Semmi! róka gazdának is éretlen volt a' szőlő, mert nem érte el. Hejh Vilma, Lidi, keljetek fel! De itt utóirat is van **olvas** „Hogy szegény Vilma kisasszony ne legyen kénytelen reggeli kalandjából gyalog és egyedül haza sétálni, jó lesz, ha uraságod őt a' várasligeti tó körül fölkeresi. **Összehajtja** a levelet Ej! ez már még is

lator dolog volna. Vilma, Lidi, jertek csak elő!
benyit az egyik oldalszobába . Mi ez ? a' Szoba
UrCS.

Hova mehettek egyedül 's illy korán ? Ha azok-
nak a' üczköknak még is igazok volna, **csenget** .
Átkozott gondolat! de lassan, a' cselédnek illyes
mit nem szabad gyanítani, **INAS** jő Hol a'
kisasszony ?

INAS. Sétálni van Lidivel.

LIGETI. Mellyik kocsis vitte ?

INAS. Gyalog mentek.

LIGETI. Gyalog? kocsisom tüstént fogjon. —
inas cl . Ha még is igazok volna! Nem bántam-e
én atyáilag vele ? tiltottam-e a' társalkodást,
hogy azt titokban legyen kénytelen keresni? De
az lehetetlen ! Olly okos, olly szelíd leány , mint
Vilma 's elszökni, az nem lehet, az gúny volna
ész, erény 's természet ellen.
INAS jő . A' kocsis elő járt. **el**
LIGETI. Megyek. — Utána kell mennem ; mert
akármi, de van a' dologban. Átkozott ficzkók,
hogy ezek miatt nekem nyugtom nem lehet, **el**

V A R A S L I G E T I T É R .

KACZOR, GUTA, RIGÓ, és KATICZA
fátyolosán.

KACZOR. Szépséges kisasszony!

GUTA. Drágalátos gyöngy!

RIGÓ. Imádandó hölgy!

Katicza minden megszólításra mélyen meghajtja
magát .

KACZOR. Minthogy magát irántunk olly rendkívül keményszívűnek miatta.

GUTA. Sőt bennünket a' legkimagyarázhatlanabb kegyetlenséggel üldözött.

RIGÓ. Holott mások iránt annál szelidebb 's illendőségen túl is engedékeny volt.

Katicza Mozdulataira! folyvást bámulásának jeleit adja .

KACZOR. 'S minthogy minden tettetés csak bizonyos határig mehet —

GUTA. 'S az aranyborjú' istensége végre kétségbe hozatik —

RIGÓ. 'S az imádott drága bálványnak cserép lábai összetöretnek.

KATICZA **magában** . Isten áldja meg jó kedvöket! milly szépen tréfálnak a' lelkeim !

KACZOR. Azért is mindenek előtt veszem magamnak a' szabadságot, hogy ezen megátalkodott Szépségnek Szemébe tekintsek, **a gyengén ronakodó**

Katicsának fátyola alá tekint . Irgalom ! mit láttam No mi ismét megjártuk. Legjobb lesz szép csendesen elillanni, **elrohan**

GUTA **közel ülvé** . Engedelemmel, irigy fátyol, ezen ritkaságot nekem is meg kell pillantanom, **a fityol alá pillant 's félre fordul** Oh Abrahám ! hisz

ez a' te Sárád! **Rigóhoz** Rigó barátom, tied le-

**dig iszonyodom 's futok ! el. Bigó Katicza felé
közé-
lit ' az felveti fátyolát .**

KATICZA. Itt vagyok lelkeim.

RIGÓ **vissza ijed .** Huh , mi rengeteg óság ! Uram
ne hagyj, **el**

KATICZA. De hát hova futnak, hova rohan-
nak? Maradjanak! Hah! ön meg vagyok csalva,
elárulva , megcsúfolva ! Segítség! tolvaj, rabló ,
gyilkos, tűz van! Segítség! Ah én elájulok
ájuldoz . De nem! most nem ájulok el! utánok me-
gyek 's kiásom hitetlen szemeiket. Hah! hogy
az egész férünemnek csak egy szeme volna, hogy
azt egyszerre elolthatnám, mint a' mécset, hogy
soha többé az asszonyok' éveit szemmel ne lát-
hatnák , hogy vakon lennének szeretni kénytele-
nek , vakon ! vakon ! vakon ! Nem , el nem áju-
lok , most nem ! Segítség ! meg kell fogni, fogd
meg! tolvaj ! rabló ! gyilkos ! tűz van ! Segítség !

a kiáltásra nép jó ásóval , kapával

EGY A' NÉP KÖZÜL. Mi baj, néném asszony ?
Hol a' gyilkos?

KATICZA. Még néném asszony! oda vagyok!
De jól van fiaim, én anyátok akarok lenni. En-
gem megcsaltak , megloptak , kiraboltak minden
földi boldogságomból. Jöjtek utánam, fogjátok
meg, vagdaljátok össze ! Ah szívem! — utánam,
fiaim! **el a néppel .**

VARASLIGETI HALOM.

H A N G A I egyedül .

Háromszor a' szép Vilma ajtajához
Hódolni vittek pártos lábaim,
Háromszor visszarántott szellemem,
Mellyet lekötve ismeretlen arcz
'S a' rejteményes fátyol' titka tart.
Most itt vagyok szerelmet vallani,
De úgy hogy vissza vonjam azt, mihelyt
Viszonti vallást ad a' felfedett szép;
Szívét, szerelmét esdeklem ki tőle,
Hogy vissza vessem azt olly pénz gyanánt,
Mellynek hamis pengésű érczeit
Világcsalásra ál kéz verte volt.
Nem mondhatom, mint fáj megtennem ezt,
Es még is kell! csak így tanulhatom ki
Minden redőit tündér szellemének,
Melly kétes fényben áll elmém előtt.
Mért kelle Vilmát meggyaláznia,
Mért bélyegezni szívtelen negéddel
'S rút megvetéssel a' világ iránt,
Holott Vilmában érző szív dobog.
De ím közelget.

VILMA **félre** . Itt van 's jó korán.

Alig tudom mit kelljen érzenem:
A fátyolatlan vilma e' ragadmányt
A fátyolosnak megbocsássa-e?

Aggódni kezdek vég játékomon;
De végzenem kell, mert már kezdve van.

HANGAI. Ismét fedezve arcza, mint szive,
Mellyet csalódva már ismerni véltem;
Azon leszek most, hogy belé tekintsek.

VILMA Hangáihoz . Kívánta ön, hogy még
egyszer

beszéljünk.

Eljöttem és óhajtóm érteni,
Mi az, minek meghallására engem
Méltónak ítélt?

HANGAI félre . Milly szerény beszéd !
De hajh! alatta ármány rejtezik. **Vilmához**
Hálám , kisasszony, e' kegyelméért,
Melly rám talán már vesztegetve is van.
'S még is mielőtt kimondanám a' szót ,
Melly mind a' kettőnk' sorsát illeti,
Engedje kérdenem : miért van az ,
Hogy fátyol őrizi tőlem arczait,
'S jogával élni tiltja kellemét?
Mit véthetett a' szánandó világ,
Hogy csillagát e' szem megvonja tőle ?
Vagy én vagyok csak a' kizárt? nekem

Mért kell titokként fedve látnom önt?

VILMA. Ezen hizelgve ostromló szavakra
Hallgatnom illenék; de ön nekem
Olly sok ügyelmet áldozott, hogy értté
Őszinteséggel tartozom. Rövid
Történetem nem víg természetű,

Azért temetői inkább, mint ragyogni
 Hozom ki azt most néma rejtekéből,
 Hol étidig halva volt. — Gyermek valék,
 Alig tizennégy évű még, 's egy ifjú
 Közelge hozzám 's mondá, bogy szemem'
 Hatalma. öt eloldhatatlanúl
 Lek öt te hozzám. Tetszett a' beszéd ;
 Mert új 's *legelső* volt, 's a' megdicsért
 Szemek jutalmul arczán vesztenek.
 Sokszor valánk együtt 's ó halni készült,
 Ha megvetem 's nem mondanék igent.
 Mint hagyhatám öt halni? szánakoztam
 'S kimondva lön a' forrón kért igen.
 E' vallomásra ő magánkívül 's én
 Örölve öt illy boldoggá tehetni,
 Egy szép napot töltöttünk, egy napot csak,
 Mert más nap úgy találta szeretőm,
 Hogy szép szemeimnek lelkem nem felel meg.
 és hogy — de mit beszéljem ? elhagyott.
 HANGAI tűzzel . Az hűtelenség! az rút árulás volt.
 VILMA. Akkor legelsőbb a' dicsért szemek
 Örömsugárból kőnypatakra válva
 Megöntözök az elhalt arczokat.
 HANGAI félre . Ez még is több mint tettetés; akármí
 Egyéb, de tettetés ez nem lehet,
 'S úgy tetszik mintha sírna is. De hisz'
 Az asszony sírni és nevetni tud.
 Nem, nem hiszek mégj hátha csak regélt?

VILMA. Ép ifjúságom ezt a terhes álmot
Eloszlató, és én kígyógyulék ;
De felfogadtam megbántott szemeimre,
Hogy jobbomat csak pllyan férű bírja,
Ki fátyolomnak esküszik hitet,
'S a' fátyol addig bontatlan marad,
Míg a' hiteskü végig mondva nincs.

HANGAI félre . Hogyan jutok ki most e' tömkelegből?
Hitet fogadjak, míg nem látom őt ?

Oh ez ravaszság, itt vigyázni kel . Vitaihoz
'S hogy volna az , ha én megváltanám
Eskümmel e' letiltott bájakat,
Ha a' világnak ismét vissza adnék
Egypár mosolygó ajkat és szemet ?
Jutalmam nem leend-e megvetés ?

VILMA. En önt becsülöm és —

HANGAI. Oh mondja ki,
Oh mondja, hogy szeret.

VILMA. Ne kényszerítsen :
Az érző szív hallgat —

HANGAI. **Es Szeret,**
Ő hallgat és szeret! De nem, nem indulok
Szavakra, mellyek már megcsaltanak.
Avagy csak egyszer említé-e Vilmát?
Célhoz jutottnak véli már magát,
'S a' hü barátné elfeledve van.
De jól van, én megesküszöm neki,
Megesküszöm 's majd megkísértem őt.

VILMA félre . Soká tűnődik; mit jelenthet ez ?

HANGAI letérdepel . Itt lábaidnál, bájos ismeretlen

Hűséget és szerelmet esküszöm,

Szerelmet még nem látott bájaidnak,

Erényeidnek hűséget, magadnak

Ez összeségért állandó bitet,

Hitet, szerelmet, hűséget, minőt

Még férfitől nem váltott nő soha.

A' szívnek édes földi kéjire,

'S a' lélek' halhatatlan életére,

Az üdvre esküszöm , hogy esküvésem

fölkeltében

Csak tréfa volt!

VILMA a alatt fátyolét félre réti . Csak tréfa Volt ?

HANGAI. Hah Vilma! — oh én balgatag terem-

mény ! Vilmáhos hidegen

'S szép Vilma játszik ilyen ügyesen ?

Jó, szép, igen szép, rendkívül jeles ! 'Vilmától
élvonalra

Oh szégyen! oh én képtelen vakandok!

LIGETI jö, megáll . Mit kell találnom !- ő és Hangai

Egy meghasonlott párként állanak ,

Ez itt, az ott! 's hogy jönnek ök ide ?

VILMA magában . Mi ez ? magamra hagy és olyan

arczczal,

Mint a' ki visszatérni nem kíván.

A' férfigögöt bántám meg ! szivemre

Gyújtom a' házat, mellyben ünnepet várt,

'S most azt könnyemmel olthatom csak el.
Tapasztalás,' te ritka drága gyöngy,
A szenvedésnek kinszülötte vagy.
De úgy is a szív szenvedésre van.

HANGAI. Hogy azt a hangot, melly örszó gyanánt
Fülembe rezgett, meg nem ismerem!

Hogy bábja lettem kémjátékinak!

Oh szégyen!

Eltávozom, hol asszony nem terem!

Új még ma, most! De mért ez a sietség?

Hozzá megyek 's enyelgve mondom el,

Hogy minden a mi történt, tréfa volt,

Még egyszer azt mondom, hogy tréfa volt,

Úgy van, csupán és pusztá tréfa volt. közelit

De Vilma sír? — Oh Vilma mért e' köny,

E' fájdalom' harmatja, szép szemében?

VILMA feleseméire . Én sírtam volna? 's jött szembe köny?

Haszontalan víz! Hallja Hangai,

Úgy tetszik a sors' zsarnokos szeszélye

Nem akarja, hogy mi egymásé legyünk.

HANGAI. Valóban a sors úgy látszott akarni;

De a barátság még is szent marad.

LIGETI. Megfoghatatlan! Mit mesélnek ők

Egymásnak? Ez bohó dolog lehet.

VILMA. Remélhetem hát annál biztosabban,

Hogy megteendi vég kérelmemet.

A' mit beszéltem én történetimből,
Minthogy valóság —

HANGAI. Mit kell hallanom!

VILMA. Fő része az, 's azért is kérem önt,
Ígérje, hogy felőle hallgatand;
'S mind a' felől, mit tán idő előtt
Vigyáztalan valék kimondani,
Felejtse el. Felejtсен engem is ,
'S ne lássuk egymást többé.

HANGAI meglepetve . Oh igen !

A' mint kívánja ön. — De még sem , az ,
Az nem lehet! Hogy hallgató leszek
Ígérem és megtartom. A' mi illeti
Az elfelejtést, abból semmi sem lesz.
Mert bárha szívünk nem találkozott is
Az érzemények' legbelsőbb körén,
Azért haragnak köztünk nincs helye.
Hát nem vagyunk-e mink rokon 's barát?

növekedő - tűzzel

Oh a' rokonság szent kötél: atyáink
A' hír szerint, két testvérlányúak
Együtt vezettek népet a' törökre,
Az ősz Hunyad'nak fényes harczaín.

LIGETI magában . Hisz' az való ; de már **régecske**
volt.

HANGAI. Családaink azóta, mint patak,
Melly egy magas kútútból származott,
Elágazónak idegen messzeségre,

De a rokonság még is fenn maradt.
Igen! mi most is vérrokon vagyunk,
És a' barátság illetetlen áll.
'S én mint rokon, legitt lecsókolom
E' kis könyőt, melly vétkemért fakadt,
'S mint bű barát e' jobbot felfogom,
'S baráti csókjaimmal illetem ; Vilma kezét
folyvást tüzesen csókolja
De csak baráti tiszta csókjaimmal,
'S úgy összecsókolom, hogy végre asszonyától
Hozzám szegődik és enyém marad. —
Oh Vilma , Vilma! én boldog vagyok ;
Mert legnagyobb üdv tégedet szeretni.

VILMA tartózkodva . 'S ha esküvése még is tréfa
volt ?

HANGAI. Igen! csak tréfa volt; mert **én** csupán
A' fátyolatlan Vilmát szeretem,
Téged te kedves, tündér, csalfa lány ,
'S nem adlak a' királyok' székiért,
Nem mindenért a' végtelen világon.
'S hogy ez való, e' csókkal esküszöm.

VILMA. 'S e' csókkal én viszontag esküszöm,
Hogy a' mit tettem , szív' sugalma volt.
egymást hosszasan ölelik, azalatt KACZOR,
GUTA,

RIGÓ fellépnek 's bámulva elállanak .

LIGETI. Ez már eléggé értelmes beszéd.

De várjatok, mert még itt vége nincs,
Adózni fogtok bujkálástokért.

KACZOR Barátim mi eleget láttánk.

Kactor, Gála, Rigó **tirózni akarnak, az alatt**
Katicza

jó a néppel, melly Gyilkos ! ZSÍTány ! közt
a' dombnak rohan ; de a jelenlérőktől vissza
ijed. —

Vilma **főlrettenve távoznak egymástól .**

KATICZA. Fogjátok meg! kötözzétek meg! Vil-
mát s Hangait meglátva, egy közel álló pór'
karjába rogy

Ah , oda vagyok !

PÓR. Nagyságos asszonyom! hiszen elesik.

LIGETI előlép . Katicza kisasszony! mi lelte ,
az istenért! szóljon.

VILMA **félre** . Ah istenem! mint bánom tette-
met.

'S hogy én tevém, még meg nem vallhatom.
LIGETI. Vezessétek a' kisasszonyt kocsimhoz,
jó emberek, itt áll az árnyékban. Katicza elvezet-
tetik . Hanem, Vilma hágom asszony, nekünk
komoly beszédünk lesz egymással. És Hangai ö—
csém, nekem Őreg jó bátyád azt írta, hogy az
asszonyokat nem szívelheted, 's örökké könyvek'
olvasásában bűvárkodó.

HANGAI. Ezentúl Vilma' szemei lesznek a'
könyv, melyből boldogságomat fogom kiolvasni.

VILMA **Ligeti kezét megcsókolva .** Édes bácsi
, nem
haragszik reám ha megigobbitom magamat ?

LIGETI. Oh azt el is várom.
VILMA. Számot adok még gondolatimról is. Én a' világon senki ellen sem vétettem, mint ezen urak ellen, kiknek titkos szerződösöket kihállgatám; 's az indíta fel, hogy velők vakmerő játékomat üzzem.

KACZOR. Kedves kisasszony, ha titkos szerződésünket hallotta, az magában olly gonosz áru-lást foglal a' nőnem ellen, hogy mi minden viszontagságainkat feledve, boldognak tartandjuk magunkat, ha azon megnyugtatóssal távozhatunk, hogy a' kisasszony nekünk megbocsátott.

GUTA. Örökké jó emlékezettel leszünk ezen kegyelemért.

RIGÓ. 'S a' mennyire gyöngye erőnktől telik, megjobbítjuk magunkat.

LIGETI. Uraim, gyanítani kezdem, hogy eddigi találkozásink nem a' magok rendén történtek, azért is meghívom uraságtokat házamhoz, hogy azon törvényszéknek bírái legyenek', raellyet ezen két bönös felett tartani akarok. — Elfogadják baráti jobbmomat?

KACZOR, GUTA, RIGÓ. Ezer örömmel.

HANGAI. És az enyémet? ismeretlenét ugyan, de a' ki törekedni fog, hogy barátságokat 's bocsánatokat megérdemeljem.

KACZOR. Barátságunkat igen örömet, de bocsánatunkat nem ígérhetjük; mert olly kincset

ragadott el tőlünk, melly pótolhatatlan. Azonban engesztelődésünk' jelétől íme semmivé tesszak azon sorsintéző irományt, melly annyi bajt s fárasztó csalódást okozott, **szét tépi a szerződést, a alatt a kárpit legördül .**

VÖRÖSMARTY.

K O N N Y E K

Gúnyolsz kihamvadott kebel,
Kaczagsz fagyólte ész ,
Ha arczomon köny árad el,
Midőn napom kivesz-;
Ha zengek édes álmákat .
Keservet és siralmakat?

Könyökét ont az árva ég,
Ha napja elmegyén,
Ha hold, ha csillagösszeség
Lehunyni kénytelen ;
Könyökét ont az árva ég,
Epeszti őt a veszteség.

'S könyője harmatozva ad
Szelíd enyhőletet,
Nyomán ezer virág fakad,
Ujúl nyűgöt, kelet;
'S a' termező , a' rengeteg
Bebalsamozva szendereg.

**Köny űm nem illy ,
Uj életet nem ásni;
Lehulltakor a szenvedű
Örömrre nem derűl;
De gyöngyein a szívbeteg
Elandalodva kéjeleg,**

BUSTAVI .

EGY LEANYKANAK.

**Szíveket hódítani
Könnyebb, mint megtartani ;
Hogy te Megtartsd, szép
leányka,
A hódított szíveket ,
Ne múlandó kellemidre ,
Kényre építsd érdemed**

BAJZA,

A TOLVAJOK.

Ki a kertben rózsza közt
Három leányka volt ,
Szépek mint rózsaszál ,
Nyájaskák mint a hold.

Ketteje barna volt,
Szemük bogár vala ,
A ' harmadik szemén
Emlényke lángola.

Közükbe szöktem én ,
Közükbe lábbegyen ,
Mint a sólyomraadár
Gilik közé megyen.

Gilik nagy ölyv előtt
Szétröppennek legott,
De rögtön engem a
Lányság körülfogott.

„Fosszuk-meg így kiált
Egy barna , „a' gonoszt
S kezemből elszedé
A zenge kis kobozt.

Gonoszka tarsa meg
A koszorút vévé,
Fejem környékezé.
Most jött a szőke is
Kökénj szemeivel,
s keblembé nyalt beven ,
s szívem ragadta-el.
Megfosztva állok itt,
Mint réten paszta sír t
Szemem a kis koboz.,
A koszorúért sír.
Ab! de kobozt, füzért.
Mindent felejténék,
Csak bús szívem helyett
Más szívet nyerhetnék.

GARAY

LENKE DALA

Faluvéken erdő ,
Erdőben magány ,
A magányba
sírdomb
Harsak alkonyán.

Domb körül
csörögve
Omlik a patak,
Harsakon madár
zeng.
Szellők ingának.

Telve illatokkal
A kies vidék ,
Mert a dombra
rózsát,
Szegefűt ülteték.

Béreseken kel a'
nap ,
Béreseken leszáll ,
S engem lát
bolyongni
A domb fáinál.

Más nem, én tudom csak,
Hogy kit elfedett
B íbor dombja, egykor
Engem szeretett.

Kis patak ! ne zúgj a
Sziklán olly nagyon ,
Bájos völgyi zengő !
Hallgass bokrodon.

Lengjelek, fnvalmak ,
A fán csendesesen!
Hadd nyugodjék békén
Megholt kedvesem.

DAJZA.

S I R V E R S .

violát, ez elárvultat nézd síromon oh lány !

S e szomorú füzet, e mint magam hervatagot.
Érted veszttem-el így, de ne légy átkozva poromtól !
Élve te gyűlöltél, halva megengedek én.

G A R A I .

A VEZER BUCSUJA

Ozás csatán , cser *veszély* kost
"Vittam éretted, hazára !
Ágróvillámol dörögtek,
Szablya-zápor omla rám .
Hol a harca lángrésze állt ,
Ott kerestem a halált.

Dárdaélek kost rohantam
Elfoglalt zászlóidért ,
Arczom izzadt , hulla vérem ,
ínség , baj csoporttal ért ,
Éltem gyakran peresen állt ,
De nem leltem a halált.

Nyertem zsákmányt és szereztem
Fényes győzödelmeket ;
Ám nem irthatám-ki végkép
Régi ellenségedet.
Rongált, dúlt az, szép hazám,
S sorsod búsán átkozám.

Átkozám , mert balszerencséd
Kebledben tenyész vala ,
Tartományid elhagya az
Egyetértés angyala,
Pártviszály ki űz te út,
A rend s. békehirdetőt,

Rajtad vérözönbe folyt-el
Eszteendő hosszú sora,
Bűnhődél, néped bűnéért
Vert az égnek ostora ,
S még felettéd dörögnek
Vészterhelle fellegek.

Itt állok most úsz hajakkal ,
Fegyvert nem bir már, karom ,
Elhunyt lelkem lángja 's lettem
Képtelen ház, pusztá rom.
Tűnik , hamvad életem —
Isten hozzád nemzetem !

Isten hozzád , ifjú hőse ,
Nagyra indult sarjadék!
Kit nemzettem a hazának ,
Bajnoknemzetség faja ,
Szép remények bimbaja !

**Kösd kardot oldaladra ,
Vedd e zászlót, gyermekem ,
Sokszor látták diadalmam
Ellenséges ezreken ,
Héstél vedd emlékjelül
s apádtól örököl.**

**Győztem én , de diadalmam
Végezél még nem értenek,
Mén te bátran, kösd előre,
Áldjanak - meg istenek!
Kit veszély nem retteget,
Az nyer győzödelmeket.**

**A szabadság szép virág!
— tígy akarták végzetek! —
Ész mindenható törében
S vérmezskon termének ,
Int a pálya
Karddal , ésszel légy érés !**

BAJZA.

FOGLALAT

ACZELMEISZELITK.	lap 3
BAJZA.	
EMLÉKEZÉS	84
SAJKADAL	87
ÉJFÉLKOR	92
COBIOLIH 'S A' HÁBORÚ	95
ROMA	177
A' BAJNOK' NŐJE	182
HÓDOLÁS	211
IRMA	243
ISTEN HOZZÁD	247
LOTTIHOZ	251
MIT AKARTA' KESERVE	418
LENKE' DALA.	423
A VEZER BÚCSÚJA	
BÜSTAVI.	
A TÁVOZÓ	89
FOHÁSZ	208
KÖHHTEK	417

FAY ANDRAS.

A' JÓ SZÍV IS BAJJAL JÁR 185

GARAT.

A' KÉT HOLLÓ 85
 SZÉP , SZEBB, LEGSZEBB 91
 SZÍNVÁLASZTÁS 179
 ABLAKOK KÖZTI HÍD 210
 TILTOTT SZERELEM
 MELAHCMOLIA 2 4 5
 VÁMHIDOK 247
 A' TOLVAJOK 419
 SÍRVERS 422

KOVÁCS PÁL.

AHÁNY HÁZ, ANNYI SZOKÁS 15

LUKÁCS MÓRICZ.

TEBGERI RABLÓK' ÉNEKE. LORD BYROZ URAK
 213

SZÉKÁCS.

SZÉCHZÉNYI 176
 A' LEÁKYKA , KEDVESÉHEZ.
 GÖRÖGBŐL 181
 ÉRI IGAZSÁG 244
 MEBIFFZ 246
 EGY HAZÁÉRT 420
 SZÉPLAKI ERNKSZT.
 SZEP ILONA SZIGETÉ IMMERMAN
 UTÁN 248

VAJDA.

VAJKOOHTALA . 2 1 7

VÖRÖSMARTY.

A FÁTYOL TITKAI. VÍGJÁTÉK 115

B U D A N , K I K .
E G Y E T E M
B E T Ő I V E L .